

GÜNTER GRASS

Premiul Nobel pentru Literatură 1999

ANESTEZIE LOCALĂ

POLIROM

Günter Grass

Anestezie locală

Traducere din limba germană şi note : Horia Matei

Editura Polirom, 2008
ISBN: 978-973-46-1090-7

Örtlich betäub, 1969

ebook v1.0

1

Toate astea i le-am povestit dentistului meu. Cu gura amorţită şi aşezat în faţa ecranului mat care, tot atît de lipsit de glas ca şi mine, debita publicitate: spray pentru păr Wustenrot. Mai alb decît albul cel mai imaculat... Vai, şi din congelatorul unde, alături de lapte şi rinichi de viţel, era depusă şi logodnica mea, se lansau către suprafaţă băşici vorbitoare ca în benzile desenate: „Nu-i lăsa să te vîre aici. Nu-i lăsa să te vîre aici...“

(Sfîntă Apollonia, roagă-te pentru mine!) Elevelor şi elevilor mei le-am spus: „Încercaţi să fiţi îngăduitori. Sînt nevoit să mă duc la un cîrpaci de dinţi. E o treabă care poate să se prelungească. Aşadar, armistiţiu“.

Cîteva rîsete reţinute. Ireverenţiozităţi neexagerate. Scherbaum a etalat unele cunoştinţe ridicole: „Mult stimate domnule Starusch. Hotărîrea dumneavoastră, izvorîtă din durere, ne creează nouă, elevilor dumneavoastră compătimitori, obligaţia de a vă reaminti de martiriul Sfintei Apollonia. În anul 250, sub domnia împăratului Decius, acea blajină fecioară a fost arsă pe rug la Alexandria. Deoarece mai înainte gloata dezlănţuită îi smulsese cu cleştele toţi dinţii din gură, ea a devenit patroana tuturor celor care suferă de dureri de dinţi şi, în mod eronat, a dentiştilor. Pe fresce aflate la Milano şi Spoleto, pe bolţile unor biserici suedeze, de asemenea la Sterzing, Gmünd şi Lübeck, este reprezentată ţinînd în mînă un cleşte şi un molar. Petrecere frumoasă şi blîndă putere de îndurare. Noi, elevii dumneavoastră dintr-a XII-a A, ne vom ruga Sfintei Apollonia să vă ocrotească“.

Clasa a pornit să mormăie formule de binecuvîntare. Le-am mulţumit pentru această manifestare lipsită de sens şi presărată cu un umor mediocru. Vero Lewand a profitat imediat de situaţie cerîndu-mi un contraserviciu: votul meu pentru acel „loc de fumat“, lîngă şopronul pentru biciclete, pe care îl solicitau de cîteva luni. „Căci nu cred că sînteţi de acord să stăm şi să pufăim nesupravegheaţi la veceu.“

Am promis clasei că, la următoarea şedinţă a profesorilor şi la consiliul părinţilor, voi pleda în favoarea permisiunii de a fuma între anumite limite de timp, dar numai în cazul în care Scherbaum se declară de acord să preia postul de redactor-şef al revistei elevilor, bineînţeles dacă biroul Comitetului de solidaritate al elevilor îl va

solicita s-o facă. „Şi vă rog să-mi scuzaţi comparaţia, dar dinţii mei şi fiţuica voastră au deopotrivă nevoie de tratament.“

Scherbaum însă a refuzat: „Atîta vreme cît Comitetul de solidaritate al elevilor nu va deveni un Comitet al dreptului de decizie al elevilor, nu mă bag. O prostie nu poate fi reformată. Sau nu cumva credeţi în prostii reformate? - Ei, vedeţi?! - De altfel, chestia cu sfînta aceea este exactă în cel mai riguros mod cu putinţă. Puteţi verifica în calendarul bisericesc“.

(Sfîntă Apollonia, roagă-te pentru mine!) Căci o singură invocaţie nu este suficientă pentru a obţine mila martirilor. Şi astfel, către sfîrşitul după-amiezii, am pornit la drum, am amînat cît am putut a treia invocaţie şi abia pe Hohenzollerndamm, în dreptul acelei plăcuţe cu numărul casei, o casă de raport cu aspect burghez modest, unde ştiam că la al doilea etaj se află cabinetul dentistului, ba nu, abia după ce am ajuns în capul scării, printre Ornamentele vaginale caracteristice curentului Jugendstil, care, orînduite în chip de friză, urcau împreună cu mine scara, am luat hotărîrea, în lipsă de ceva mai bun, să purced la a treia invocaţie: „Sfîntă Apollonia, roagă-te pentru mine...“

Dentistul îmi fusese recomandat de Irmgard Seifert. Îl caracterizase ca fiind reţinut, prevenitor şi totuşi neşovăielnic. „Şi închipuie-ţi: are un televizor în cabinet. La început m-am opus ca aparatul să meargă în timpul tratamentului, dar acum trebuie să recunosc: îţi distrage atenţia într-un fel admirabil. Te simţi în cu totul altă parte. Şi chiar ecranul mat, neluminat, are un efect stimulator, oarecum stimulator...“

Îi este oare îngăduit unui dentist să-şi interogheze pacientul în privinţa originii lui?

„Mi-am pierdut dinţii de lapte la Neufahrwasser, o mahala de port. Oamenii de acolo, încărcători de vapoare şi muncitori în docuri, mestecau tot timpul tutun; iar dinţii lor se înfăţişau în consecinţă. Şi oriunde intrau, îşi lăsau urmele caracteristice: scuipături îmbibate cu tar, care nu îngheţau nici pe vreme geroasă.“

„Mda“, zise dentistul încălţat cu pantofi albi de pînză, „dar în zilele noastre nu prea mai avem de-a face cu efectele dăunătoare ale tutunului de mestecat“. Şi iată că a şi trecut la altceva: la probleme ale articulaţiilor şi la profilul meu, căruia încă din perioada pubertăţii un oarecare prognatism al maxilarului inferior îi conferă expresia unei voinţe dîrze pe care un tratament dentar timpuriu ar fi putut s-o atenueze. (Fosta mea logodnică îmi asemuia bărbia cu o roabă; în explicaţia la o caricatură pusă în circulaţie de Vero Lewand, bărbiei mele i se atribuia încă o funcţie: de excavator.) Asta e, şi pace. Am

ştiut-o dintotdeauna: dinţii mei toacă. Nu pot rumega. Cîinele sfîşie. Vaca rumegă. Omul mestecă folosind ambele mişcări. Mie îmi lipseşte această articulaţie normală. „Dumneavoastră aveţi o masticaţie tocătoare“, îmi spune dentistul. Şi iată-mă bucuros că nu-mi spune: dumneavoastră sfîşiaţi aşa cum sfîşie cîinele. „De aceea vom face un examen radiologie. Fiţi calm şi închideţi ochii. Sau, dacă doriţi, televizorul...“

(„Mulţumesc, domnule doctor.“ Sau poate că am trecut chiar de la început la familiarul „doctore“? Mai tîrziu, aflat la discreţia lui, am strigat: „Ajută-mă, doctorelule! Ce să fac, doctorelule? Că dumneata ştii totul, doctorelule...“)

În timp ce-mi ataca dinţii cu instrumentul care scotea un bîzîit infernal, continua să sporovăiască - „Aş putea să vă povestesc cîte ceva din trecutul îndepărtat al stomatologiei...“ -, iar eu vedeam o grămadă de lucruri pe ecranul lăptos şi uşor bombat, de pildă Neufahrwasser cu rîul Mottlau, în care am aruncat un dinte de lapte în dreptul insuliţei.

Dar filmul lui începu altfel: „Trebuie să pornim de la Hipocrate. Împotriva abceselor în cavitatea bucală, el recomandă fiertura de linte“.

Iar mămica mea îşi clătina capul pe ecranul mat: „Nu, băiete, nu trebuie zvîrliţi în gîrlă. Trebuie păstraţi în sipetul cu podoabe, pe vata albastră“. Şi pe suprafaţa uşor bombată se răspîndea multă căldură sufletească. Pe cînd dentistul meu vorbea în fraze istorice cu caracter didactic - “Gargara cu o soluţie saturată de piper ajută, după cum ne spune Hipocrate, împotriva abceselor la măsea“ -, mămica mea vorbea în bucătărie, unde ne adunam cu toţii: „Iar broşa de granat oi pune-o lîngă chihlimbar şi bunelul şi-o pune şi el decoraţiile tot acolo. Şi dinţişorii tăi de lapte i-om strînge cu grijă, ca mai tîrziu să le poţi spune femeii şi copilaşilor tăi: iată, aşa arătau“.

El, însă, avea ce avea cu premolarii şi cu molarii mei. Căci dintre toate măselele mele, măselele de minte - numerotate opt plus opt, opt minus opt - ofereau mai multă siguranţă: urmau să devină capete de pod şi, graţie unei punţi corectoare, să diminueze masticaţia mea tocătoare. „Intervenţie“, spunea el. „Va trebui să ne decidem asupra unei intervenţii de proporţii mai mari. Şi acum, în timp ce asistenta mea developează radiografiile, iar eu vă voi curăţa piatra de pe dinţi, îmi permiteţi să conectez imaginea şi sunetul?“

Sînt consecvent: „Mulţumesc, nu-i nevoie“.

El renunţă la principii: „Poate programul postului răsăritean?“. Mie îmi era de ajuns atoaterăbdătorul ecran mat, în care vedeam cum, cu o mişcare înceată şi repetată, aruncam un dinte de lapte în apa tulbure din dreptul insuliţei. Această întîmplare legată de familia mea

continua să-mi facă plăcere, căci totul pornise de la un dinte de lapte: „Sînt sigur, mămico, c-am aruncat în port un dinte din faţă - uite, se vede aici, unul lipseşte. Şi l-a înghiţit un peşte, nu un şalău, ci un somn care a reuşit să supravieţuiască vremurilor grele. Stă mai departe la pîndă, fiindcă somnii trăiesc pînă la adinci bătrîneţe, iar ăsta aşteaptă să-i pice şi alţi dinţi de lapte. Dar ceilalţi dinţi din faţă lucesc, ca nişte perle lăptoase şi fără pic de piatră, pe vată roşie, spre deosebire de broşa de granat, de chihlimbar şi de decoraţiile bunelului, care s-au pierdut...“

Între timp, dentistul meu se afla în secolul al Xl-lea şi relata despre medicul arab Albucasis care, la Cordoba, a vorbit pentru prima oară despre piatra de pe dinţi. „Trebuie înlăturată.“ De asemenea, îmi aduc aminte de fraze ca aceasta: „Cînd resturile acide se alcalinizează, aşadar cînd ajung la o concentraţie cu pH-ul sub şapte, se formează piatră pe dinţi, deoarece glandele salivare din maxilarul inferior secretă către incisivi, iar glandele salivare superioare către şase plus şase, secreţie deosebit de puternică în cazul unor mişcări extreme ale gurii, de pildă la căscat. Căscaţi, vă rog. Da, da, mulţumesc...“

Înduram toate acestea, căscam, secretam salivă care producea tartru dentar, totuşi nu-mi puteam convinge dentistul să se implice în problemele care mă frămîntau: „Prin urmare, doctore, cum se numeşte mica mea operă? Salvarea dinţilor de lapte. Fiindcă în ianuarie '45, mămica făcea bagajele - tata lucra la serviciul de pilotaj şi aranjase totul -, urmînd să părăsească Neufahrwasser cu ultimul vas pentru transportul trupelor. Şi înainte de plecare a împachetat strictul necesar, deci şi dinţii mei de lapte, în încăpătorul sac de marinar al tatei, sac care, cum se întîmplă de obicei în cazul pregătirilor precipitate în vederea refugiului, a nimerit din greşeală pe *Paul Beneke*, un vas de agrement cu zbaturi, ce nu s-a lovit de o mină şi a ajuns cu bine şi supraîncărcat la Travemünde, în timp ce buna mea mămică n-a mai apucat să vadă nici Lübeckul şi nici Travemünde: fiindcă acel vas pentru transportul trupelor, despre care am menţionat că fusese ultimul, s-a izbit de o mină la sud de Bornholm, a sărit în aer şi - dacă vreţi să fiţi atît de amabil să renunţaţi la tartru şi să priviţi în spatele dumneavoastră - s-a scufundat cu mămica mea, s-a scufundat după toate regulile artei, printre blocurile de gheaţă plutitoare de atunci, ca şi astăzi pe ecranul dumneavoastră mat. Se pare că au scăpat numai cîţiva domni din conducerea districtului, care au reuşit să treacă la vreme pe un torpilor...“

Dentistul îmi spuse: „Şi acum, clătiţi“. (În timpul tratamentului îndelungat mă ruga, îmi cerea, striga: „încă o dată!“, şi astfel îmi îngăduia să-mi sustrag privirea.) Numai arareori mica imagine creată de mine reuşea să mă însoţească în zbor pînă la scuipătoare,

estompînd imaginea excreţiei mele, a acelor concremente de piatră dislocate de pe dinţi: distanţa dintre ecranul mat şi bazinul în care scuipam, acea vagă sclipire coexistînd cu nevoia imperioasă de a elimina saliva abundentă, era presărată cu numeroase sîrme-obstacol şi lăsa să răzbată către mine frazele întretăiate: strigăte de întrerupere ale elevului Scherbaum, neînţelegeri de ordin personal între Irmgard Seifert şi mine, tot felul de fleacuri zilnice în legătură cu şcoala, întrebări care se pun candidaţilor la examenul de gradul al doilea pentru posturile de profesor şi întrebări existenţiale, totul ambalat în citate. Şi cu toate acestea, oricît de greu mi-ar fi fost să-mi găsesc drumul de la ecranul mat pînă la bazinul în care scuipam şi, după operaţia de clătire, să conectez din nou circuitul, aproape totdeauna reuşeam să evit eventualele perturbări ale imaginii.

„Cum se întîmplă uneori, doctore: dinţii mei de lapte au fost bine păstraţi vreme îndelungată; căci ceea ce a fost salvat o dată, a doua oară nu se mai pierde chiar atît de repede...“

„Dar să nu ne facem iluzii: împotriva tartrului nu există leac...“

„Cînd fiul a întrebat de părinţii lui, i s-a înmînat un sac de marinar...“

„Iată de ce vom combate astăzi tartrul, aşadar inamicul numărul unu...“

„Şi fiecare fată care vedea în mine un eventual logodnic avea dreptul să privească dinţii mei de lapte salvaţi din naufragiu...“

„Fiindcă îndepărtarea pietrei de pe dinţi cu ajutorul unui instrument face parte a priori din orice tratament stomatologic...“

„Dar nu orice fată era de părere că dinţii de lapte ai lui Eberhard sînt frumoşi sau interesanţi...“

„Recent, s-a introdus tratamentul cu unde ultrascurte. Şi acum, clătiţi, vă rog.“

Un intermezzo supărător, după cum am socotit la început, fiindcă era cît pe ce să reuşesc, cu ajutorul dinţilor de lapte salvaţi, s-o ademenesc pe fosta mea logodnică să se lase proiectată pe ecran şi să înceapă (după cum şi eu am de gînd să încep, în sfîrşit) cu tînguiala, dar dentistul meu s-a împotrivit: era prea devreme.

În timp ce-mi clăteam temeinic gura, el mă întreţinea cu anecdote. Povestea de un anume Scribonius Largus, care preparase pentru Messalina, prima soţie a împăratului Claudiu, un praf împotriva durerilor de dinţi: corn ars de cerb plus răşină de Chios şi sare de amoniac. După ce mi-a relatat că încă de pe vremea lui Pliniu dinţii de lapte pisaţi treceau drept un foarte preţuit talisman, urechea mea percepu iarăşi vocea mămichii: „Ba nu, băieţelul mamei, mai bine îi pun pe vată verde. Aşa poate că or să-ţi poarte cîndva noroc...“

Ceea ce se cheamă, în cazul acesta, superstiţie! La urma urmei, mă trag dintr-o familie de marinari. Unchiul meu Max a pierit pe *Doggerbank*. Tatăl meu a supravieţuit scufundării lui *Königsberg*, lucrînd, pînă s-a sfîrşit cu republica, în port, ca pilot activ de nave. Iar pe mine, băieţii m-au poreclit de la început Stortebeker[1]. Am rămas pînă la capăt şeful lor. Moorkähne a fost mereu vioara a doua. De aceea a vrut să desfiinţeze banda, băgînd zîzanie între noi. Dar eu n-am admis una ca asta: „Ia ascultaţi aici, băieţi". Şi am dus-o tot aşa, pînă ce şandramaua noastră a sărit în aer, fiindcă slăbănogul ăla împuţit ne-a turnat. Ar trebui să deşert odată traista şi să evoc toate astea rînd pe rînd, aşa cum s-au întîmplat. Dar nu la modul banal, de exploatare a efectelor senzaţionale - Mărirea şi decăderea bandei haimanalelor-, ci într-un fel mai degrabă ştiinţifico-analitic: Bande de tineri în cel de-al treilea Reich. Fiindcă actele dosarului „Piraţii din banda Edelweiss", aflate în subsolul prefecturii poliţiei din Köln, nu au fost încă scoase la iveală de nimeni pînă acum. („Ce părere ai, Scherbaum? Fără îndoială că este o chestiune în măsură să intereseze generaţia dumitale. Aveam şaptesprezece ani pe atunci, după cum şi voi aveţi astăzi şaptesprezece. Nu pot fi trecute cu vederea nici anumite puncte comune - negarea proprietăţii, fata aparţinînd întregului grup şi frontul necondiţionat împotriva tuturor adulţilor; chiar şi jargonul folosit cu predilecţie într-a XII-a A îmi aminteşte de jargonul pe care îl foloseam în activitatea noastră...") Ce-i drept, era război pe vremea aceea. Pe atunci nu era vorba de locuri pentru fumat şi alte copilării de felul acesta. (Era pe vremea cînd am golit Serviciul administrativ... Era pe vremea cînd nava laterală din biserica Inima lui Iisus... Era pe vremea cînd în Winterfeldplatz...) Opuneam rezistenţă în adevăratul înţeles al cuvîntului. Nimeni nu reuşea să ne vină de hac. Pînă ce Moorkähne ne-a turnat. Sau poate slăbănoaga, scîndura aia cu dinţii ei ascuţiţi. Ar fi trebuit să-i trimit naibii pe amîndoi. Sau poruncă strictă: fără muieri! Fiindcă veni vorba, pe vremea aceea îmi purtam dinţii de lapte într-un săculeţ, la piept. Cine era primit trebuia să jure cu mîha pe dinţii de lapte: „Să nimicim neîncetat nimicul". Ar fi trebuit să-i aduc cu mine: „Vezi, doctore. Lucrurile se desfăşoară foarte repede. Pînă mai ieri eram şeful unei bande de tineri temute în regiunea Gdansk-Prusia Occidentală; şi iată că astăzi sînt profesor titular de germană şi, deci, de istorie, care ar vrea să-l convingă pe elevul său Scherbaum să renunţe la anarhismul juvenil: «Ar fi bine să preiei revista elevilor. Înclinarea dumitale către critică cere un instrument pentru a se realiza». Fiindcă un profesor titular este fostul şef renegat al unei bande de tineri, fiindcă - dacă vreţi să mă luaţi pe mine ca etalon - nu există durere mai mare ca durerea de dinţi, vreme de săptămîni în şir durere de dinţi..."

La originea durerilor mele de dinţi, suportabile, dar persistente,

dentistul punea o deplasare a oaselor maxilarului, care a dus la retragerea gingiilor şi la dezgolirea coletelor dentare atît de sensibile. Cînd constată că nici altă istorioară nu se prinde de mine - „Plonius recomanda împotriva durerii de dinţi: Presăraţi-vă în ureche cenuşă din craniu de cîine turbat“ - arătă cu chiureta lui specială peste umăr: „Poate că, totuşi, televizorul...“ Dar eu am refuzat cu îndărătnicie să renunţ la durere: vaiete de durere. Un cîntec de jale care nu se poate amina.

(„Iertaţi-mă, vă rog, dacă sînt cu gîndul aiurea.“)

Elevul meu îşi ducea bicicleta în imaginea de pe ecran: „Dumneavoastră, cu durerile dumneavoastră de dinţi. Dar cu delta Mekongului cum rămîne? Aţi citit ce se întîmplă acolo?“.

„Da, Scherbaum, am citit. Rău. Foarte foarte foarte rău. Dar trebuie să recunosc că această zvîcnire, acest curent de aer orientat în permanenţă asupra aceluiaşi nerv, că această durere, care poate fi localizată şi nu e insuportabilă, dar care apare pe neaşteptate - această durere mă solicită, mă loveşte şi mă dezarmează mai mult decît marile dureri ale lumii, care sînt fotografiate, evidente şi totuşi abstracte, deoarece nu-mi ating nervul.“

„Şi din pricina asta nu sînteţi mînios sau măcar trist?“

„Încerc adesea să fiu trist.“

„Nedreptatea asta nu vă indignează?“

„Îmi dau silinţa să fiu indignat.“

Scherbaum dispăru. (îşi aşeză bicicleta în şopron.) Dentistul meu se ivi şi vocea lui avea sunete de joasă frecvenţă: „Dacă doare, un mic semn, vă rog...“

„Zvîcneşte. Da. Zvîcneşte aici, în faţă.“

„Sînt coletele dumneavoastră dentare, atacate de tartru.“

„Dumnezeule, cum mai zvîcneşte.“

„Mai tîrziu vom lua arantil.“

„Pot să-mi clătesc gura, doctore, s-o clătesc numai o dată?“

(Şi să-mi cer scuze. Niciodată nu voi mai...) Iată că în ureche percep vocea logodnicei mele: „Tu şi mica ta suferinţă! Despărţire dureroasă, vasăzică. Spune-mi ce cont ai la bancă şi-ţi voi transfera un mic plasture. Ţi se cuvine cu adevărat o pensie. Ar trebui să te apuci de ceva nou. Satisfă-ţi vechea pasiune: ornamentele mormintelor celtice“.

(Să părăsesc bazinul-scuipătoare, să mă îndrept către grota de bazalt de pe Mayener Feld. Nu, iat-o că licăreşte în cimitirul din Kruft. Sau e depozitul de piatră ponce, iar ea se află printre blocurile de piatră în formă de grote...)

„Fii util. Pariez că din tine o să iasă un belfer de prima mînă.“

(Fără piatră ponce: Andernach. Promenada vîntoasă ce se întinde de-a lungul Rinului. Să numeri platanii tunşi dintre dig şi bacul pentru

trecerea maşinilor. În sus şi în jos, cu vorbe de răfuială.)

„Cîtă pedagogie ai vîrît, picătură cu picătură, în capul meu? Nu-ţi roade unghiile. Citeşte încet şi sistematic. Recapitulează înainte de a trece la alt subiect. M-ai hrănit cu Hegel, cu Marx şi Engels...“

(Un bot rigid de capră, din care cuvintele se desprind ca nişte băşici ce urcă, gata să plesnească, încărcate cu sfărîmături de tartru prundiş de amintiri grohotiş de ură. Vai, Lois Lane!)

„Am crescut. Am scăpat de tine. În sfîrşit! Am scăpat de tine, laşule, papă-lapte superpoltron!“

(Şi în spatele maşinii vorbitoare o mişcare, în amonte şi în aval: Of! Of!)

„Ai fost un dascăl bun, niţeluş cam lacrimogen.“

(Pe malul drept al Rinului, Leutersdorf, cu grădina de trandafiri, o plantaţie cu două cocoaşe, brun-negricioasă şi plouată din belşug: Ah! Ah!)

„Valorifică-ţi aptitudinile. Termină cu piatra ponce şi cu cimentul, înainte de a fi prea tîrziu. Cum vrei să ajungi la cele cincisprezece mii?“

(La picioarele plantaţiei: trenuri de marfa şi circulaţie intensă de automobile. Întregul fundal este caracterizat prin mişcare. În stînga, în dreapta mea, cuvinte alunecă, scuipate pe terasa pustie a hotelului Traube: Ptiu! Ptiu.')

„Simple vorbe fără sens sau au într-adevăr o semnificaţie?“

(Stau într-un paravînt, în trenciul meu: un avans asupra viitoarei condiţii de superman.)

„Ei, haide. Dă-mi numărul contului tău.“

(Pe vremuri, digul de la Andernach era bastionul vămii de la Rin a prinţilor electori de Colonia...)

„Ia-o ca pe un fel de despăgubire de război şi sfîrşeşte cu văicăreala.“

(...mai tîrziu a devenit monument în cinstea celor căzuţi între 1914 şi 1918. Camera de luat vederi se deplasează. Un asistent de regie a convins-o pe logodnica mea să hrănească pescăruşii: Fîl! Fîl!)

Mi-a plătit datoria. Iar eu am investit banii în vederea unui anume scop. Un student cam întârziat îşi schimbă calificarea. Universitatea din Bonn - voiam să rămîn în apropierea ei - l-a transformat pe inginerul de exploatare, specialist în pompe centrifugale, într-un profesor stagiar, apoi suplinitor, iar din toamna anului trecut - profesor titular de germană şi istorie. „N-ar fi mai bine“, i s-a sugerat celui care-şi schimba calificarea, „avînd în vedere specialitatea dumneavoastră, să alegeţi ca materie principală matematica?“. Iar omul în pantofi de pînză albă renunţă pentru o clipă la piatra de pe dinţii mei: „Cum de v-a venit o asemenea idee după absolvirea Facultăţii de Construcţii de Maşini? Studiul ăsta durează o veşnicie“.

Mi-am clătit gura temeinic: dacă te-ai hotărît să-ţi schimbi specialitatea, atunci schimb-o complet. Să nu se spună că a aruncat banii pe fereastră. Ba chiar a mai rămas un rest de circa trei mii (pe care mai târziu a trebuit să-l virez în contul dentistului, fiindcă asigurările sociale n-au vrut să preia decît jumătate). Atît trebuie să coste dinţii mei cu masticaţie tocătoare. În schimb, mă aşez şi sînt înconjurat de instrumentarul său semiautomat, produs de firma Ritter, unde are la îndemînă o sumedenie de unelte de care se foloseşte cu mînuţa lui abilă, în timp ce eu, ba nu, amîndoi, spun în căpşorul meu, căruia îi place să primească vizite: „Cum adică, doctore, crezi că ar fi trebuit să-mi cos buzunarele?“.

Logodnica mea încheie emisiunea de la Andernach: „Tocmai am văzut ce efect devastator are criptonitul verde asupra smalţului dentar al lui Superman. Dar oare cum vor reacţiona dinţii lui Superman la criptonitul roşu? Această temă o vom dezbate în următoarea noastră emisiune despre Superman. Între timp, să aruncăm o privire în atelierul omului care mînuieşte criptonitul...“

Îmi arăta mediul înconjurător: „Acest aspirator de salivă, de o formă armonioasă şi prevăzut cu un furtun mobil, este acţionat de un ejector de apă şi, datorită calităţilor sale aspiratoare excepţionale, se bucură de o bună publicitate la toate târgurile de mostre specializate“. Cu o voce subţirică de copil care laudă podoabele pomului de Crăciun, elogia sistemul de irigare al bazinului-scuipătoare şi braţul dublu, sistem Ritter, al acestei fîntîni arteziene colectoare de salivă: „Datorită lui, scuipătoarea se poate deplasa şi pe verticală“. Şi logodnica mea, pe ecranul mat, împreună cu asistenta dentistului, care avea degete subţiri şi rigide ca nişte beţişoare, dădeau amîndouă lămuriri prin intermediul butonului situat în partea din faţa a măsuţei mobile. Cum mă serveau. Cum scoteau aspiratorul de salivă din adîncitura lui. Mă amuza cum sfîrîia şi plescaia însetat înainte de a mi-l vîrî în gura plină de salivă.

„Iar limba vă rog s-o lăsaţi moale, jos, în fundul gurii.“

Dentistul s-a aplecat asupra mutrei mele expuse ca pentru vînzare, prilej cu care mi-a acoperit patru cincimi din suprafaţa ecranului mat, apoi a căutat cu cotul drept un punct de sprijin între coastă şi şold şi a început să scormonească printre coteţele incisivilor mei superiori, acoperite cu un strat de tartru: „Nu înghiţiţi, asta e treaba aspiratorului. Respiraţi adînc, aşa. Poate că, totuşi...“ Nu, nu şi nu. (încă nu, astăzi nu.) Trebuia neapărat să-l aud cum desprinde stratul de cochilii de pe incisivi...

Să ştii, Scherbaum, că şi lucrul ăsta merită să fie descris: Strîng

salivă cu spumă şi sînge şi cu tot felul de concreţiuni granulate scrfşnitoare, iar după ce limba mi-a devenit curioasă şi temătoare, arunc cele adunate cu trudă în scuipătoare, apuc paharul aflat la îndemînă - ales anume de dimensiuni reduse, ca să nu-l îndemne pe pacient să-şi clătească de mai multe ori gura - clătesc, îmi contemplu dejecţia, văd mai mult decît este în realitate, îmi iau rămas-bun de la piatra de pe dinţi sfărîmată, pun paharul la loc şi urmăresc amuzat cum se umple de la sine cu apă călduţă. Aparatul Ritter şi cu mine lucrăm împreună după un plan anume.

Deoarece, să ştii, Scherbaum, simultaneitatea unor activităţi multiple se cuvine să fie descrisă: în timp ce mă expun cu gura larg deschisă şi în forul meu lăuntric recit plîngerile lui Ieremia, înspre mina stîngă aparatul Ritter balansează măsuţa mobilă încărcată cu instrumente şi pune în funcţiune purtătorul de instrumente, care începe să alunece spre mine în pantofi de pînză albă, în timp ce unealta aşteaptă să fie oprită. De pildă, instrumentul, acţionat cu ajutorul curentului de joasă frecvenţă şi care foloseşte la examenul electronic al dinţilor, se încarcă automat şi nu este legat de o sursă fixă de energie; ar putea să-l poarte încărcat în buzunar, să-l plimbe cu el pe potecile de pădure din jurul lacului Grunewald, pe malul Canalului Teltow sau la vizitele făcute cu prilejul Săptămînii Festivităţilor Agricole; în sfîrşit, un dentist s-ar aşeza oriunde la pîndă în speranţa că-i va pica vreun vînat: „îmi permiteţi, merge repede. Iată cartea mea de vizită. Aveţi, sincer vorbind, o masticaţie tocătoare. Din cauza asta şi a maxilarului inferior ieşit în afară, aveţi o înfăţişare exagerat de marcantă. S-ar putea naşte bănuiala că vă caracterizează brutalitatea. Complexele se cer compensate. De aceea vă sugerez punţi din degudent. E de ajuns să telefonaţi. Vom stabili un termen în avantajul ambelor părţi. Numai şase sau şapte şedinţe, dacă nu se ivesc complicaţii mai importante care să îngreuneze lucrarea. Vă rog să aveţi încredere în mine şi în discreta mea asistentă. În afară de asta, am un televizor care vă va distrage atenţia. Chiar şi numai ecranul mat, lipsit de imagine, e în măsură să ademenească şirul gîndurilor dumneavoastră; dar trebuie să vă rog ca, împreună cu mine, să credeţi în freza Ritter - cu dispozitivele ei de manevrare rapidă - şi în cele trei sute cincizeci de mii de turaţii pe minut pe care le garantează capul turbinei, sistem ermetic, în acelaşi timp cu o amortizare apreciabilă a zgomotului!“.

„Într-adevăr?“

„E floare la ureche să schimbi burghiul cu freza.“

„Şi cu durerea mea cum rămîne?“

„Vom face o anestezie locală.“

„Trebuie neapărat?“

„La urmă, după ce vom mai şlefui puţin, veţi recunoaşte că

logodnica dumneavoastră n-a plătit în zadar despăgubirea.“
„Oricum, am fost logodiţi vreme de doi ani şi jumătate.“
„Daţi-i drumul, domnule, daţi-i drumul!“
„Era în '54...“
„Frumos început...“
Toate astea i le-am povestit dentistului meu: „Dar te previn, doctore, aici va fi vorba de tuf, piatră ponce, calcar, marnă şi argilă, de sate care se numesc Plaidt, Kretz şi Kruft, de tuful din Ettring şi de produsele finite din bazalt vulcanic de la Kottenheim, de carierele de piatră ponce ale Korrelsbergului şi de depozitele de bazalt de origine vulcanică recentă de pe Mayener Feld, dar înainte de orice - înainte de a fi vorba de mine, Linde şi Schlottau, de Mathilde şi Ferdinand Krings - va fi vorba, te previn, doctore, de ciment“.
Dentistul îmi spuse: „Nu numai ghipsul, dar şi anumite cimenturi speciale constituie materialele de bază cu care lucrez; vom avea de-a face cu ele“.
În consecinţă, am început: „Cimentul este o pulbere utilă produsă de industrie. Se naşte prin măcinarea nisipului brut şi a mîlului brut de calcar, marnă şi argilă, prin măcinarea clincherului de ciment ars, prin flotaţie şi prin pulverizarea apei şi a mîlului brut de calcar în cuptorul rotativ...“
(Ce limpede aveam încă totul în minte. Iată că mi-a şi venit ideea să-i uimesc pe elevii mei cu aceste detalii ştiinţifice. Fără îndoială că Scherbaum mă socoteşte un zăpăcit cu capul în nori; iar dentistului meu i-am recomandat să pună în funcţiune aspiratorul ca să scape de praful dentar rezultat din munca lui. El mi-a atras atenţia că, datorită acţiunii simultane de îmbibare cu salivă, cantitatea de praf produsă la şlefuire se menţine în limite suportabile.) „Se poate. Dar obiectivul către care tindem este o desprăfuire totală. Fabricile de ciment sînt desprăfuite cu ajutorul unor compartimente instalate în cuptoare, prin desprăfuitoare centrifugale, prin filtre, concasoare, instalaţii de granulare şi prin transportarea şi împrăştierea prafului de ciment în apele Rinului, între Koblenz şi Andernach...“
„Cunosc ţinutul Voreifel. Un peisaj selenar.“
„Dar, după cum vedeţi, potrivit pentru fotografii de exterior.“
„Cu prilejul unui concurs de stomatologie ţinut la Koblenz, am făcut o mică excursie, cu nişte colegi de-ai mei, la Maria Laach.“
„Şi această localitate se află în interiorul zonei noastre de depozitare a deşeurilor de praf; fiindcă cele două cuptoare ale întreprinderii Krings de ciment, trass şi tuf aveau, pe vremea mea, o înălţime de numai 38 de metri. Dacă pe atunci deşeurile erau împrăştiate doar în imediata apropiere a uzinei, astăzi, după înălţarea cuptoarelor şi, mai cu seamă, după trecerea la operaţia de măcinare-uscare cu ajutorul difuzoarelor cu gaze în suspensie şi conectarea alternativă a turnului

de răcire, întreprinderea de ciment Krings a putut înregistra o scădere a deşeurilor de praf de ciment pînă la 0,9% şi o împrăştiere uniformă a prafului în apele Rinului pe întregul cuprins al bazinului Neuwieder...“

„Ce spirit de solidaritate socială de-a dreptul exemplar din partea factorilor răspunzători de la conducerea fabricilor.“

„Să-i spunem, mai degrabă, o tendinţă sănătoasă spre profit; deoarece cantităţile de praf recuperate prin sistemul de electrofiltre livrează pînă la 15% din producţia de clincher de ciment...“

„Iar eu, un dentist modest, avînd ca unică sursă de informare ziarele, credeam că desprăfuirea întreprinderilor industriale are o semnificaţie ce ţine exclusiv de folosul obştesc...“

(Mai tîrziu le-am expus celor dintr-a XII-a A problemele legate de poluarea crescîndă a atmosferei. Pînă şi Scherbaum a fost impresionat: „Nu înţeleg de ce aţi ales cariera de profesor, cînd aţi fi putut realiza mult mai mult în acţiunea de desprăfuire...“)

„Cred, doctore, că ar trebui să vorbim de un dublu efect. Ca urmare a iniţiativei mele timpurii, s-a reuşit, pe la mijlocul deceniului al cincilea, pe de o parte să se treacă la o producţie mai raţională prin folosirea prafului cu valoare ridicată, pe de altă parte să se limiteze valul de - reclamaţii, de altfel justificate, trimise de autorităţile comunale şi care le dădeau de furcă celor din conducerea întreprinderii. La început, Krings a respins propunerile mele: «Ceea ce erau pentru Antichitate erupţiile vulcanice, eroziunile şi furtunile de praf sînt astăzi pentru noi deşeurile de fum şi praf din regiunile de concentrare industrială. Ce să-i faci, trăim din piatră ponce, din trass, din ciment; prin urmare, trebuie să trăim şi în praf!».“

„Un stoic modern.“

„Krings se pricepea la Seneca.“

„Un filosof care ne mai poate spune şi azi cîte ceva.“

„Ca să dau referatului meu o înfăţişare mai concretă - căci Krings nu putea fi convins decît cu exemple practice - am adăugat expunerii mele cu privire la economia aeriană intensivă a Republicii Federale următoarea imagine: «Dacă economia utilizează atmosfera în primul rînd ca mediu flotant pentru materii plutitoare solide şi gazoase, şi dacă influenţarea compoziţiei aerului se va exercita şi în continuare în acel strat de aer aflat în apropierea solului, strat care constituie în acelaşi timp mediul respirator nu numai pentru oameni şi animale, atunci va fi sosit timpul ca Natura să fie citată ca martor al acuzării!» - Iată aici, doctore, fotografia, făcută cu un aparat modest, a bătrînului fag din parcul vilei Krings, numit de către oamenii simpli din partea locului «Parcul cenuşiu». Acest copac, cu o coroană foarte bogată, are frunze care însumează circa 150 mp. Cum în decursul unui an, prin

depunere continuă, un hectar de pădure de fag este acoperit de aproximativ 15 tone de pulbere fină, nu este deloc greu, pornind de la acest bătrîn fag, să ne dăm seama într-un mod cît se poate de evident ce greutate suplimentară va trebui să suporte respectivul parc, care are o suprafaţă de un hectar şi este alcătuit în proporţie de 50% din conifere; ştiut fiind că un hectar de pădure de molid trebuie să suporte pînă la 42 de tone de pulbere fină anual... Recunosc că nu este exclus ca expunerea mea să-l fi determinat pe Krings să aprobe instalarea desprăfuitoarelor electrice la cuptoare."

„Aşadar, pînă la urmă aţi avut succes."

„Cu toate astea, din pricina faptului că este situat în apropierea fabricii, parcul vilei Krings va rămîne «Parcul cenuşiu», chiar dacă, datorită tenacităţii mele, putem nutri speranţa că verdele fagilor va fi ceva mai viu."

Dentistul meu, trăgînd concluzia „Natura vă va fi recunoscătoare", a pus sub semnul întrebării interesul lui faţă de cele relatate. (Teama aceasta, de a nu fi luat în serios, mă însoţeşte şi la orele mele de curs: zîmbetul unor elevi - sau cînd Scherbaum îşi ţine capul pieziş, de parcă l-ar îngrijora comportarea mea - mă face să mă bîlbîi, să-mi pierd şirul şi nu arareori unul dintre elevi, de pildă Scherbaum, trebuie să mă readucă la realitate atrăgîndu-mi atenţia pe un ton indolent:

„Am rămas la Stresemann"; aşa cum şi dentistul meu, adresîndu-mi întrebarea stimulatoare: „Şi ce s-a mai întâmplat cu Krings al dumneavoastră?", mă readuse la subiect.)

„Dar mai întâi fiţi amabil şi mai clătiţi o dată..."

Nu s-au mai întâmplat multe. Mîl. Foşnetul caietului de note. Saturaţie de pe urma celor citite. După aceea încercarea de a readuce, pe suprafaţa măsuţei cu instrumente, între încălzitorul de fiole şi lampa mobilă Bunsen, amintirea unui peisaj dintr-o primăvară timpurie, îndoielile acumulate ale unui profesor. Încercări zadarnice de a fi trist, mînios, consternat. Aer rece printre colurile dentare. Gropiţele lui Scherbaum cînd rîde.

„Oricum, doctore, aşa a început..."

Privire de ansamblu asupra peisajului de la poalele masivului Eifel, pornind de la Plaidt în direcţia Kruft. Titlul „Bătălii pierdute" se află înscris în faţa unor formaţiuni de nori văratici. În decursul unei călătorii lente prin regiunea erodată, scobită şi rudimentar cicatrizată a exploatărilor de piatră ponce, către cele două cuptoare ale întreprinderii Krings, spre alte titluri. Acum vorbesc ca la şedinţa consiliului de conducere al întreprinderii:

„Întreprinderea Krings, aflată în slujba industriei de construcţii

recent refăcute a Republicii Federale Germania, foloseşte bogăţiile numeroase şi variate ale solului regiunii vulcanice Eifel, producînd materiale pentru construcţiile de suprafaţă, din subteran şi pentru cele de drumuri. Avîntul industriei cimentului înainte de ultimul război şi în timpul războiului - îmi iau îngăduinţa să menţionez în acest sens autostrăzile şi, mai departe, fortificarea frontierei noastre de vest, apoi dezvoltarea betoanelor destinate apărării antiaeriene şi, în sfîrşit, marile construcţii de beton de pe coasta Atlanticului - a avut o influenţă binefăcătoare asupra dezvoltării în continuare, acum în condiţii de pace, a cimenturilor de tuf şi a utilizării cimenturilor pretensionate în construcţii. Deoarece comandamentul ceasului de faţă este a investi, rezultă că a investi trebuie să însemne a moderniza. Şi întreprinderea noastră, Krings, va trebui să se supună acestui proces. Dacă tone şi tone de praf de ciment cu valoare industrială se mai strecoară şi astăzi prin coşurile înalte ale fabricii, fiind astfel pierdute pentru procesul de producţie, atunci nu mai departe de mîine desprăfuitoarele electrice instalate în cuptoare...“

Vocea inginerului de exploatare se stinge treptat. Camera de luat vederi urmăreşte fumul care iese din coş. Privire de ansamblu asupra gazelor de evacuare şi a dinamicii lor creatoare de nori. Apoi privire de ansamblu, luată de sus şi acoperită de fum, a regiunii de la poalele Eifelului, între Mayen şi Andernach, pînă deasupra Rinului, şi coborîre în picaj asupra parcului Krings, lîngă vila Krings, care apare apoi în prim-plan cu zidurile de culoarea cenuşie a bazaltului şi cu aleile presărate cu pietriş: un strat gros de praf de ciment pe frunzele de fag. Noduri şi cratere. Insuliţe de noroi poros rămase de la ultima ploaie. Praful se prelinge şi se depune masiv. Straturi de ciment crăpat pe frunze chircite. Lavine de praf care alunecă şerpuind peste zvon de rîsete nemotivate ale unor fete tinere. Frunze supraîncărcate cedează. Rîsete, mici coloane de praf, rîsete. Şi abia acum grupul de fete în şezlonguri, sub fagul încărcat de ciment. Camera de luat vederi se opreşte, apoi începe să lunece încet.

Inge şi Hilde şi-au acoperit feţele cu cîte o foaie de ziar. Sieglinde Krings, căreia i se spune de obicei Linde, şade dreaptă în şezlong. Faţa ei prelungă, cu o atitudine rezervată căreia o rigiditate căprească îi dă o anume expresivitate, nu participă la veselia pe două voci ce izbucneşte de sub hîrtia de ziar. Inge îşi ridică foaia de pe faţă: obrazul ei are o frumuseţe uniformă, nenuanţată. Hilde o imită: placidă, clipeşte des ca trezită din somn. Pe măsuţa alăturată, între paharele de coca-cola acoperite cu caiete de cursuri universitare, se află o a treia foaie de ziar, pe care s-a strîns o grămăjoară de praf de ciment cam cît ar încăpea într-o ceaşcă. Camera de luat vederi zăboveşte asupra acestei naturi moarte. Titluri de articole de ziar, fragmentate, prescurtează numele lui Ollenhauer, Adenauer şi

noţiunea de reînarmare. Prietenele Lindei chicotesc, în timp ce strîng praful de ciment de pe foile de ziar, lăsîndu-l să alunece pe grămăjoară.

Hilde: „Încă puţin şi putem spune că am salvat o jumătate de kilogram de ciment Krings“.

Inge: „I-o dăruim lui Hardy de ziua lui de naştere“.

Acum încep să-şi facă planuri de vacanţă. Inge şi Hilde nu se pot hotărî între Positano şi Adriatica.

Hilde: „Dar micul nostru Hardy, el unde are de gînd să plece?“

Inge: „Nu cumva este preocupat acum de picturile rupestre?“

Rîsete.

Hilde: „Dar tu?“

Pauză.

Linde: „Eu rămîn aici“. Pauză şi praf de ciment care se prelinge.

Inge: „Fiindcă vine tatăl tău?“ Pauză, praf de ciment.

Linde: „Da“.

Inge: „Oare cît timp a petrecut acolo?“

Linde: „Aproape zece ani. Mai întîi la Krasnogorsk, apoi în celulele închisorilor Lubianka şi Butîrska şi în cele din urmă în lagărul de la Vladimir, la răsărit de Moscova“.

Hilde: „Crezi că asta l-a înfrînt?“ Pauză şi praf de ciment,

Linde: „Nu-l cunosc.“ Se ridică şi se îndreaptă pe drumul cel mai scurt spre vilă. Camera de luat vederi rămîne pe loc, în timp ce silueta ei se micşorează.

Un monument comemorativ. Abia în cabinetul dentistului am reuşit s-o descompun pe statuara mea logodnică în părţile ei componente: de la secvenţă la secvenţă îşi schimbă fustele, mai rar puloverul; singură sau împreună cu Hardy al ei, voia mereu să fie prinsă în obiectivul aparatului, fie printre grozamele care năpădeau o carieră de bazalt părăsită, fie în hanul „La călăreţul vijelios“, aflat în spatele stăvilarului de la Neuwied, fie pe promenada ce se întinde de-a lungul Rinului înspre Andernach, de asemenea pe cîmpurile presărate cu piatră ponce din valea Nette şi de cele mai multe ori la cariera de tuf; spre deosebire de Hardy, care cerea ca obiectivul să-l prindă în calitatea lui de istoric de artă, descifrînd diverse urme de fragmente de bazalt din perioada romană şi a creştinismului primitiv sau împreună cu Linde, căreia îi explică, în faţa unui model construit chiar de el, proiectul său preferat: desprăfuitorul electric pentru cuptoarele de ciment. Secvenţă: ambii în depărtare, pe malul celălalt al lacului Laach. Secvenţă: ambii, surprinşi de ploaie, s-au refugiat într-o colibă părăsită a muncitorilor de la cariera de piatră Bellfeld. (Ceartă, care duce la actul sexual consumat pe masa şubredă de lemn.) Secvenţă: ea, după prelegere, în oraşul Mainz, aflat în curs de reconstrucţie. Secvenţă: Hardy

fotografiază crucea lui Gerold...

„Dar cine e Hardy?“ m-a întrebat dentistul. Asistenta lui şi-a trădat şi ea curiozitatea printr-o apăsare a degetelor umede şi reci. „Este acel profesor în vîrstă de patruzeci de ani, căruia elevii şi elevele îi spun, cu bunăvoinţă şi afabilitate, «Old Hardy», acel Old Hardy căruia dumneata, cu sprijinul a trei degete umede şi reci aparţinînd asistentei, îi disloci piatra de pe dinţi strat cu strat, acel Hardy...“

Eu: cu studiile mele de germanistică şi istoria artei întrerupte la timp, cu diploma mea de inginer în construcţii de maşini luată la Aachen, cu cei douăzeci şi opt de ani pe care îi număram atunci, cu legăturile mele sentimentale la care renunţasem şi cu logodna mea aproape lipsită de orice fel de criză: un tînăr plin de succes trăind printre tinerii plini de succes ai acelor vremuri de după război. După experienţe pe front înţelese numai pe jumătate, Hardy cel în vîrstă de optsprezece ani este eliberat, în august '45, la Bad Aibling, situat într-o regiune muntoasă unde plouă tot timpul, dintr-un lagăr american de prizonieri de război - de atunci îl urmăreşte peste tot porecla Hardy; Hardy cel venit din Est, cu acte de refugiat de tip A, se aciuează la o mătuşă din Köln-Nippes şi se grăbeşte să-şi dea bacalaureatul; studentul care îşi cîştigă banii pentru studii muncind îşi aminteşte chiar din primul semestru universitar de cuvintele tatălui său: „Viitorul omenirii stă în construcţia de poduri!“. Drept urmare, la Aachen, se conformează indicaţiilor paterne: toceşte la statică, cultivă relaţii pe care apoi le schimbă cu nepăsare, iar la scurtă vreme înainte de examenul de diplomă intră într-o asociaţie studenţească şi este prezentat unor domni aşa-zis influenţi: inginerul Eberhard Starusch, specialist în construcţii de maşini, orfan ca urmare a războiului şi, în consecinţă, de două ori mai capabil, de îndată ce şi-a luat avînt se stabileşte la întreprinderea Dyckerhoff-Lengerich, care produce clincher de ciment prin procedeul numit „la umed“: astfel se face că Hardy, care nu şi-a renegat înclinaţiile către istoria artei, cercetează rocile din preajma apropiatului Teutoburger Wald şi astfel deprinde procedeul de calcinare pe sistem Lepol; fiindcă la Dyckerhoff se proiecta mai demult trecerea tuturor uzinelor de la metoda „la umed“ la metoda „la uscat“. Hardy este promovat; Hardy întocmeşte un studiu despre rezultatele obţinute prin utilizarea cimenturilor de foraj adînc şi a cimenturilor de tuf la construcţia bazei de submarine de la Brest; Hardy este invitat să-şi dezvolte studiul şi să-l prezinte unor cercuri mai largi la conferinţa naţională a specialiştilor în ciment, cu alte cuvinte forurilor conducătoare ale industriei cimentului din Germania Federală; acelaşi Hardy - care la vîrstă lui posedă un fond bogat de cunoştinţe, o înfăţişare plăcută şi perspective remarcabile - are prilejul s-o cunoască, la Düsseldorf, în timpul desfăşurării

conferinţei specialiştilor în ciment, conferinţă devenită între timp istorică, pe Sieglinde Krings, în vîrstă de douăzeci şi doi de ani, iar în ziua următoare - la ceai, într-o pauză a lucrărilor conferinţei - pe mătuşa ei, Mathilde Krings, o doamnă îmbrăcată totdeauna în negru şi domnind în mod absolut asupra întreprinderilor Krings. Hardy este atras, ca din întîmplare, într-o discuţie la care participă mătuşa şi nepoata ei. De faţă cu stăpîna întreprinderilor Krings, un domn în vîrstă menţionează elogios numele lui Hardy în legătură cu asociaţia studenţească de la Aachen. Hardy profită de balul organizat cu prilejul închiderii conferinţei în saloanele hotelului Rheinischer Hof: dansează de mai multe ori, dar nu prea des, cu Sieglinde Krings. Hardy se pricepe să poarte o conversaţie nu numai despre instalaţiile centrifugale de desprăfuire, ci şi despre frumuseţile arhitecturii bazaltice dintre Mayen şi Andernach. Abia după miezul nopţii, cînd printre specialiştii în ciment dimprejur începe să domnească o atmosferă vesel-dulceagă, Hardy îşi îngăduie o uşoară sărutare, numai una. (Sieglinde Krings pronunţă fraza plină de însemnătate: „Ascultă, domnule, dacă mă amorezez de dumneata, o să te coste cam scump...“) Oricum, Hardy face impresie şi curînd după aceea părăseşte întreprinderea DyckerhofF-Lengerich înarmat cu cele mai favorabile referinţe: în toată plenitudinea forţelor sale, încununat cu laurii succesului, trece la întreprinderile Krings; fiindcă, aşa cum reuşeşte destul de repede şi cu mult tact să se aclimatizeze în atmosfera ce domnea în cercul închis al celor mai importanţi consumatori de ciment din Europa, tot aşa reuşeşte, comportîndu-se cu acelaşi simţ al măsurii, să sugereze fixarea logodnei pentru primăvara lui '54; luînd în considerare faptul că viitorul tată-socru se afla încă în prizonierat, aceasta a fost celebrată într-un fel discret, în Ahrtal, la Lochmühle: pe ecranul mat şi cenuşiu se prezintă Sieglinde într-un taior cenuşiu ca ardezia şi Hardy în jachetă cenuşie ca bazaltul; o pereche entuziastă, niţeluş cam prea lustruită, capabilă de priviri fugitive din colţul ochiului pentru a-şi da seama exact de situaţie, categorisită ca facînd parte din generaţia sceptică şi pe care cei din jur o suspectau din ce în ce mai mult că ar fi în stare de înfăptuiri mai mari; căci, sub influenţa mea, Sieglinde se apucă de o treabă serioasă la Mainz: începe să studieze sistematic şi fără prea mult entuziasm medicina - în timp ce eu mă familiarizam temeinic, cu patimă şi totodată cu oarecare indiferenţă, cu tuful din valea Nette, cu producţia de ciment din tuf a întreprinderilor Krings, dar mai ales cu învechita noastră instalaţie automată de flotare, aşadar cu piatra ponce...

Pe cînd dentistul mă îndemna să-mi clătesc o dată gura - „Iar după aceea vom mai lustrui puţin, ca tartrul să nu găsească atît de repede o bază propice depunerii“ - am profitat de această pauză, socotind-o un fel de invitaţie pentru o conferinţă despre exploatarea trassului de

către romani între anii 50 şi 100 î. Hr. - „Se mai găsesc şi astăzi, între Plaidt şi Kretz, galerii în subteran cu inscripţii sumare în latineşte ale unor mineri romani“ -, pentru ca pe urmă, în timp ce-mi lustruia dinţii, să vorbesc despre piatra ponce: „Din punct de vedere geologic, piatra ponce ţine de tururile trahitice de la Laach...“

El a spus: „Lustruitul temeinic constituie o garanţie a faptului că suprafaţa smălţuită nu mai prezintă asperităţi...“

Eu relatam despre aluviul mijlociu, despre tufurile albe de trahit şi despre depozitele intercalate de la Britz; el mai pomeni o dată de colurile mele dentare descoperite şi spuse: „Aşa.. Aţi scăpat, domnul meu. Şi acum, să luăm oglinda ca să vedem...“

La întrebarea dentistului: „Ei, cum vi se pare?“, nu-mi rămase altceva decît „Minunat, pur şi simplu minunat!“ ca unic răspuns.

El se cufundă în studiul radiografiilor developate între timp, pe care asistenta i le servea imagine după imagine, de parcă s-ar fi pregătit pentru o conferinţă ilustrată prin diapozitive. Radiografiile arătau nişte dinţi piezişi, transparenţi, de strigoi. Numai locurile goale din regiunea măselelor, la stînga şi la dreapta, sus şi jos, îmi dovedeau că dantura mea era cea supusă examenului. Drept care am spus: „Depozitele de piatră ponce se află sub un strat de humus care măsoară doar un metru...“ - dar dentistul rămase la subiect: „Ce-i drept, radiografiile arată că dinţii peste care vom construi puntea sînt sănătoşi, dar trebuie s-o spun: dumneata ai o progenie autentică, şi autentică înseamnă în cazul acesta o progenie înnăscută, cu alte cuvinte: un fel de bot“. (L-am rugat pe dentist să pună în funcţiune televizorul, pe canalul care transmite programul obişnuit.)

Se transmiteau reclame care nu reuşeau să atragă decît a opta parte a privirilor. El îmi pensula gingiile tratate şi continua să facă aprecieri: „În mod normal, la sfîrşitul acţiunii de muşcare, maxilarul inferior se află pînă la un milimetru şi jumătate în spatele incisivilor superiori. La dumneata, însă...“

(De atunci ştiu că poziţia mea greşită la muşcat, pe care el o numea autentică fiindcă era înnăscută, poate fi identificată datorită unei deplasări orizontale a muşcăturii, măsurînd doi milimetri şi jumătate: profilul meu marcant.)

Oare cîrpaciul ăsta de dinţi ştie că materialele lui de şlefuit şi de lustruit au în compoziţia lor piatră ponce sub formă de pulbere fină? Iar gîsculiţa asta care face publicitate şi care mi se pare cunoscută, suspect de cunoscută, ştie oare că prafurile ei de frecat şi de curăţat conţin piatră ponce, buna noastră piatră ponce din regiunea Voreifel?

Dentistul rămase la progenia mea: „Acest lucru duce, după cum ne arată limpede examenul nostru radiologie, la un regres al osului maxilarului, al zimţilor alveolari...“

Ea încerca să-mi vîndă un frigider cu congelator. Pe cînd dentistul

propunea rezolvări chirurgicale - „Tăind cu fierăstrăul, într-un fel foarte simplu, axul bombat al osului maxilar şi plasîndu-l apoi la locul cuvenit, putem rezolva prognatismul dumitale...“ - Linde îşi cînta refrenul: „Mereu proaspăt şi păstrînd intacte toate vitaminele...“ şi oferea posibilitatea plăţii în rate. Pe urmă deschise frigiderul în care, printre cutii cu fasole verde, rinichi de viţel şi căpşuni de California, zăceau afumaţi dinţii mei de lapte şi lucrările scrise pe vremea cînd eram elev, certificatul tip A de refugiat şi studiul despre cimenturile de tuf şi forajul la mari adîncimi, dorinţele mele concentrate şi înfrîngerile mele trase la sticle; iar pe raftul cel mai de jos, între file de biban şi spanac bogat în fier, se afla, despuiată şi acoperită de o pojghiţă de gheaţă, cea care numai cu o clipă înainte făcuse reclamă în fustă şi pulover: Oh, Lindelindelindelinde... (Chestia asta o voi da mîine, la a XII-a A, ca temă pentru o compunere: Sensul principal şi sensul secundar al existenţei unui frigider.) Ah, ce bine reuşeşte ea să se conserve în fumul rece. Ah, ce proaspătă rămîne durerea congelată. Ah, cum păleşte pînă şi strălucirea aurului...

Dentistul se oferi să închidă iarăşi televizorul. (Irmgard Seifert mi-l recomandase ca pe un om capabil să se transpună în pielea altcuiva.)

Am dat din cap în semn de aprobare. Cînd reveni la progenia mea - „Totuşi, n-aş recomanda o intervenţie chirurgicală...“ - am dat din nou din cap. (Iar asistenta lui cea umedă şi rece dădu şi ea din cap.)

„Acum pot pleca?“

„De aceea sînt de părere sa îmbrăcăm cu coroane dinţii din regiunea măselelor.“

„Chiar acum, pe loc?“

„Piatra de pe dinţi ne-a dat destul de furcă.“

„Atunci poimîine, la ora la care începe programul distractiv de seară?“

„Iar pe drum mai luaţi două pastile de arantil.“

„Aproape că nici nu m-a durut, doctore...“

(Asistenta lui - iar nu logodnica mea - îmi dădu nişte tablete, paharul.)

Cînd am ajuns acasă şi limba mea căuta în spatele dinţilor asperităţile care dispăruseră, am găsit pe birou, lîngă scrumieră, caietele de lucrări ale celor dintr-a XII-a A, corectate, cîteva cărţi pe care le răsfoisem, memoriul abia început în legătură cu responsabilitatea comună a elevilor, conţinînd şi paragraful polemic „Unde şi cînd îi este permis elevului să fumeze?“, alături, între nişte broşuri, liniile directoare ale reformei învăţămîntului în cursul superior de liceu, iar în faţa ramei mobile goale, acoperită de tăieturi din ziare şi fotocopii, dosarul enervant de subţire cu titlul referatului scris cu majuscule. Sub bucăţi de bazalt roman - în majoritate fragmente de pive - pe care le foloseam ca prespapieruri, am găsit

hîrtie de scris...

Vai, dintele meu. Vai, firele mele de păr în pieptene. Vai, ideile mele care nu ajung decît pînă la buricele degetelor. Ah - şi numeroasele bătălii pierdute. Ceea ce urmează doare totdeauna mai rău. Sau ceea ce se ridică în noi şi-şi aminteşte: acesta e crapul de anul trecut, din noaptea de Revelion... Vai, umbrelor, vai. Vai, pietricelelor. Vai, dureri de dinţi, vai...

De fapt, voiam numai să-mi îndepărteze piatra de pe dinţi, deşi aveam o presimţire: ăsta cu siguranţă găseşte ceva. Ăştia găsesc întotdeauna cîte ceva. Îi cunoaştem noi.

La scurtă vreme după ce m-am întors acasă, cînd Irmgard Seifert mi-a dat telefon - „Ei, cum a fost? Dracu' nu-i chiar atît de negru. Sau...? - am fost în măsură să confirm: nu-i un sadic. Ba ştie chiar să ducă o conversaţie şi în acelaşi timp să fie discret. Nu-i lipsit de cultură, (îl cunoaşte pe Seneca.) Atunci cînd intervine durerea, se întrerupe imediat. Niţeluş cam naiv în credinţa lui în progres - speră că se va descoperi o pastă de dinţi terapeutică -, dar suportabil. Iar televizorul este într-adevăr straşnic, deşi cam caraghios.

Lui Irmgard Seifert, cu care împart de atunci dentistul, i l-am lăudat astfel la telefon: „Vocea lui e domoală şi capătă fermitate pedagogică numai cînd începe să ţină prelegeri...“

Cum spunea dentistul: „Inamicul numărul unu este piatra de pe dinţi. În timp ce alergăm, ezităm, dormim, căscăm, refacem nodul cravatei, digerăm şi ne rugăm, saliva favorizează necontenit producerea ei. Se depune şi ademeneşte limba. Aceasta din urmă, mereu amatoare de sedimente, agreează asperitatea şi procură o hrană care îl fortifică pe inamicul nostru, tartrul. Sugrumă cu crusta lui colurile dentare. Smalţului îi poartă o ură de moarte. Căci pe mine nu mă puteţi induce în eroare. O singură privire e de ajuns: piatra dumneavoastră de pe dinţi este ura dumneavoastră pietrificată. Nu numai microflora din mediul dumneavoastră bucal, dar şi gîndurile dumneavoastră încîlcite, felul chiorîş în care vă uitaţi mereu în spate, privirea care trage la răspundere în loc să-şi asume răspunderea, de asemenea, tendinţa gingiilor dumneavoastră, care se retrag mereu, de a forma pungi menite să capteze bacteriile, toate acestea - suma dintre imaginea dentiţiei şi a sufletului - vă demască: mari stocuri de fapte brutale, încercări de asasinat aflate în rezerve abundente. Vă rog să clătiţi! Vă rog să clătiţi. Mai rămîne destul tartru...

Toate acestea eu le contest. În calitatea mea de profesor titular de germană şi de istorie, acţiunile violente îmi sunt odioase, profund odioase. Iar elevei mele Vero Lewand, care înainte de sfîrşitul anului

colinda cartierele Zehlendorf şi Dahlem, ocupîndu-se cu aşa-zisul „cules al steluţelor", i-ani spus, cînd şi-a etalat în clasă colecţia de stele tăiate cu un fierăstrău de pe maşinile Mercedes: „Vandalismul dumitale nu este altceva decît un scop în sine".

Scherbaum m-a lămurit că prietena lui voise să procure podoabele necesare pentru pomul de Crăciun: „Pentru serbarea şcolară, care va avea loc în aulă".

Imediat după Crăciun, fierăstrăul pentru metale folosit de Vero Lewand nu mai era la modă. (Mai tîrziu, Scherbaum a compus un *song* care se cînta acompaniat la chitară: „Pe cînd culegeam steluţe, steluţe, steluţe..")

Fără a-i mai invoca pe sfinţii patroni ai tuturor celor care suferă de dureri de dinţi, m-am apropiat, fiind totuşi bine pregătit cu fraze gata formulate, pe care să i le pun în gură. Dacă eu trebuie să accept intervenţia, atunci va trebui şi el să suporte unele corecturi: „Nu-i aşa, doctore, că te interesează piatra ponce?". „La fel cum te interesează pe dumneata creşterea numărului de carii la copiii de vîrstă şcolară..."

Dimineaţa a trebuit să răspund întrebărilor puse de a XII-a A. (Vero Lewand: „Cîte v-a extras?") Am răspuns: „Ce v-ar trece prin cap dacă ar trebui să staţi la dentist cu gura înţepenită în faţa unui televizor, în timp ce se transmite un program de publicitate şi vi s-ar oferi, să zicem, un frigider cu congelator..."

Răspunsurile soseau bîlbîite, neconcludente. Am renunţat la o compunere în legătură cu tema lecţiei, deşi Scherbaum a avut o idee potrivită pentru o compunere, şi anume: unele idei şi proiecte, care încă nu sînt cristalizate, ar trebui congelate, pentru ca într-o bună zi, supuse dezgheţului, să fie finisate şi traduse în fapt.

„La ce proiect te gîndeşti, Scherbaum?"

„Am spus-o limpede: despre asta încă nu se poate vorbi."

La întrebarea mea, dacă nu cumva face aluzie la proiectul deocamdată congelat de a prelua funcţia de redactor-şef al gazetei elevilor, se împotrivi: „Nu mă bag unde nu-mi fierbe oala. Am spus congelare, nu fierbere". Către sfîrşitul orei, cînd am intrat în amănunte cu privire la cariile dentare - „Existenţa cariilor dentare înseamnă distrugerea ireparabilă a ţesuturilor dentare dure..." -, clasa m-a ascultat, după cum îmi făgăduise, cu indulgenţă; Scherbaum îşi ţinea capul pieziş, într-o atitudine ironică.

Dentistul meu era mai puţin prevenitor: „Pe astea le rezolvăm într-o singură şedinţă, cele patru măsele din maxilarul inferior: opt şi şase minus şase şi opt..."

(Zăngănitul ăsta aferat cu instrumentele sterile, de parcă nu s-ar fi

îndoit nici măcar o singură clipă de întoarcerea mea: „Dă-i drumul, doctore. Am să mă ţin bine".) Asistenta aştepta cu seringa plină: „Aşa. Acum numai o mică înţepătură neplăcută. N-a durut aproape deloc - sau...?"

(Cum şedeam aşa, cu aspiratorul de salivă atîrnîndu-mi din gură, cu gîtul strîmbat pe perniţa acoperită cu tifon şi imobilizat de apucătura fermă a celor trei degete, ar fi trebuit să fac conversaţie cu el: „Nici nu merită să vorbim de înţepătura dumitale. Dar ăia din Bonn. Cred ca ai citit: şurubul trebuie strîns şi la bine, şi la rău... Iar studenţii, la o adunare populară, studenţii iar au...")

Cînd mi-a anunţat noua înţepătură care mă aştepta, a căzut pentru a doua oară în stereotip: „Şi acum vom mai face o injecţie. Aproape că nici n-o veţi mai simţi..."

(Haide, dă-i drumul. Şi lasă imaginea să tremure pe ecran, dar fără sonor.)

„Va trebui să aşteptăm două-trei minute, pînă ce amorţeşte gingia şi limba devine spongioasă."

„Se umflă!"

„E numai senzaţia."

(Un rinichi de porc înăbuşit la cuptor. Ce sa fac cu el?)

Imaginea lipsită de sonor arăta un domn cu înfăţişare de cleric care, deoarece era sîmbătă seara, voia să ţină o predică pentru duminică, deşi emisiunea aceasta avea loc după orele 22 şi niciodată înaintea emisiunii de divertisment transmisă în fiecare seară de studiourile din Berlinul Occidental: „O, desigur, fiul meu, ştiu, doare. Dar toată durerea acestei lumi, strînsă la un loc, nu este în stare..."

(Degetele lui care aveau o formă atît de frumoasă. Şi cînd ridica ironic o sprinceană. Sau cum îşi clătina capul, fără grabă, cu o anume zăbavă. Scherbaum l-a poreclit Limbă-de-argint.)

După aceea clopotele anunţară sosirea duminicii: Bang! - şi porumbeii se ridicară speriaţi, fîlfîmd din aripi. Bang! Vai, şi micii sateliţi de tablă din căpşorul meu, care le ştie pe toate mai bine decît oricine, făceau să răsune: piatră ponce.

În timp ce mutra aia schimonosită de capră anunţa reportajul: Piatra ponce - aurul regiunii Voreifel!, dentistul începea cu şlefuirea lui opt minus: „Staţi relaxat. Vom începe cu suprafaţa de masticaţie, apoi vom şlefui de jur împrejurul suprafeţei de masticaţie, regenerînd dintele..."

Filmul despre piatra ponce arăta cum se transportă materia primă de la cariere la staţia de flotare, cum se elimină particulele grele, se depozitează în anumite cantităţi, se combină cu liantul omogenizant „eibi", se prepară în malaxoare sub formă de mortar de beton din piatră ponce şi se prelucrează în forme automate, devenind elemente de construcţie din piatră ponce.

Dentistul mi-a spus: Ei, vedeţi? Cu opt minus am şi terminat“. (Înainte de â mă îndemna să-mi clătesc gura, am reuşit, chiar dacă în mare grabă, să urmăresc depozitarea elementelor de construcţie din piatră ponce în hale speciale, apoi în stive sub cerul liber.)

„Iar aici, doctore, printre elemente tubulare standardizate, planşee de beton din piatră ponce, diverse piese tubulare sau masive, printre plăci glisante şi traverse armate cu fier, care, pe lîngă greutatea lor redusă, prezintă următoarele avantaje: rezistenţă mare la încovoiere, pereţi poroşi, impermeabili la umezeală, ignifugi, oferind posibilitatea de a se bate cuie şi avînd suprafaţa zgrunţuroasă care constituie o bază solidă de aderenţă pentru mortarul de asamblare şi zugrăveală, între aceste materiale de construcţie noi care asigură integrarea armonioasă a viitorilor consumatori de spaţiu locativ în societatea modernă, mai precis: între stivele noastre de elemente standardizate, numite şi elemente de patru ţoli, s-au întîlnit Linde Krings şi Schlottau, electricianul întreprinderii...“

Dentistul a spus: „înţeleg...“, dar eu mă pregătisem temeinic: din perspectivă aeriană se vede depozitul aluvionar care se întinde între fabrică şi vila Krings, inclusiv parcul. La hotarul dintre incinta fabricii şi parc, un grup de vizitatori în haine civile formează un semicerc larg.

Inginerul de exploatare Eberhard Starusch, în halat alb şi cu cască de protecţie, dă explicaţii în legătură cu procesul de producţie al materialelor de construcţie din piatră ponce. Dinspre „Parcul cenuşiu“ se apropie Sieglinde Krings. Rochia ei de vară imprimată cu floricele arată că, în afara parcului, se simte adierea vîntului. Dinspre fabrică apare electricianul Heinz Schlottau, păşind peste depozitul aluvionar. În timp ce Sieglinde rătăceşte fără ţintă pe cărările de acces, Schlottau se apropie de parcă ar căuta s-o întîlnească, sigur de ţinta lui.

Peste această apropiere şovăitoare şi încetinită de diverse întîmplări pluteşte, desfăşurat de vînt, textul inginerului: „în urmă cu şase mii de ani, cînd vulcanii masivului Eifel au început să erupă, probabil că bîntuiau furtuni dinspre vest şi nord-vest, altfel nu s-ar fi produs depunerile de piatră ponce la est şi la sud-est de locurile de erupţie. Spre deosebire de vremurile mai vechi, cînd ţăranii din regiunea Voreifel erau în acelaşi timp şi producători de piatră ponce, astăzi firma Krings a luat în arendă întregul ţinut cuprinzînd exploatările. Chiar aici, iată, ne aflăm la marginea vastului nostru depozit aluvionar...“

În clipa aceasta, printre stivele dese de elemente standardizate, suma distanţelor dintre punctul de întîlnire şi Sieglinde-Schlottau se reduce. Cei doi păstrează o anumită rezervă. Se studiază, în timp ce privirile fiecăruia dintre ei alunecă pe lîngă celălalt. Încurcătura lui

Schlottau se manifestă printr-un rînjet. Mîinile Sieglindei caută la spate suprafaţa pietrei aluvionare. Slabă şi din ce în ce mai depărtată - vocea inginerului Starusch, care iniţiază cu plăcere şi destul de des vizite în cadrul întreprinderii, cu explicaţiile de rigoare; e un ecou tîrziu al vremii cînd era şeful unei bande de tineri, cînd era poreclit Stortebeker şi avea un cuvînt greu de spus, o anticipare timpurie a activităţii sale de mai tîrziu ca profesor de germană şi istorie...

„Şi ce materie trataţi actualmente cu elevele şi elevii dumneavoastră?"
„ Încercăm să scoatem în evidenţă fondul social al dramei *Hoţii* de Schiller..."
„Aşadar tot ecouri legate de activitatea dumneavoastră de şef de bandă?"
„Recunosc că nu mă pot elibera de impresiile puternice ale copilăriei."
„Şi elevii dumneavoastră?"
„Seherbaum, împreună cu prietena lui, vrea să transcrie *Hoţii* sub formă de *comic-strips*. Este vorba de steluţele de pe maşinile Mercedes, care sînt tăiate cu fierăstrăul pe întregul teritoriu al Republicii Federale. Mary Lane urmează să preia rolul Amaliei, în timp ce Superman..."
„O experienţă interesantă... „
„Dar Seherbaum n-are răbdare. Numai idei. Numai idei..." (pe care vrea să le congeleze, pentru ca într-o bună zi să le poată dezgheţa, finisa şi transpune în fapt...) „...ca Schlottau, individul ăla din depozitul aluvionar..."

Linde: „Lucraţi la noi?"
Schlottau: „Sînt electricianul întreprinderii din '51. Pe vremuri aveam anumite legături profesionale cu tatăl dumneavoastră."
Linde: „Vă rog, nu puteţi să vă exprimaţi mai clar?"
Schlottau: „Vai, cu plăcere, don'şoară. Secvenţă din '45. Şi tatăl dumneavoastră a fost de părere: Breslau trebuie apărat cu orice preţ. Aţi auzit vreodată de răsplata cuvenită eroilor, don'şoară?"
Linde: „Ce doriţi?"
Schlottau: „Ei, de exemplu, să mergeţi cu mine la cinema. Şi atunci poate că o să-mi spuneţi cînd se-ntoarce, în sfîrşit, domnul feldmareşal."
Linde: „Puteţi economisi banii pentru biletele de intrare. Transportul este aşteptat la sfîrşitul acestei săptamîni în lagărul de la Friedland. Ce aveţi de gînd?"
Schlottau: „O, nu mare lucru. Cîţiva camarazi şi cu mine tare ne bucurăm de revedere."

Linde: „Vreau să ştiu ce aveţi de gînd."
Schlottau: „Poate că, totuşi, ar trebui să mergem la cinema, la Andernach."
Linde: „Nu există nici un motiv..."
Schlottau: „La drept vorbind, îl cunoaşteţi oare pe tatăl dumneavoastră?"
Linde: „Ultimul concediu l-a avut în '44. „
Schlottau: „Pe vremea aceea îşi desfăşura activitatea în Curlanda."
Linde: „A stat numai trei zile, în care mai mult a dormit..."
Schlottau: „Pe atunci eram în Divizia Cap de Elan. Divizia a unsprezecea de infanterie. Numai oameni din Prusia Orientală. Credeţi-mă, don'şoară, tăticul dumneavoastră e dat naibii."
Linde: „Acum voi avea prilejul să-l cunosc."
Schlottau: „Aş putea să vă povestesc o grămadă de lucruri. Chiar şi dintre cele cu haz..."
Linde dă să plece: „Altă dată, dacă voi avea poftă să merg la cinema."

(„Ce părere ai, doctore: se cuvine sau este chiar obligat electricianul întreprinderii, abandonat printre pietrele aluvionare, să sfîrşească scena cu fraza «Seamănă leit cu bătrînu'»?")
Dentistul spuse:."Aţi rezistat foarte bine. Cu stînga jos sîntem gata".
„Ei bine? Ţi-a plăcut finalul scenei sau nu?"
„Iar acum a sosit timpul să facem o injecţie în stînga jos. Aproape că nici n-o veţi simţi, fiindcă primele injecţii au o difuziune largă. Aşa, perfect."
„Sau poate că dialogul cere o dicţiune calitativ superioară? Un rechizitoriu. Ură primitivă, dorinţă de răzbu..."
„Spuneţi-mi, acest Schlottau, despre care vorbiţi cu o patimă de-a dreptul suspectă, pare să aibă în el stofă de revoluţionar..
„De îndată ce normele îndătinate se consolidează."
„Să zicem că e un răzvrătit cu respiraţie scurtă."
„A existat numai fiindcă a existat şi *Krings*."

(În timp ce injecţiile începeau să-şi facă efectul şi pe Programul 1 rula din nou filmul despre piatra ponce, dentistul m-a rugat să schiţez un portret succint al celor doi eroi dependenţi unul de celălalt: „Pînă atunci voi lua, cu ajutorul unui inel de cupru, amprenta dinţilor şlefuiţi, astfel încît să putem avea un control asupra calităţii operaţiei de şlefuire".
Prevăzător, mi-am clătit gura, paharul cu apă creîndu-mi unele dificultăţi, deoarece senzaţia că sînt umflat şi insensibilitatea buzei de jos provocau o greşită apreciere a distanţei dintre pahar şi buză: m-am stropit. Asistenta dentistului a trebuit să mă şteargă cu un şerveţel de

hîrtie. Penibil.)

„Heinz Schlottau s-a născut în 1920, în Ermland, un petic de pămînt catolic din eminamente protestanta Prusie Orientală; feldmareşalul Ferdinand Krings a văzut lumina

Voreifelului în 1892, la Mayen, în casa unui meşter pietrar, proprietar al cîtorva cariere de bazalt de pe Bellfeld. Amîndoi au crescut fără să atragă în mod deosebit atenţia celor din jur. Interesul pe care li-l purtăm noi trebuie, de asemenea, lăsat pe mai tîrziu, în afară de cazul în care am avea intenţia să relatăm despre perioada de ucenicie a lui Schlottau la Frauenburg, despre întreruperea studiilor de fîlosofle ale lui Krings, despre activitatea de electrician şi de dansator de foxtrot a lui Schlottau la Allenstein sau despre succesele locotenentului în rezervă

Krings în Primul Război Mondial, de exemplu în cea de-a douăsprezecea bătălie de pe Isonzo. Or, cum pînă la şlefuirea celor doi dinţi din dreapta jos mai avem un scurt răgaz, vom sări cîteva episoade din cariera lui Krings în Reichswehr şi din cea a lui Schlottau ca electrician şi vom spune: pe timp de pace, garnizoanele celebrei Divizii a unsprezecea de infanterie, numită şi «Divizia Cap de Elan», se aflau la Allenstein, Ortelsburg, Bischofsburg, Rastenburg, Lotzen şi Bartenstein, toate - oraşe ale Prusiei Orientale. Iar în toamna lui '38, recrutul Heinz Schlottau a primit ordin de încorporare, fiind repartizat la Regimentul 44 infanterie, cu garnizoana la Bartenstein, în timp ce colonelul Krings, comandantul unui regiment de vînători de munte, unitate care reuşise să participe fără pierderi la anexarea Austriei şi ocuparea protectoratului Boemiei şi Moraviei, a fost repartizat în garnizoană la Memmingen.

Schlottau şi Krings - amîndoi se pregăteau. Unul pe cîmpul de instrucţie de la Stablak, rezervat trupei, celălalt, conform ordinului, aplecat asupra hărţilor întinse pe planşele topografice menite să-l informeze în legătură cu situaţia şoselelor şi fortificaţiilor din trecătorile Carpaţilor.

Schlottau şi Krings, amîndoi au pornit la 1 septembrie, în acelaşi timp, pe o vreme frumoasă de vară tîrzie. În timp ce infanteristul participa la străpungerea fortificaţiilor de graniţă de la Mlava, la lupta pentru podurile de peste Narev şi la înaintarea prin Polonia răsăriteană pînă la capitularea de la Modlin, celălalt pornea la asaltul împotriva Lembergului: pe înălţimile din apropiere de Lemberg, în timpul luptelor pentru respingerea atacurilor dezlănţuite de regimentele poloneze de ulani, el a găsit pentru prima oară prilejul să-şi dovedească renumele de mai tîrziu, renumele unui general al rezistenţei pînă la capăt, în luptele pentru cucerirea fortăreţei Modlin, Schlottau, un temerar destul de prudent, a primit un glonţ în partea

superioară a braţului - o rană superficială - şi Crucea de fler clasa a II-a; eroul de la Lemberg a fost citat în comunicatul Wehrmachtului şi, fără să fie rănit, a obţinut dreptul să-şi atîrne pe pieptul încăpător, alături de decoraţiile din Primul Război Mondial, Crucea de fier clasa I.

Schlottau şi Krings - amîndoi trimiteau celor de acasă scrisori şi cărţi poştale militare. Deocamdată nu s-au conturat încă motivele pentru care Heinz Schlottau, infanterist şi mai tîrziu electrician de uzină, era atît de dornic a oferi, în luna iunie a anului 1955, lui Ferdinand Krings, colonel şi mai tîrziu feldmareşal, o recepţie la gara principală din Koblenz."

Dentistul păru mulţumit de acest dublu portret, dar refuză să-şi aprobe propria muncă: „Amprentele luate cu inelul de cupru arată limpede că am reuşit să şlefuim cîteva asperităţi. Va trebui să revenim cu şlefuitul, să rezolvăm amănuntele: clătiţi..."

„Ce părere ai, doctore? Am putea intercala gara principală din Koblenz şi scenele de masă în filmul despre piatra ponce care continuă să ruleze?"

„Relaxaţi-vă. Iar limba ţineţi-o în fundul gurii, jos..."

Vedere de ansamblu asupra faţadei gării principale din Koblenz. Gresie înnegrită. Fundaţie din piatră de granit tăiată grosolan. Sculpturi folosite în mod obişnuit la clădirile de gări. Urmele lăsate de război se mai văd pe alocuri. (Acoperişurile de carton gudronat sînt strivite de zidurile mînăstirii, anexă a fortăreţei Koblenz, care formează un fundal prea apropiat.) Neliniştea din piaţa gării sileşte camera de luat vederi să stea liniştită. Ea reţine: adunare în grupuri, neorganizată. Secvenţe întretăiate ale unor gesturi simultane, pînze cu lozinci, care pe alocuri sînt ridicate, altele tocmai sînt derulate, iar altele sînt iarăşi înfăşurate. (Porumbei care şi-au găsit piaţa ocupată şi s-au aşezat pe ciubucele faţadei, ţinîndu-şi capetele pieziş.) Totul însoţit de zgomote: lozinci ininteligibile strigate în cor, chemări („Fă-te-ncoa', Schorsch..."), o izbucnire de rîs într-un grup, gîlgîitul berii în sticla care circulă din mînă în mînă. (Gîngurit de porumbei.) Poliţiştii se aţin pe lîngă clădirea Casei de Economii, pregătiţi pentru orice eventualitate. Numai două maşini ale brigăzii mobile. Gospodine care se întorc de la cumpărături. Adolescenţi care îşi duc bicicletele de ghidon. (Vînzătorul de lozuri cu buletinele de 20 de mărci înfipte în panglica pălăriei.) Reprezentanţii presei. Pe o estradă improvizată dintr-o ladă, cei de la *Jurnalul săptămînii* îşi instalează aparatul de fotografiat. Strigăte scurte, asemănătoare unor comenzi militare. O mişcare ce se răspîndeşte în mulţime: se desfăşoară acum lozincile care devin lizibile. „Gerul arctic nu există la - „Muncă şi teroare!" - „Salutări din Curlanda!" - „Krings Rezistă-pînă-la-capăt!" Grupurile

care scandează şi găsesc ritmul: „Nu vrem eroi, nici pradă de război! Nu vrem eroi, nici pradă de războii! „ - „Fără noi! Fără noi!“. (Dezamăgire la unii, deoarece reporterii de la *Jurnalul săptămînii* nu filmează. Înjurături: „Pe ăsta să-l priponiţi, sticleţilor!“ - Fîlfîit de porumbei care se ridică şi se aşază iarăşi.) Vedere asupra unei jumătăţi din piaţă, cuprinzînd grupul condus de electricianul de întreprindere Schlottau. Acesta dirijează: „Rămîi în Siberia, Krings! Rămîi în Siberia, Krings!“.

La colţul cu Markenbildchenweg, printre gospodine, stă Sieglinde Krings. Poartă ochelari de soare. Încet, se strecoară printre oamenii care sînt în cea mai mare parte invalizi de război. (Cîrje, ochi de sticlă, mîneci goale, feţe mutilate.) Agitaţie şi strigăte la intrarea principală a gării. Mulţimea se înghesuie către hală. În învălmăşeală, mici grupuri se învîrtesc în loc. Certuri. Busculade. Preliminariile unei încăierări. Rîsete la ghişee: sînt cumpărate şi împărţite bilete de peron. (Procedee de negustor de bîlci: „Cine-mai-doreşte, cine-mai-pofteşte!“.)

Poliţiştii nu intervin, ci merg în rînd cu mulţimea care se înghesuie acum pe culoarele ce duc spre peroane. Un poliţist dirijează trecerea: „Fără panică, stimabililor, Krings al vostru n-are pe unde fugi...“ Oamenii aleargă, se aude tropăit precipitat prin tunelul principal de unde se desfac scările ce duc spre peroane, pînă la peronul patru. În timpul mişcării, dinspre piaţă spre gară se aud frînturi de fraze întretăiate: „Cum de l-au lăsat să plece.“ - „A scos untul din bieţii oameni!“ - „Ăştia nu ştiu ce-i mila, măi băiete.“ - „În zonă i-au făcut...“ - „Într-un tren cică i-au izbit peste bot...“ - „Din pricina reînarmării...“ - „Ţi-o spun eu, în vagonul-restaurant.“ - „Cică şi ăia de dincolo organizează armata, dacă şi ăştia de la noi...“ - „Fără mine!“ - „O să se găsească destui proşti...“ - „Pe porcul ăsta îl cunosc de pe frontul arctic...“ - „Din ariergarda de la Nicopole...“ - „În Curlanda, ticălosul m-a...“ - „Oare cînd soseşte...“ - „Arde-i una peste proteza din gură...“ - „Pe noi, la Praga, ne-a...“ - „Soseşte!“ - „Ochii cît cepele, băiete!“ - „Soseşte trenul...“

Mulţimea aşteaptă în linişte ca trenul să oprească. Privirile rătăcesc de colo pînă colo, se întorc brusc, apoi cercetează iarăşi. Coboară numai cîţiva călători. Pe sub pleoape pe jumătate lăsate răzbat priviri care încearcă să găsească vreo asemănare. Cîţiva oameni cercetează compartimentele. Pe scara unui vagon al trenului pe cale să plece, controlorul de bilete strigă: „Nu vă mai agitaţi atîta, oameni buni. Krings al vostru a coborît, cu geamantanul lui de carton, la Andernach.“

Zgomotele trenului acoperă fluierăturile de protest care se ridică pe alocuri. (Acoperă tonalitatea înaltă a turbinei Airstar, care şlefuieşte suprafaţa mestecătoare a dintelui meu minus opt. Motiv suficient

pentru clătit. Dentistul e şi el dezamăgit că scena de pe peron n-a fost pusă în valoare.)

„Cu alte cuvinte, adunarea de protest s-a dizolvat tot aşa cum săptămîna trecută s-a dizolvat adunarea de protest împotriva lui Kiesinger: în ordine. Am fost şi eu de faţă, cu cîţiva elevi şi cu colega mea. A fost încă o lovitură în gol, fiindcă respectivul domn n-a depus nici un fel de coroană la monumentul din Steinplatz, după cum anunţase, ci s-a depus pe sine, într-un mod discret, la Plotzensee. Cu toate acestea, Irmgard Seifert a fost mulţumită: «Protestul nostru nu va rămîne fără ecou». Scherbaum a rămas lucid: «Mult zgomot pentru nimic, atîta tot». Iar în ziua următoare cînd, în faţa clasei a XII-a A, am încercatsă iau apărarea sensului moral al protestului, chiar dacă acesta a rămas în aparenţă fără urmări, Vero Lewand m-a întrerupt cu un citat din Marx şi Engels (întotdeauna are tot felul de hîrtiuţe la ea): «Revoluţionarii mic-burghezi iau diferitele etape ale procesului revoluţionar drept ţel final, de aceea se alătură revoluţiei...» Mic-burghezul sînt eu. Şi dumneata, doctore, ai fi nevoit să accepţi această categorisire, dacă te-ai prezenta în faţa clasei cu Seneca...“

„Elevei dumneavoastră care umblă cu hîrtiuţe ar fi trebuit să-i răspundeţi cu Nietzsche: «O revalorizare a unor valori se produce numai cînd se iveşte presiunea unor noi necesităţi, exercitată de noii consumatori ai acestor necesităţi...»„

„Oricare ar fi fost motivul pentru care oamenii au ieşit în stradă: fie împotriva lui Kiesinger, cu o săptămînă în urmă, fie împotriva lui Krings în vara lui '55, totul nu-i decît vorbărie goală...“

„Oricum, am regenerat acest minus opt al dumneavoastră şlefuindu-l pînă la nivelul masticator...“

„Iar în ziare a scris: «Feldmareşalul Krings evită manifestaţia de protest a foştilor combatanţi!» Altele, ironic: «Krings a spus: Fără mine!» Sau laconic: «Evenimentul senzaţional de la Koblenz a rămas fără principalul actor.» *Generalanzeiger* constata obiectiv: «Trenul a sosit conform orarului, dar fără domnul feldmareşal; încă un protest care s-a dus pe apa sîmbetei...»„

„Dar amicul dumneavoastră, Schlottau?“

De îndată ce a început şlefuirea suprafeţei masticatoare a lui minus şase, am introdus o secvenţă intermediară: foştii combatanţi părăsesc peronul patru. În aglomeraţia din faţa scării ce duce către pasajul principal, Linde şi Schlottau se întîlnesc pe neaşteptate.

Linde: „Dacă doreşti, pot să te conduc.“

Schlottau: „Lua-te-ar naiba!“

Linde: „Maşina mea e parcată în spatele hotelului Hohmann.“

Schlottau: „Unul ca mine n-are ce căuta în maşinile unor canalii ca

voi.“

Linde: „Am crezut că vrei să mergi cu mine la cinema.“

Schlottau: „Aşa e el, nu mă miră că a dat bir cu fugiţii.“

Aici secvenţa se întrerupe, în timp ce ambii coboară scara, dispărînd în pasaj.

Căci, bineînţeles, vor face drumul împreună. Şi anume într-un Borgward, unul dintre acelea pe care cu greu le mai poţi găsi în ziua de astăzi. E drept că în piaţa din faţa gării Schlottau s-a depărtat pe neaşteptate, ba nu, de fapt şi-a continuat drumul cotit (printre porumbei), lăsînd-o să şi-l urmeze singură pe al ei în linie dreaptă, dar asta n-are rost să arătăm. Tot aşa, frazele scurte schimbate între Schlottau şi camarazii lui de altădată - „Ne-a dus cu preşul, bătrînul“ - „De mine o să mai audă“ - cad la montaj. (De altfel, şi-a cumpărat un loz în piaţa din faţa gării: necîştigător.)

Iată şoseaua naţională, de la Andernach către Mayen, pe care înaintează Borgwardul cu Sieglinde Krings la volan, avîndu-l alături pe Heinz Schlottau. În spatele pasagerilor automobilului, călătoreşte, rigidă, camera de luat vederi.

Linde: „Trebuia să-mi închipui că n-o să aştepte la Andernach pînă voi veni eu să-l iau“. Urmează o pauză pentru speculaţii în legătură cu scurta călătorie la Andernach şi în legătură cu falimentul uzinelor Borgward în anul nu mai ştiu care.

Schlottau: „Poate că a rămas în zonă. Cred că aveau intenţia să-l angajeze. Caută oameni cu experienţă acum. Paulus e şi el acolo“. - Pauză, în care s-ar putea expune demagogic o teză contrarevoluţionară: „Îi salutăm pe specialiştii de toate nuanţele...“, însoţită de o mică imagine: Krings este salutat în gara din Berlin de activişti de frunte ai *R.D.G.*

Linde: „Cum rămîne cu invitaţia la cinema?“

Schlottau: „Să presupunem că Krings le organizează o armată...“

Linde: „Vreau să ştiu cum rămîne cu invitaţia la cinema. Sînt pur şi simplu nebună după cinema.“

Pauză, încărcată de meditaţii în legătură cu filmele care rulau pe la mijlocul deceniului al şaselea: *Sissi, Pădurarul din pădurea de argint...*

Schlottau: „Şi logodnicul dumneavoastră, don'şoară, adică vreau să spun că...“

Linde: „E fericit cînd poate să-şi vadă de propriile lui treburi.“

Pauză, pentru ca Schlottau, dacă doreşte, să poată asculta unele aluzii în legătură cu situaţia lui Linde. Îmi clătesc gura, deoarece dentistul mă roagă s-o fac: o spumă cretoasă, sînge deloc, dar o intervenţie a elevului Scherbaum: „M-am lămurit în privinţa asta: NSKK[2] BDM[3], RAD[4], HKL[5] - dar ce se întîmplă în delta Mekongului...“- „Ai dreptate, Scherbaum. Ai dreptate. Dar abia după ce vom înţelege de ce atentatul care a avut loc la cartierul general al

Fuhrerului, numit pe scurt FHQu…“
Schlottau: „Fiindcă veni vorba, don'şoară, ştiţi anecdota cu ţăranul din Prusia Orientală care se ducea cu vaca la taur. Şi cînd nevasta l-a întrebat…“
Linde: „În afară de asta, pe logodnicul meu nu-l interesează acum decît prelucrarea bazaltului şi a tufului pe vremea romanilor…“ Pauză, în care s-ar putea face reflecţii cu privire la remarcabila tehnică romană de confecţionare a pietrelor de moară, mai ales după înăbuşirea răscoalei treverienilor, dar nu este timp, deoarece Borgwardul depăşeşte un biciclist. Schlottau priveşte în urmă. Pe faţa lui se oglindesc: uimire nelinişte ura. După o pauză mai lungă, ce aparţine unor consideraţii cu privire la poanta anecdotei cu vaca, Schlottau spune fără vreo intonaţie deosebită: „El era. Opriţi imediat. Vreau să cobor“. Linde frînează: „Ai putea să mă prezinţi tatălui meu“.
Schlottau: „Vă e cam frică de bătrîn, aşa-i?“
Linde: „Da. Mi-e teamă. Ca şi dumitale. Haide, dă-i drumul.“
Schlottau coboară ceremonios: „Dacă vreţi să mai veniţi o dată la depozitul de piatră ponce… Pe la ora două mă întorc din rondul de control şi vreme de o jumătate de ceas pot să…“ Se întoarce şi, în timp ce rosteşte restul frazei, păşeşte în direcţia Plaidt.
Pe cînd Schlottau pleca, eu refuzam să-l urmez, iar dentistul meu scotea Airstarul din funcţiune deoarece o pacientă particulară îl căuta la telefon. Linde a pus în funcţiune ştergătorul de parbriz de parcă ar fi vrut să şteargă imaginea lui Schlottau. În acelaşi timp, nu-şi dezlipea privirea de la oglinda retrovizoare; iar în oglinda retrovizoare, camera de luat vederi prinde imaginea biciclistului care tocmai se angajează într-o curbă lină a drumului. Pedalează cu vîntul din faţă. Vîntul, respiraţia lui Linde şi dificultăţile pe care le întîmpină dentistul meu la telefon ca să stabilească o oră convenabilă pentru pacientă constituie trei soiuri de zgomote care fac casă bună împreună.

Socotind pînă-n ziua de azi: cu aproape douăzeci şi doi de ani în urmă, iar pe atunci cu mai bine de zece ani în urmă, la 8 mai 1945, cu puţine ore înainte ca Wehrmachtul Germaniei mari să capituleze, feldmareşalul Krings, îmbrăcat în haine civile gri, îşi părăsi cartierul general din Erzgebirge. precum şi armatele care continuau încă să lupte, plecînd cu un Fieseler Storch, ultimul avion disponibil, la Mittensill, în Tirol, pentru ca acolo - după cum a declarat el însuşi, mai tîrziu, la proces - să execute ordinul Führerului şi să preia comanda fortăreţei Alpilor, unde însă, după cum au confirmat şi martorii în declaraţiile lor, fortăreaţa nu mai era fortăreaţă şi nici diviziile nu mai aveau capacitatea de luptă, drept care îşi schimbă hainele civile gri cu cele caracteristice regiunii, pantaloni tirolezi şi aşa mai departe, se refugie la o stînă de munte, aşteptînd să se

întîmple vreo minune sau ceea ce el însuşi calificase în faţa instanţei drept înfrăţirea firească a forţelor militare americane cu rămăşiţele forţelor germane, ca pînă la urmă, la 15 mai, cum nici în mod firesc şi nici printr-o minune nu s-a produs o asemenea alianţă împotriva forţelor armate sovietice, să rechiziţioneze bicicleta unui ţăran şi să pedaleze, în costumul tirolez obişnuit prin partea locului, fără armată şi fără decoraţii, pînă la St. Johann, în lagărul de prizonieri al americanilor; după cum pedalează şi acum, zece ani mai tîrziu, pe o bicicletă împrumutată fără prea mari dificultăţi la Andernach - pedalează cu vîntul în faţă, către casă, în direcţia Mayen: masiv şi pedalînd ritmic, îl vedem în oglinda retrovizoare a Borgwardului mărindu-se treptat...

(„Oare ce părere aveţi: Linde, rămasă singură în Borgward şi depinzînd numai de oglinda retrovizoare, ar putea sau ar trebui să bîiguie acum ceva de genul: «Se cuvine să-i sar de gît? Sau pur şi simplu să plîng în hohote...»„)

Între timp, dentistul meu stabilise, cu ajutorul telefonului, o oră de consultaţie. Filmul despre piatra ponce reda din belşug tot felul de peisaje din regiunea Voreifel: eu şi un biciclist care se înapoiază tîrziu din prizonierat sărbătorim revederea cu masivul Korrelsberg.

Cînd Linde coborî din maşină, Airstarul dentistului se ocupa din nou de minus şase al meu, micşorîndu-l cu mişcări circulare. Linde deschise portbagajul. Împinse deoparte roata de rezervă. Se întoarse în direcţia biciclistului, care deveni din ce în ce mai mare. Un moment al istoriei în desfăşurare: spiritul universal al lui Hegel străbătea de-a curmezişul ogoarele, sub care piatra ponce aştepta să fie exploatată.

(„Acum, doctoraşule! Acum!“)

Biciclistul frînează. Linde stă nemişcată. Biciclistul descăleca grav şi lasă atît de partea lui, cît şi de partea ei o distanţă de doi paşi. (Vînt, priviri furişe, pauză şi gînduri care se întorc brusc în cabinetul medical şi de acolo în clasa a XII-a A, fiindcă nu cu mult timp în urmă mai discutaserăm despre prototipul celui întors de pe front: „Generaţia mea îl identifică cu Beckmann, eroul lui Borchert[6]. Ce părere ai despre Beckmann, Scherbaum? Beckmann îţi mai spune astăzi ceva...?“) Omul acesta care se întoarce acasă poartă şi el ochelari. Stă aşa, în costumul gri cam strîmt, fără pălărie, cu ghete înalte de piele aspră. Clamele pentru manşetele pantalonilor le împrumutase probabil din Andernach. Cravata contrastează, fiind nouă şi prea elegantă. Geamantanul de carton e legat cu o sfoară înnodată de portbagajul bicicletei.

Faţa lui cu muşchi puternici nu spune nimic.

Linde: „Putem pune bicicleta în portbagajul maşinii. Sînt fiica dumneavoastră - Sieglinde.“

Krings: „E amabil din partea voastră că aţi trimis maşina să mă ia."

Linde: „Probabil că la Andernach v-am scăpat şi n-am reuşit să vă găsesc. Mai întîi am fost la..."

Krings: „Nu voiam să vin fără cravată." Bărbia lui arată către piept.

Linde: „Drăguţă." Dar fata nu zîmbeşte.

Krings: „Sora mea mi-a scris că ai părul lung, împletit într-o coadă."

Linde: „Mi l-am tăiat înainte de logodnă. Îmi daţi voie?"

Krings: „Te rog."

Cu mişcări îndemînatice, Linde aşază bicicleta şi geamantanul în portbagaj. Capota nu se închide. Krings priveşte spre Korrelsberg. Ceva pare să-l amuze, probabil faptul că muntele mai există. Între timp, spectatorul poate să facă speculaţii în legătură cu conţinutul geamantanului; de asemenea, e îngăduită şi o oarecare îngrijorare cu privire la capota întredeschisă a portbagajului, pe care Linde a legat-o cu sfoară destrămată de bara paraşocului. (De altfel, am cunoscut-o pe Linde cu o coadă gen Mozart. Şi-a tăiat-o fiindcă am rugat-o eu.)

Linde: „Va rezista cei cîţiva kilometri pe care-i avem de făcut. Multe vi se vor părea schimbate."

Krings: „Praful de ciment de pe culturile de cartofi a rămas neschimbat."

Linde: „Şi asta se poate schimba."

Krings: „Logodnicul tău a lucrat la Dyckerhoff, nu-i aşa? Vrea să desprăfuiască fabrica."

Linde: „Mai întîi trebuie pus în aplicare procesul de fabricaţie la uscat şi pe urmă..."

Krings: „Mai întîi trebuie să ajungem acasă. Să luăm în considerare problemele. Sau nu? Fiica mea ar trebui să mă tutuiască. E oare atît de greu?"

Linde: „Sînt hotărîtă să încerc."

Krings: „Atunci fă-o."

Linde: „Da, tată." Se urcă amîndoi în maşină.

Oare scena aceasta, fără bicicletă, peisaj şi maşină, n-ar putea fi plasată în „Parcul cenuşiu"?

„Ce crezi, doctore? Krings soseşte cu geamantanul - eventual împingînd bicicleta de ghidon -, se întîlneşte pe neaşteptate cu Linde sub fagul purtător de praf de ciment şi găseşte imediat prima frază: «Amabil din partea voastră că n-aţi trimis pe nimeni să mă aştepte!». La care Linde răspunde: «Am fost la Koblenz. Era acolo o mulţime de oameni care se îmbulzea. Păreau puşi pe scandal».

Krings: «Poliţia acestei ţări ciudate m-a rugat să cobor mai înainte, la Andernach.»

Linde: «Am fost bucuroasă cînd am văzut că nu eraţi în tren, deoarece cîţiva dintre indivizii aceia...»

Krings: «Sora mea mi-a scris că porţi părul lung, împletit într-o coadă...»„

Dentistul meu a fost împotriva „Parcului cenuşiu“. Fiindcă în realitate Linde l-a interceptat pe şosea.

Ambii pleacă în direcţia Plaidt. Camera de luat vederi îi urmăreşte pînă ce peisajul de ansamblu al regiunii Voreifel nu mai este dominat decît de Korrelsberg şi de întreprinderea Krings, cu cele două coşuri înalte în plină activitate.

„Aţi scăpat, stimate domn. Acum vom aplica inelele de cupru pentru control. Pe urmă vom completa locurile goale cu Ruvarex şi în felul acesta vom obţine modelele originale ale trunchiurilor de coroane.“

Am încercat să-mi impun o senzaţie de satisfacţie. Krings sosise acasă. Nu simţeam nici o durere. Clătirea gurii aproape că mă amuza. Ştiam că afară Hohenzollerndamm se întindea de la Roseneck pînă la Bundesallee. Iar una dintre întreruperile obişnuite ale elevului Scherbaum: „Oare de ce v-aţi făcut profesor susţinută de Vero Lewand cu: „Nici dumnealui nu ştie nu m-a ispitit să caut nişte răspunsuri neajutorate.

Fiecare dinte în parte a fost apoi izolat printr-un înveliş fluid aderent la ţesuturi. În timp ce dentistul aplica la fiecare dintre cei patru dinţi cîte o îmbrăcăminte de staniu pentru a-i feri de influenţe din afară - „La început vi se vor părea nişte corpuri străine, de îndată ce trece efectul anesteziei şi limba va atinge metalul“ ea reluă programul de publicitate, împărţit strict pe minute, după cum o cere regula. Începu cu produse pentru spălarea părului, mai apoi trecu la ace de molid şi la urmă se unse cu o cremă de noapte. Cînd se afla sub duş, cu căpşorul acoperit cu clăbuci de săpun, am văzut-o din profil. Pe pielea goală, produsului îi este îngăduit să facă spumă, să pişte şi să stîrnească o uşoară plăcere. Mă opun! De ce numai în igiena corporală? „De ce, doctore, nu este permis să se folosească trupul gol pentru orice fel de reclamă? Cam aşa: iată un dentist în pielea goală care îi şlefuieşte unei profesoare în vîrstă de treizeci şi nouă de ani - colega Seifert - jos, stînga-dreapta, cîte două măsele, care mai tîrziu vor fi ferite de influenţele din afară cu cîte o îmbrăcăminte de staniu. Iată o reclamă pentru întreprinderea de pompe funebre Grieneisen: nişte ciocli, avînd ca îmbrăcăminte numai chinga pentru purtatul sicriului, duc un coşciug încă deschis, în care un feldmareşal distins cu înalte ordine zace în sfîrşit nemişcat. Şi iată cum fac reclamă pentru reforma învăţămîntului în liceele din Berlin: un profesor despuiat şi foarte păros predă istoria Germaniei în faţa unor eleve şi elevi îmbrăcaţi fiecare în alt fel, pe cînd eleva Vero Lewand sare în sus în rochia ei de lînă colorată: «Enumerarea caracteristicilor

totalitarismului, făcută de dumneavoastră, se potriveşte întocmai cu sistemul autoritar de învăţămînt în care noi...» Sau fac reclamă pentru becurile Osram astfel: electricianul Schlottau stă în pielea goală pe un scaun şi înşurubează un bec de 60 de waţi, în timp ce o domnişoară îmbrăcată într-un costum de sport - Lindelindelinde - îl asistă. Sau pentru arantil: îndrăgostiţii stau despuiaţi pe canapea, cu ochii la ecranul televizorului pe care se desfăşoară o intrigă poliţistă între oameni îmbrăcaţi: nemernicul asasin de logodnice, fugărit, se ascunde într-o şură, se zvîrcoleşte în costumul lui pe un morman de paie şi geme fiindcă îl dor dinţii şi n-are arantil, în timp ce afară - după cum vede prin gaura rămasă în locul unui nod al scîndurii - servitoarea, în pielea goală, traversează hotărîtă curtea să mulgă vacile bălţate. Fiindcă veni vorba de animale. Te întreb, doctore, de ce nu-şi face reclamă Grădina Zoologică arătînd stimularea familiilor de nudişti în faţa cuştii cu maimuţe agăţătoare, căţărătoare şi a celor cu blana mătăsoasă..."

„Aşa! Se mulează perfect. Dimensiunile îmbrăcăminţilor de staniu le-am stabilit din vreme..." (Colurile învelite ale dinţilor mei.)

„Şi acum, muşcaţi, vă rog. Încă o dată. Mulţumesc."

Asistenta lui (în hălăţel alb) a reuşit să-şi scoată la vreme degetele ca nişte morcovi.

„Dar obrazul meu nu-i cam strîmb şi umflat, şi n-are şi o gîlmă?"

„Simplă impresie. O închipuire lesne de înlăturat cu ajutorul unei oglinzi." Pe cînd ieşeam, dentistul (în pantofi albi de pînză) mă sfătui să iau din vreme arantil: „Altfel veţi avea un sfîrşit de săptămînă cam incomod şi o duminică nu lipsită de oarecare dureri".

(Asistenta lui, pe cînd stăteam cu ea în coridor şi-mi ţinea paltonul să mă îmbrac, sfătuindu-mă pe un ton neutru, nu prea ridicat, să nu consum nici mîncăruri prea fierbinţi şi nici băuturi prea reci, deoarece metalul este un bun conductor - aşadar asistenta lui mi-a plăcut acum mai mult, oricum ceva mai mult decît înainte.)

Cînd m-am înapoiat acasă cu cele patru corpuri străine, m-am bărbierit, m-am îmbrăcat, am legat cu o panglică de mătase un cadou (motive florale pe sticlă, în Jugendstil) şi am luat autobuzul 19 pînă la Lehniner Platz, dînd urmare unei invitaţii la o onomastică, unde la început am fost vesel în cercul colegilor (contribuţii la politicile culturale), am tachinat gazda (sărbătorita) cu privire la acvariul ei şi la ocupanţii lui melancolici şi hulpavi - dar Irmgard Seifert n-a vrut să rîdă -, am rezistat, cu ajutorul arantilului, pînă la miezul nopţii, am plecat, mi-am găsit masa de lucru stînd parcă la pîndă, am scris pe un bileţel: De cercetat interiorul acestui cufăr tăcut..., am adormit

numaidecît, m-am trezit devreme, cînd efectul începuse să slăbească, dar am luat cele două tablete abia după micul dejun (ceai, iaurt cu fulgi de porumb) şi mi-am continuat lamentaţia pe cînd mă aflam încă la lectura ziarului de duminică: Vai, duminica... Vai, tapetele... Vai, păhărelul de dimineaţă...

Am citit în *Die Welt am Sonntag*: L-au prins. Ba nu. S-a predat singur. Fiindcă niciodată, nici măcar cu mandate de arestare tipărite pe hîrtie cretată, n-ar fi reuşit să pună mîna pe el, pe sugrumătorul logodnicei sale, o fată voioasă, capricioasă numai cînd vîntul bătea dinspre apus. A sugrumat-o - iar o fotografie reproducea obiectul - cu un lanţ de bicicletă. Cel care era cît pe ce să-i fie socru împrumutase bicicleta, după cum reieşea din declaraţie, la Andernach, cînd se întorsese dintr-un lagăr de prizonieri unde stătuse zece ani şi nu găsise alt mijloc de transport pentru ultima parte a drumului. Lanţul de bicicletă, cu multe verigi, ca un şirag de mătănii, fusese găsit cu doisprezece ani în urmă la locul faptei (un depozit de cărămizi); căci vreme de doisprezece ani îşi cîştigase pîinea comiţînd spargeri, pe care le executa fără unelte speciale, dar perfect, cu toate că nu punea pasiune în asta. (Lumea uitase de el, dar brigada judiciară din Koblenz nu putea să-l uite.) Imbătrîni rapid; dar fapta lui, comisă în cîteva secunde, nu era atît de veche încît să fie prescrisă. Cum nu-i lipseau numai alimentele, se apucă de lecturi filosofice: se adinei mai cu seamă în studiul stoicilor (iar astăzi poate fi socotit specialist în Seneca). Ascuns şi mereu gata de fugă, citea şi dormea în şoproane şi cabane de agrement, în care găsea destul de des, mai ales în spatele volumelor din autorii lui preferaţi, bani sub formă de bancnote şi monede. De asemenea, în timp ce poliţia bănuia că duce o viaţă de vagabond, el călătorea cu trenul, îmbrăcat cu îngrijire, citea rezemat de pernele vagoanelor de clasa întîi şi astfel reuşi să cunoască Germania apuseană de la Passau la Flensburg şi de la Coburg la Volklingen. De cîte ori schimba localitatea, de tot atîtea ori schimba şi hainele; fiindcă aceste furturi, care-i repugnau deoarece erau cu totul împotriva firii sale, nu erau menite să-i procure numai hrană şi cărţi, numai bani pentru călătorii şi bani de buzunar, ci trebuiau să rezolve şi problema hainelor: statura lui - chiar şi acum, după trecerea anilor, ar fi putut să-şi permită achiziţionarea costumelor de la magazinele de haine de-a gata - uşura munca vînzătorilor, care nu trebuiau să caute îndelung pentru a-i găsi măsura. Îşi schimba adesea valiza. Totuşi, deoarece nu ţinea prea mult la lucruri - cîteva cămăşi, lenjerie de schimb, între care plasa cărţile - călătorea totdeauna cu un bagaj uşor.

Se tundea la fiecare trei săptămâni? Da, dar o făcea la frizeriile de pe aeroporturi şi din marile gări, unde putea fi absolut sigur că în oglinda din faţa lui îl va întîmpina chipul unui bărbier italian.

(Interesul faţă de mandate de urmărire este limitat din punct de vedere naţional.) Părăsi tunsoarea clasică pentru cea modernă, executată cu briciul; pînă la urmă preferă părul scurt, fără cărare, în maniera americană.

Şi totuşi - astea toate le-am citit în *Die Welt am Sonntag* cu cîteva luni în urmă - i-am văzut fotografia: un bărbat îngrijit, de aproape patruzeci de ani, în măsură să solicite un post de conducere în industria producătoare de ciment - totuşi s-a predat.

„Vreme de nouă ani am putut îndura vicisitudinile inerente situaţiei celui hăituit, oţelit fiind de învăţătura stoicilor; dar de doi ani şi jumătate mă urmăreşte durerea de dinţi..."

(Nu-i aşa, doctore, de vină sînt receptorii din centrul nervos care trebuie potoliţi...")

Cum arantilul nu se eliberează decît cu reţetă, ucigaşul logodnicei a trebuit să recurgă la mijloace mai slabe, cu efect de scurtă durată. Nu cuteza să consulte un dentist. Dentiştii citesc reviste ilustrate. Dentiştii sînt la curent şi îi cunosc pe toţi asasinii fugari, prin urmare şi pe el, cel onorat prin numeroase fotografii în *Quick* şi *Stern*, în *Bunte* şi *Neue*. Specia „revistă" apare ca lupii, în haite: toate l-au fugărit, de-a lungul unor seriale, pe domeniile de vînătoare ale unor cercuri largi de cititori. Fotografii reproduse la tifdruc, cu subtitluri. Asasinul cu logodnica lui, pe vremea cînd ea mai purta perle false la gît, iar nu un lanţ de bicicletă. El şi ea pe malul umbros al lacului Laach. Amîndoi la Andernach, pe promenada de-a lungul Rinului, sub platanii tunşi. De asemenea, cu viitorul socru - la scurt timp înainte de crimă - lîngă prototipul unui desprăfuitor centrifugal electric. Şi cîteva poze solo din vremurile bune. Ucigaşul logodnicei - fără pălărie, cu pălărie, din profil, din semiprofil. Într-una dintre ele rîde, îşi dezveleşte dinţii. (Asta nu poate scăpa din vedere nici unui dentist. „De asta ţi-ai fi amintit şi dumneata, după ani de zile: locul acesta gol dintre incisivii superiori şi dinţii ieşiţi în afară, această - oricine poate s-o vadă - progenie autentică, deoarece e înnăscută.")

A fost nevoit să trăiască fără tratament stomatologic vreme de doi ani şi jumătate, cu o durere care agrea recidiva, care în recidivă ştia să se intensifice, pe care chiar cuvintele de aur ale lui Seneca - „Numai săracul îşi numără vitele" - nu puteau totdeauna să o potolească, o durere care o acoperea şi o depăşea pe cea aflată la origine şi legată de logodnica sugrumată. Fără arantil şi - cum Seneca era uneori neputincios - consolat într-un fel cinic de către Nietzsche din epoca tîrzie - „Din punct de vedere etic, lumea este falsă. Dar în măsura în care etica însăşi este o parte a acestei lumi, etica este falsă..." - se tîra de la o cabană de agrement la altă cabană de agrement, căuta şi găsea în farmaciile de casă leacuri modeste, dar nu găsea niciodată arantilul

eliberat obligatoriu cu reţetă. (Drept urmare mă tăvăleam, de parcă durerea ar fi fost o voluptate, în barăcile părăsite de la carierele de piatră de pe Mayener Feld, în şoproanele bîntuite de curenţi din regiunea Voreifel şi-mi ţineam logodnica, o legătură de paie foşnitoare - O, Lindelindelinde! - în braţe şi-i auzeam ciripitul: Mai stăpîneşte-te. E o treabă între mine şi tata. Am să i-o dovedesc. Nu te băga unde nu-ţi fierbe oala. Chiar dacă aş face-o de zece ori cu acest Schlottau. Lasă ameninţările cu lanţul ăsta caraghios de bicicletă...)

Atunci s-a dus la Koblenz, la brigada judiciară şi a spus: „Eu sînt!“. Foarte onest, ucigaşul logodnicei, originar din Prusia Occidentală, a prezentat certificatul de refugiat de tip A, între timp expirat.

Funcţionarii n-au crezut nici un cuvînt. Abia după ce a rîs, după ce, în ciuda durerii, a rîs, dezvelindu-şi golul dintre incisivii superiori, precum şi flagranta progenie, au devenit amabili, ba chiar binevoitori: „Era şi timpul, băiete“.

Nu am intenţia să vorbesc aici de meritele aşa-zisului ucigaş al propriei sale logodnice. (El a predat poliţiei un manuscris care în doisprezece ani luase proporţii remarcabile: „Lucrările timpurii ale lui Seneca, preceptorul de mai tîrziu al împăratului Nero. Însemnările filosofice ale unui asasin fugar“.) Numai să-i fie satisfăcută doleanţa trecută în declaraţia scrisă: „Prin aceasta, în calitatea mea de deţinut aflat în prevenţie, solicit să fiu prezentat dentistului închisorii. Este necesară o intervenţie, la nevoie o extracţie a dinţilor dureroşi. În cazul în care intervenţia va fi amînată, vă rog să binevoiţi a-mi aproba arantil. Deoarece arantilul nu se eliberează decît cu reţetă...“

Datorită arantilului - douăzeci de drajeuri pentru două mărci şi treizeci de pfenigi - pot scrie fără dureri şi, ca efect secundar, plin de avînt: eşecurile au rămas în urmă. Acum, să cugetăm şi să profităm...

La scurt timp înaintea raitei pentru un păhărel de dimineaţă, mă complăceam încă în rolul celui care suferă şi se vaită - Vai, duminica... Vai, tapetele... -, mă lăsam pradă amintirilor, evocam întîmplări vechi, veşnica scenă cu şoaptele de pe promenada de la Andernach, dar două tablete m-au ajutat să aplic autointerogarea duminicală la cazul particular al unei colege (Vai, cum ne surprindem pe noi înşine... Vai, cum se întoarce totul împotriva noastră...) - căci, dacă Irmgard Seifert n-ar fi găsit scrisorile, ar fi fost mai fericită şi n-ar fi ştiut aproape nimic despre sine însăşi; dar le-a găsit şi acum ştie totul...

O vizită, la sfîrşit de săptămînă, la maică-sa, la Hanovra, obligaţia de a lăuda mereu şi mereu felul ei de mîncare preferat, friptură cu sos picant şi găluşti de cartofi - „Mai ia puţin, copila mea. Înainte vreme nu te mai saturai mîncînd...“ -, somnul de după-masă al mamei (de parcă vreme de un ceas ar fi fost moartă), subita singurătate printre

mobile şi tapete, care de fapt ar fi trebuit să-i fie familiare, mirosul de ceară de parchet stăruind pretutindeni şi neclintit de ani de zile, gîlceava vrăbiilor stîrnită pe neaşteptate în tufele grădinii din faţa casei, iar mai înainte, la masă, în timp ce compotul de pere lăsa în gură un gust searbăd-dulceag, o vorbă a mamei despre certificate de studii, fotografii în grup cu toată clasa, caiete de teme pentru acasă şi scrisori de-ale fiicei ei, vechituri îngrămădite într-un geamantan din podul casei, vorbă care, împletită cu unele coincidenţe, o determină pe Irmgard Seifert, profesoară - ca şi mine - de germană şi istorie (şi, ca materie suplimentară, muzica), să urce pînă sub acoperişul casei familiale - după ce în prealabil, de teama prafului, a îmbrăcat halatul mamei - şi să deschidă geamantanul încăpător, din pînză tare, care nici măcar nu era încuiat.

Pe bileţelul meu se orînduiesc cuvinte-cheie: raze piezişe de soare prin lucarna acoperişului. Şinele ruginite de la sania ei de copil. O chestiune de familie: răposatul tată al colegei Seifert fusese şef de serviciu la Secţia de expediţie a întreprinderii Günther Wagner. (Chiar şi astăzi Irmgard îşi achiziţionează creioanele la preţ redus.) Acvariul ei: peşti zebraţi, peşti cu coada în voaluri şi *guppy*, care îşi mănîncă propriile progenituri.

Irmgard Seifert şi cu mine sîntem în aceeaşi promoţie. La sfîrşitul războiului aveam şaptesprezece ani, dar eram adulţi. Chiar dacă în unele chestiuni profesionale punctele noastre de vedere nu se aseamănă, sîntem de acord în ce priveşte interpretarea istoriei germane foarte recente şi a urmărilor ei pînă în zilele noastre. Numai în privinţa Marii Coaliţii şi a cancelariatului lui Kiesinger atitudinile noastre vădesc deosebiri de nuanţă: a mea e mai mult cinică, blazată; Irmgard Seifert înclină către protest.

Anumite formulări la televiziune, titluri pe prima pagină în presa zilnică îi provoacă mereu aceeaşi remarcă: „Ar trebui să protestăm împotriva acestei acţiuni, să protestăm energic şi fără echivoc“.

Elevii ei şi ai mei - ea îi educă din punct de vedere muzical pe cei dintr-a XII-a A - au poreclit-o condescendent „Arhanghelul“; cînd vorbeşte, Irmgard Seifert pare uneori că ţine în mînă un paloş înflăcărat. (Numai cînd îşi hrăneşte peştii ornamentali poate fi bănuită de oarecare graţie.)

Să pui punctul pe i. Să dai un exemplu personal. Nu sînt nici doi ani de cînd mărşăluia în rînd cu cei care întreprinseseră Marşul de Paşte. Cum în Berlinul Occidental DFU[7] nu participa la alegeri, în semn de protest s-a abţinut de la vot la alegerile regionale. În faţa clasei ei, dar şi în faţa clasei mele, a XII-a A, se referea ocazional la Marx şi Engels şi-i uluia pe elevii doritori de a afla mai multe prin critici severe la

adresa diverselor personalităţi. Chiar dacă n-a reuşit să-l influenţeze pe elevul meu Scherbaum, a reuşit totuşi s-o influenţeze destul de multă vreme pe prietena lui, pe micuţa Lewand.

Pe atunci, Irmgard Seifert vădea o anume preferinţă pentru discuţiile în contradictoriu. Se lansa în controverse sterile despre proiectele de reformă a învăţămîntului cu colegi de orientare conservatoare, ba chiar şi cu directorul nostru, care se socotea un liberal; fiindcă el mătura toate disputele cu „Arhanghelul“ printr-o singură frază, care pînă la urmă a devenit un mod de exprimare: „Oricare ar fi poziţia dumneavoastră faţă de experienţa de la Hamburg a şcolii integrale, ceea ce ne leagă pe noi, iubită colegă, este antifascismul lipsit de orice compromis“.

Irmgard Seifert a găsit aici, între teme şcolare lipsite de importanţă şi fotografiile obişnuite de grup, un pachet de scrisori legat cu o panglică în cruce, pe care le trimisese în februarie şi martie '45, cînd era şefă de grupă în Bund Deutscher Mädel şi comandantă-adjunctă a unui lagăr de copii aduşi de la oraş. În scriere rondă, pe hîrtie liniată, gîndurile ei se roteau în jurul imaginii Führerului, pe care-l desemna de mai multe ori ca fiind „sublim“. Bolşevismul era pentru ea un fel de îmbinare iudeo-slavă, împotriva căreia se ridica protestînd (de pe atunci era „Arhanghelul“) cu înfocare. Iar cunoscutul citat din Baumann[8]: „...în ochi se citeşte o dorinţă aprigă: pămînturi vrem să dobîndim, pămînturi noi...“ se află într-o scrisoare datând din martie - armatele sovietice ajunseseră la Oder - pus în frunte, ca motto. (Şi, în general, era foarte influenţată de figurile de stil ale expresionismului tîrziu de extremă dreaptă; pînă astăzi colega Seifert este foarte pricepută în materie de adjective băţoase, acum în sprijinul stîngii: „Victoria sfărîmătoare de jug a socialismului va fi în viitor obiectivul limpede al tuturor iubitorilor fervenţi ai păcii...“) „Ura mea blondă“, scria atunci domnişoara Seifert, în al cărei păr apăruseră între timp numeroase fire argintii, „este fără limite şi atinge în cîntecul ei stelele!“.

Am încercat să rîd atunci cînd, la scurtă vreme după vizita de sfîrşit de săptămînă la Hanovra, continua să-mi citeze emoţionată aceste bombasticării; dar m-a privit cu ochii mari şi mi-a spus: „Există în aceste scrisori pasaje pe care n-aş vrea să le dezvălui nici măcar faţă de dumneata“.

(„Cu alte cuvinte, doctore: Irmgard Seifert a suferit o intervenţie.“) Bineînţeles, n-a uitat că fusese conducătoare de grupă în Bund Deutscher Mädel. Timpul petrecut în regiunea Harz şi-l amintea limpede, cu multe amănunte pe care le putea reda: grija pentru copiii evacuaţi provenind din oraşe mari ca Braunschweig şi Hanovra;

răspunderea uriaşă accentuată de faptul că aprovizionarea cu alimente devenea din ce în ce mai dificilă; atacurile zilnice ale avioanelor de bombardament asupra satului situat în apropiere; săparea de adăposturi contra schijelor şi indignarea ei faţă de atitudinea comandamentului de grupă local, care la începutul lui aprilie voia să-i scoată din lagărul de copii pe elevii de şcoală în vîrstă de treisprezece şi paisprezece ani şi să-i recruteze în Volkssturm[9].

În timpul plimbărilor noastre în jurul lacului Grunewald sau la mine acasă, la un pahar de vin de Mosela, am stat adesea de vorbă, de fapt mai mult am sporovăit, despre acest episod din viaţa ei - ca şi despre perioada cînd eu făceam parte dintr-o bandă de haimanale. Îşi amintea că ar fi protestat cu fermitate împotriva recrutării abuzive a copiilor. „M-am ridicat într-un protest înflăcărat.“ Îmi repeta cuvînt cu cuvînt pledoaria ei de atunci. „La urmă, individul s-a lăsat păgubaş. Era unul dintre bonzii aceia nazişti dezgustători. Îţi aminteşti de acel soi de oameni, iubite coleg...“

Irmgard Seifert mergea pînă acolo încît valorifica impasul în care se aflase cu ani în urmă, folosindu-l şi ca material didactic: în faţa clasei ei şi (la ora de muzică) a clasei mele, vorbise „Despre curaj privit ca o laşitate biruită“.

Mereu şi mereu cotrobăia prin geamantan şi totuşi nu găsea ceea ce căuta: afirmaţii timpurii agresive - ea le - pe care le-ar fi exprimat nu numai verbal, ci le-ar fi aşternut şi în scris. Dar s-au găsit numai aceste scrisori. Iar în ultima pe care mi-a citit-o, îşi exprima bucuria că, după ce fusese instruită în mînuirea grenadelor antitanc, devenise, la propria ei cerere, instructoare. Scria acolo: „Hotărîrea noastră este nestrămutată. Toţi tinerii, pe care, împreună cu comandantul de grupă local, i-am instruit în mînuirea grenadei antitanc, vor apăra cu mine lagărul, pînă la ultimul. A rezista sau a pieri. Nimic altceva nu contează“.

„Dar pînă la urmă n-aţi mai apărat lagărul.“

„Bineînţeles că nu. N-am mai apucat.“

Am schimbat vorba, povestind despre vremea cînd eram o haimana: „Inchipuie-ţi, stimată colegă: eu ca şef de bandă. Într-o comunitate naţională atît de organizată nu ne mai rămăsese altceva de făcut decît să fim antisociali, adesea pînă aproape de delincvenţă“.

Nimic nu putea s-o oprească pe colega mea de la deşertarea sacului. „Mai sînt şi alte scrisori, mai rele...“

Altă dată a povestit de un ţăran care se împotrivise să-şi cedeze ogorul, aflat la marginea lagărului de copii, pentru săparea unor tranşee antitanc: „Pe ţăranul ăsta l-am reclamat în scris la conducerea organizaţiei de clasă din Clausthal-Zellerfeld“.

„Denunţul a avut urmări? Adică l-au...“

„Nu, asta nu."

„Slavă Domnului!", m-am auzit exclamînd. (Convorbirea aceasta avea loc la mine acasă. Am mai turnat vin de Mosela. Am pus un disc.) Dar nici Telemann[10] n-o putea împiedica pe Irmgard Seifert să explice, cuvînt cu cuvînt, starea ei psihică: „îmi amintesc că am fost dezamăgită, ba chiar indignată că denunţul meu n-a avut nici un fel de urmări".

„Simplă speculaţie!"

„Voi demisiona din învăţămînt."

„N-ai să faci asta."

„Nu mi-e îngăduit să profesez..."

Şi iată că am şi început să orînduiesc cuvinte pentru o predică de duminică: „Tocmai complicitatea dumitale, stimată colegă, te îndreptăţeşte astăzi să arăţi tineretului drumul care trebuie urmat. Există oameni care trăiesc toată viaţa cu o minciună din trecutul lor şi nu-şi dau seama că... Altă dată îţi voi povesti despre mine şi despre o intervenţie de ale cărei consecinţe îmi pot da seama abia astăzi. Apare pe neaşteptate un cuvînt ca trass sau piatră ponce sau tuf. Sau copii jucîndu-se cu un lanţ de bicicletă. Şi orice înţelegere s-a dus pe gîrlă. Şi iată-ne despuiaţi şi vulnerabili..."

Atunci Irmgard Siefert a început să plîngă. Şi, cum credeam ca îi cunosc stăpînirea de sine, am cutezat să sper: lacrimile sînt şi ele un fel de arantil.

„Vai, doctore, ce denumire!" (Mai iau două tablete.) „Arantil ar fi putut să fie sora prinţesei etrusce Tanaquil. Logodită pe cînd era încă foarte tînără, Arantil era urîtă de sora ei mai în vîrstă şi de aceea - precum şi din cauza faptului că tînărul logodit cu Arantil începuse pe neaşteptate să manifeste o supunere oarbă faţă de Tanaquil - a fost aruncată de pe zidurile cetăţii Perugia, găsindu-şi astfel moartea. Mai tîrziu, o cîntăreaţă i-a preluat numele. Îţi aminteşti cum Arantil, ca şi Tebaldi, ca şi Callas, cînta în multe inimi şi discoteci. Dar probabil că, înainte de orice, înfăţişarea ei avea mare importanţă. (Prin urmare nu e drăgălaşă, dar e frumoasă.) Era oare poziţia ochilor, privirea împrăştiată? Cine dintre noi şi-ar mai putea aminti ce trup avea? întregul ei talent era doar înfăţişarea. Mărită, lipită de panouri de afîşaj înalte cît o biserică, nu mai era compusă decît din puncte pe care ochiul nostru, aşezîndu-se la o distanţă potrivită, se căznea să le adune. Într-un tîrg de provincie uitat de lume, la Fürth, am văzut-o pe o coloană de afîşaj: plouată, ruptă, perimată, adică la trei săptămîni după reprezentaţie. (Cineva zgîriase ambii ochi de pe afiş.) Dar fotografia ei prin cîte experienţe n-a trecut! Era vîrîtă în cărţi de rugăciune, înrămată, se afla pe mesele de lucru ale unor directori putred de bogaţi. Era prinsă în pioneze pe dulapurile recruţilor din

Bundeswehr. Era prezentă în format de carte poştală şi pe ziduri uriaşe. Privea la noi, ba nu, prin noi. Deasupra oricărei suferinţe umane, privea dincolo de noi, golită de orice conţinut, irezistibilă şi liniştitoare.

(Iar acest efect alinător probabil că a determinat mai tîrziu o fabrică de medicamente să lanseze pe piaţă un analgezic special cu acelaşi nume, împotriva durerii de dinţi şi a nevralgiei maxilarului, pe care dumneata, doctore, îl prescrii zi de zi: «V-am prescris o cutie dublă de arantil...»), deşi faţa ei arăta îngrozitor şi a avut un sfîrşit tragic...“

De altfel, despre tînărul pe care presa bulevardieră îl desemna ca fiind ucigaşul ei nu s-a mai auzit multă vreme nimic. Se spunea că ar fi fost logodit cu ea. De fapt, ziarele de seară şi revistele ilustrate, mai ales *Quick*, mereu şi mereu *Quick*, au fost cele care au dat publicităţii instantaneul făcut de fotograf. Iar ea, adică presa, singura vinovată, îl desemna acum pe tînăr ca fiind ucigaş. Ce faptă aşa-zis criminală săvîrşise el? Un fotograf aflat în luptă profesională împotriva concurenţilor, ca oricare dintre noi.

În ciuda dificultăţilor, a reuşit să se strecoare în apartamentul ei de hotel. Acolo stătea ascuns sub pat, cu aparatul lui, aşteptînd-o în această poziţie incomodă să se întoarcă. Mai mult: a aşteptat pînă ce ea şi-a pus cămaşa de noapte şi pînă ce în sfîrşit - fotograful se baza pe auz - a adormit. Abia acum mi-am părăsit ascunzătoarea. (Ea a avut dintotdeauna un somn adînc.) Am potrivit Arriflexul pentru distanţă scurtă şi am făcut o fotografie, una singură, cu bliţul. Cînd biata fată a sunat (şi probabil că a şi ţipat), mă aflam în ascensor, în drum spre laboratorul meu de developat. După cîte ştiu - iar eu o cunosc bine, chiar prea bine -, la ora aceea era moartă. Căci instantaneul meu luminos nu numai că mi-a adus drept cîştig o sumă cu mai multe cifre (care astăzi mă ajută să finanţez punţile noastre dentare), ci instantaneul meu luminos a costat-o viaţa. De atunci nu şi-a mai găsit somnul. (L-am gonit cu bliţul.) în calitate de logodnic, mi s-a permis să consult dosarul cu fişele ei medicale: la şapte luni, două săptămîni şi patru zile după ce am fotografiat faţa logodnicei mele, Arantil, la hotelul Hilton din Berlin, s-a stins cu încetul, s-a topit la Zurich: patruzeci şi unu de kilograme.“

Trebuie spus că faţa ei adormită era frumoasă, deşi de o altă frumuseţe decît atunci cînd era trează. Se oferea oricui, în orice fel de scop; în ciuda faptului că obrazul ei avea ca trăsătură dominantă un fel de rigiditate căprească, în timpul somnului vădea o relaxare de copil încăpăţînat, care o prindea pe logodnica mea, Sieglinde Kriegs, atunci cînd o surprindeam în „Parcul cenuşiu“ aţipită printre romanele ei ieftine despre viaţa militară. Totuşi, niciodată nu i-am fotografiat somnul. Nu am nici vreo fotografie cu Linde trează, urmărind veşnic un scop. Nici n-ar avea rost. Toate astea s-au sfîrşit. 'Viaţa merge mai

departe. Irmgard Seifert continuă să ţină lecţii în faţa elevilor ca şi mai înainte. A fost o treabă anevoioasă să-i scot din cap mărturisirea oficială pe care o pregătise cu grijă: „De ce să împovărezi băieţii şi fetele cu treaba asta? Fiecare trebuie să-şi adune un bagaj de experienţe proprii“. Pînă la urmă a cedat: „În perioada asta nici n-am curajul să mă prezint în faţa clasei aşa, lipsită de orice apărare...“

Mi-am încheiat duminica încercînd să beau o bere la Reimann, rezemat de tejgheaua barului. Asistenta dentistului, care îmi atrăsese atenţia să nu consum mîncăruri prea fierbinţi şi băuturi prea reci, avea dreptate: corpurile străine din metal - patru îmbrăcăminţi de staniu aplicate pe coletele mele dentare şlefuite - erau bune conductoare; am plătit, lăsînd paharul pe jumătate plin.

Dentistul meu, care mi-e prieten, mi-a explicat durerea: „N-aţi ştiut? În fiecare dinte se află un nerv, o arteră şi o venă“.

Vocea lui umplea cabinetul şi-l măsura - cinci pe şapte, o înălţime de trei metri treizeci: „E bine să mai ştiţi ceva: în corpul dintelui, sub smalţul care nu-i sensibil, se află săpate în dentină mici canale conţinînd prelungirile nervilor, care sînt tăiate pieziş de acţiunea frezei sau la şlefuit“.

(După un sfîrşit de săptămînă de lungă respiraţie mi-l închipuiam pe dentistul meu puţin mai şters, şi încă în aceeaşi dimineaţă încercam să le explic celor dintr-a XII-a A că nu există nimic mai impersonal ca un dentist care, de îndată ce ai intrat în cabinet, te întreabă cum te simţi, încercare întîmpinată cu rîsete unanime; mă găseau caraghios.)

Abia dacă m-a salutat. De lîngă măsuţa cu instrumente mi-a comunicat, fără nici o introducere: „Coletele dumneavoastră dentare sînt afectate şi provoacă durere deoarece acolo se înmănunchează micile canale care străbat dentina“.

Metoda lui de a lămuri nu importă ce (fie şi durerea) ar trebui s-o preiau în activitatea mea didactică: „Iată, aşa se petrec lucrurile: nervul se răspîndeşte în coroana dintelui şi trece în cavitatea pulpei dentare“.

Cînd am menţionat în treacăt regiunea Voreifel şi micul sat Kruft din zona de exploatare a pietrei ponce, a renunţat, în sfîrşit, la nervii dintelui, pentru ca, în cele din urmă, Krings să se poată întoarce acasă.

„Într-un cuvînt, doctore, a ocupat vila din spatele «Parcului cenuşiu» şi a strîns familia - pe mătuşa Mathilde, pe Sieglinde şi pe mine - în camera lui de lucru, care pînă atunci fusese închisă, dar în ce mă priveşte o socoteam o entitate desemnată prin «cetatea spartană a tatei»: un pat de campanie, rafturi cu cărţi, suluri de hîrtie topografică. Pe planşeta desfăcută - arcul Vistulei înainte de spargerea

frontului de la Baranow. Iar pe perete, în partea opusă ferestrei ce dădea spre parc, o hartă desfăcută reprezintă depresiunea circulară a Curlandei, cu situaţia frontului aşa cum îl preluase Krings..."

Dentistul meu recunoscu imediat situaţia: „Aha! Octombrie '44. La sud-est de Preekuln. Eram acolo..."

„Nici măcar un firicel de praf. Mătuşa Mathilde lustruise şi aerisise camera în vederea întoarcerii lui Krings. Cu harta Curlandei în spate şi planşeta cu secţiunea mediană a frontului între el şi noi, se abţine de la orice sentimentalităţi familiale. Pe sora lui, care îşi exprimă bucuria pentru aspectul deloc şubred, mai degrabă dîrz al feldmareşalului - «îmi pare bine, Ferdinand, că perioada asta lungă şi îngrozitoare nu te-a putut afecta...» - o întrerupe: «Am fost plecat. Acum m-am întors». Linde nu spune nimic, e însă prezentă în tăcerea ei. Eu cutez să întreb dacă singurătatea peisajului rus transformă omul, îndeosebi pe cel aflat în captivitate. La început se părea că nu voi căpăta vreun răspuns. Krings măsoară cu ajutorul unui compas situaţia din cotul Vistulei, arată către Baranow - «Asta n-ar fi trebuit să se întîmple niciodată!» -, iar acum se uită la mine: «Seneca spune: Toate bunurile vieţii aparţin altora, numai timpul constituie proprietatea noastră. Am dat vîrfului de atac ordinul să anime cu mişcări ofensive zona monotonă de la sud-est de Moscova, admiţînd că e într-adevăr monotonă...» Ar fi putut foarte bine să spună: «Singurătatea nu există!», cum a spus «Arctica nu există!»."

Dentistul meu se juca, lîngă măsuţa cu instrumente, cu cele patru seringi pregătite pentru injecţie. Observaţia lui: „După cum ştiţi, sub Claudiu, Seneca a fost deportat în Corsica; abia mama lui Nero, Agrippina, a pus capăt acestui exil care a durat opt ani" era menită să-mi reamintească faptul că filosofia stoicilor a fost capabilă să-şi cucerească maturitatea şi discipolii cu deosebire în prizonierat. (Dentistul meu a fost eliberat abia la mijlocul lui '49.) Aşteptam în jilţul de cavaler medieval micile înţepături respingătoare şi mă temeam că anestezia locală l-ar putea ademeni către variante ale temei Krings - Durerea nu există! -, dar el s-a menţinut în limitele simţului practic şi m-a lăudat în prezenţa celei care-l asista la orele de consultaţie: „Faceţi parte dintre puţinii pacienţi care se interesează cu perseverenţă de cauzele şi căile durerii: nervul dental duce mai departe la *nervus mandibularis*, situat în maxilarul inferior, prin urmare la a treia ramificaţie a lui *nervus facialis* şi, în cele din urmă, pînă la scoarţa cerebrală, care ocazional duce durerea pînă în regiunea occipitală..."

Ecranul avea un luciu mat. Să-l pun pe asasinul logodnicei să... Sau pe colega Seifert cum cotrobăie prin geamantanul de pînză tare al

mamei după scrisori vechi... Sau pe cîntăreaţa Arantil, cea care şi-a pierdut somnul... Sau călătoria noastră în patru, cu Borgwardul, în Normandia... „Fiindcă trebuie să-ţi spun, doctore, oricît de vag formulam planurile noastre de concediu înainte de sosirea generalului - eu voiam să plec în Irlanda, Linde declara: «Eu rămîn aici!» -, însă Krings, de îndată ce s-a mutat în cetatea lui spartană şi a desfăcut pe planşeta topografică o hartă a frontului de invazie, ne-a dat tuturor dispoziţii precise: «Imediat ce primesc paşaportul, plecăm. Abia aştept să cercetez puţin secţiunea dintre Arromanche şi Cabourg, ca să văd în ce ape se scaldă acest domn Speidel, care, după cum observ, se ridică iar». Cu proaspătul paşaport al lui Krings, ne-am aşternut la drum. Francezii nu ne-au creat nici un fel de dificultăţi, fiindcă în timpul campaniei din Franţa nu jucase decît un rol secundar...“

„Oricum, am trecut frontiera normal, cu Linde la volan. După o zi şi jumătate de drum, iată-ne ajunşi la ţintă. Din pricina grabei ordonate de Krings nu prea am avut prilejul de a-mi satisface preocuparea pentru problemele de istoria artei: totuşi, aşezat în faţă, lîngă Linde, am profitat de ocazie pentru a comenta una sau alta dintre catedrale, numeroasele castele franceze, iar mai tîrziu trăsăturile specifice ale stilului normand: Krings a acceptat (ca şi mătuşa Mathilde) acest zel al meu. Linde l-a refuzat. Cunoaşte pornirea mea impetuoasă de a ţine prelegeri improvizate: «Sfîrşeşte odată cu aceste mizerabile rămăşiţe de educaţie umanistă!».“

(Are dreptate, chiar şi în zilele noastre. Abia pe malul oceanului ar fi trebuit să fac uz de strălucita mea elocinţă şi să flutur certificatele industriei germane de ciment. Fără îndoială că această chestiune îi va interesa şi pe elevii mei dintr-a XII-a A. „Crede-mă, Scherbaum, se aflau şi se află încă acolo: cazemate mari de beton, strîmbate de tirul artileriei navale, iar unele dintre ele găurite de obuze dintr-o parte într-alta. Construcţii de beton care au devenit o parte a peisajului. Motiv suficient pentru orice operator de film să deplaseze panoramic obiectivul aparatului: suprafeţe calme, cenuşii, care se justifică prin ele însele.

Umbre ferme. Adîncimi saturate. Structuri turnate în cofraje, stăruitoare în lumină. Ceea ce numim astăzi beton aparent. S-ar putea să respingeţi observaţiile mele ca fiind rezultatul unui mod de contemplare pur estetic, dar cu toate astea sînt înclinat să vorbesc despre calmul stoic al contururilor cazematelor. Da, deoarece cazemata de beton nu este, oare, cochilia stoicului moştenită peste veacuri?“)

Şi, într-adevăr, lui Krings, care ascultase cu interes conferinţa mea

despre dezvoltarea cimenturilor germane din trass în cursul ultimului război, i-am propus foarte serios să denumească noul nostru sortiment, elaborat pentru construcţii înalte cu schelet de oţel, după filosoful roman din perioada tîrzie, Seneca. N-a fost de acord. (Poate că a observat intenţia de zeflemea.) Fiindcă atunci cînd eu - ne aflam pe malul drept al Ornei, la vărsarea în mare - am început să fac elogiul construcţiei de cazemate mari ca unică formă de artă arhitectonică a secolului XX, cînd am început să cînt osanale la adresa autenticităţii betonului aparent şi a irealităţii formelor de apărare lipsite de orice ornamente, mi-a aruncat un „Rămîi la subiect!“, chemîndu-mă la ordine.

Mai tîrziu dentistul meu spunea: „Vorbiţi de Krings al dumneavoastră cu un entuziasm căruia cu greu reuşiţi să-i daţi o nuanţă ironică“.

(În timp ce inspectam faleza de la Arromanche, dentistul a vorbit la telefon cu un coleg despre un ciclu de conferinţe pe tema cariilor dentare, pe care începuse să le ţină la Universitatea Populară din cartierul Tempelhof: „Cu frecvenţă cam slabă, da, din păcate cam slabă...“)

Am părăsit peisajul normand cu cazemate şi m-am întâlnit cu Hilde şi cu Inge sub fagul încărcat cu praf de ciment. Fetele sporovăiau despre vacanţa petrecută în Italia.

„Dar micul nostru Hardy?“

„Cum a fost în nordul cel aspru?“

Le-am povestit vizita noastră la Cabourg şi excursiile pînă la martorii de beton ai trecutelor operaţii de război.

„E de-a dreptul captivant.“

„Se mai află pe acolo cazemate autentice, în care poţi intra dacă vrei?“

Le-am spus: „Nu numai că poţi vizita încăperile interioare profanate de perechile de îndrăgostiţi, dar te poţi chiar urca pe cazemate, eventual ca să ţii o cuvîntare“.

„Ia imită-l puţin pe *papa* Krings care, de sus, de pe cazemată...“ Am declarat un scaun de grădină drept cazemată, m-am urcat pe mobila asta care se cam clătina şi l-am imitat destul de bine pe Krings: „I-aş fi aruncat în mare! Ce înseamnă asta, supremaţie aeriană? Oare în Curlanda am avut supremaţie aeriană? De la statele-majore şi pînă la casieriile regimentelor, pe toţi cei din spatele frontului i-aş fi arestat. Speidel ăsta cu statul lui major de intelectuali. Mereu departe de gloanţele frontului. Degradat şi în prima linie cu el! N-ar fi cîştigat nici un metru de teren, întocmai ca la nord de Cercul Polar, ca pe cursul inferior al Nistrului, ca pe Oder...“

Abia acum apare Linde. Pe cît de taciturnă fusese logodnica mea în

timpul călătoriei de vacanţă (Krings: „Ce s-a întîmplat, Sieglinde? Vezi altfel situaţia?“), iat-o că acum vorbeşte, ba nu, intră în joc: „Dacă îmi amintesc bine, ai evacuat capul de pod Nicopole. Activitatea ta în depresiunea Curlandei a început cu retragerea grupului de armată Narva. Nu există nici o dovadă că ai fi putut împiedica invazia, fiindcă n-ai putut rezista nici în sectorul central al frontului răsăritean. Aminteşte-ţi de breşa creată de Konev între Muskau şi Guben. Numai aşa a fost creată posibilitatea unui atac asupra Berlinului, prin Spremberg şi Kottbus. Numai bătălii pierdute. Ar trebui să renunţi, tată“.

Nici eu şi nici fetele din „Parcul cenuşiu“ n-o cunoaştem pe această Linde (Sieglinde). Cobor de pe scaun şi renunţ la parodia mea despre Krings. Hilde şi Inge rămîn cu gura căscată, chicotesc şi se înfîoară. Îşi adună revistele de modă. Dar Linde nu ne îngăduie să ieşim din scenă în acest moment jenant: „Ce vă miraţi atîta? Tatăl meu vrea să cîştige bătălii pe care alţii le-au pierdut. Pentru că prietenul nostru Eberhard, amatorul de artă, s-a hotărît să-l admire ca pe o fosilă a istoriei, îmi revine mie datoria să-l înfrîng pe tatăl meu, şi anume pe toate fronturile care-i trec prin minte“.

Am părăsit această imagine. (După hotărîrea pe care a luat-o, Linde tace oarecum crispată. Prietenele îşi fac semne cu ochiul. Spectatorul are toate motivele să presupună că praful de ciment se prelinge în continuare.) „Vei înţelege, doctore, că hotărîrea lui Linde a fost pentru mine, printre altele, o revelaţie dureroasă.“

„N-ar trebui să folosiţi într-un mod atît de uşuratic cuvîntul durere.“

„Dar această schimbare care s-a produs în atitudinea logodnicei mele, această schimbare bruscă, izvorîtă din propria-i voinţă - căci de atunci n-a mai putut să mă sufere -, a devenit pentru mine o durere permanentă.“

„Mai bine să folosim în continuare, ca exemplu, nervii dintelui.“

„Cine povesteşte aici, doctore...“

„În general, pacientul, dar dacă o altă versiune se dovedeşte mai potrivită...“

„...aşa cum s-a ivit o criză în logodna dumneavoastră, tot aşa se întîmplă şi cu nervii dintelui: cînd pulpa este infectată, se produc gaze prin intermediul bacteriilor, gaze care nu găsesc o cale de eliminare decît cu ajutorul frezei. Or, în cazul în care vizita la dentist se amînă mereu şi mereu, gazele îşi caută alt drum, şi anume în direcţia vîrfului rădăcinii. Sprijinite de o secreţie purulentă, ele apasă asupra osului maxilarului, dislocîndu-l. Aceasta provoacă aşa-zisa falcă umflată, care evoluează apoi pînă la abces sau - ca să ne întoarcem la logodna dumneavoastră - pînă la o proliferare complexă a urii. Adesea îşi reîncepe activitatea după ani de zile (acţiune de completare), cu alte

cuvinte proliferează în continuare;

este o chestiune care vă amuză, nu-i aşa, această îndeletnicire cu lanţuri de bicicletă şi bliţuri pentru aparate de fotografiat. Cauza: un eşec înregistrat cu mulţi ani în urmă. Banalul of al tinereţii. De aceea vă recomand reţinere cînd folosiţi cuvîntul durere. Nici n-aţi fi capabil să rezistaţi la intervenţii într-adevăr dureroase. Gîndiţi-vă numai la pictura de gen a maeştrilor olandezi minori. Adrian Brouwer, de exemplu. Cu un cleşte, pe care în zilele noastre nu l-am mai păstra nici în lădiţa cu unelte, bărbierul - aşa se numea în Evul Mediu dentistul

– intervine, în tablourile sale, în gura unui ţăran pentru a-i sparge o măsea. Pe vremea aceea dinţii nu se extrăgeau, ci se spărgeau. Rădăcina putrezea încetul cu încetul pînă se resorbea, în afară de cazul în care provoca o infecţie care punea în primejdie viaţa bolnavului. Suntem îndreptăţiţi să presupunem că, în urmă cu trei sute de ani, rădăcinile de dinţi infectate provocau destul de des moartea. Ei, dar încă şi-acum o sută de ani extracţia unei măsele nu era deloc o treabă uşoară. Aici, la noi, în spitalul Charite din Berlin, era nevoie de patru oameni pentru a se extrage, fără anestezie locală - oricum, se badijona gingia cu cocaină -, măseaua unui al cincilea, îmi amintesc de povestirile tatălui meu, care a fost şi el medic: unul ţinea braţul stîng, al doilea îşi proptea genunchii în burta pacientului, al treilea ducea mîna dreaptă a sărmanului deasupra flăcării unei lumînări pentru a disemina durerea, iar al patrulea lucra cu nişte instrumente pe care vi le voi arăta cu plăcere, în fotografii, dacă se va ivi ocazia. Datorită metodelor de anestezie ajunse la un înalt grad de dezvoltare în secolul nostru luminat, nu mai sîntem nevoiţi să recurgem la asemenea acte de violenţă. Iată, seringa e pregătită pentru prima noastră injecţie. Baza oricărei anestezii locale o formează o soluţie injectabilă de novocaină, care este un derivat al alcoolului. Dar ca să nu simţiţi prea intens aceste înţepături neplăcute, putem recurge la ajutorul televiziunii noastre..."

(În cadrul Programului 1 se dădea un film în care un cîine celebru adulmeca nişte urme printre barăci.) „N-are nici o importanţă pe cine caută. N-are importanţă ce se află în barăci. Fiindcă următoarea este, ca prin minune, goală. Şi într-o astfel de baracă evacuată, Krings a pus să se instaleze o ladă cu nisip, destul de lungă pentru a cuprinde frontul arctic, destul de lată pentru a cuprinde sectorul central, şi a amenajat-o cu ajutorul unui electrician: într-un mod destul de complicat, în genul acelor trenuri de jucărie cu linii ferate întretăiate ca un labirint, care necesită o cheltuială şi o răbdare nebuneşti, cu cabine de manevră acţionate electromecanic, cu comutatoare cvadripolare, conectoare parţiale, sisteme de supraveghere a lămpilor principale, fiindcă întreaga evoluţie a frontului, toate atacurile şi

contraatacurile, recucerirea unor poziţii şi unele rectificări ale frontului, crearea de breşe, retragerea pe poziţii avantajoase şi formarea de pungi-capcană, toate erau semnalizate prin becuri divers colorate;

fiecare dintre cele două părţi dispunea de tablouri de comandă ale sistemului de becuri. O investiţie impresionantă. Ia să vedem, doctore, poţi să ghiceşti cum se numeşte electricianul care tocmai a gonit din baracă dulăul televizat şi acum îi construieşte lui Krings jucăria? Un anume Schlottau. Krings a trimis după electricianul întreprinderii şi i-a spus: «Poţi s-o faci?». Iar Schlottau, omul care avea o răfuială veche cu el, a luat poziţia de drepţi: «Da, domnule feldmareşal!».“

Dentistul meu spuse: „Acum vom supune maxilarul dumneavoastră inferior unei anestezii de profunzime, adică vom bloca temporar nervul la intrarea...“

(Pînă în ziua de astăzi sînt mîndru de faptul că n-am îngăduit înţepăturilor neplăcute să tulbure imaginea: lîngă Krings stătea Linde, după cum eu stăteam lîngă Linde, care se instalase în faţa lui Schlottau. Îl recomandase tatălui ei: „Ar trebui să-l chemi pe electricianul întreprinderii. E un om talentat...“)

„Pentru a obţine amorţirea gingiei, trebuie să întreprindem acum, adiţional, o anestezie locală...“

(Ca antrenament îşi propuseră Linia Metaxas, pe care Krings o străpunsese la 6 aprilie '41 cu Divizia a şasea de vînători de munte comandată de el: două vîrfuri de atac, acţionate de unităţi de şoc.)

„Şi acum, acelaşi procedeu în stingă jos...“

(Schlottau îi construi lui Krings poziţia întîi, apoi pe a doua, ca bătrînul să le poată străpunge. Felul în care a acoperit poziţiile fortificate ale brigăzilor uşoare greceşti cu escadrile de Stukas din corpul de aviaţie Von Richthofen şi, după aceea, în lumina verzuie a zorilor, cum a ordonat Regimentului 141 vînători de munte să treacă la atac a fost pur şi simplu fantastic.)

„Bună treabă, Schlottau. Iar acum, să trecem la operaţiile de la Demiansk...“

Schlottau spuse: „În acest caz vom avea însă nevoie de un tablou de comandă secundar pentru...“ Iar dentistul meu mă rugă să aştept efectul anesteziei în sala de aşteptare.

„Îndată, doctore, îndată! Situaţia avantajoasă a bazei de atac Demiansk se datorează succesului înregistrat de acţiunile «Cap de pod» şi «Scară de bord»...“

„Totuşi, acum vă rog să treceţi în sala de aşteptare...“

„Linde deservea pentru prima oară al doilea tablou de comandă al lui Schlottau. A izolat vîrfurile de atac ale tatălui ei şi a rupt frontul pe o lăţime de şase kilometri...“

„Totuşi, acum sînt nevoit să vă rog insistent, stimate domn...“
„Plec imediat, da, imediat...“
„Alături găsiţi cîte ceva de citit...“
(De fapt, voiam să mai adaug un singur lucru: Krings începuse să simtă voinţa fiicei sale. Cu greu - trecînd ca prin sită spatele frontului şi aruncînd în prima linie pînă şi bucătăriile de campanie - reuşi să astupe breşa creată în linia frontului. Totuşi, refuză să evacueze Demianskul. Dar cine se mai interesează astăzi de Demiansk? Poate clasa a XII-a A?) Pe cînd părăseam cabinetul, clinele Lassie, vedetă a televiziunii, adulmeca din nou prin baracă şi căuta - dar ce importanţă are asta?

Quick, *Stern*, *Bunte*, *Neue*. (în grabă şi autodepăşindu-mă, căci aşteptam ceva, am răsfoit revistele care se împrumutau în cadrul cercului de lectură din cartier. Foşnet de hîrtie moale şi de hîrtie uscată şi susur monosilabic, de parcă ar vrea să provoace o presiune asupra băşicii udului. Mica fîntînă arteziană luminată indirect, menită să-i calmeze pe pacienţi. N-am de gînd să strîmtez acum cadrul pînă la agorafobie, chiar dacă hîrtia luptă din ce în ce mai zgomotos împotriva fîntînii arteziene. Deocamdată mai puteam să aud. Numai cerul gurii, limba pînă în gîtlej şi tot botul îmi erau galvanizate cu seu de berbec.)
Titlurile cu literă îngroşată: Pentru sau împotriva pilulei anticoncepţionale. Cancerul e vindecabil. Încă o variantă a asasinării lui Kennedy. Să stai în sala de aşteptare şi să dai glas îngrijorării tale, alături de întreaga lume, dacă ea, adică madam Loren, îşi va pierde iar sarcina. Ne priveşte şi pe noi, aşa cum ne priveşte dacă cea mai întortocheată eroare judiciară - s-a întîmplat - oare cine să fie? - este elucidată după doisprezece ani. Nedreptatea fotografică e strigătoare la cer şi te îndeamnă să întorci repede pagina. La o parte cu flagelul petrolului. Nici evenimentele din sudul Sudanului. Totuşi, ăsta rămîne şi-şi toarce amintirile: Schirach[11] povesteşte, a fost orbit, regretă şi avertizează, minte destul de onest, rectifică.
Cînd a fost pentru prima oară la Weimar. Un prînz compus din cinci feluri, la Kaiserhof. Plastroane de frac şi lustre la Bayreuth. Imagini familiare plăcute. Pantaloni scurţi. „Astfel arăta, dragă Scherbaum, Reichsjugendfuhrerul meu...“ Pulpe pocnite una de alta, ciorapi trei sferturi albi. Şi abia în închisoarea Spandau a devenit adept al stoicilor. (Căci însuşi Seneca l-a sfătuit pe discipolul său Lucilius[12] să renunţe la activitatea de slujbaş al statului: „Cu o povară pe umeri nimeni nu poate înota către libertate...“) Drept urmare, se descotoroseşte în permanenţă de balast; aşa ar putea să procedeze şi Krings: s-o ia mereu de la început, din anii plini de greutăţi ai tinereţii. Cunoscutul feldmareşal fusese nevoit, încă de pe vremea cînd

era elev de liceu - „La vîrsta dumitale, Scherbaum!“ - să apere de creditori întreprinderea de exploatare a carierelor de piatră, pe care tatăl său o adusese în pragul falimentului. Această atitudine defensivă i-a rămas. Aşa a devenit generalul Rezistă-pînăla-capăt. De la carierele de bazalt din Mayener Feld, peste frontul arctic şi pînă la bariera Oderului: defensivă. În afară de străpungerea Liniei Metaxas, nu i-a reuşit niciodată vreo ofensivă. Bietul Krings! Dacă aş scrie pentru *Quick* sau *Stern*, aş putea desemna situaţia drept complexul kringsian al continuităţii. Ar trebui luate comparativ în discuţie şi alte cazuri (complexul iosifian al lui Napoleon) pentru a se ajunge la întrebarea: de cîte n-ar fi fost scutită lumea în cazul în care comisia de examinare chezaro-crăiască a Academiei de Arte din Viena, examinîndu-l pe candidatul Hitler, care de fapt voia să devină pictor, nu l-ar fi trîntit, ci... Fiindcă poporul nostru nu tolerează un lucru: pe respinşii care s-au complăcut în ratare. Se află pretutindeni şi pîndesc prilejul să se răzbune. Născocesc duşmani şi poveşti în care duşmanii lor născociţi apar aievea şi sînt lichidaţi. Au o gîndire rectilinie acţionată de mitralieră. Variază modul de a-şi ucide adversarul mereu acelaşi. În cărţi se citesc numai pe ei. Plătesc şi răsplătesc oalele sparte. Şi nu uită minusculul Nu depăşit de timp. Şi nu-şi uită întunecata vrere. Şi vor să elimine, să desfiinţeze, să reducă la tăcere. Şi răsfoiesc iute şi flămînzi reviste ilustrate, cocoloşindu -şi durerea de dinţi...

Iată! Iată-l că apare şi vrea să pună punct cu un pistol militar, dintre acelea pe care Wehrmachtul le folosea în cursul ultimului război mondial în lupta corp la corp şi pentru a gesticula. Cu el, reputatul 08, ce-şi mai găseşte şi astăzi o întrebuinţare în America Latină, aşadar cu bunul şi vechiul şase focuri, pe care-l achiziţionasem la un preţ destul de mare pe vremea cînd eram şofer de taxi la Hamburg şi cînd, în răstimp de o singură lună, fuseseră asasinaţi trei şoferi, cu acest mijloc de autoapărare ilegal - căci pe pistoalele cu gaze nu puteai şi nu te poţi bizui, iar în geamuri izolatoare n-am avut niciodată prea mare încredere -, cu o armă de foc în adevăratul sens al cuvîntului am părăsit, puţin după orele 17, dormitorul nostru, în pijama (mai înainte am vîrît mîna sub perna de la cap: şi iată-l că mi s-a şi lipit de palmă) şi aşa, desculţ, în pijama, l-am împuşcat mai întîi pe fiul meu, Klaus, în vîrstă de trei ani, ale cărui plînsete şi ţipete neîncetate mi-au tulburat de mai multe ori şi apoi mi-au alungat definitiv somnul început la orele 16, după ieşirea dintr-un schimb de douăsprezece ore. Am nimerit copilul lîngă urechea dreaptă, după care s-a răsucit în cădere, arătîndu-mi în spatele urechii stingi orificiul de ieşire a glonţului, cam de mărimea unei mingi de tenis de masă, de unde a început numaidecît să curgă sîngele. Abia acum, cu trei focuri consecutive rapide, am împuşcat-o pe logodnica mea, Sieglinde, în vîrstă de douăzeci şi trei de ani, dar căreia eu şi toţi prietenii noştri îi

spuneam Linde. Cînd am tras asupra copilului sărise în picioare şi a fost lovită în burtă, în burtă, în piept, drept care s-a prăbuşit pe scaunul în care şezuse înainte de a sări în picioare şi citise publicaţiile ilustrate *Quick*, *Stern*, *Bunte* şi *Neue*, de la cercul de lectură care împrumută reviste acasă, fără să-l potolească pe micul Klaus cu cuvinte şoptite, pînă ce a trebuit să vîr mîna sub pernă, să ies desculţ din dormitorul nostru şi să împuşc copilul, apoi pe ea, pe logodnica mea, care sărise în picioare. În clipa aceea ţipa nu numai viitoarea mea soacră, ţipam şi eu: „Vreau să dorm! S-a înţeles? Vreau să dorm!". După care, cu ultimele două gloanţe (pentru mine n-a mai rămas nimic) am rănit-o grav pe mamiţica, perforîndu-i braţul stîng, apoi gîtul, fără să nimeresc aorta văduvei în vîrstă de cincizeci şi şapte de ani, care şezuse la măsuţa de cusut, lîngă maşina de cusut, fiindcă după cele două împuşcături capul cu bigudiuri al mamiţichii a căzut mai întîi pe capacul maşinii de cusut şi abia pe urmă pe carpetă. A căzut de pe scaun într-o parte, trăgînd după ea trusa cu ustensile de cusut şi scoţînd (după ce, în urma focului asupra lui Klaus şi înaintea focurilor asupra Lindei, strigase de mai multe ori: „Hardy!") sunete gîlgîite şi şuierătoare, pe care încercam să le acopăr repetînd mereu: „Vreau să dorm! S-a înţeles? Vreau să dorm!". Asta se întîmpla în apartamentul unui bloc nou, în cartierul Spandau, la etajul al doilea. Chiria locuinţei, compusă din două camere şi jumătate, se ridică la 163,50 de mărci, fără încălzire. Sînt logodit cu Linde de trei ani şi jumătate. De fapt, apartamentul e proprietatea mamiţichii, a lui Linde şi a copilului. (Pe mine m-au tratat şi exploatat ca pe un subchiriaş.) La început am lucrat la Siemens, apoi mi-am schimbat meseria, fiindcă speram că voi cîştiga mai bine ca şofer de taxi şi voi putea să mă însor, căci sînt foarte ataşat de copil. Camerele sînt destul de luminoase. Iar în serile de vară şedeam uneori pe balcon şi vedeam cum dincolo de acoperişurile cartierului nou se înălţau rachete luminoase pornite din sectorul răsăritean, atît de aproape e acesta. N-am nici un fel de antecedente penale. Pe Linde am cunoscut-o la Siemens. A lucrat acolo pentru scurtă vreme la bobinarea bobinelor, dar a trebuit să renunţe, fiindcă urmase un curs de coafeze şi din pricina ondulaţiilor permanente i se umezeau mereu palmele. De certat, în adevăratul sens al cuvîntului, nu ne-am certat decît rareori. Iar atunci cînd am făcut-o, a fost numai din cauza apartamentului, fiindcă are o rezonanţă atît de puternică. (Dar întotdeauna m-am stăpînit. Numai cînd aveam şaptesprezece ani eram agresiv. Dar pe atunci era război şi tineretul se sălbăticise pretutindeni.) Ba, mai mult, pe vremea cînd eram încă la Siemens, Linde îmi spunea: „Nu cumva să-i laşi pe ăia să-şi bată joc detine". Avea dreptate: de felul meu sînt reţinut şi econom. De exemplu, citesc numai ziarele pe care clienţii le lasă în maşină. (Nici nu obişnuiesc să beau două-trei beri după

terminarea lucrului, cum fac colegii mei.) Cel mai mult îmi plac cursele în Spandau şi în împrejurimi, dar de cînd s-a terminat construcţia autostrăzii orăşeneşti îmi plac şi cursele către centru. Şi anume: cursele fără accidente. De fapt, voiam să-mi continui studiile, dar n-am mai apucat. Condiţiile de locuit şi băiatul care scîncea tot timpul.

De asemenea, de doi ani n-am avut un concediu ca lumea. Numai o dată, la scurt timp după logodna noastră, am plecat la Andernach, în Germania Occidentală, fiindcă mamiţica mai fusese pe acolo şi-i plăcuse. Acolo am stat pe promenada de pe malul Rinului şi am privit vapoarele care treceau. M-a apucat durerea de dinţi, fiindcă pe promenadă era curent. Dar Linde voia neapărat să aibă copilul. De fapt, după război voisem să mă angajez la vamă. Dar m-au trîntit la examen. După aceea, totul s-a desfăşurat foarte simplu. Cu cheia de la maşină, dar tot în pijama (în antreu am găsit numai papucii de casă), ţinînd în mînă 08-ul cu încărcătorul golit, am părăsit apartamentul şi blocul nou fără să întîlnesc vreun vecin.

Maşina se afla jos, din pură întâmplare, fiindcă de fapt ar fi trebuit s-o prezint la control. Am făcut tot felul de drumuri pînă curînd după miezul nopţii, mai întîi la NeuStaaken, apoi pe Heerstrasse prin Pichelsdorf, pînă în Westend şi de sus, de la Charlottenburg, prin Jungfernheide, Reinickendorf şi Wittenau pînă la Hermsdorf şi iarăşi înapoi. Oricum, am conectat imediat aparatul pe recepţie, fiindcă începînd de la orele 21 centrala a început să mă cheme. Colegii mei au încercat şi ei să mă convingă cu vorbe bune. Maşinile poliţiei m-au încolţit cînd veneam din Theodor Heuss-Platz şi am intrat iar pe Heerstrasse şi apoi pe Havel-Chaussee, în drum spre casă. Se pare că aş fi spus: „N-am fost eu. Nu mi-au îngăduit. Logodnica mea a făcut-o dinadins, l-a lăsat pe băiat să scîncească. Ăştia voiau dintotdeauna să termine cu mine. De ce nu m-au primit la vamă? Şi atunci, uite că mi-am pierdut cumpătul şi, în afară de asta, mă dor dinţii. De cîteva zile. Cu un 08, într-adevăr. Trebuie să fie în Stossensee. Da, peste pod l-am... N-aveţi decît să căutaţi“.

De fapt, în vara asta voiam să plec din nou la Andernach. Ne-a plăcut atunci. Datorez încă întreprinderii cursa fără pasageri. S-o scadă şi să-mi dea pace. Totuşi, cu banii ăştia (şi nu mă întrebaţi cît m-a costat 08-uI) ar fi trebuit, la dentist... Al meu are televizor, pentru distragerea atenţiei. Ar trebui să arate şi asta, în emisiunea Panorama, de exemplu, despre construcţiile de locuinţe sociale şi urmările lor. Pot să le arăt cum sub pernă am... Ori pentru *Quick* sau *Stern*. Revistele alea publică asemenea lucruri. Pe urmă poţi să le vezi pretutindeni, chiar la dentist, în sala de aşteptare, dacă şezi lîngă o fîntînă arteziană menită să te liniştească prin susurul ei şi trebuie să le răsfoieşti întruna, pînă ce injecţiile îşi fac efectul şi asistenta apare în

uşa sălii de aşteptare: „Aşa, şi acum a venit timpul să...“

Dentistul mă lăudă: „Aţi observat corect. În cazul anesteziei de profunzime, limba este şi ea amorţită de îndată ce *nervus lingualis* este afectat de injecţie“.

(Totul se potoli, se estompă, aproape că dispăru din memorie. Mai zvîcni o dată - dar probabil că era un reflex - şi apoi încetă.) Afară, pe Hohenzollerndamm, ningea de la stînga la dreapta. (Nu era televizorul, ci cabinetul de consultaţii în partea dinspre stradă.) Ecranul mat sclipea pustiu. Ca şi la mine: totul moale ca o blană şi, ca să zic aşa, silenţios. („Se pare că au existat cazuri cînd limbi anesteziate au fost mutilate de pacienţi neîncrezători care le-au muşcat ca să încerce gradul de anesteziere.“) Vocea lui rămînea în spatele unui ecran. („Şi acum vom scoate îmbrăcăminţile de staniu...“) Iar întrebarea mea de răspuns, „Ce înseamnă vom scoate?“, s-a ridicat palatală şi bolborosită ca dintr-o cană cu poşircă. Abia după ce i-am simţit aproape, prea aproape, respiraţia: „Le vom trage cu penseta. Vă rog să deschideţi larg gura“, m-am predat şi mi-am dat aprobarea fără nici un fel de condiţii.

Iată că au apărut din nou degetele astea ca nişte morcovi. Au plasat aspiratorul de salivă, au apăsat limba în fundul gurii. (Să vrei să muşti. Să devii activ. Sau să-ţi cauţi alinarea în Seneca: „Ce crezi, doctore, nu s-ar putea ca anumite hotărîri istorice să fi fost influenţate de durerea de dinţi? Căci dacă este un fapt dovedit că Moltke era foarte răcit cînd a cucerit oraşul Koniggrätz, ar fi de cercetat în ce măsură l-a reţinut sau l-a îmboldit guta pe Frederic al II-lea către sfîrşitul Războiului de Şapte Ani, cu atît mai mult cu cît ştim că pentru Wallenstein guta era un stimulent. Iar despre Krings se ştie că, în ciuda înfăţişării impunătoare, avea un ulcer gastric care l-a ajutat să reziste pe diverse fronturi. Îmi dau seama, ce-i drept, că această interpretare contrazice concepţia curentă despre istorie, deoarece chiar elevii mei, îndeosebi micuţa Lewand, socotesc orice luare în considerare a unor motive fundamentale de ordin privat drept o personalizare neştiinţifică a istoriei - „Iar practicaţi cultul personalităţii!“ - şi, cu toate acestea, mă întreb dacă durerea de dinţi în special şi durerea în general nu acţionează ca motor al...“)

„Poate doriţi să punem în funcţiune televizorul?“

Nu numai afară, dar şi pe ecranul mat ningea domol de la stînga la dreapta. (Vai, copiii nu vor să se culce. Mereu născocesc altceva: Să vedem spiriduşii! Să vedem spiriduşii!) într-un peisaj de vată miniatural şi nostim păşteau animale lipsite de orice durere. Ningea cu vată.

Nu erai obligat să auzi tălăngile. Imaginea tremura şi tremura,

silenţioasă. (Spiriduşi apuseni şi spiriduşi răsăriteni parcurg într-o secundă douăzeci şi cinci de faze de mişcare şi nu vor să se recunoască reciproc.) Spiriduşul este un mic şi modest ajutor în viaţă. Spiriduşul nu vrea decît să aducă fericire. Sărmanei mele logodnice, care zace pe catafalc lovită de trei gloanţe, îi şterge cu vată obrazul de pe care s-a stins orice durere. (Vrem de-a baba-oarba! Vrem de-a baba-oarba!) Iar cînd dentistul îmi spuse: „Şi acum clătiţi, vă rog, clătiţi bine!“, n-am vrut, căci doream să văd spiriduşii, să văd spiriduşii...

În felul acesta imaginea a fost aruncată în bazinul-scuipătoare.
„Nu, Linde, n-ar fi trebuit să faci una ca asta...“
„Ce n-ar fi trebuit?“
„Cu electricianul ăsta, ca să-ţi dezvăluie ce mişcări ofensive urmează să efectueze tăticu' tău în lada cu nisip...“
„E vorba de informaţii.“
„Şi din pricina asta te culci pe saci de ciment...“
„Dacă i-o interzic eu, tace mîlc.“
„Asta se numeşte a fi mercantil...“
„Da’ de unde. În timp ce-o fac mă gîndesc la altceva: la Petsamo - sau la ruperea frontului peste Oka, lîngă Uda, pînă la Oriehovo.“
„Respingător!“
„Nu e decît o senzaţie exterioară...“
(Aici dentistul mă anunţă că am terminat cu clătitul: „Mai e un fragment aici. Şi dincoace. Şi acum vom proba coroanele de aur platinat încă nelustruite. Doriţi să le luaţi o clipă în mînă...?“)

Cîntăreau cît trebuie şi se potriveau la probă. Linde (pe sacii de ciment) nu apăru în imagine cîtă vreme am cîntărit coroanele de platină în palma dreaptă (neanesteziată). („Vezi, Scherbaum, la vîrsta dumitale încă nu-ţi dai seama ce greutate poate avea o proteză dentară cîntărită în palma unui profesor titular în vîrstă de patruzeci de ani.“) „Atîrnă destul de greu, doctore.“
Cînd dentistul îmi aduse la cunoştinţă că acum va folosi un ghips special de culoare roz pentru a obţine un mulaj de ansamblu al dinţilor (şi al colţurilor de dinte) din maxilarul inferior - „După ce se întăreşte, mulajul de ghips e spart în gură şi apoi reasamblat în afara mediului bucal“ - m-am opintit de un singur cuvînt: „Aţi spus: spart în gură?“.
„Din păcate, nu putem fi scutiţi de acest procedeu...“
„Ce înseamnă spart în gură? Aşa, pur şi simplu?“'
„Nu există alt termen mai adecvat.“
„Şi eu?“
„Nu veţi simţi nimic. Numai o oarecare apăsare şi senzaţia neplăcută, dar înşelătoare, că, odată cu ghipsul, vi se sparge şi

dantura...“

„Nu. Nu mai vreau.“ („Ai dreptate, Scherbaum. Cu ăsta nu mă pot măsura. Să decidă clasa dacă-mi este îngăduit să renunţ...“)

„Asistenta mea a şi început să amestece ghipsul...“

„Am suferit destul...“ (Dar elevii mei dintr-a XII-a A votară cu degetul gros întors în jos. Iar Vero Lewand numără voturile.) „Dacă aţi fi cunoscut-o pe logodnica mea...“ (Numai Scherbaum vota pentru mine.)

„Spuneţi mai departe tot ce vă frămîntă...“

„S-a încurcat cu electricianul întreprinderii...“

„Îl chema Schlottau, dacă nu mă înşel.“

„Ca într:un film clasic de spionaj: beţia simţurilor în schimbul secretelor militare. Aici, doctore! Nu amesteca ghipsul. Linde îl tîrăşte după ea. În depozitul de trass. Între coloanele de susţinere. Numai în picioare poate să facă dragoste cu ea. Linde priveşte peste umărul lui şi vede cele două coşuri înalte ale întreprinderii Krings şi praful de ciment eliminat de ele. Gata. A terminat!“

(Dentistul mă întrerupe cu sfaturi practice. Mă roagă să deschid gura larg şi să respir pe nas, în timp ce cu o delicată spatulă specială aşterne ghipsul roz special în jurul dinţilor şi colţurilor de dinte din maxilarul meu inferior: „Şi vă rog să nu înghiţiţi. Ghipsul se întăreşte repede.“)

Bietul Schlottau. Abia a terminat şi trebuie să trăncănească: „La Tuia, în ce direcţie? Cu ce divizii? Cine preia apărarea flancurilor?“. Linde notează. (Iar dentistul meu s-a retras şi el în spatele fişelor din cartoteca lui: „Trebuie să aşteptăm două-trei minute. Abia dacă veţi simţi căldura ghipsului care se întăreşte. Relaxaţi-vă şi respiraţi în continuare numai pe nas...“)

Între timp, emisiunea de publicitate continuă; iar Linde spune printre stivele de saci cu ciment: „Osram - luminos ca o zi de primăvară!“. Scoate din el tot ce-a mai rămas: „De unde a procurat efectele de iarnă pentru Armata a patra? Unde e plasată Divizia 239 de tiraliori siberieni?“. Şi în timp ce Linde debitează „Dippily-Du, Dippily-Du, noul fixativ pentru păr...“, Schlottau desface schiţa lui Krings reprezentînd atacul prin încercuire din sectorul Tuia. Degetele lui de electrician indică, în toiul unei reclame pentru produsele Wustenrot, direcţia vîrfurilor de atac ale lui Krings peste Kaşira către rîul Moscova. Linde rîde, frămîntă un fir de pai intre dinţi şi jubilează cu o voce cristalin-ofensivă: „Gustul cel mai exigent, Fanta-l satisface, Fanta-l satisface, Fanta-l satisface...“ Acum anunţă o reclamă pentru un detergent neobişnuit: „Rufele cu Ariel muiate sînt ca şi spălate!“. În clipa asta anunţă: „Peste linia Tula-Moscova nu-l voi lăsa să treacă!“. Apoi arată linia ferată de pe schiţă şi-i sfătuieşte pe ascultători: „încercaţi măcar o dată încălţămintea Medicus şi veţi spune singur:

Numai Medicus!“ - iat-o că fotografiază cu aparatul ei Leica (de parcă ar vrea să facă reclamă şi pentru Leica) schiţa secretă a lui Krings: „Iar eu am crezut că vrei să te răfuieşti cu tatăl meu“. Schlottau rînjeşte şi face propuneri: „Cred că aş putea iar să...“ Dar Linde este în posesia informaţiilor trebuincioase. Îl şterge pe Schlottau de pe ecranul mat - „Margarina - hrănitoare ca pîinea noastră cea de toate zilele!“ -, introduce în imagine congelatorul şi se întinde printre spanac, pui şi lapte la pungă.

Cum se conserva. Cum rămînea proaspătă şi credincioasă faţă de sine însăşi. Şi cum făcea reclamă pentru mărfuri congelate, prin urmare pentru ea însăşi: ...deşi deocamdată sînt scumpe, de exemplu legumele proaspete, totuşi, dacă avem în vedere că la carnea preambalată sînt eliminate zgîrciurile şi oasele ş că munca atît de neplăcută a curăţării zarzavatului - să ne gîndim la prepararea verzei roşii - se reduce mult, atunci chiar şi semipreparatele noastre, pe care congelatorul le ţine la dispoziţia gospodinei, sînt relativ ieftine; de asemenea, n-ar trebui să pierdeţi prilejul şi - măcar pentru cîteva ore - să vizitaţi instalaţia noastră de congelare şi s-o utilizaţi ca pe un izvor al tinereţii...“

Cu un uşor salt sportiv ieşi din frigider şi începu să desfacă ambalajele produselor congelate: „Iată-l, de exemplu, pe fostul meu logodnic. L-am depozitat la fund de tot, acoperit de carne tocată, fasole verde şi file de roşioară. Deocamdată, are o înfăţişare puţin cam degerată şi perimată, dar, dacă-l punem la decongelat, veţi remarca foarte curînd ce bine s-a păstrat pentru vîrsta lui de patruzeci de ani. Îndată va începe să îndruge verzi şi uscate:

ani de domnie şi tratate de pace, trăsături de stil şi alte lucruri fundamentale. Fiindcă şi-a păstrat harul cu care l-a înzestrat natura, acela de a ţine cuvîntări improvizate despre răscruci ale istoriei şi despre arta în sine, despre simţul pedagogic şi senzaţia absolutului, de asemenea despre cimentul de trass şi desprăfuitoarele centrifugale, tot aşa cum şi-a păstrat şarmul său jalnic şi niţeluş cam ipocrita lui dragoste pentru adevăr. Numai starea în care se află dinţii săi ar trebui să-i dea şi lui de gîndit. Aşa-zisul său prognatism s-a menţinut de-a lungul anilor. Trebuie să se ducă la dentist ca să se supună unei intervenţii. Chiar şi elevii lui - e profesor titular, un profesor titular tipic - sînt de aceeaşi părere cu mine şi au votat împotriva lui. Acum trebuie să tacă şi să respire pe nas. Dacă n-ar fi atît de laş şi de sensibil la durere...“

Dentistul meu îşi plasă toracele care respira liniştit în faţa ecranului de proiecţie şi spuse: „Şi acum vom...“ şi-şi vîrî ambele mîini în botul meu crispat. (De ce nu m-o fi prins în chingi?) Asistenta lui trebuie să

mă ţină acum strîns în jilţul de cavaler medieval: Haide, băiete, haide! (Nici vorbă nu mai era de procedee automate şi spray cu apă caldă; ne aflăm în plin Ev Mediu, care transformă medic şi pacient într-o pereche de luptători ce-şi măsoară puterile.) Deoarece nu simţeam nici o durere, am început să-mi imaginez dureri: o naştere în care fătul iese cu fundul înainte, prin gură, un embrion de ghips, asta voiau să extragă. Ceea ce tăinuisem vreme de şapte luni trebuia scos la lumină, după ce va fi spart. (E în regulă, doctore!) Recunosc şi spun totul: în timp ce Linde îşi făcea de cap cu acest Schlottau, m-am culcat fără nici un chef şi folosind tot felul de aşternuturi cu prietenele ei, mai întîi cu Inge, ba nu, cu Hilde, şi abia pe urmă cu Inge; dar n-a ajutat, căci atunci cînd i-am spus lui Linde: „Ce ţie nu-ţi place altuia nu-i face", m-a înţeles perfect: „Sînt mulţumită că ai găsit, în sfîrşit, o preocupare şi că n-ai să te mai vîri între tatăl meu şi mine. Asta nu-i treaba ta. Este o chestiune internă. Oricum, cînd vorbeşte de Terek, habar n-ai unde curge Terekul, pe care el voia să-l treacă şi să-l lase în urmă, înaintînd pe vechile şosele strategice gruzine pentru a cuceri Tiflis şi Baku. Vrea ţiţei. Tu nu te amesteca. Sau, şi mai bine: şterge-o de-aici. Eu îţi vreau binele. Ai nevoie de bani?“. Atunci asistenta lui îmi lipi pe frunte podul palmei: n-a fost naşterea unui monstru, ci numai mulajul lesne de reconstituit al dinţilor mei de jos, şlefuiţi şi neşlefuiţi, care se află pe tăblia de sticlă a măsuţei de instrumente şi pare spiritual, deoarece e plin de contradicţii.

„Spune, doctore, care este de fapt părerea dumitale despre sistemul consiliilor?“

„Ceea ce ne lipseşte este o asistenţă medicală pe plan mondial şi integrată pe plan social. Nu uitaţi, vă rog, să clătiţi.“

„Dar această asistenţă medicală internaţională în cadrul cărui sistem urmează să...“

„În locul tuturor sistemelor folosite pînă acum, ea va trebui...“

„Această asistenţă medicală a dumitale, pe care eu o văd în legătură cu proiectul meu privitor la o provincie pedagogică mondială, nu constituie şi ea un sistem?“

„Asistenţa medicală globală este, dincolo de orice ideologie, baza şi suprastructura societăţii noastre umane.“

„Dar provincia mea pedagogică, în care nu mai există decît discipoli şi nici un fel de profesori...“

„Se încadrează şi ea, de la sine, în noua terapie...“

„Dar asistenţa medicală e numai pentru oameni bolnavi...“

„Între timp vă rog să clătiţi. Toţi sînt bolnavi, au fost bolnavi, vor fi bolnavi, vor muri.“

„La ce bun însă toate acestea, dacă nu există un sistem care să-l educe pe om să se depăşească pe sine însuşi?“

„La ce bun sisteme care-l împiedică pe om să-şi găsească drumul către boala lui, fiindcă orice sistem are ca punct de pornire şi scop final sănătatea.“

„Dar dacă vrem să înlăturăm greşelile omeneşti...“

„Atunci înlăturăm şi oamenii. Iar acum, vă rog din nou să...“

„Nu mai vreau să clătesc.“

„Gîndiţi-vă la îmbrăcăminţile de staniu.“

„Dar cum vreţi să schimbaţi lumea fără sisteme?“

„Să desfiinţăm sistemele şi lumea va fi schimbată de la sine.“

„Cine să le desfiinţeze?“

„Cei bolnavi. Pentru ca, în sfîrşit, să se facă loc pentru marea şi autocuprinzătoarea asistenţă medicală mondială, care nu domneşte peste noi, ci se îngrijeşte de noi, care nu vrea să ne schimbe, ci ne va ajuta, care, după cum spune chiar Seneca, ne dăruieşte tihnă şi alinare pentru infirmităţile noastre...“

„Aşadar lumea în chip de spital...“

„...în care nu mai există oameni sănătoşi şi obligativitatea de a fi sănătos.“

„Şi cum rămîne cu principiul meu pedagogic?“

„Dacă vreţi să desfiinţaţi deosebirea dintre discipoli şi profesori, va trebui să suprimăm treptat şi definitiv deosebirea dintre medic şi pacient - şi anume în mod sistematic.“

„Şi anume în mod sistematic.“

„Iar acum vom mai aplica o dată îmbrăcăminţile de staniu.“

„Îmbrăcăminţile de staniu.“

„Limba dumneavoastră se va fi obişnuit cu corpurile străine.“

„Corpurile străine.“

(O grăsană îmblănită. Asistenta lui medicală ar trebui să mă trateze cu un măr.) Dar chiar şi carnea fragedă de miel hrănit cu salvie ar fi avut gust de cauciuc pe cerul gurii mele cuprinse de letargie. Nici măcar ghipsul nu-l simţeam, eu care simt de departe, de aproape, oricum.

(„Vai, doctore! Un măr domnesc aromat, să-l desfiinţez, să-l muşc, să fiu tînăr, curios şi cerul gurii mele să plescăie...“)

În loc de asta vedeam un bucătar televizat care plimba deasupra flăcărilor nişte rinichi de viţel. Sporovăială cu reţete şi aluzii cu două înţelesuri - „Cui îi e frică de măruntaie“ - era pigmentată cu lămuriri privitoare la funcţia de ocrotire a îmbrăcăminţilor mele de staniu:

„Nu trebuie să uităm. Nici rece şi nici fierbinte. Şi în nici un caz fructe, fiindcă acizii fructelor...“

Faţă în faţă cu cerul gurii mele, care nu mai exista, bucătarul televizat începea să taie rinichiul de viţel. Gusta fiecare bucăţică; şi dacă dentistul n-ar fi sfîrşit tratamentul şi nu l-ar fi eliminat pe

bucătar printr-o apăsare pe buton, m-aş fi scîrbit de rinichi de viţel pentru tot restul vieţii. După această dublă izbăvire am încercat un cuvînt de încheiere: „în orice caz, Krings a început să dea bătălie după bătălie în lada cu nisip. Fiica Iui a devenit inamicul lui firesc...“

Pe urmă am renunţat (pentru moment) şi mi-am căutat salvarea în dreptul la durere de care se bucură orice pacient: „Zvîcneşte, doctore. Oricum, simt ceva...“ Dentistul (care este încă prietenul meu) îmi dădu arantil: „Ca să fiţi aprovizionat, iubite domn. Dar, înainte de a vă lăsa să plecaţi, vom stabili repede, cu ajutorul inelului cromatic dentar, culoarea porţelanului pentru punţile noastre rectificatoare. Cred că ar fi indicat albul acesta gălbui, bătînd uşor în gri - nu-i aşa?“.

Asistenta lui (care mă cunoştea, pesemne) dădu din cap aprobînd culoarea aleasă, drept care m-am declarat mulţumit: „Bine, asta să fie“.

Dentistul se despărţi de mine cu cuvintele (pline de grijă): „Iar afară, gura bine închisă“.

M-am înclinat în faţa realităţii: „Desigur. Continuă să ningă“.

O bere blondă, chelner, o blondă! - şi un gînd insolubil în apă, unul avantajat de lumina albastră, prevăzut cu o măciulie nouă, unul care să despice temeinic scîncetul scrîşnit al dinţilor, astfel încît cu toţii - chelner, am cerut o blondă! -, toţi cei care privesc înapoi pe furiş şi cei care dezertează pe bandă rulantă fugind de rocile sedimentare, peste marea, marea depozitată la stînga, la dreapta - chelner, am cerut o blondă! -, cu toţii să ne putem întoarce acasă...

„Căci ce, doctore, şi cît putem învăţa din istorie? Bine, de acord: am fost neascultător, n-am folosit experienţa acumulată, iar pentru că afară ningea şi deoarece lăsam urme în zăpadă, am băut în drum spre casă o bere rece şi a trebuit să mai iau două arantiluri cu apă călduţă...

Nimic nu poate fi învăţat. Nu există progres, eventual nişte urme în zăpadă...“

Dentistul rămase prezent şi între cei patru pereţi de acasă. Enumera succesele stomatologiei, perle strânse într-un şirag. Cînd l-am întrerupt în zeflemea - „Prima pastă de dinţi cînd a apărut pe piaţă? înainte sau după periuţă?“ - mi-a răspuns cu obiecţii critice la adresa clorofilei: „Bine, împrospătează gura. Dar împotriva cariilor?“.

Cînd mi-a înfăţişat evoluţia de la freza cu turaţie mică la Airmatikul de înaltă turaţie - „Iar în curînd Siemens va apărea la tîrgul de mostre din domeniul stomatologiei cu cinci sute de mii de turaţii. Faţă de aceasta, Ritterul meu este o fosilă trîndavă“ - şi cînd a menţionat perspectivele tratamentului cu unde ultrascurte în victoria definitivă

asupra cariilor, am recunoscut: „Poate că în profesiunea dumitale există un progres, dar istoria - deşi şi-a dezvoltat sistemele armate cu o consecvenţă totală - nu ne poate oferi vreo învăţătură. E absurdă ca numerele de la loto. O stagnare accelerată. Pretutindeni facturi neachitate, înfrîngeri camuflate şi încercări copilăreşti de a cîştiga ulterior bătălii pierdute. Cînd mă gîndesc, de exemplu, la fostul feldmareşal Krings şi la felul în care fiica lui...“

Chiar şi în spatele mesei de lucru şi înconjurat de diferite fleacuri personale - fetişuri menite să mă ocrotească -, de îndată ce am spus „Linde“, mi-a trîntit în bot cîteva linguri de ghips roz de modelat. (Şi iată că şi acum mă roagă să nu înghit şi să respir mai departe pe nas, cîtă vreme ghipsul va continua să se întărească în mediul meu bucal...)

Se află pe-aici ceva de o fluiditate monotonă: bătrînul Rin. Poartă vase în amonte. Iar noi doi, în demiuri umflate de vînt, ne fîţîim de colo pînă colo pe promenada Rinului. (Să mai lămurim o dată lucrurile sub platanii tunşi, lîngă vechea fortificaţie, între plăcuţe votive pentru Maica Domnului.)

„Ce-ai spus? Mai spune o dată. Vreau s-o mai aud o dată lămurit.“

Două profiluri, a căror infrastructură a găsit o bancă. (Să lămurim lucrurile şezînd.) Capetele sînt rigide. Şi numai părul dă iluzia de mişcare. La aceasta se adaugă nave pentru transportul mărfurilor, care trec prin imagine de la stînga la dreapta şi de la dreapta la stînga.

„Aşa nu te-am... Dacă vrei să ştii: eşti mai grozavă. Mulţumită? În sfîrşit.“

Acum amîndoi numără navele. Patru vin din Olanda în amonte. Trei şi-au croit drum prin Binger Loch şi plutesc la vale. Măcar asta e adevărat. Şi sezonul: martie. Nuanţe brune şi cenuşii pigmentează peisajul încîntător. (De cealaltă parte continuă să se afle Leutersdorf.)

„Ce părere ai, doctore, să trec în programul clasei a XII-a A o excursie şcolară la Bonn: Bundestag? Convorbiri cu oameni politici în viaţă. Iar pe urmă, mai departe, la Andernach...“

(Acum tac amîndoi în amonte, în aval.)

Circulaţia în amonte era mai puternică decît obiecţiile mele: o statornicie prelungită în spaţiu, cu rufe fluturînd la pupă şi ghips care se întăreşte încet peste cioturi de dinţi şlefuiţi, în care nervii tac. De fapt, altceva intenţionam să spun: Schlottau voia să se răfuiască cu Krings deoarece Krings îl degradase, în Curlanda, de la plutonier la simplu soldat - fapt care plutea împreună cu şlepurile, ieşind din imagine. Totdeauna m-am lăsat. foarte uşor abătut din calea mea. (Imagini intercalate după plac: Irmgard Seifert hrăneşte peşti ornamentali.) Cu mult înainte de a fi existat o logodnică... (Dificultăţi

în procurarea materialului didactic.) înainte de a mă angaja la Dyckerhoff-Lengerich... (întrerupere din partea elevei Veronika Lewand: „Ăsta se numeşte subiectivism!“.) Cînd eram student la Aachen, îmi cîştigam existenţa alergînd pe scări în sus şi în jos ca să duc cartele de alimente. Sectorul meu era Venloer Strasse...

A fost odată un student care, în schimbul unei remuneraţii, ducea cartele de alimente. Şi atunci l-a înghiţit o casă de raport cu nouă apartamente, care rămăsese în picioare printre locuri virane. În mîna stînga, studentul politehnist strîngea servieta de muşama cu bonuri de pîine, carne, untură şi alte alimente, cu lista cuprinzînd semnăturile de primire şi cu cîteva cărţi de statică; în dreapta, soneria asculta de apăsarea degetului gros. „Nu vreţi să intraţi pentru o clipă?“

La o văduvă, studentul în semestrul întîi pierdu o parte din sfiala lui şi obişnuinţa de a schimba repede vorba. Oricum, din acea vreme i-a rămas imaginea - căci din cînd în cînd putea să şi vadă cîte ceva - unui plutonier- major care zîmbea indiferent din fotografia înrămată, printre tot felul de obiecte mărunte aflate pe măsuţa de noapte.

Văduva se numea, ba nu, nu Ldwith, asta era chiriaşa de vizavi care, cînd policarul drept al studentului a apăsat pe butonul soneriei, a spus: „Pofteşte înăuntru, tinere, sora mea s-a dus pînă la oficiul de raţionalizare pentru cartele, dar şi eu pot să...“ Curînd - şi din ce în ce mai bine cu fiecare săptămînă care trecea - studentul a învăţat să pipăie moaţele din părul ei cu nuanţe roşcate. Ba nu, blond-roşcată era fata celor care locuiau la etajul întâi pe stînga, pe care studentul a trebuit s-o ajute la pregătirea lecţiilor, pînă ce a trecut cu bine clasa. Băiatul celor de vizavi a rămas repetent, fiindcă studentul nu a putut să-l ajute. A trebuit să se socotească cu mama, pînă ce fiul a aruncat în discuţie un „Aşteaptă numai să se întoarcă tata din prizonierat...“

Dar încă de pe vremea studenţiei îmi plăceau discuţiile în contradictoriu, mai ales că doamna Podzum avea totdeauna cafea veritabilă şi alte mici atenţii, cum ar fi untură de porc amestecată cu jumări şi merişoare, din care studentul, fără ca doamna Podzum să observe - sau poate că era înţeleaptă şi se prefăcea că nu observă? - mai lua cînd şi cînd cîte un kil bunicel şi-l ducea la etajul al doilea al casei de raport.

O studentă care subînchiriase acolo şi nu putea să suporte untura de porc a făcut o eczemă din pricina zestrei acesteia. Era oricum cam încuiată, se ruşina din te miri ce şi ţinea un jurnal intim pe care studentul îl citea cu dezinvoltură, comentîndu-l întruna cu: „Să mori de rîs, nu alta“, pînă cînd studenta a izbucnit în plîns.

În schimb, Heide Schmittchen, vizavi, în dreapta, era cu totul altfel. Avea o maşină de scris la care îl lăsa pe student să scrie ori de cîte ori voia acesta. Deşi numai cu cîţiva ani mai mare ca el, vădea totuşi ceva

matern în atitudinea ei, poate fiindcă nu avea copii şi fiindcă soţul ei (pe care şi astăzi, cînd mă văd intrînd, îl zăresc cum tocmai iese) era indiferent la chestiunile astea.

La etajul al treilea, însă - şi asta se putea auzi şi de la al doilea -, bîntuiau o groază de copii şi mirosea a varză de Bruxelles. Acolo, două femei care nu-şi trăiseră viaţa în acelaşi fel spuneau, îmbrăcate în capoate cu desene diferite: „Pofteşte înăuntru, tinere“. Iar studentul învăţa şi învăţa: să spună da, să spună nu, să amîne, să privească în altă parte, să se gîndească în altă parte. Timpul trecea sub un ceas cu cuc şi lîngă o pendulă, care supravieţuiseră amîndouă războiului. Unde erau mai gustoşi cartofii copţi? Care era locul potrivit pentru colivia papagalului? (Eu pretindeam că la stînga, lîngă pendulă; fiindcă la dreapta, în afară de ceasul cu cuc, pe ecran nu-mi apare decît faţa severă, cu ochelari, a unei femei de vreo patruzeci şi cinci de ani.) Studentul trebuie să fi petrecut vreme mai îndelungată la madam Szymanski, fiindcă în primul rînd papagalul fusese la început sănătos (acum îl văd bolnav, stă trist şi înfoiat pe stinghia lui) şi după o perioadă mai îndelungată de îngrijiri, cînd a început din nou, vioi şi cu pene lucioase, să ţopăie în colivia lui, madam Szymanski a vrut, în al doilea rînd, ca studentul să se mute la ea; dar el trebuia să mai predea nişte cartele de alimente la mansardă, pe stînga. Cui? Cum mirosea acolo? Dar tapetele?

(„Vei fi de acord cu mine, doctore, că mi se ofereau ocazii demne de a fi fructificate.“) Pe ecran se deschide silenţios o uşă. O mînă cu trei inele masive îi face semn, obosită, să intre în vizuină. Cît de dibaci s-a deprins să zăbovească. Adulmecă mîna. Scoate inelul cel mai mic:

remuneraţia lui. Mîna are voie să-l mîngîie pe ceafă. Acum are voie să se joace în părul lui creţ mereu cam ciufulit. Acum îi descheie nasturii. Acum îi toarnă ceva într-un pahar. Acum rupe în bucăţele o hîrtie. Acum îl pălmuieşte pe student cu cele două inele care i-au rămas.

Iar el îl *scoate* pe al doilea: remuneraţia lui. Acum ea toarnă din nou ceva. Acum urmează somnul. Şi trece o vreme. Acum mîna toarnă apă pentru cafea. Acum plinge în faţa oglinzii şi are o faţă ridată. Din nou trece ceva vreme. Acum învîrteşte butoanele radioului. Acum îşi scoate ultimul inel, iscăleşte (iar eu bifez: bonuri de alimente, pîine, carne şi untură). Acum ea deschide uşa, îl împinge pe student afară: el este matur şi cunoaşte deosebirile şi tranziţiile. Ştie totul dinainte şi gustă osteneala de după. Ştie să compare şi nu mai e novice. Şi-a terminat ucenicia. De la mansardă, studentul coboară pe scări etaj cu etaj, părăsind casa de raport. (Le-am mai numărat o dată, căci iată, începusem să uit unele caracteristici, de pildă desenul draperiilor şi locurile unde tencuiala era scorojită.)

„Nu mai era student, doctore, nu, era inginerul constructor Eberhard Starusch, care se minunează cîte clădiri noi au apărut pe Venloer Strasse, cea pînă nu demult pe jumătate dărîmată de bombe. Chiar şi de ambele părţi ale casei de raport în care locuia golurile au fost astupate (sau, cum spun ei, completate). În vitrine sînt oferite o sumedenie de mărfuri la această oră, înainte de închiderea magazinelor. Lumea consumă. (Şi servieta mea de muşama pe care, cînd a început acest basm, o ţineam în partea stingă, plină cu cartele de alimente, este şi ea acum, cînd vreţi mereu şi mereu să-mi spargeţi ghipsul din gură, din piele nouă de porc şi umflată cu lucrarea mea de diplomă, care a obţinut calificativul „Bine“ şi tratează despre desprăfuirea fabricilor de ciment; fiindcă în timp ce aprovizionam o casă cu nouă apartamente cu cartele de alimente şi ghipsul nu prea se grăbea să se întărească, am fost silitor, am trecut toate examenele, am devenit bărbat, chiar dacă mai tîrziu logodnica mea spunea: «Porţi în continuare pantaloni scurţi».)“

„Ce crezi, asta n-ar putea să fie tema unei disertaţii?“ Elevul Scherbaum ar putea să-şi închipuie că este student în anul '47 şi că trebuie să împartă cartele de alimente într-o casă de raport din Neukolln.

(Cînd am părăsit această casă în '51, pentru Scherbaum începea vîrsta dinţilor de lapte.) Sau mai iau două tablete de arantil - a fost o nesocotinţă că am băut o bere rece - şi o chem la telefon pe Irmgard Seifert, dar, înainte de a diseca împreună cu ea scrisori vechi, o şterg repede la Kretz, Plaidt şi Kruft, colind cu Linde prin valea Nette, urc cu ea (încă îndrăgostit) pe Korrelsberg, mă caţăr în continuare (căci totdeauna se află ceva în faţă) şi-mi ţin referatul despre trass la conferinţa specialiştilor în ciment de la Düsseldorf, îmi încep iar cariera la Dyckerhoff-Lengerich şi, dacă sar peste Aachen (casa de raport), sînt în stare, cît timp tabletele de arantil îşi fac efectul (şi Irmgard Seifert nu mă cheamă la telefon ca să se tînguiască), să dau cu perseverenţă înapoi ca racul: pe vremea cînd aveam optsprezece ani, mă aflam într-un lagăr american stropit cu praf de clor, în apropiere de Bad Aibling în Allgău, eram un prizonier de război cu părul tuns scurt care, primind 950 de calorii pe zi şi avînd dantura completă (Vai, doctore, ce dinţi aveam!), uitase de momentele de groază prin care trecuse la culegerea minelor fără protecţie contra incendiilor şi frecventa silitor diverse cursuri.

Fiindcă noi, germanii, ne pricepem să organizăm într-un mod util viaţa de lagăr, fie ea oricît de monotonă. (Pînă şi despre mine colegii spun că sînt un specialist în întocmirea unor programe de învăţămînt care funcţionează ireproşabil.)

Prizonierii de război s-au înghesuit pentru ca o baracă destinată

învăţămîntului să ofere loc şi prilej de a înlocui foamea vulgară prin foamea de cunoştinţe: cursuri de limbi străine pentru începători şi avansaţi. Contabilitatea în partidă dublă. Catedrale germane. Cu Sven Hedin prin Tibet. Opera de maturitate a lui Rilke - opera de tinereţe a lui Schiller. Noţiuni de anatomie. (Şi dumneata ai fi găsit în lagărul Bad Aibling auditori mai mulţi pentru conferinţa despre carii decît găseşti acum la Universitatea Populară Tempelhof.) În acelaşi timp s-a născut mişcarea „Ajută-te singur“. Cum putem confecţiona din cutii de conserve, dacă nu grenade antitanc, atunci măcar aspiratoare de praf? Primele ventilatoare primitive (confecţionate din tablă zincată americană) se învîrteau în aerul cald de deasupra sobelor noastre de tuci. Casieri militari ţineau conferinţe pe tema „Introducere în filosofie“. (Ai dreptate, doctore, Seneca reuşeşte să aducă mîngîiere mai ales în prizonierat.) Iar în fiecare miercuri şi sîmbătă, un bucătar de hotel - pe care acum toată lumea îl apreciază cînd apare la televizor - ne ţinea un curs de gastronomie pentru începători.

Brühsam pretindea că învăţase meseria la Sacher, la Viena. Brühsam era originar din Transilvania. Lecţiile lui începeau: „În patria mea, frumoasa provincie a Transilvaniei, gospodina căreia îi place să gătească începe prin a lua...“

Cum lipsurile îşi puneau amprenta pe programa de învăţămînt, Brühsam preda arta culinară cu adaosuri luate din aer. Imagina piept de vacă, rinichi de viţel, friptură de porc. Cuvîntul şi gestul făceau ca pulpa de berbec să rămînă fragedă. Fazanul lui pe varză în sos de vin şi crapul lui în sos de bere: reflexii ale unor imagini reflectate. (Am învăţat să-mi imaginez.)

În timp ce şedeam pe nişte scăunele în baraca-şcoală şi-l urmăream pe Brühsam spiritualizaţi şi cu ochii mari, înfăţişare accentuată de subnutriţie, caietele noastre şcolare - un dar al americanilor - se umpleau cu reţete care zece ani mai tîrziu vor depune pe noi un strat de grăsime.

„În patria mea“, zicea Brühsam, „în frumoasa provincie a Transilvaniei, gospodina căreia îi place să gătească, cînd se duce în piaţă, face o mare deosebire între gîsca îndopată şi gîsca de curte.“

Urma o digresiune plină de învăţăminte despre starea de libertate naturală a gîştelor poloneze şi a gîştelor ungureşti, ceva mai uşoare, dar în schimb mai cărnoase, şi a sorţii triste a gîştelor de Pomerania îndopate: „În frumoasa provincie a Transilvaniei, care a fost patria mea, gospodina căreia îi place să gătească alege gîsca de curte“.

După aceea Brühsam arăta cum trebuie încercată gîsca, pipăită cu degetul mare şi cu inelarul, mai întîi la piept, apoi la tîrtiţă; „Cu tot stratul de grăsime pe care-l depune, ghindurile trebuie să se simtă la pipăit.“

(Vei înţelege că, atunci cînd asistenta dumitale mă apucă strîns cu

trei degete, provocîndu-mi un imperios rictus al gurii, îmi revine în minte gestul lui Brühsam cînd încerca tîrtiţa: chestiunea poate fi pusă şi invers, ca într-o oglindă: în timp ce eu, urmînd învăţătura lui Brühsam, găsesc ghindurile unei gîşte imaginare, ghearele asistentei dumitale mă imobilizează.)

„De îndată ce am ajuns acasă", zicea Brühsam, „problema este să curăţăm gîsca de măruntaie, ca s-o putem umple."

Iar noi, cu cioturile noastre - un creion la trei oameni, fiindcă împărţeam totul frăţeşte -, scriam după el: „Orice umplutură ar alege gospodina căreia îi place să gătească, fără pelinţă, fără trei rămurele foşnitoare şi puternic aromate de pelinţă nici o gîscă nu poate fi considerată ca fiind umplută".

Nouă, care eram fericiţi cînd găseam printre barăci cîteva fire de păpădie pentru o zeamă subţire menită să ne completeze masa, nouă, care lingeam umili fundul gamelelor, Brühsam ne enumera umpluturile. Învăţam şi notam: „Umplutura cu mere. Umplutura cu maroane..."

Iar unul căruia îi lipseau şapte kilograme pînă la greutatea normală a întrebat: „Ce sînt maroanele?".

(Se pare că, în zilele noastre, Brühsam, bucătarul de la televiziune, vorbeşte cu multă pasiune pe Programul 1, cam aşa:) „Maroane glasate. Maroane zaharisite. Piure de maroane. Niciodată varză roşie fără maroane. În frumoasa provincie a Transilvaniei, care a fost patria mea, erau vînzători de maroane, care pe foc de mangal... Iarna, în pieţele îngheţate, cînd maroanele fierbinţi... Povestiri cu maroane: Cînd unchiul meu Ignaţiu Baltazar Brühsam s-a mutat cu maroanele lui la Sibiu, care se află în Transilvania şi era patria mea... Şi de aceea, în noiembrie, de Sînmartin, gîsca noastră de curte cere, ba chiar ţipă după maroane care, glasate cu miere, împreună cu felioare de măr pudrate cu scorţişoară, cu foşnitoarea pelinţă - niciodată gîscă fără pelinţă! - şi cu inima de gîscă umplută cu stafide, toate acestea vor umple pînă la refuz gîsca noastră de curte, fie ea ungurească sau poloneză, şi vor da cărnii de la piept ceea ce dogoarea de sus şi de jos a cuptorului nu poate da pieliţei de gîscă, în ciuda rumenelii crocante, şi anume: gustul fin şi nuanţat al delicatelor maroane..."

(Vai, doctore, dacă am fi avut atunci, în acea vreme a obrajilor supţi, aspiratorul dumitale de salivă!) Brühsam nu-şi slăbea încleştarea, strîngea şi mai tare instrumentele supliciului: „Şi acum, să trecem la umplutura obişnuită. Gospodina căreia îi place să gătească ia, în patria mea, 350 de grame de carne macră de porc, toacă două cepe, trei mere, măruntaiele gîştii - în afară de deliciosul -ficat -, presară deasupra pelinţă, amestecă totul cu conţinutul a trei pacheţele de unt care în prealabil a fost înmuiat în lapte cald, rade deasupra coajă de lămîie şi un căţel de usturoi de mărime mijlocie,

adaugă două ouă, leagă totul cu trei linguri rase de făină de grîu pînă ce umplutura, tocată mărunt şi numai uşor presărată cu sare, se întăreşte, după care trece la umplutul gîştii...“

(Astfel a început reeducarea unui tineret indus în eroare.) Nu mai pridideam cu învăţătura. Dintre dărîmături şi lipsuri răsăreau pedagogi care proclamau: „Trebuie să învăţăm din nou cum să trăim, să învăţăm cum să trăim cu adevărat. De exemplu, gîştele să nu fie umplute cu portocale. Ne rămîne să alegem între clasica umplutură cu mere, cea cu maroanele venite din sud şi aşa-numita umplutură obişnuită. Dar în vremuri grele, cînd procurarea gîştelor este lesnicioasă, dar cea a porcilor destul de dificilă şi cînd maroana, venită din ţări străine, lipseşte de pe piaţa internă, o umplutură de cartofi va putea...“ - astfel vorbea fostul bucătar de hotel şi viitorul bucătar de televiziune Albert Brühsam - „...să înlocuiască pe deplin umplutura cu mere, cu maroane şi pe cea obişnuită cu carne macră de porc, cu atît mai mult cu cît cartoful, cînd nucşoara rasă îi înnobilează gustul şi peliniţă - niciodată gîscă fără peliniţă! - îi dă binecuvîntata aromă, devine o delicioasă umplutură“.

În toamna lui '55, cînd logodnica mea şi cu mine am plecat la Tîrgul de toamnă de la Poznan - a fost ultima noastră călătorie comună unde am folosit prilejul ca să le prezint cîtorva ingineri polonezi din industria producătoare de ciment avantajele desprăfuitoarelor centrifugale din punctul de vedere al rentabilităţii, am făcut, după închiderea Tîrgului, o scurtă excursie pînă la Ramkau, în districtul Karthaus, la sud-vest de Gdansk, ca s-o vizităm pe mătuşa mea Hedwig care, după ce mi-a vorbit foarte pe larg despre agricultura din regiunea Kaşubiei şi după ce vizita noastră s-a transformat într-o mică, dar autentică sărbătoare de familie, mi-a relatat lucruri asemănătoare despre avantajele umpluturii cu cartofi a gîştelor poloneze, la fel cum făcuse Brühsam cu zece ani mai înainte; numai că mătuşa mea nu prea ştia mare lucru despre nucşoară, ci prefera să le dea gust cu chimion.

Logodnicei mele nu-i plăcuse ideea acestei călătorii foarte obositoare şi pentru a cărei organizare trebuise să trec peste tot felul de împotriviri birocratice, dar remarca mea: „Dacă eu reuşesc să mă acomodez cu familia ta, ceea ce, oricum, cere un anume efort, ai putea şi tu să dai dovadă de puţină bunăvoinţă...“ i-a smuls un acord cam îmbufnat: aşadar i-am vizitat pe aceşti oameni simpli, care ne-au primit cu o ospitalitate rustică. (Şi cum era vorba de ultimele mele rude în viaţă, am pornit în această călătorie nu fără oarecare emoţie: am vizitat şi Neufahrwasser, cartierul portului din Gdansk; îţi aminteşti, doctore, acolo, în apa încă tulbure a portului, în dreptul insuliţei, am aruncat pe vremuri un dinte de lapte.)

„Tii, băieţaş, ce-ai mai crescut!“, m-a întîmpinat mătuşă-mea, care

de fapt îmi venea mătuşă-mare, fiind sora bunicii mele din partea mamei, născută Kurbjuhn, care s-a căsătorit cu un ţăran modest pe nume Rippka, în timp ce sora ei, bunica mea, a ajuns la oraş şi şi-a întemeiat un cămin cu un anume Behnke, şef de echipă la o fabrică de cherestea, astfel că mama mea a crescut la oraş, căsătorindu-se cu Starusch, a cărui familie trăia în mediul urban de trei generaţii, deşi, întocmai ca şi cei din neamul Kurbjuhn, era originară din regiunea Kaşubiei: la începutul secolului XIX, familia Storosz locuia încă în apropiere de Dirschau.

Ei, zi, ce meserie ai?", m-a întrebat mătuşa mea în timp ce se aşeza astfel încît s-o poată examina pe logodnicamea. „Te ocupi de ţiment. Bine făceai dacă aduceai niţel cu tine, că ne era de trebuinţă."

(în ciuda unor împotriviri ridicole, nu numai din partea poloneză, ci şi din cea vest-germană, imediat după întoarcerea noastră am reuşit să trimit zece saci de ciment la Ramkau. A fost ideea lui Linde.)

Logodnica mea i-a făgăduit mătuşii Hedwig că-i va trimite cimentul necesar pentru refacerea şopronului dărîmat de obuze, dar mătuşa mea n-a renunţat la văicăreala ei: „Nu mai avem decît niţică secară, o vacă, un viţeluş, mere murate, dacă vrei să mănînci, o pereche de boi, bineînţeles, găinuşe şi cîteva gîşte de curte..."

Dar de acestea n-am avut parte. Pe masa au apărut găini bătrîne, care fuseseră congelate; mătuşa Hedwig socotea că e mai distins să serveşti găini conservate decît din cele proaspăt tăiate, pe care le-ai putut auzi cînd li se tăia gîtul în spatele şopronului pentru unelte. Poate că mătuşa a făcut-o din consideraţie pentru logodnica mea, fiindcă mai tîrziu, în grădina de legume, printre straturile de varză creaţă, mi-a spus: „Ce faină cocoană ai mai îmbrobodit".

Bineînţeles că am făcut o grămadă de fotografii. Mai ales copiii unchiului Josef, un văr de-al mamei, au fost obligaţi să stea de mai multe ori în faţa şopronului ciuruit de obuze, fiindcă aşa voia Linde. Iar către seară am plecat cu autobuzul la Karthaus, să-l vizităm pe fratele mătuşii, pe unchiul Clemens, care e frate cu răposata bunică-mea din partea mamei, şi pe nevastă-sa, Lenchen, născută Storosz: dublă înrudire. Ce revedere a fost! „Ei, băieţaş.! Mare nenorocire că biata maică-ta a trebuit să moară aşa. Era înnebunită atunci, din pricina dinţilor tăi de lapte, pe care-i aduna şi-i punea bine. Totul s-a dus. Nici mie nu mi-a mai rămas nimic, în afară de acordeon şi de pian, la care cîntă Alfons, prîslea al lui Jan al nostru. O să-l ascultăm mai apoi..."

Înainte de micul recital de casă s-au servit iarăşi găini congelate şi rachiu de cartofi căruia, deoarece logodnica mea era atît de distinsă, i-au stricat gustul cu mentă. (Şi totuşi, kaşubii sînt un neam de cultură veche, înrudiţi cu sorbii. Limba kaşubă, din familia slavă veche, e pe cale să se stingă încetul cu încetul. Mătuşa Hedwig şi unchiul Clemens

cu Lenchen a lui o mai vorbeau, dar Alfons, care nu împlinise încă treizeci de ani şi avea o fire flegmatică, nu cunoştea nici limba veche, nici pronunţia kaşubă, şi numai din cînd în cînd intervenea alene în discuţie cu cîte o expresie în poloneză. Cu toate acestea, pentru specialiştii în slava veche s-ar dovedi utilă elaborarea unei gramatici a limbii kaşube, lucrare care deocamdată lipseşte.)

Cum masa a decurs mai mult pe tăcute - germana literară a Lindei îi intimida pe ceilalţi, iar eu nu eram deloc sigur pe mine cînd încercam să mă exprim din nou în dialectul mahalalelor Gdanskului - unchiul meu Clemens, de la care am moştenit prin intermediul mamei simţul pedagogic alert, a spus: „Ştii ce, băieţaş? Jalea n-ajută la nimic. Trebuie să fim voioşi şi să trăim cu viaţa. Şi trebuie să cîntăm, să cîntăm de să zăngăne vasele-n dulap“.

Aşa am şi făcut, în formaţie de familie: mătuşa mea Hedwig, fiica ei Selma - vară cu mama -, soţul ei, pe nume Siegesmund, bolnav de plămîni, bîntuit de o tuse seacă şi, din această pricină, inapt pentru muncă, unchiul Clemens cu Lenchen a lui şi nepotul lor - văr de-al doilea cu mine - Alfons, care avea un abces pe fund şi din această cauză nu voia să se aşeze la pian, dar a fost obligat: „Dă-i drumul, Fongs, nu mai face pe nebunu', bate-n clape“ - şi, ca între rubedenii, aproape cu statut de pereche căsătorită, în mijlocul familiei: logodnica mea şi cu mine. Am cîntat, acompaniaţi de unchiul meu la acordeon şi de pianistul Alfons, care şedea numai pe o bucă în faţa clavirului, am cîntat vreme de două ceasuri mai ales cîntecul: „Pădure deasă, pădure deasă! Inima-mi spune cît eşti de frumoasă...“, prilej cu care am băut din rachiul de cartofi, peste care s-a suprapus izul de mentă.

(În fiecare înghiţitură a acestei băuturi naţionale kaşube concurau, cu succes alternativ, esenţa chimică de mentă cu mirosul şi gustul de poşircă şi de beci pentru păstrarea cartofilor a cărui uşă a fost deschisă; cînd aveai impresia că bei din lichiorul exagerat de dulce, răzbea prin el spirtul ordinar, iar cînd cerul gurii tocmai se pregătea să se adapteze trăscăului ţărănesc, esenţa îţi amintea de ce năzdrăvănii este în stare chimia. Dar deasupra oricăror divergenţe în materie de gust, plutea familiar şi împăciuitor cîntecul despre pădurea deasă.)

„Ce crezi, băieţaş, a zis mătuşa mea în timp ce mai turna un păhărel, Führerul mai trăieşte?“ (O asemenea revenire directă la istorie nu ne este permisă nouă, celor care ne străduim să păstrăm materialul istoric la o temperatură coborîtă, strict ştiinţifică; iar de curînd, cînd am avut imprudenţa s-o citez pe mătuşa Hedwig în faţa elevilor mei, aceştia au calificat-o ca avînd o conştiinţă politică deficientă, de parcă ar fi trebuit să-i răspund cu Hegel.) „E sigur că nu, mătuşă“, am cutezat să răspund. Iar logodnica mea, cu care Lenchen a unchiului Clemens şi feroviarul Siegesmund, cel cu tuse seacă, stăteau

braţ la braţ - ne legănam în timpul cîntecului despre pădurea deasă -, a dat din cap în semn de aprobare; Linde şi cu mine eram de aceeaşi părere.

„Ei, vezi!“, a făcut mătuşa mea bătînd cu palma în masă, „ăsta vorbea şi vorbea - şi ce s-a ales?“ (De la asemenea logică, nici măcar Scherbaum nu s-a putut sustrage: „Are stofa, nu glumă, mătuşa...“) Iar noi, familia mea şi Linde, am mai cîntat o dată, pînă la capăt: „Pădure deasă, pădure deasă! Inima-mi spune cît eşti de frumoasă...“

La urmă a sosit un autentic medic de casă, pe care-l chemase Selma, vara mamei, ca să întocmească o listă, cu scrisul cît mai citeţ, a tuturor medicamentelor de care avea trebuinţă familia mea: picături de ochi pentru mătuşa. Ceva pentru plămînii feroviarului Siegesmund. Ceva pentru tremuriciul unchiului Clemens. (Dar nu mai tremura deloc de îndată ce începea să cînte la acordeon.) Iar pentru toată lumea, în afară de feroviar, ceva împotriva depunerii de grăsime în organism. Cu rnîna făcută căuş, medicul mi-a şoptit: „Vor chestiile astea numai fiindcă e vorba de medicamente din Vest. Dar nu ajută la nimic. Mai bine ar fi mai puţin lacomi la mîncare şi ar cînta mai mult despre pădurea deasă. Ar trebui să veniţi o dată în noiembrie, cînd încep orgiile cu gîştele...“

Mătuşa mea a luat în serios cele spuse de medic: „Da, băieţaş. Intoarce-te curînd cu logodnica ta. De Sînmartin se mănîncă fain la noi, n-o să ai de ce te plînge. Gîştele noastre kaşube. Le-ai văzut pe imaş. Mai ţii minte cum le umplem?“.

Atunci am început să înşir ceea ce învăţasem de la fostul bucătar de hotel, astăzi bucătar la televiziune, anume Brühsam, în lagărul de prizonieri de război de la Bad Aibling: „Există o umplutură cu mere, umplutura fină cu maroane şi există aşa-zisa umplutură obişnuită. Şi la fiecare umplutură se cuvine să pui peliniţă. Niciodată gîscă fără peliniţă!“.

Mătuşa mea Hedwig s-a bucurat: „Asta cu peliniţă e adevărat. Dar noi umplem gîsculiţa cu cartofi, din cei cruzi, după ce le-am stors zeama. Ai să te lingi pe degete cînd ai să vii de Crăciun cu logodnica ta...“

Dar Linde n-a mai vrut. Găinile conservate îi făceau greaţă. Pe drumul de înapoiere a făcut o eczemă, aciditate gastrică şi a avut crampe la stomac. (începusem să cred că are de gînd să dea ortul popii, o idee despre care n-aş putea să spun că nu-mi era familiară.) Abia cînd am ajuns acasă s-a simţit mai bine. Dar, oricum, totul s-a sfîrşit foarte curînd între noi. Fiindcă în primăvara lui '56 a încheiat socotelile cu mine: „Vrei banii în rate sau pe toţi deodată?“.

M-am decis pentru suma întreagă. Din punct de vedere financiar, eram chit. Iar astăzi mărturisesc de bunăvoie: arta umplutului gîştelor

am învăţat-o de la maestrul Brühsam. Într-o casă de raport cu nouă apartamente am devenit bărbat: ştiam totul dinainte şi gustam osteneala de după. Ultimul lustru şi un mod de viaţă mi le-a dat unchiul Clemens pe drum: „Trebuie să învăţăm să fim iarăşi voioşi şi să trăim!“. Dar abia logodnica mea a finanţat pedagogul din mine.

(Adevărul e că am şovăit multă vreme să primesc bani, să fiu de acord cu despărţirea.) În discuţia pe care am avut-o cu ea, pe Mayener Feld, la marginea unei cariere de bazalt părăsite, discuţie pornită de la faptul că, imediat după întoarcerea noastră din călătoria în Polonia,

Linde a reluat cu Schlottau aşa-zisul spionaj industrial, i-am spus: „Dacă nu termini cu individul ăla, te omor“.

Linde n-a rîs, nu, s-a arătat îngrijorată: „N-ar trebui să sporovăieşti cu atîta uşurinţă despre asemenea lucruri, Hardy. E drept că dintr-atîta lucru nu voi muri, dar cuvîntul «omor» s-ar putea fixa în căpşorul tău, dînd naştere la istorii, care să dea naştere la istorii...“

„O, cum ne revărsăm în bogăţie. O, cum ne împresoară mărfurile. O, cum ne copleşeşte belşugul...“

Pe ecranul televizorului se face ordine. Buldozere, care la început evoluează în cîmpul deschis din afara ecranului, se pun în mişcare, apucă produse finite, cosmetice, strivesc fotolii şi canapele, instalaţii de camping, îngrămădesc automobile cu două locuri, aparate de proiecţie pentru apartamente şi garnituri de bucătărie, dărîmă temeliile unor ziduri clădite din cutii de detergent Persil, răstoarnă mobila din camera copiilor, apoi frigiderul din care cad - cu şi peste legume carne fructe - consumatori care se âecongelează repede: logodnica socotită moartă, bătrînul Krings în uniformă, mătuşa posacă a lui Linde, Schlottau cu mîna pe sex, precum şi elevi colegi rude de-ale mele, care se tîrăsc cu patru cinci nouă femei peste articole şi accesorii (printre care gîşte de curte poloneze) se rostogolesc şi sînt rostogolite... Maşina de spălat rufe huruie în gol. Elevii aplaudă ritmic.

Iar decorul şi belşugul sînt împinse de buldozere, din depărtare, peste cîmpul central, pînă aproape de marginea ecranului; ele sparg suprafaţa convexă, revarsă totul în încăpere, pînă ce cabinetul de consultaţii al dentistului e plin şi trebuie să mă strecor prin tot calabalîcul ăsta îngrămădit; printr-un grup de oameni înghesuiţi care vor să stea de vorbă cu mine - „Ce s-a întîmplat, Scherbaum?“ - să mă strecor şi să fug - unde? - peste ecranul mat, care s-a însănătoşit repede şi prin puterea credinţei: acolo mă aşteaptă dentistul cu asistenta lui şi mă roagă să iau loc; astăzi urmează să mi se pună două punţi dentare, proces suportabil din punct de vedere acustic, întrerupt numai de zgomotele clătirii gurii, în timp ce dialogul, ulterior lesne de redactat, dintre medic şi pacient începe de pe acum să urce în băşici

conţinînd fraze bine măsurate în maniera platoniciană: cînd medicul îl sfătuieşte să păstreze măsura şi să aibă încredere în evoluţia continuă, pacientul (un profesor titular pe care grupul agitatoric al elevilor săi încearcă să-l împingă înainte) revendică schimbări radicale şi o atitudine revoluţionară.

De exemplu, vrea să îndepărteze cu buldozerele toată marfa asta de duzină, cu accesoriile şi piesele ei de schimb, cu toate confecţiile şi înlesnirile de plată - „în rate! în rate! „ -, cu cromul şi bugetul de publicitate, s-o îndepărteze şi s-o scoată de sub ochiul consumatorului, astfel încît (aşa cum eleva Vero Lewand scrisese cu creta pe tablă) să poată fi modificată baza şi creat locul necesar pentru o existenţă paşnică.

Dar dentistul e influenţat de lecturi asemănătoare: orice folosire abuzivă a puterii ne duce înapoi la Hegel, pe care îl combate în amănunt şi cu referiri la progresul paşnic al stomatologiei. „Prea multe teorii medicale care se anulează reciproc şi prea puţine rezultate practice...“, zice el şi dă ca soluţie înlocuirea organismelor specializate administrate de stat prin asistenţa medicală mondială preconizată de el.

Atunci profesorul secundar descoperă o bază comună: „În fond sîntem de aceeaşi părere, din moment ce ne simţim amîndoi obligaţi faţă de umanism, de *humanitas*...“

Dar dentistul cere ca pacientul să renunţe la declaraţiile sale: „În orice caz, voi permite ca pastele de dinţi cu clorofilă, care pretind în mod eronat că sînt un mijloc eficace de apărare împotriva cariilor, să fie în mod radical înlăturate“.

Profesorul titular ezită, înghite în sec, nu vrea să retracteze. (Cei dintr-a XII-a A se uită rînjind la mine.) Citează la întâmplare din Marx, Engels şi chiar din anticul Seneca, acesta din urmă fiind, în ceea ce priveşte condamnarea abundenţei, de aceeaşi părere cu Marcuse...

(Nu m-am temut să-i dau cuvîntul lui Nietzsche din opera de maturitate: „în definitiv, odată cu reconsiderarea tuturor valorilor...“)

Dar dentistul insistă în legătură cu renunţarea la forţă şi ameninţă că, refuzînd să retractez, va elimina anestezia maxilarului inferior. Refuzarea asistenţei medicale. Perspectiva instrumentelor de tortură. Ameninţarea dentară: „Asta înseamnă, dragă domnule, că dacă veţi continua să vă faceţi purtătorul de cuvînt al forţei, vă voi scoate îmbrăcăminţile de staniu fără anestezie locală, de asemenea şi punţile, amîndouă punţile, le voi...“

Atunci profesorul titular, care în fond era liberal şi trecea, impropriu, drept radical, capitulează (clasa a XII-a A m-a fluierat cu indignare) şi-l roagă pe dentist să nu interpreteze textual referirea la buldozerele care fac ordine, ci mai degrabă să socotească respectivele vehicule, care sînt atît de folositoare (eu am spus „atât de

corespunzătoare vieţii“), ca pe o pildă plină de învăţăminte: „Bineînţeles că nu doresc o furtună în limitele ecranului mat şi un anarhism atoatedistrugător...“

„Prin urmare retractaţi?“

„Retractez.“

(Imediat după capitularea mea, cabinetul de consultaţii s-a golit de la sine de toate rămăşiţele de bunuri de consum şi de personajele inutile pe care le vomitase refrigeratorul.)

A XII-a A pleacă mîrîind îmbufnată. Logodnica mea îşi ia rămas-bun în batjocură: „Şi unuia ca acesta i se permite să predea elevilor!“. (Gîştele de curte poloneze umplute cu peliniţă părăsiră şi ele cabinetul de consultaţii.) Iată-l din nou perfect dreptunghiular, cinci pe şapte, cu o înălţime de trei metri treizeci. Toate accesoriile profesiei de dentist sînt la locul lor, pe verticală sau pe orizontală: pacientul în jilţul de cavaler medieval, între medic şi asistenta lui, poate să-şi ia ochii de pe ecranul mat pe care, de îndată ce au fost înlăturate, au apărut iar sub formă de reclamă bunurile de consum, fotoliile şi canapelele, maşinile de spălat rufe, instalaţiile de camping şi, de asemenea - între reclame pentru construirea de locuinţe în rate şi cele pentru detergenţi -, cea pentru frigider, în interiorul căruia, acoperită de fructe rinichi de viţel semipreparate, stă culcată fosta logodnică a profesorului titular, emiţînd băşici: „Superpoltronule...“

Cum dentistul se pregăteşte acum să facă prima injecţie în stînga jos, dar imaginea televizată stăruie asupra frigiderului şi-i reproduce conţinutul cu o frecvenţă provocatoare, pacientul mai încearcă o dată, din fundul jilţului de cavaler medieval, să iniţieze lucrări de curăţare: „Buldozere“, zice, „cîteva mii de buldozere să înlăture toate rămăşiţele astea, să le înlăture din calea privirilor“.

Dar această frază brutală nu mai are nici un efect. E drept că frigiderul este scos din imagine de către o mînă telegenică, dar nici un fel de buldozere nu mai vor să apară în stînga şi în dreapta, să însufleţească în joaca lor fundalul, apoi să ocupe cîmpul central şi să înceapă marea transformare a realităţii noastre. Ecranul ornat nu avea nimic de oferit. (Chiar şi clasa a XII-a A refuză să apară.) Pîlpîiri lăptoase. Nimicul cel mai nimic. „Vedeţi ceva?“, sună întrebarea dentistului care cîntăreşte seringa în mînă.

„Nu văd nimic“, răspunde pacientul. „Atunci vom proceda fără să ţinem seama de faptul că v-aţi făcut iarăşi, într-un mod nechibzuit, purtătorul de cuvînt al violenţei. Evident că aţi perturbat desfăşurarea programului obişnuit. Va trebui să renunţăm la jurnalul de seară berlinez. Îl vom înlocui cu programul de imagini stereo. Mai bine decît nimic.“

Marea pregătire sufletească: încadrat de asistenta medicală şi de

dentist, pacientul vede din fundul jilţului său de cavaler medieval cum mîna stînga a asistentei capătă forma adecvată pentru a-l apuca strîns cu trei degete, vede în faţa ecranului şi pe ecran cum îl ajută să-şi schimonosească gura într-un rictus: degetul ei mijlociu împinge limba îndărăt, inelarul ei blochează falca de sus şi arătătorul apasă strîns pe gingie tamponul de tifon. Dentistul, aici ca şi acolo, face prima injecţie în maxilarul inferior.

Reproducerea sunetului are loc în condiţii excelente: în cabinetul de consultaţii şi pe micul ecran se vorbeşte simultan cu intensitatea potrivită dimensiunilor încăperii: „începem cu anestezia de profunzime şi blocăm nervul în locul unde intră în dinte“.

(Am văzut ce greu i-a fost să plaseze acul seringii.)

„Gingia dumneavoastră este, după cum vă puteţi închipui, afectată de injecţiile anterioare.“

O cameră de luat vederi - căci undeva trebuie să se afle o cameră de luat vederi! - aduce acum foarte aproape gingia pacientului: figura cu cele trei degete apucătoare şi acul care tatonează, vîrît în gura schimonosită, completează imaginea. Acum a găsit un locşor care încă nu a fost înţepat. Presimţirea ajunge din urmă Prezentul, înţepătura mîntuitoare mă loveşte (m-a lovit) în imagine şi în realitate: Dadadada...

„Vă mai amintiţi ce urmează acum?“

Tainicul aparat de filmat renunţă la secvenţa intensificată pînă la proporţiile unui peisaj mitologic şi-l redă din nou pe pacient în jilţul de cavaler medieval, între medic şi asistentă.

„Acum urmează anestezia locală...“

„Bine aşa. Bine. Văd că sîntem la curent...“

„Ascultă, doctore, injecţiile care mai urmează nu mai reprezintă o noutate. Ai putea să faci economie de sonor, vreau să zic nu numai de sonorul care însoţeşte imaginea...“

„Dacă v-am înţeles bine, vreţi să vă continuaţi micul dumneavoastră joc de-a proiectul...“

„Logodnica mea, Sieglinde Krings...“

„N-ar fi mai bine să-l puneţi pe Krings să aibă un fiu îndărătnic...“

„Te rog, fără sfaturi, doctore...“

„Cum doriţi...“

„Eu nu mai spun buldozer; iar dumneata nu vei mai încerca niciodată să-i bagi pe gît lui Krings un fiu.“

„De acord, faţă de martori...“

(Chiar dacă, după cum arăta imaginea, fără să ne strîngem mîinile.)

„Aş putea să-ţi fac un portret lui Linde: o capră dîrză de munte, care se poate căţăra pe pantele cele mai abrupte. Proiectul ei cere sacrificii. Renunţă să mai studieze medicina. (De fapt, voise să devină medic

pediatru.) Iar mai tîrziu trebuie să-şi abandoneze şi logodnicul. Noua materie pune stăpînire pe Lande. (M-a rugat să-i procur tomuri groase şi vechi despre strategie şi tactică.) Ea trebuie înfăţişată astfel: aplecată asupra unor jurnale de război, asupra istoricului unor divizii, asupra fotocopiilor unor secrete militare din trecut, asupra unor schiţe topografice pe planşetă. Înmormîntată în camera ei, care-şi pierde din ce în ce mai mult atributele feminine şi curînd începe să semene cu cetatea spartană a tatălui său. Uneori însingurată în «Parcul cenuşiu». Adesea epuizată sau strivită de fapte şi date contradictorii. Linde tocmai a aflat - ştim noi cum - de la electricianul de întreprindere Schlottau că tatăl ei are de gînd să mai dea o dată bătălia de blindate de la Kursk şi s-o cîştige. Krings se vede silit să facă şi el spionaj şi să-l recruteze pe viitorul lui ginere. (Iar eu i-am furnizat toate informaţiile pe care le cunoşteam, căci ce-mi păsa mie de toate astea!) Familia se pune ofensiv în mişcare: mătuşa lui Linde este şi ea folosită rînd pe rînd de general şi de fiica lui, ca să dea adversarului informaţii false. Sînt mutate tot felul de figuri, conform jocului proiectat. Şiretlicuri. Aluzii în timpul cinei. Nu mă pot impune decît înălţîndu-mă la rangul de agent dublu şi furnizîndu-i informaţii şi lui Linde. Nu fără contraservicii. (Am procedat ca Schlottau. Mai precis: ea a făcut din mine un Schlottau şi nu mă lăsa decît cînd ştiam mai mult ca el.) Uneori îmi cumpăr informaţiile de la el. După cum şi Krings mă cumpără pe mine. Numai mătuşa Mathilde furnizează informaţii gratuit şi nu prea înţelege despre ce este vorba. Sieglinde Krings vizitează cu regularitate Arhiva Militară de la Koblenz. Scrisorile recomandate sînt înmînate personal domnişoarei Sieglinde Krings. Se numeşte aşa nu numai conform certificatului de botez - aşa a fost botezat şi un contraatac de la sfârşitul lui '44, pe frontul de pe Narva: Operaţiunea Sieglinde. E adevărat că mai tîrziu succesul acestei ofensive a fost pus pe seama general-colonelului Fliessner, de la care Krings preluase corpul de armată

Nord, dar asta nu l-a împiedicat pe Krings ca, după recucerirea oraşului Lauban, să boteze «Poziţia Sieglinde» o breşă în formă de pungă, menţinută cu mari sacrificii, (încă din perioada cînd se afla în tundră cu Divizia a şasea de munte, care degera încetul cu încetul, propusese ca această formaţie comandată de el să fie distinsă cu semnul runic al victoriei şi să primească denumirea «Divizia Sieglinde»; dar Comandamentul Suprem al armatei a respins propunerea.) O compensaţie tîrzie îi oferă lada cu nisip: bătălia de blindate de la Kursk, care sub numele conspirativ «Citadela» fusese pierdută în vara lui '43 de către Model, Manstein şi Kluge, o cîştigă acum Krings sub numele «Mişcarea Sieglinde», deoarece fiica lui nu dispune de planurile câmpurilor de mine sovietice.

«Sfîrşeşte odată, Linde. N-ai să reuşeşti. Asta nu e vînătoare de

becaţe, ci de fantome. Ar trebui să-ţi pui, nu o dată, ci de o sută de ori întrebarea: ce înseamnă un general? Sau să spui repede de tot: general general general general... Pînă la urmă nu rămîne decît o copertă de dosar. Un cuvînt ca nisip. Dar nisip tot mai înseamnă ceva, pe cînd cuvîntul general...»

Pe Korrelsberg, unde ne aflăm, ea îmi retează definiţia generalului în sine: «Ai terminat? Un general e de fiecare dată altfel. Cel de-aici nu vrea să se dea bătut.»

«Iar eu îţi dovedesc că de pe urma acestui general n-a rămas nimic altceva decît cheltuieli de judecată. Spune-i să evacueze baraca. E nevoie de acest spaţiu de depozitare. Să-şi scrie memoriile. Acum ştiu, în sfîrşit, ce-i aia un general: cineva care, după o viaţă plină de schimbări şi aducătoare de moarte, îşi scrie memoriile. Bun. Să-l lăsăm să cîştige bătăliile - în memoriile sale...»

Eu vorbesc în direcţia unde se află lacul Laach. Ea vorbeşte în direcţia unde se află Niedermending. (Cu toate acestea, ne potriveam destul de bine. Linde putea să fie cu totul altfel. Destul de naivă şi mai puţin crispată. De asemenea, îi plăcea să mănînce bine. Putea să devină chiar sentimentală: să devoreze romane-foileton din reviste ilustrate. Şi cinema: de preferinţă poveşti de dragoste siropoase. Steward Granger era actorul ei preferat. Şi totuşi nu era proastă. Din punct de vedere politic, aveam o lungime de undă comună. Ca şi mine, era de părere că omenirea este terorizată de supraproducţie şi de constrîngerea de a consuma.) Ceea ce proclamă astăzi eleva Vero Lewand în calitate de purtătoare de cuvînt a clasei a XII-a A, logodnica mea ceruse încă acum mai bine de zece ani - fii atent, doctore! - pe Korrelsberg: «Tot gunoiul şi abundenţa asta ar trebui lăsate pe seama a zece mii de buldozere ultraputernice şi atotnimicitoare...»„

Şiretlicul de a proclama prin intermediul altor persoane începutul unor transformări radicale nu a funcţionat. Cînd am încercat să aduc vorba - „Înainte de Primul Război Mondial, Krings voise de fapt să devină învăţător“ -, băşica mea vorbitoare a rămas fără sunet. Dar imaginea stăruia. E drept că băşica bolborosea ceva, dar, goală cum era, nu mai putea să spună nimic. Băşica lui, însă, se umplu de vorbe: „Ascultaţi-mă, stimate domn. În timp ce v-am purtat de grijă administrîndu-vă patru injecţii, am ascultat toate astea fără să vă contrazic. La urma urmei, am lăsat la latitudinea dumneavoastră ca, în timpul tratamentului, să daţi frîu liber ficţiunilor preferate. Dar acum paharul s-a umplut. Apelurile la violenţă, chiar dacă sînt puse în gura fostei dumneavoastră logodnice sau a unei eleve minore, găsesc în mine un duşman neînduplecat. Nu voi admite să fie distruse roadele progresului modest, adesea ridicol de modest, printre ele numărîndu-se şi cabinetul meu de consultaţii, care a fost amenajat în spiritul

stomatologiei preventive, numai fiindcă logodnica dumneavoastră v-a părăsit, căci a făcut- o fiindcă sînteţi un întîrziat, unul care nu s-a afirmat, unul care a eşuat, care acum, cu ajutorul ficţiunilor sale încîlcite, încearcă să prezică eşecul întregii lumi, ca s-o poată nimici în mod legitim. Vă cunosc. O probă de pe tartrul dentar ajunge. Încă de la examinarea radiografiilor am bănuit: aici cineva vrea, încă o dată, o reconsiderare a tuturor valorilor. Aici cineva vrea, încă o dată, să depăşească omenescul. Încă o dată, aici cineva vrea să ia măsura cu etalonul absolut. E adevărat, se dă drept modern. N-are de gînd să-l scoată de la naftalină pe supraom şi să-i dea un lustru nou, evită cu abilitate să revendice un om nou, socialist, dar plictisul lui, căscatul lui blazat în faţa unor ameliorări mărunte, dar oricum folositoare, dorinţa lui de a tăia noduri cu o lovitură rapidă şi totuşi lipsită de precizie, pofta lui desfrînată după un sfîrşit cît se poate de pompos, duşmănia lui de modă veche faţă de civilizaţie, duşmănie care, îmbrăcată în straie progresiste, se visează în vremurile apuse ale filmului mut, neputinţa lui de a lucra în tăcere şi cu tragere de inimă pentru ajutorarea oamenilor, pedagogia lui, gata să schimbe necondiţionat neantul pentru o utopie şi o oarecare himeră măruntă pentru neantul cutremurat de tunete, neliniştea lui, cerebelul lui capricios, satisfacţia lui răutăcioasă cînd ceva nu reuşeşte şi apelurile lui repetate la violenţă, toate acestea îl trădează. Buldozere! Buldozere! Nici un cuvînt mai mult. Afară, în sala de aşteptare. Abia după ce anestezia îşi va face pe deplin efectul, vom mai sta de vorbă...“

(Eu gesticulam. Lui îi făcea plăcere să lase fără conţinut băşica mea vorbitoare. În felul acesta îşi pregătea pacientul, ca să-l poată scoate din cabinet. Dar pentru nimic în lume nu mai voiam să stau lîngă fîntîna arteziană care susura şi să răsfoiesc revistele ilustrate *Stern*,

Quick, *Bunte*, *Neue*... Nu mai voiam să citesc ce putea şi ce nu putea să-şi amintească fostul meu Reichsjugendfuhrer. În toate locurile, de ce nu şi într-un jilţ de cavaler medieval, ar trebui să înceapă marea împotrivire. Am încremenit într-un Nu implacabil. N-are decît să cheme poliţia. Dar dentistul îl pedepsi pe pacient cu oarecare îngăduinţă şi din vîrful degetelor îi înapoie sunetul.)

Dentistul: „Aţi vrut să spuneţi ceva?“

Pacientul: „Mi-e teamă de sala de aşteptare.“

Dentistul: „Nu e mai degrabă teama dumneavoastră de a vă refugia mereu în alte ficţiuni?“

Pacientul: „Mă judeci greşit. Nevoia pe care o simt uneori de a răsturna orînduiri existente, fie şi numai în vorbe, se bazează pe antecedente...“

Dentistul: „Pe care le puteţi considera ca fiind cunoscute: la vîrsta

de şaptesprezece ani, cu puţin înainte de sfîrşitul războiului, eraţi şeful uneia dintre acele bande de tineri care pe atunci apăreau peste tot ca ciupercile“.

Pacientul: „Eram împotriva a tot şi a tuturor!“

Dentistul: „Dar astăzi, un profesor titular în vîrstă de patruzeci, de ani...“

Pacientul: „Clasa mea, a XII-a A, trece actualmente printr-un proces de clarificare asemănător. Dialogul cu elevul Scherbaum trebuie să abordeze tangenţial şi tema violenţei...“

Dentistul: „În ciuda obligaţiilor mele în ce priveşte asistenţa, vă rog să luaţi seama...“

Pacientul: „De aceea te rog să mă crezi că elevii mei şi cu mine nu vedem în răsturnare decît condiţia premergătoare pentru o orînduire mai cuprinzătoare şi bazată pe principii pedagogice. După o perioadă relativ scurtă de violenţă...“

Dentistul: „Cred că va trebui totuşi să insist să treceţi în sala de aşteptare, unde vă veţi putea reculege întru cîtva.“

Pacientul: „Te rog, nu!“

Dentistul: „Îmi îngreunaţi în bună măsură asistenţa.“

Pacientul: „În fond, sînt un adept al dezvoltării paşnice permanente, chiar dacă-mi vine greu să cred în progres...“

Dentistul: „Profitaţi de pe urma progresului!“

Pacientul: „În această privinţă sînt foarte dispus să-ţi dau dreptate, numai să nu mă trimiţi în sala de aşteptare...“

Dentistul: „Proteza dentară este rezultatul unei evoluţii pe care aş califica-o - deşi nu în sensul prăfuit pe care-l daţi dumneavoastră acestui cuvînt - drept revoluţionară“.

Pacientul: „De acord. Numai să nu fiu nevoit să...“

Dentistul: „Bine, puteţi rămîne.“

Pacientul: „Mulţumesc, doctore...“

Dentistul: „Totuşi, sunetul trebuie din nou înlăturat, ca să n-o luaţi de la capăt cu vorbele acelea stupide.“

(Şi iată-mă şezînd redus la tăcere în jilţul de cavaler medieval şi privindu-mă: redus la tăcere în jilţul de cavaler medieval. Ce-i drept, mi se părea că anestezia de profunzime şi cea locală a maxilarului inferior provocasem umflarea limbii şi a obrazului, că-mi desfăceau buzele într-un rînjet, dîndu-mi o înfăţişare buhăită, dar ecranul mat ştia mai bine: nimic nu se dilată, nici o falcă umflată, de asemenea şi limba - mi-am arătat-o - rămăsese îngustă, lungă, mobilă şi delicată. Să scoţi limba. Ceea ce eleva mea Vero Lewand putea să facă la şaptesprezece ani eu reuşeam chiar şi la patruzeci. Limba mea era ademenitoare: Vino, Linde. Vino...)

Într-un deux-pieces la modă, pe sub părul tapat, accentua în locurile

cele mai adecvate: „Dragi prieteni ai rubricii noastre! În cadrul emisiunii de astăzi: «Oare lucrurile s-au întîmplat într-adevăr aşa?» ne vom ocupa de bătălii care au determinat soarta Germaniei, a Europei, ba chiar a întregii lumi...“

Tonul ei serios şi nuanţat a făcut o voltă către un registru vocal de bună dispoziţie: „Şi acum, permiteţi-mi să încep cu prezentarea oaspeţilor noştri. De data aceasta, ei sînt elevi ai unui gimnaziu din Berlin. O persoană înfricoşător de tînără: domnişoara Veronika Lewand...“

O secvenţă intercalată în timp ce publicul aplaudă: în sală, clasele a Xl-a, a XII-a şi a XIII-a ale gimnaziului nostru; iar în primele două rînduri stau comitetul de părinţi şi consiliul profesoral.

„Ei bine, domnişoară Lewand - permiteţi-mi să vă spun Vero -, de ce vă interesează istoria?“

„După părerea mea, în procesul de formare a conştiinţei noastre istoria joacă un rol extrem de important, mai ales cînd este vorba de trecutul nostru cel mai recent. Prietenul meu este de aceeaşi părere...“

„Iată că a sosit timpul, dragi prieteni ai emisiunii noastre, să vi-l prezint pe prietenul domnişoarei Vero, pe tînărul Philipp Scherbaum, căruia colegii de clasă îi spun, pe scurt, Flip. Cîţi ani ai, Flip?“

Răspunsul lui Scherbaum: „Şaptesprezece şi jumătate“ se pierdu în rîsetele spectatorilor. Acel „Flip“ familiar, cu care Linde i se adresase, a dus la crearea unei anume atmosfere pe care ea o valorifică imediat: „Şi cine ţi-a trezit interesul pentru istorie?“.

„A fost dintotdeauna slăbiciunea mea. Dar profesorul nostru de istorie, domnul Starusch...“

„Prin urmare, e meritul profesorului. Şi acum, partea adversă. Un singur domn. Îl invit în mijlocul nostru pe fostul feldmareşal Ferdinand Krings.“

După cuvenitele aplauze politicoase de salut, Linde renunţă la titulatura de feldmareşal: „Domnule Krings, spre sfîrşitul războiului eraţi comandantul corpului de armată Centru...“

„Da. Am reuşit să stabilizez frontul de pe Oder. Konev, adversarul meu de atunci, spune: «Dacă n-ar fi fost Krings, aş fi răzbit pînă la Rin...»„

„Iată-ne, aşadar, în miezul temei noastre militare şi în măsură să formulăm prima întrebare. Ne întoarcem cu două milenii în urmă: după care bătălie a găsit Cezar anumite scrisori ale adversarului său şi ce a făcut cu ele? Ştii, Philipp? Treizeci de secunde...“

„E vorba de bătălia de la Larissa, în Thessalia. Cezar îl învinge pe Pompei, găseşte în tabăra acestuia nişte scrisori şi le arde fără să le citească.“

„Şi poate că domnul Krings va reuşi să ne spună cine ne relatează despre această nobilă atitudine?“

Răspunsul fostului feldmareşal, „La Seneca găsim o scurtă menţiune despre acest fapt“, este la fel de aplaudat ca şi al lui Scherbaum. Linde notează rezultatele: „Şi acum, să trecem la bătălia propriu-zisă. Ce poziţii a ocupat Cezar, domnişoară Lewand? Treizeci de secunde...“

Logodnica mea - aflată într-o splendidă bună dispoziţie - conducea discuţia trecînd cu abilitate de la bătălie la bătălie. Recunosc că eram mîndru de fiecare răspuns corect al lui Philipp al meu. (De ce era receptiv aici şi distant la ore: „Ce ne pasă nouă de Clausewitz Ludendorff Horner ai dumneavoastră?“) De necrezut cît de precise îi erau răspunsurile. De cîteva ori am fost tentat să-l deranjez pe dentistul meu de la completarea fişelor de cartotecă: Vezi, doctore! Elevul meu. Îl bate pe Krings. Relatarea lui asupra condiţiilor meteorologice din timpul bătăliei de la Königgrätz[13] i-a luat bătrînului graiul... dar, neavînd sonor, m-am stăpînit, mai ales că Scherbaum a pierdut destul de multe puncte cînd logodnica mea i-a pus întrebări în legătură cu a douăsprezecea bătălie de pe Isonzo[14]. Krings a relatat în amănunt fiecare fază a cuceririi cotei 1114. Publicul - chiar şi Irmgard Seifert a aplaudat moderat - şi-a manifestat cu sportivitate aprobarea. Cei care ţineau socoteala punctelor acumulate au anunţat sec rezultatul provizoriu: 24 la 21 pentru fostul feldmareşal.

Logodnica mea a început spirituală: „Există un animal puternic, pe care în zilele noastre nu-l mai găsim decît în grădini zoologice sau în rezervaţii naturale; dar, cum nu ne-am întîlnit aici pentru un test faunistic, vă voi trăda secretul: este vorba de zimbru. Şi acum, vă rog să spuneţi ce mişcare de trupe a avut loc, în martie '43, sub numele conspirativ al acestui animal?“. Krings a zîmbit din străfundurile cunoştinţelor sale dispuse în straturi: „Este vorba de recuperarea Armatei a noua şi a unei jumătăţi din Armata a patra, pornind de la baza de atac înaintată de la Rjev“. Întrebarea suplimentară pusă de Linde trăda îndoiala ei: „În legătură cu «Operaţiunea Zimbrul», feldmareşalul a vorbit de o bază de atac. Dumneata ce părere ai despre Rjev, Philipp?“.

„Însăşi denumirea «Rjev, pilonul de colţ al frontului de est» eu o socotesc exagerată. Rjev, ca şi Demiansk, a fost mereu în pericol de a fi izolat, iar dacă Zeitzler, pe atunci şef al Marelui Stat-Major...“

Krings a încălcat regulile jocului, sărind în picioare şi ieşind parţial din imagine: „Blestematul ăla de chiulangiu şi de ofiţer de paie! Zeitzler, Model, toţi nişte trădători! Degradaţi şi trimişi pe front! N-ar fi trebuit niciodată să evacuăm capul de pod de pe Volga. Cu totalitatea rezervelor disponibile aş fi...“

Am admirat eleganţa cu care logodnica mea l-a interceptat pe generalul din ce în ce mai ofensiv şi a potolit fluierăturile tinereşti ale publicului.

În răspunsurile la întrebările suplimentare, Vero Lewand a demonstrat că Krings avea intenţia să folosească în operaţiune divizii care fuseseră reduse pînă la efective de batalion sau care, în momentul ofensivei lui Krings, nu erau disponibile: „întreprindeţi operaţiunea utilizînd date greşite!“.

Iar Scherbaum a spus: „N-aţi luat în considerare faptul că dezgheţul începe încă de la mijlocul lui februarie şi, în afară de asta, aţi adus pe front o divizie aeropurtată care, de fapt, este repartizată în regiunile de pădure de la vest de Siscevka pentru combaterea acţiunilor partizanilor.“

Cînd eleva Vero Lewand a vorbit despre culoarul de aprovizionare Viasma-Rjev, arătînd că fusese blocat încă de la 2 martie, Linde, moderatoarea emisiunii, a făcut gestul ciocănitului în masă al celui care conduce o licitaţie şi a declarat ofensiva lui Krings eşuată cu pierderi grele.

„Între timp a fost calculat scorul final. Elevii noştri au obţinut o victorie clară. Permiteţi-mi să-i felicit!“

M-am bucurat, fireşte, că Scherbaum a terminat cu bine pînă la urmă. Drept premiu li s-a oferit, lui şi prietenei sale, o călătorie cu vaporul pe Rin, inclusiv o vizită la Arhivele Militare de la Koblenz. Linde a surîs cam într-o parte: „Iar acum, să nu-l uităm nici pe cel de-al doilea învingător“. Apoi, cu vorbe încurajatoare - „S-a scurs atîta vreme de atunci, domnule feldmareşal“ - i-a întins lui Krings ca premiu de consolare o ediţie pe foiţă de Biblie a *Epistolelor către Lucilius*. Fără să deschidă cartea, el a citat imediat din ea; iar operatorii camerelor de luat vederi au fost destul de politicoşi ca abia după citatul lui - „Păşim în viaţă fără perspectiva de a găsi îndurare“ - să sfîrşească emisiunea.

Vai, am fost dezamăgit că a trebuit din nou să mă văd numai pe mine în jilţul de cavaler medieval. Chiar şi strîmbăturile mele, anesteziat şi lipsit de control cum eram, îmi displăceau.

Pauză de emisie. Afară nici măcar nu ningea. În spatele meu auzeam cum stiloul dentistului aleargă peste fişe de cartotecă. Asistenta lui îi servea cu jumătate de gură cifre, diagnostice şi formule stomatologice. Eram sătul de mutra mea. („Doctore, dragă doctore, nu-i aşa că sistemul economic capitalist trebuie inevitabil...“) Dar în cabinetul de consultaţii, şapte pe cinci, o înălţime de trei metri treizeci, ca şi pe ecranul mat, băşica mea vorbitoare rămînea goală. (Mi-aş fi putut îngădui cuvinţelul „buldozer“.) În loc de asta, cineva trăncănea în spaţiul ce se întindea în spatele meu: „...masticaţia în adîncime cu poziţie de repaus mezială... activitatea planului oblic prin şlefuirea suprafeţelor ocluzive... extracţia lui patru plus patru... masticaţie deschisă în faţă... masticaţie în cruce lateral... nonocluziune palatală...

progenie autentică..." Şi cînd te gîndeşti că era vremea spiriduşilor. Sensibilitatea la durere intonează mereu aceleaşi acorduri. (Pacientul însingurat încearcă să plaseze două lacrimi din producţia proprie pentru a combate această stare de completă imobilitate.) Dar ecranul mat mi-a îngăduit numai să clipesc. Atunci am îndrăznit încă o dată să fac proba limbii şi am arătat, mie însumi şi tuturor copilaşilor obosiţi, ciotul meu amorţit, care însă, pe un fundal de boltă cerească lăptoasă, încă mai ştia să se mişte cu graţie şi să joace rolul de momeală: Vino, Linde. Vino...

Iar ea a venit într-o bluză simplă, s-a prefăcut pe ecranul Braun, care acţiona ca o sferă magică, în mătuşica sfătoasă de la emisiunea de basme, apoi, cu vocea plină de accente nostalgice, a decongelat obiecte refrigerate la temperaturi foarte joase şi mi l-a înlocuit pe spiriduş: „A fost odată un împărat, şi acesta avea o fată, pentru care făcea orice ca s-o vadă bucuroasă. Şi atunci începu un război mare împotriva celor şapte vecini ai săi, cărora voia să le reteze frumuşel limbile pentru a le oferi în dar fiicei sale de ziua ei. Dar generalii lui greşiră toate calculele şi pierdură bătălie după bătălie, pînă ce împăratul pierdu războiul împotriva celor şapte vecini ai săi. Ostenit, trist, cu ghetele rupte şi fără darul făgăduit, se întoarse acasă. Întunecat la faţă, se aşeză îndărătul unui pahar de vin, şi atît de întunecată îi era privirea, încît vinul se înnegri şi se oţeti. Oricît încerca fiica lui să-I mîngîie - «Nu face nimic, tăticule. Chiar şi fără cele şapte limbi sînt fericită şi mulţumită» - nimic nu putea să-l însenineze pe întunecatul împărat. După un an, porunci să i se aducă mai multe cutii cu soldaţi de plumb - căci adevăraţii lui soldaţi erau cu toţii morţi -, îi puse să mărşăluiască într-o ladă cu nisip, construită anume şi care a costat mulţi bani, şi să cîştige toate bătăliile pierdute de generalii lui. Cînd, după fiecare biruinţă obţinută în lada cu nisip, împăratul zidea din ce în ce mai tare, fiica lui, care fusese întotdeauna voioasă şi blajină, deveni tristă şi niţeluş cam supărată pe tatăl ei. Se îmbufna, puse deoparte andrelele cu care împletea şi spuse: «E cam plictisitor războiul ăsta al tău din Iada cu nisip, fiindcă n-ai un adversar adevărat. Lasă-mă pe mine să joc rolul celor şapte vecini. La urma urmei, mie mi-ai făgăduit, de ziua mea de naştere, cele şapte limbi ale lor retezate frumuşel». Cum ar fi putut împăratul să spună nu? A fost nevoit să mai dea o dată toate bătăliile, dar fiica lui l-a învins de fiecare dată. Atunci împăratul plînse şi zise: «Vai, ce rău am condus războiul ăsta! Sînt mai nepriceput decît generalii mei. Nu-mi voi mai aţinti privirile decît în pahar, pînă ce vinul se va înnegri şi se va oţeti». Atunci fata, care abia cu o clipă înainte era încă întru cîtva supărată, deveni iarăşi blajină şi voioasă, îşi mîngîie tatăl, luă paharul cu vin din faţa privirii Iui întunecate şi zise: «Alţi împăraţi n-au decît să ducă războaie, eu prefer să mă mărit şi să am şapte copilaşi».

Printr-o întîmplare fericită, prin faţa castelului în care se afla costisitoarea ladă cu nisip tocmai trecea un tînăr profesor, căruia îi plăcu fiica împăratului, pentru că era o prinţesă autentică. În consecinţă, după o săptămînă se căsători cu ea. Iar împăratul porunci să se construiască pentru ei o şcoală frumoasă, folosindu-se lemnul de la lada cu nisip. Şi atunci» copiii soldaţilor morţi s-au bucurat şi ei. Cei şapte vecini au fost de asemenea mulţumiţi. Fiindcă de acum înainte nu mai trebuiau să se teamă pentru neastîmpăratele lor limbi roşii..."

(...şi dacă profesorul n-a ucis-o pe fiica împăratului cu un lanţ de bicicletă sau cu alte asemenea idei năstruşnice, atunci mai trăieşte pînă-n zilele noastre.)

Abia apucase să anunţe sfîrşitul emisiunii de basme şi să le ureze copiilor aflaţi în faţa micului ecran noapte bună, abia apucasem să mă zăresc din nou pe ecranul mat, şi iat-o intrînd - în încăpere, ca şi în imagine. Ea a fost cea care a constatat laconic: „Anestezia şi-a făcut pe deplin efectul". Ea a fost cea care, înfigîndu-mi trei degete în poziţia obişnuită, mi-a poruncit rictusul. Ea mi-a atîrnat aspiratorul de salivă peste buza vătoasă de jos. Iar el, reîntors de la fişele lui de cartotecă, mi se părea, fie că trăgeam cu ochiul la stînga la dreapta, fie că interogam ecranul, străin şi totuşi cunoscut. (Că doar cunoşti mirosul ăsta de ţap.) „Doctore, dumneata eşti?" Se purtau suspect de intim unul faţă de altul. (Nu cumva a tutuit-o, chiar acum, cînd a pocnit din degete şi a cerut penseta?) Am surprins la această pereche ticăloasă priviri pe care dentistul meu şi asistenta lui atît de reţinută nu şi le-ar fi permis niciodată. (Intimităţi libidinoase. Iată că acum a ciupit-o de şezut.) „De ce nu intervii odată, doctore!" Sunetul nu veni să umple băşica mea cu acest protest. Atunci am încercat să mă adresez direct: „Spune, Schlottau, dacă tot ai început să faci pe dentistul, atunci măcar dă-mi voie să mă uit la televizor. Curînd trebuie să urmeze telejurnalul. Vreau să ştiu ce se întîmplă la Bonn. Dacă studenţii n-au început cumva din nou să..."

Victorie! S-a auzit sunetul! (Mai bine zis, victorie parţială. Ecranul mat continua să redea încăperea.) Dar băşica mea vorbitoare bolboroseşte ceva, iar spaţiul din încăpere propagă ceea ce emit eu cu voce joasă: „Sfîrşeşte odată cu fîţîitul ăsta, Linde. Ai înţeles!". (Ea execută ordinul.) „Şi dumneata, Schlottau, renunţă la aceste ambiguităţi. Telejurnalul, vă rog!"

(Schlottau se supune bombănind: „Păi deocamdată se emite încă publicitate". Dar Linde apasă pe buton: „Lasă-l să se uite cît timp îi deşurubăm chestiile astea de staniu".)

A spus deşurubăm. (Şi astăzi sînt dispus să pariez că vorbea de deşurubare.) Înainte de a putea s-o corectez pe Linde, Schlottau apucă penseta dentistului meu şi o aruncă într-o parte, în afara imaginii,

apoi îşi scoate propria unealtă din buzunar, un cleşte-patent ordinar. Emisiunea de publicitate îşi face apariţia pe ecran şi mă scuteşte de la a asista la activitatea unui electrician în halat de medic. („Haide, băiete, dă-i drumul. O să scap eu şi din încercarea asta.“)

În timp ce ochiul meu drept sesizează efectul hidromecanic al unui jet de apă pulsatil asupra ţesuturilor gingiei („Dumneata, doctore, erai cel care făcea reclamă pe ecranul mat: Aqua-Pik curăţă şi înviorează!“) ochiul meu stîng îl prinde în raza lui de vedere pe electricianul de întreprindere Schlottau, care îşi încinge cleştele-patent la flacăra aparatului Bunsen. Doar n-are de gînd să...?

„Schlottau! Ce înseamnă prostia asta?“

Ea mă apasă în jilţ cu un gest scurt şi hotărît. Ceea ce simt între coaste, ceea ce simt puternic (căci altfel nu simt nimic) este cotul ei drept şi ascuţit. Acum începe şi Schlottau să lucreze cu cleştele lui incandescent.

(Ai spus atunci, cînd erai specialist în domeniul publicităţii: „Este vorba de un aparat de precizie. Aqua-Pik este echipat cu o pompă acţionată electric...“ Dar iată că a şi început să miroasă a ars.)

„Aici miroase ceva, Schlottau!“ (Numai cerul gurii, buza, gingia şi limba erau amorţite, nu şi simţul meu olfactiv.). „Aici miroase a carne arsă. Nu cumva ai apucat buza mea răsfrîntă în cleştele dumitale înroşit în foc...“

Dar nu simt durere, numai mînie. O face dinadins. Vrea să-mi aplice un stigmat. Fiindcă aşa doreşte ea. (Mînia mea căuta mijloace de exprimare.) În timp ce Aqua-Pik şi dentistul meu sînt înlăturaţi de pe ecran de către pîinea integrală de secară, mirosul stăruie: mînie. Chiar şi în timp ce enorma maşină de spălat vase o scuteşte de munca ei pe gospodina surîzătoare, mînia creşte şi vrea să sfarîme mobila demontabilă. Mînie, pe care pneurile Dunlop vor s-o spintece şi becurile Osram s-o ucidă împuşcînd-o. Mînie, care porneşte de la ciorapii supraelastici buclaţi şi urcă prin ambii craci ai pantalonului, strîngîndu-se ghem deasupra atîrnătoarelor. Mînie - nearticulat. Gustul anticipat al mîniei care depăşeşte gustul ulterior al mîniei. Mînie cu gura încleştată într-un rictus. Mînie care tace pînă la cer. (Clasa a XII-a A n-a reuşit niciodată - în ciuda provocărilor elevei Vero Lewand - să mă aducă într-o asemenea stare de mînie.) Mînie veche de patruzeci de ani, depozitată, stivuită, facînd să pocnească dopurile. Fiindcă trebuie să iasă neapărat. Cerneala-mînie. Mînie nedomolită de vreo culoare, haşurată în alb-negru, strat cu strat. Mînie înainte de orice, împotriva a toate şi a tuturor. Trăsătura de penel-mînie. Concepte ale mîniei: buldozere! Desenez, creez zece mii de buldozere mînioase, care fac ordine pe ecranul televizorului, ba nu, pretutindeni, care apucă tot gunoiul, prisosul şi nemişcarea confortabilă, le strivesc, le îngrămădesc, le răstoarnă şi le împing dinspre planul de fundal peste

cîmpul central, pentru ca apoi să le arunce - încotro? - în cabinetul de consultaţii al dentistului, ba nu, în spaţiul în sine, ba nu, în neant...

Am reuşit iarăşi. Au executat ordinul. Aveam la dispoziţie nenumărate brigăzi de buldozere care au nivelat centre comerciale, hale de depozitare, magazii pentru piese de schimb, depozite frigorifice în care transpirau munţi de unt, platforme de producţie cu suprafeţele străpunse de siluete sferice, centre de cercetare dinăuntrul cărora răzbătea un zumzet continuu, le-au nivelat, zic, tăind printre ele linii de laminare şi benzi rulante. Magazine universale au căzut în genunchi şi s-au incendiat reciproc. Deasupra stăruia un cîntec: *Burn, warehouse, burn*[15] - şi vocea dentistului meu, care voia să mă convingă că mi-a scos îmbrăcăminţile de staniu, că el este acela căruia i s-a întîmplat mica neplăcere prin care penseta fierbinte mi-a aplicat stigmatul.

„Îmi pare foarte rău. Nu mi s-a întîmplat, ca să zic aşa, niciodată pînă acum. Dar după ce vom aplica o alifie împotriva arsurilor...“

Nu-i părea cîtuşi de puţin rău. Cine spune atît de repede: alifie împotriva arsurilor, ba chiar o are la îndemînă, asupra lui, acela nu ştie ce-i mila, ci doreşte ceea ce săvîrşeşte; dar şi eu dorisem ceea ce săvîrşisem cu buldozerele. Atît de temeinic îmi reuşise marea curăţenie, încît chiar Lande şi Schlottau dispăruseră. Recunosc că am fost bucuros că nu Schlottau, ci dentistul mi-a scos ultima îmbrăcăminte de staniu. Am preferat s-o las pe asistenta lui cu degete ca nişte cîrlige de rufe să-mi provoace rictusul gurii. Şi, în timp ce dentistul continua să se scuze mereu şi mereu, am admis: „I se poate întîmpla oricui, doctore...“

Eu l-am iertat, dar el, dentistul, nu-şi ascundea nemulţumirea pentru faptul că ecranul fusese complet golit: „Văd că iarăşi aţi reuşit prin incantaţiile dumneavoastră că creaţi neantul absolut“.

„Oricum, e un lucru încîntător, doctore, să poţi porni din nou de la zero, fie şi numai teoretic.“

„Prin urmare vă place - acest neant al dumneavoastră?“

„Intîi am creat spaţiu...“

„Prin violenţă, stimate domn, prin violenţă!*

„...iar acum se poate clădi ceva, ceva fundamental nou...“

„Şi anume ce, dacă-mi îngăduiţi să întreb?“

„Societatea într-adevăr lipsită de clase, căreia îi preconizez ca suprastructură un sistem pedagogic mondial, deloc departe de sistemul dumitale mondial de asistenţă medicală...“

„Vă înşelaţi. Asistenţa medicală mondială este rezultatul unor reforme lente şi aplicate adesea cu întîrziere, iar nu al unei violenţe stupide, care nu poate crea decît neantul. Ne-am permis să notăm procesul dumneavoastră de evacuare. În timp ce asistenta mea şi cu

mine vom pregăti aplicarea punţilor dentare inferioare - priviţi, vă rog, calitatea excepţională a lucrării! - vă veţi da seama cum după neant - şi din neant - se restabileşte aceeaşi stare ca înainte de neant."

(Cînd am încercat să-i aduc la cunoştinţă revendicările aripii radicale a clasei mele, a XII-a A - colţul pentru fumători, participarea elevilor la luarea deciziilor, revocarea profesorilor reacţionari de către consiliul elevilor - a început să-mi înşire obositoare rezultate obţinute în experimentarea clinică a cimentului dentar EBA nr. 2, care urma să dea consistenţă punţilor mele corectoare.) „Cum EBA nr. 2 nu s-a născut din neant, ci trebuie să fie apreciat ca rezultat al unor lungi serii de experienţe care adesea s-au dovedit zadarnice, putem avea încredere în el, cu atît mai mult cu cît EBA nr. 2, datorită componenţilor săi de cuarţ, izolează chiar şi împotriva apei de la frigider, ceea ce nu se poate spune despre nici un alt ciment de pe piaţă. Dar dumneavoastră nu vă pasă cîtuşi de puţin de evoluţie. Cu o autoritate absolută, vreţi să creaţi totul. Să începeţi de la zero. Pur şi simplu ridicol. Dar, mă rog. Vom trăi şi vom vedea cum vă va inspira neantul..."

Şi astfel mi-a astupat gura cu un şiretlic. Neantul a devenit în mod retrospectiv un paradis al consumatorilor. Magazinele universale arse pînă-n temelii (*Burn, warehouse, burn...*) au luat iarăşi foc. Flăcările s-au potolit şi au lăsat în urma lor încăpătoare magazine universale.

Buldozerele mele, pînă adineauri intens ocupate să niveleze centre de producţie şi antrepozite pentru depozitarea untului, prestau acum, mişcîndu-se îndărăt ca racul, o muncă de reconstrucţie. După ce se dovediseră atît de pricepute în a dărîma şi a strivi, acum înălţau şi refăceau. Specialiştii în demolări s-au metamorfozat în maeştri restauratori. Mobilele demontabile făcute ţăndări, canapelele şi fotoliile spintecate, automobilele cu două locuri strivite şi becurile Osram sparte cu detunături se reasamblară, se tapiţară, se netezi̦ră şi începură să lumineze. Dinăuntrul centrelor de cercetare răzbătea un zumzet continuu. Frigiderul îşi regăsi şi el vechii subchiriaşi. (La fund de tot, logodnica mea se păstra proaspătă.) Cîntecul de slavă al reclamei se desfăşura îndărătul meu, ca şi în faţa mea. Şi după ce pîinea integrală de secară şi-a făcut reclama, am avut plăcerea să aud şi despre Aqua-Pik:

„Să sfîrşim pentru totdeauna cu periuţele de dinţi reacţionare! Să înlăturăm definitiv aceste parazitare purtătoare de bacili! Încheiem era părului de porc şi vestim apariţia epocii revoluţionare a îngrijirii dinţilor cu jet hidraulic pulsatil. Se ivesc zorile unei ere noi, lipsite de clase. Fiindcă Aqua-Pik este accesibil oricui şi se recomandă şi pentru utilizarea în cabinetele de consultaţii..."

Şi iată că dentistul meu a şi apucat aparatul care avea o formă

frumoasă şi părea uşor de mînuit: „Iar cu acest instrument, mărturie a grijii pentru om, voi mai întreprinde o acţiune de curăţare temeinică, pînă ce cimentul nostru dentar va fi bine amestecat pe o placă de sticlă răcită. Fiindcă Aqua-Pik pătrunde în fiecare interval, striaţie şi cavitate“.

Curăţă şi vindecă în acelaşi timp. Pe urmă îndepărtează umezeala cu aer cald şi fixează costisitoarele punţi rectificatoare, mai întîi în stînga jos, apoi în dreapta jos.

„Spuneţi dacă asta nu-i o realizare: am şlefuit patru dinţi, transformîndu-i în stîlpi pentru punte, iar acum vom monta şase dinţi noi.“

În timp ce eu îmi doream să mă aflu pe Hohenzollerndamm, el numea puntea lui corectoare un „progres“ şi vorbea de coroane-jachetă „convenţionale“.

„Ştiţi cumva de ce se numesc aşa?“

Dar eu începusem să-l lămuresc pe Scherbaum: „în general vorbind, oare nu te atrage ca, în calitate de redactor- şef, să pui din nou pe roate o revistă a elevilor pe cale să dea chix?“.

„Se şlefuieşte o treaptă, asemănătoare cu umărul pe care stă jacheta...“

„Gîndeşte-te că e o datorie, Philipp!“

„Totuşi, coroanele-jachetă nu sînt capabile să suporte sarcini foarte mari.“

„Vei putea să-ţi publici propunerile de înlocuire a orelor de religie cu ore de filosofie...“

„De exemplu, toamna. Vă place să mîncaţi raţă sălbatică, potîrniche, tocăniţă picantă din măruntaie de iepure? Bineînţeles. E de ajuns să muşcaţi o dată, nimerind într-un grăunte de alică, şi porţelanul a şi plesnit.“

Dar Scherbaum nu se lăsa convins. Pretindea că are alte planuri. Că deocamdată nu poate vorbi despre ele. („Sînt puse la gheaţă, la păstrat.“) Şi astfel elevul meu mă părăsi, lăsîndu-mă pe seama dentistului.

„În cazul punţilor noastre corectoare, dimpotrivă, nu există vreun pericol să plesnească, deoarece porţelanul se îmbină cu aurul platinat prin intermediul unui oxid. Fiind vorba de un aliaj special, întreprinderea producătoare nu dezvăluie formula: secret de stat! Aşa, acum vom conecta din nou imaginea pe ecran. Dar fiţi prudent în alegerea cuvintelor. Punţile proaspăt fixate s-ar putea deteriora. Ar însemna ca tot ce am făcut pînă acum să nu aibă nici o valoare. Că ar trebui iarăşi - cum spuneţi dumneavoastră - să începem de la zero. Ei, vedeţi? O adevărată splendoare, nu-i aşa?“

Da, desigur. Ce luciu sidefiu şi cer parcă de mîncare. Şi cum a reuşit să obţină nuanţa, un alb-gălbui bătînd uşor în gri. Un artist! Sînt mai

autentici decît cei autentici. („Ce părere ai, Scherbaum? A meritat? Sau să aduc diverse vehicule pe şenile şi excavatoare...“) „N-am spus nimic, doctore. Nimic!“

(Abia acum am zărit, sub pelicula sticloasă a alifiei împotriva arsurilor, L-ul mare imprimat pe buza mea inferioară. Voia să mă stigmatizeze. Eram stigmatizat. O, Lindelindelindelinde...)

„Aţi îndurat totul ca un stoic.“

Foarte promptă, asistenta lui mă servi cu două arantiluri.

„Acum vom face o pauză de o săptămînă, după care ne vom ocupa de maxilarul superior.“

Tentaţia de a trece cu limba peste alifia împotriva arsurilor. „Pentru mine ar fi mai convenabil dacă am putea prelungi pauza la două săptămîni.“

Abia aşteptau să plec.

„Şi peste două săptămîni am ore libere în agenda de consultaţii.“

„Trebuie să mă ocup de clasa mea, a XII-a A. Mai ales unul dintre elevi îmi face necazuri.“

„Sunaţi-mă la telefon dacă se întîmplă ceva. Gingiile dumneavoastră sînt cam solicitate şi au o tendinţă spre inflamare.“

„Scherbaum ar trebui să preia revista elevilor, dar deocamdată refuză.“

„V-am trecut în reţetă alifie împotriva arsurilor. Şi totodată mica şi obişnuita provizie de arantil.“

„Oricum, Scherbaum e talentat. Acum plănuieşte ceva.“

„Fără îndoială că o cutie mare va fi suficientă pentru întreaga perioadă a pauzei noastre...“

Am plecat. Şi din uşă, cînd m-am mai întors o dată ca să-l enervez puţin cu o remarcă privitoare la buldozerele radicale, am văzut pe ecranul mat că m-am întors ca să spun ceva. Nu spun nimic şi plec.

2

Cînd profesorul titular Eberhard Starusch a trebuit să se supună unui tratament stomatologic, s-a întreprins asupra lui o intervenţie care afecta maxilarul inferior, ca şi pe cel superior, şi al cărei scop era să-i corecteze masticaţia.

După tratamentul maxilarului inferior, dentistul şi profesorul s-au înţeles să facă o pauză de paisprezece zile; şi, purtînd cuvîntul pauză pe limba umflată, profesorul titular a părăsit cabinetul de consultaţii al dentistului, în timp ce efectul anesteziei locale începea să treacă. O semieliberare, acordarea unui vacuum, cîştig de timp. „Ştiţi ce vă mai aşteaptă. E recomandabil să vă întremaţi puţin."

În timp ce profesorul titular, instalat într-un taxi, se apropia de cartierul unde locuia, cele două tablete de arantil pe care Ie luase în cabinetul de consultaţii al dentistului încă nu voiau să-şi facă efectul. Avea dureri mari cînd a părăsit taxiul şi a vîrît cheia în broasca uşii de la intrare. În faţa casei, lîngă tabloul cu de opt ori cîte şase butoane de sonerie, un elev îl aştepta pe profesor şi voia să-i vorbească, aşa cum elevii trebuie uneori să-i vorbească profesorului lor: „Urgent".

Profesorul a fost nevoit să deschidă gura la două grade sub zero: „Nu acum, Scherbaum. Vin de la dentist. E chiar atît de mare grabă Elevul Scherbaum spuse: „E timp şi pînă mîine. Dar urgent este".

Ducea un cîine în lesă, un baset cu blana lungă. Dispărură amîndoi în grabă, încă înainte ca eu să fi intrat în holul casei.

El ţine prelegeri, se plimbă, se pregăteşte, speră în continuare, îşi adună gîndurile, încearcă să se concentreze asupra altor chestiuni, dă un exemplu, apreciază, educă.

Profesorul este o noţiune. De la un profesor avem anumite pretenţii. De la un profesor avem pretenţii ceva mai mari. Lipsesc profesorii. Elevii se aşază şi privesc drept în faţă.

Cînd profesorul a fost nevoit să se supună unui tratament stomatologic, le-a spus elevelor şi elevilor săi: „Fiţi îngăduitori cu sărmanul vostru profesor. A trebuit să se dea pe mîna unui cîrpaci de dinţi. Suferă".

Profesorul în sine. (Şade în seră şi corectează teze.) Profesorul, clasificat pe sertăraşe, în chip de învăţător, profesor de şcoală reală, în chip de profesor titular, pedagog, de asemenea profesor de şcoală profesională. Educatorul sau pedagogul. (Cînd spunem profesor, ne referim la profesorul german.) El locuieşte într-o provincie pedagogică de dimensiuni încă neapreciate cu exactitate, dar care, structural,

necesită de pe acum o reformă, deşi între anumite limite a fost concepută ca un sistem mondial.

Profesorul este o figură. Înainte profesorul era un original. Chiar şi astăzi, elevii spun într-un fel uşuratic „belfer“, cînd se referă la profesor; întocmai ca şi mine, care am vorbit în faţa elevilor de un cîrpaci de dinţi, cînd am vrut să-i dau dentistului meu o trăsătură sadică. (Dar cînd am mai stat prieteneşte de vorbă, am lăsat în afara discuţiei expresiile cîrpaci şi belfer, fără a suferi din pricina evitării acestor clasificări grosolane.)

Dentistul mi-a spus: „Bineînţeles că există o mulţime de mici anecdote în care dentistul, ca mînuitor al unor instrumente de tortură moderne, furnizează poantele. Clasicul vraci medieval“.

Am spus: „Indiferent în ce şcoală sau clasă, în ce curte de şcoală păşeşte, indiferent în faţa cărei adunări a părinţilor trebuie să răspundă la întrebări şi să dea socoteală, profesorului îi stă în cale imaginea profesorului. Profesorii trebuie să amintească de alţi profesori. Nu numai de cei pe care i-am avut cîndva, ci şi de figuri de profesori din literatură, de pildă de doctorul Windhebel al lui Kluge sau de vreun învăţător dintre personajele lui Otto Ernst: ce tipizată este, în general, figura profesorului! Învăţătorul la Jeremias Gotthelf. (Continuăm să fim judecaţi prin prisma bucuriilor şi suferinţelor unui învăţător de ţară.) Profesorul ca fiu de profesor, cum îl vede Raabe în *Cronica uliţei vrăbiilor*. Crede-mă, toţi aceşti mici învăţători de tipul Wuz, aceşti ftiziei de tipul Karl Silberlöffel, chiar Flachsmann ca educator şi firimiturile pedagogice ale consilierului şcolar Pollack, învăţătorul de şcoală misionară Karsten, de asemenea profesorul Rölke al lui Grimm şi, vai!, profesorii titulari despre care se spune că, în calitatea lor de filologi, au avut dintotdeauna o poziţie deosebită, profesorul titular la Niechert, profesorul titular la Binding, pe toţi, pe toţi trebuie să-i tîrîm după noi, ca să putem fi judecaţi prin prisma lor: al meu era cu totul altfel... Al meu îmi aminteşte de... Iar al meu, ai citit cumva *Feldmünster*? Iată de ce spun: tot aşa cum profesorii mei mi s-au fixat în memorie, unde întreaga lor comportare este aproape fictivă, conformă cu diferite personaje-profesori din literatură şi, de asemenea, cu personaje similare din filme - cum ar putea bietul profesor Wendt, căruia i-am fost elev, să concureze un personaj ca profesorul Unrat, cînd el amintea de Unrat, iar nu Unrat de el -, în acelaşi fel voi deveni şi eu o amintire pentru elevii mei, în comparaţie cu cine?“.

Dentistul meu observă că sînt dezavantajat de o oarecare lipsă de figuri de profesori în literatura contemporană: „Nu trebuie să acordaţi nici un fel de importanţă acestui fapt. Nici dentiştii nu prea apar în literatură, nici măcar în comedii. (Excepţie fac numai romanele de spionaj: microfilmul într-o punte dentară.) Nu reuşim să oferim nimic.

Mai bine zis: astăzi nu mai reuşim să oferim nimic. În cel mai bun caz, roluri secundare. Munca noastră se desfăşoară fără dureri şi, în consecinţă, discret. Anestezia locală ne împiedică să devenim prototipuri“.

Adevărul este că tendinţele lui îndărătnice către reforme mi se păreau foarte confuze; tot aşa cum el socotea elanurile mele revoluţionare ca fiind caraghioase, dacă nu chiar stupide. Doi utopişti incapabili de a vedea realitatea, el confuz, iar eu stupid. (Oare aşa sînt? Oare trebuie neapărat ca educatorul, minuscul în faţa materiei de predat, pe care este obligat s-o împartă în pilule mici, să provoace bătaia de joc a elevilor săi?)

Elevii mei zîmbesc de îndată ce pun la îndoială manualele şcolare: „Nu există nici un sens aici, ci numai un haos organizat. De ce zîmbeşti, Scherbaum?“.

„Pentru că aţi ales totuşi cariera de profesor şi - am motive destul de serioase s-o presupun - pentru că totuşi căutaţi un sens în istorie.“

(Ce să fac? Să fug din clasă şi să mă instalez în curtea şcolii sau în faţa următoarei conferinţe profesorale şi să strig: „Să înceteze! Să înceteze! Nu ştiu ce se cuvine, deocamdată nu ştiu ce-i mai bine, dar asta trebuie să înceteze, să înceteze...“)

În notiţele mele stă scris: îmi place elevul acesta. Mă nelinişteşte. Ce voia adineauri? Pentru ce este timp şi pînă mîine? (Vrea totuşi să preia revista elevilor? Vrea să devină redactor-şef?)

Adesea Scherbaum se poartă prevenitor cu mine: „N-ar trebui s-o luaţi chiar în tragic, chestia aceea cu istoria şi aşa mai departe. În fond, şi primăvara e lipsită de sens - nu-i aşa?“.

Poate că sînt totuşi un tip original. N-ar fi trebuit să dau atenţie problemei: elevul meu preferat are un plan.

Dentistului i-am spus la telefon:

„Unul dintre elevii mei are un plan. Te rog, ascultă-mă. După sfîrşitul orei, băiatul a venit la mine şi mi-a spus: «Am de gînd să fac ceva».

Iar eu: «Poţi să-mi spui şi mie ce? Nu cumva să emigrezi?».

El: «Am să dau foc cîinelui meu».

Eu am făcut: «Hm, hm», ceea ce ar fi putut fi interpretat şi ca: «Nu mai spune».

EI a devenit mai precis:

«Pe Kudamm, în faţa hotelului Kempinski. Şi anume după-amiază, cînd e circulaţie mare acolo».

Acum ar fi trebuit să-l conving să renunţe. («Treaba dumitale, Scherbaum.») Pur şi simplu să-i întorc spatele. («Ce prostie mai e şi asta.») Dar am rămas: «Şi de ce tocmai acolo?».

«Pentru ca burtăverzimea mîncătoare de cozonac să ia aminte.»
«Cîinele nu e făcut să fie ars.»
«Nici oamenii.»
«De acord. Dar de ce un cîine?»
«Deoarece berlinezii iubesc cel mai mult cîinii.»
«Şi de ce cîinele dumitale?»
«Fiindcă ţin la Max.»
«Prin urmare e un sacrificiu?»
«Eu o numesc: explicaţie demonstrativă.»
«Un cîine nu arde aşa de uşor.»
«Am să-l stropesc cu benzină.»
«Dar e un animal. E vorba aici de un animal!»
«De benzină fac eu rost. Am să chem presa, televiziunea şi am să scriu pe o pancartă: Asta e benzină şi nu napalm. Să vadă şi ei. Iar Max, cînd o să înceapă să ardă, o s-o ia la fugă. Spre mesele pe care se află cozonacul. Poate că o să se aprindă ceva. Poate că atunci vor înţelege şi ei...»
«Ce să înţeleagă?»
«Ei, cum e cînd arzi.»
«Te vor omorî în bătaie.»
«Tot ce se poate.»
«Asta vrei?»
«Nu.»„
Am vorbit cam zece minute cu Scherbaum. De fapt, eram sigur că basetului nu putea să i se întîmple nimic. Iar către dentistul meu am spus: „Ce crezi, trebuie să luăm în serios treaba asta sau să ne prefacem numai...“
El m-a întrebat dacă inflamaţia gingiilor a cedat şi dacă mica arsură de pe buza de jos a început să se vindece. Pe urmă mi-a ţinut o prelegere: „înainte de orice, se cuvine să ne întrebăm de ce e necesar să se întâmple ceva? Dacă nu se întâmplă nimic, să facem să se întâmple ceva. Căci cum vorbeşte Seneca despre jocurile de circ? «E pauză? Atunci în acest răstimp să fie tăiate beregatele oamenilor, ca măcar să se întâmple ceva!» Un mijloc asemănător de a umple pauzele este focul: incendierile în public nu înspăimîntă pe nimeni, ci satisfac poftele instinctuale“.
(Asta am să i-o spun lui Scherbaum, asta am să i-o spun lui Scherbaum...)

Fă-o. Dacă n-o face nimeni, toate se vor desfăşura la fel, în continuare. Eu aş fi făcut-o cu siguranţă. Am şi făcut multe altele. De exemplu, cînd cu nava-bază de submarine. Pe atunci era război. Totdeauna e război. Motive de împotrivire există destule. Au existat destule. E drept că nu sînt sigur dacă noi sau ucenicii de la şantierele

navale Schichau, care, sub conducerea lui Moorkähne, îşi deschiseseră un club al lor şi aveau voie să treacă prin incinta şantierului, căci nava-bază urma să intre la docul uscat, dar echipajul se mai afla la bord, cînd focul s-a întins mai întâi pe punte, apoi s-a prelins către interior, de aceea elevii şcolii de ofiţeri şi cadeţii au încercat să iasă înghesuindu-se prin hublouri şi apoi s-a spus că, deoarece ţipau atât de tare, s-a tras în ei din şalupe, împotriva noastră (şi nici împotriva lui Moorkähne) nu s-a putut dovedi nimic. Noi făceam altele. Dar pe acelea le făceam, într-adevăr. Căci aveam o mică mascotă. O poreclisem Iisus, iar Iisus era împotriva focului...

În curtea şcolii i-am spus lui Scherbaum: „Faptul că dai foc în public nu înspăimîntă pe nimeni, ci satisface poftele instinctuale".

El s-a uitat la mine pieziş: „Probabil că aşa e în cazul arderii unor oameni, dar un cîine care arde e un spectacol pe care berlinezii nu-l pot îndura".

Pauza mea a fost destul de lungă. (Vero Lewand a apărut în curtea şcolii ţinîndu-şi bicicleta de ghidon şi dînd târcoale.) „Prin urmare, eşti hotărît s-o faci? (Fata îşi vîrî bicicleta între noi.) Gîndeşte-te ce vor scrie ziarele, de exemplu *Morgenpost*."

„Ei, şi?" Asta era Vero. „Cunoaştem noi." Ăsta era Scherbaum.

„Vor spune: un laş. Dacă vrea să demonstreze ce e napalmul, n-are decît să experimenteze asupra lui însuşi."

„Adineauri aţi spus: a da foc oamenilor e ceva ce satisface poftele instinctuale."

„O afirm şi acum. Dar să ne întoarcem puţin în trecut. Jocurile de circ romane, atât de pline de cruzime. Seneca spune..."

(Ea m-a oprit cu acel „Ei, şi?" al ei.) Iar Scherbaum vorbea rar şi sigur de sine: „Un cîine care arde îi atinge direct. Altfel, nu-i atinge nimic. Pot să citească despre asta oricît doriţi, ba chiar să se uite la fotografii cu lupa sau să stea foarte aproape de televizor cînd se dau asemenea imagini, tot ce fac este să spună: rău, foarte rău. Dar cînd cîinele meu o să ardă, o să iasă cozonacul din ei". Trecînd peste faptul că Vero Lewand se împotrivea - „Ia seama, Flip. Acum începe să devină obiectiv" - am încercat să găsesc ceva în sertăraşul cu poveşti din trecut: „Te rog să fii foarte atent, Scherbaum. În război, mă refer la ultimul război, nişte sabotori au incendiat în oraşul meu natal o navă-bază de submarine. Echipajul, în majoritate elevi ai şcolii de ofiţeri şi cădeţi, a încercat să părăsească vasul prin hublouri. Au ars, fiindcă rămăseseră înţepeniţi din pricina oaselor bazinului, au ars începînd de jos - cred că înţelegi ce vreau să spun. Sau la Hamburg, de exemplu, unde au ars străzile asfaltate după ce au fost aruncate canistre cu fosfor. Iar oamenii, care ieşeau în goană din casele incendiate, fugeau mai departe pe străzi cuprinse de flăcări. Apa nu ajută la nimic în aceste cazuri. Au fost îngropaţi în nisip ca să nu

pătrundă aerul la ei. Dar de îndată ce pătrundea puţin aer, continuau să ardă. Nimeni nu-şi mai poate închipui astăzi ce înseamnă asta. Mă înţelegi?“.

„Perfect. Şi fiindcă nimeni nu-şi mai poate închipui ce înseamnă asta, trebuie să-l stropesc pe Max cu benzină pe Kudamm şi să-i dau foc, şi anume după-amiază.“

Prin ceea ce ne leagă, prin telefon: „Nu cumva ar trebui să sesizez autorităţile?“. Dentistul m-a sfătuit să nu întreprind nimic în acest sens.

„Nici n-aş putea. Eu, tocmai eu, să sesizez. Mai degrabă aş...“

El amesteca treburile noastre dentistice cu note de subsol ironice: „Să învăţăm de la catolici şi să ne îndreptăm urechea într-acolo“.

După ora de curs, Scherbaum părăsi repede sala de clasă. Eu stăteam aplecat făcînd diferite menţiuni în catalog. Din cancelaria profesorilor aveam o vedere de ansamblu asupra curţii: Scherbaum se amesteca în grupuri pe care înainte vreme de ignora în mod voit. Mai tîrziu stătea deoparte cu Vero Lewand, în apropiere de şopronul pentru biciclete. Ea vorbea, el îşi ţinea capul pieziş.

Am încercat să pornesc o discuţie cu Irmgard Seifert. „Ştii“, mi-a zis, „cîteodată sper să se întîmple ceva purificator; dar nu se întîmplă nimic.“

Ieşirea ei din sînul bisericii luterane de stat - ea o situa în perioada reînarmării petrecute acum mai bine de doisprezece ani şi o califica drept un răspuns spontan la da-ul cu care biserica ei aprobase înfiinţarea Bundeswehr-ului -, această renunţare plină de mînie n-a făcut decît să intensifice şi mai mult nevoia ei lăuntrică de mîntuire. („Acum, da, acum ar trebui să se întîmple ceva!“) Credea orbeşte în elevele şi elevii ei de şaptesprezece şi optsprezece ani: „Această generaţie nouă, neîmpovărată de trecut, te rog să mă crezi, Eberhard, va înlătura strigoiul care ne bîntuie de atîta vreme. Sînt băieţi şi fete care vor să înceapă de la capăt şi să nu mai privească mereu peste umăr, ca noi, care nu mai vor să rămînă în urma lor înşişi“.

(Atunci, ca şi acum: întotdeauna vorbeşte în spaţii răsunînd de ecouri prelungi.) „Ne putem îngădui să ne punem speranţele în temeritatea de neînfrînt şi totodată salutar de lucidă a tinerei generaţii.“

Ce altceva îmi mai rămăsese de făcut decît să aşez pe masă un fel de mîncare acru, cam stătut: „Priveşte în jurul dumitale. Ce am devenit noi? în ce măsură a făcut din noi războiul oameni lucizi şi sceptici? În ce măsură am vrut noi să fim vigilenţi şi să nu ne încredem în cuvîntul celor maturi, în maturitatea cuvîntului? A rămas foarte puţin din toate

acestea. Oamenii aşezaţi, între treizeci şi cinci şi patruzeci de ani, nu prea au timp să se gîndească la înfrîngerile lor. Am învăţat să sondăm situaţia. Să dăm din coate. Să ne adaptăm cerinţelor. Să rămînem mobili. Numai să nu ne statornicim. Tacticieni vicleni, precum şi profesionişti pricepuţi, al căror scop îl constituie posibilul pe care - dacă nu se ivesc piedici neaşteptate - îl şi ating. Dar asta este într-adevăr totul".

Această convorbire a început în cancelaria profesorilor şi a continuat la mine. În „bîrlogul meu de holtei", cum zice Irmgard Seifert. Toate se aflau acolo şi ascultau. Biroul meu cu lucrările începute. Raftul plin de cioburi celtice. Între ele, piese romane din regiunea Voreifel. Cărţi, discuri. Noul meu covoraş oriental era şi el plin de cărţi şi discuri. Şedeam pe canapea, avînd ca întotdeauna un pahar cu vin de Mosela la îndemînă, fără să ne apropiem unul de altul, nici la propriu, nici la figurat. Irmgard Seifert vorbea pe deasupra paharului, cu ochii undeva departe: „Trebuie să-ţi dau dreptate, chiar dacă asta nu-mi face plăcere. Este în afara oricărei îndoieli că generaţia noastră n-a corespuns aşteptărilor. Dar oare a pune speranţele în noi, a aştepta de la noi eliberarea, acesta n-a fost cumva doar un pretext comod? Noi, care am fost jertfiţi, nu puteam să aducem jertfa. Noi, stigmatizaţi încă de la şaptesprezece ani de un sistem criminal, nu puteam schimba vremurile, nu, noi nu."

Despre asta era vorba - şi, desigur, încă este: să schimbăm vremurile. Mîntuirea. Eliberarea prin purificare. Jertfa. Dar cînd am vorbit de Scherbaum şi de planul lui, m-a ascultat distrată, apuca discuri şi cărţi pe care apoi le răspîndea iar pe covor. A aşteptat nerăbdătoare pînă i-am relatat în ordine şi am privit în ansamblu planul lui Scherbaum şi consecinţele pe care le poate avea acest proiect al lui. Pe urmă a început iarăşi recitalul despre ea însăşi şi ticăloşia generaţiei noastre: „Am dărîmat totul încă dinainte de a încerca să punem prima piatră de temelie. Acum e prea tîrziu. Acum vom fi înlăturaţi".

„Cine ne va înlătura?"

„Ceea ce este nou, încă neprevăzut, generaţia care se ridică..."

„Cînd mă gîndesc la elevul Scherbaum..."

„Vom fi măturaţi..."

„...care e şi elevul dumitale, nu numai al meu, nu-i aşa..."

„...nişte gunoaie, rămase mai demult."

„...cînd mă gîndesc la el şi la proiectul lui radical..."

„Ar trebui să înţelegi, Eberhard. Cînd aveam şaptesprezece ani şi eram, cum ai zice dumneata, o capră credulă îndoctrinată de BDM, încă de pe atunci eram înfierată, de pe atunci purtam stigmatul..."

„Cu toate acestea trebuie să-l împiedicăm pe Scherbaum..."

„Şi totuşi, eram convinsă că procedez corect cînd vedeam în ţăranul acela un duşman care trebuie nimicit...“

Mai înainte ca Irmgard Seifert să se poată pierde în tabăra ei de la ţară unde fuseseră trimişi în refugiu copiii, am schimbat vorba: am sporovăit pînă după miezul nopţii despre treburi în legătură cu şcoala. Mai întîi despre clasele de salarizare a corpului didactic şi testele pentru determinarea aptitudinilor, apoi despre selecţionarea exemplelor din materiile prevăzute în programa analitică, nu fără oarecare ironie despre educaţia ca raport dialogal, de asemenea despre noul regulament în legătură cu examenul pedagogic pentru cea de-a doua gradaţie. N-au lipsit nici anecdotele de pe vremea cînd eram profesori suplinitori, anecdote pe care ni le-am servit reciproc. Voioşia, chiar dacă era o voioşie cam silită, ne îngăduia să vedem ceea ce era caraghios în purtarea unuia sau altuia dintre colegii noştri. Eu am parodiat discuţiile de la o conferinţă de-a noastră la care, ca de obicei, era vorba despre procurarea de material didactic. Irmgard Seifert rîse: „Da, sîntem nişte sărmani practicieni pe frontul şcolii...“ Iar cînd am ajuns, în sfîrşit, la tema noastră preferată, la experienţa de la Hamburg a şcolii integrale, cînd am fost de acord că numai cu ajutorul acestei concepţii pot fi înlăturate formele învechite ale examenului de admitere şi ale promovării în clasa următoare, aşadar cînd am stabilit că avem vederi identice pe calea reformelor, eram convins că reuşisem să-i redau colegei mele curajul. Dar cînd a plecat - între uşa apartamentului şi ascensor - căuta din nou mîntuirea: „N-ai şi dumneata, cînd şi cînd, dorinţa smintită să se întîmple ceva, ceva nou, ceva încă neexprimat, ceva - te rog să nu rîzi, Eberhard - care să ne răstoarne, să ne răstoarne pe toţi...“

(Pe un bileţel am scris: Ce timidă e şi cum se mai bîiguie colega mea, altfel atît de rece, cînd pledează pentru propria ei pieire.)

Cine ţine în casă peşti ornamentali? Hrană aleasă cu grijă, temperatura apei calculată cu precizie, oxigen din belşug, leacuri împotriva paraziţilor - şi totuşi îi găseşte uneori plutind cu burta în sus - astăzi un peşte cu coada voal, mîine un ghiborţ auriu. Cei din specia *guppy* îşi mănîncă progeniturile. Scîrboasă treabă, în pofida luminăţiei indirecte. „Ar trebui să renunţi la absurditatea asta, Irmgard.“

„Elevii dumitale dintr-a XII-a A au cumva purtări mai alese?“

I-am telefonat, dentistului şi, cînd m-a întrebat cum mă simt, i-am spus: „Destul de bine“, deşi mă dureau gingiile şi trebuia să-mi clătesc gura la fiecare patru ore. Pe urmă i-am expus planul meu, pe care l-a calificat ca fiind un plan tipic belferesc, ca pînă la urmă să fie totuşi de acord cu mine şi să-mi dea sfaturi practice, într-un fel laconic şi

strict la obiect, de parcă ar fi fost vorba de un tratament la rădăcina unui dinte. Mi-a silabisit adresa unui tip original, puţin cam sărit, pe care l-am vizitat la Reinickendorf: în colecţia lui particulară de orori îngălbenite de vreme, precum şi în Arhiva Ullstein şi la secţia de iconografie a muzeului landului, am găsit vreo douăzeci şi cinci de diapozitive alb-negru şi color, pe care i le-am prezentat după-amiaza lui Scherbaum în cabinetul nostru de biologie.

La început a refuzat: „Pot să-mi închipui ce vreţi să-mi arătaţi. Cunosc toate astea“.

Abia după ce am apelat la sportivitatea lui: „Mi-ai adus la cunoştinţă planul dumitale, Scherbaum, acum trebuie să-mi acorzi şi mie, profesorului, o şansă“, a cedat şi a promis să vină: „Bine. Ca să puteţi spune mai tîrziu: am încercat totul“.

A venit cu basetul lui lăţos. („Max vrea să vadă şi el cîte ceva.“) Aşadar le-am arătat amîndurora ceea ce pregătisem: mai întîi xilogravuri primitive avînd ca temă arderea pe rug a unor vrăjitoare şi evrei în Evul Mediu. Pe urmă, fierberea în ulei pentru înăbuşirea pornirilor sexuale. Pe urmă arderea pe rug a lui Hus. Pe urmă ororile incendiatorilor spanioli în America de Sud şi Centrală. Pe urmă arderea de văduve în India. Pe urmă fotografii documentare: efectul primelor aruncătoare de flăcări, incendieri cu fosfor în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, detalii cu victime ale unor incendii de mari proporţii şi prăbuşiri de avioane, Dresda, Nagasaki, iar la sfîrşit autoincendierea unei călugăriţe vietnameze.

Scherbaum stătea lîngă epidiascop şi nu punea nici un fel de întrebări, în timp ce eu îmi rosteam sacadat sentinţele despre compoziţia combustibilului la arderea de vrăjitoare (lemn de grozamă, din pricina fumului verzui), despre argumentele purificării prin foc (anticamera infernului), despre sacrificiul prin ardere ca atare („nu numai în Biblie găsim indicaţii în această privinţă“), despre arderea de cărţi, de la bulele papale de excomunicare şi pînă la sălbăticiile naţional-socialiştilor, despre focurile solstiţiale şi alte practici asemănătoare de magie, aşijderea despre cuptoarele de ars. („Vei înţelege, Scherbaum, că nu vreau să intru în amănunte cu privire la Auschwitz.“)

După ce am terminat cu proiectarea tuturor diapozitivelor, îmi spuse, cu Max în braţe: „Toate numai cu oameni. Eu însă vreau s-o fac cu un cîine. Înţelegeţi? Cu oameni, chestiunea se cunoaşte. S-a fumat. În acest caz spun numai: rău, foarte rău. Sau: ca în Evul Mediu. - Dar dacă eu vin cu un cîine viu, şi anume aici, la Berlin...“

„Gîndeşte-te la porumbei. Au fost otrăviţi. Acţiune în stil mare, aşa au numit-o, s-a întîmplat chiar aici, la Berlin...“

„Şi asta e clar. Era vorba de o masă. O masă care deranja. A fost o

acţiune planificată şi anunţată dinainte. Fiecare a avut timp să privească în altă parte. Nu s-a văzut. În consecinţă, era în regulă...“

„Despre ce vorbeşti, Scherbaum...“

„Ei, despre moartea porumbeilor... Mai ştiu şi că, înainte vreme, au fost îmbolnăviţi nişte şobolani ca să se poată scăpa de toţi şobolanii. Se zice că s-a încercat provocarea de incendii cu găini cărora li s-a dat foc. Dar un cîine arzînd, alergînd şi schelălăind, într-un oraş ca Berlinul, care e nebun după cîini, nu s-a pomenit pînă acum. Numai dacă o să ardă un cîine vor pricepe ei că acolo, departe, yankeii ard oameni, şi anume în fiecare zi.“

Scherbaum m-a ajutat să strîng diapozitivele. A pus şi husa de pînză cerată peste epidiascop şi mi-a mulţumit pentru reprezentaţia extraordinară: „A fost destul de interesant“.

Cînd am înapoiat diapozitivele împrumutate (bătrînului domn din Reinickendorf i le-am trimis prin poştă, recomandat) am sesizat ridicolul înfrîngerii mele. (Prin urmare aşa se întîmplă cînd, de exemplu, Irmgard Seifert înregistrează zi de zi eşecuri cu acvariul ei.)

L-am chemat la telefon pe dentistul meu şi am fost nevoit să-l ascult exprimîndu-şi regretele în legătură cu experienţa nereuşită: „Dar nu vom renunţa şi nici nu vom lăsa soarta stupidă să-şi continue calea“. Au urmat citate din Seneca şi fraze fără legătură cu discuţia noastră. „Progenie a dinţilor frontali superiori..(Asistenta lui completa fişe de cartotecă.) Apoi a revenit la subiect: „Aţi remarcat la elevul dumneavoastră unele indicii de milă faţă de cîine?“.

„Da. Sigur că da. Scherbaum m-a însoţit cu basetul lui - un animal într-adevăr nostim - pînă la staţia de autobuz. Puţin înainte de sosirea autobuzului m-a asigurat că toată chestiunea asta cu Max - aşa-l cheamă pe cîine - nu-l lasă rece, fiindcă sînt mai bine de patru ani de cînd îl are.“

„Atunci mai există speranţe“, zise dentistul.

„Tovarăşul de drum al speranţei este teama.“

Dentistul interpretă citatul meu: „Seneca apelează aici la Hecaton, care a spus: «Nu te mai temi cînd nu mai speri». Dar cum pe noi ne nelinişteşte elevul dumneavoastră şi - privind situaţia în ansamblu - avem motive să ne temem, ne este îngăduită şi speranţa, nu-i aşa?“.

„Sper că băiatul o să contracteze undeva o gripă serioasă şi astfel o să fie nevoit să rămînă în pat...

„Speraţi oricum. Oricum.“

Dentistul îmi dădu să înţeleg că pe masa lui de lucru se mai află cîteva duzini de fişe de cartotecă prezentînd lacune: „Ştiţi că acord o atenţie deosebită tratamentului stomatologic al copiilor de vîrstă preşcolară. Caria este în plină înaintare. Asaltul ei asupra dinţilor de lapte este înspăimîntător. De asemenea, statisticile noastre indică

nouăzeci de procente la vîrsta imediat următoare pubertăţii. De acord: e o boală a civilizaţiei, dar nici pădurea virgină nu constituie o rezolvare...“

Mai înainte de a pune amîndoi receptoarele în furcă, nu uită să se intereseze dacă mai am arantil: „Rezervele dumneavoastră sînt îndestulătoare?“.

(Aveam rezerve de arantil.) Şi de bileţele pe care le puneam lîngă bileţele. Băiatul se distruge. Băiatul mă - distruge. Cum rămîne cu mine, dacă o face. Ar trebui să ţină seama.

De parcă eu n-aş avea poftă. Sau să intervii brutal, să înlături. (Zece mii de buldozere...) Să limpezeşti lucrurile. Să reîncepi de la zero. Străvechiul instinct revoluţionar ce te îmboldeşte îndată ce te-ai spălat pe dinţi, înainte de a te aşeza la micul dejun: să fie definitiv înlăturaţi reformiştii făţarnici, să adie respiraţia fierbinte a revoluţiei, care să ducă la societatea nouă... Ar trebui proiectată acum o excursie şcolară. Fie şi la Bonn, n-am nimic împotrivă. Am putea asculta de sus, de la galerie, ce se mai vorbeşte despre planificarea financiară pe termene medii. Iar mai tîrziu, compuneri pe tema: Cum lucrează Bundestagul? Sau: Dacă aş fi deputat în Bundestag. Chiar provocator: Parlament sau cafenea de palavragii? Aş putea, fireşte, s-o chem la telefon de la Bonn: „Linde, eu sînt. Ei, eu. Fostul tău. Da, ştiu. S-a scurs multă vreme. Şi nu numai vocea mi s-a schimbat. Dar a ta nu s-a schimbat deloc. Vrei să ne? Unde? Cel mai bine ar fi la Andernach, pe promenada de pe malul Rinului. Te aştept lîngă Bastion, printre tăbliţele votive pentru Fecioara Maria, îţi mai aminteşti? Am două sau trei ore libere. Nu vrei să fii singură cu mine? Administratorul de la hotelul Traube? Aha, înţeleg. Să iau cu mine un elev, ca să păstrăm aparenţele? Foarte înzestrat, îl cheamă Scherbaum. I-am povestit cîte ceva despre noi, destul de vag. Vreau să spun, despre tine şi despre mine însumi. Dimineaţă am fost la Bundestag. Cam deprimant. Şi, închipuie-ţi, băiatul vrea să-şi stropească basetul cu benzină şi să-i dea foc. În public. Nu. Nu la Bonn. La noi, pe Kurfurstendamm, în faţa renumitului hotel Kempinski. Fiindcă berlinezii sînt nebuni după cîini, zice el...“ Sau aş putea să-i propun asta lui Scherbaum, în cazul în care nu vrea să renunţe la planul lui: Scherbaum, fosta mea logodnică te sfătuieşte să nu dai foc cîinelui dumitale la Berlin, unde nu vei reuşi să şochezi decît cîteva doamne amatoare de cozonac, ci la Bonn, unde este instalată puterea politică. Bine plasat, înainte de o şedinţă importantă a Bundestagului: cînd trag la scară cancelarul şi miniştrii lui...

Cînd i-am sugerat lui Scherbaum şi prietenei sale, Vero, intrarea principală a clădirii Bundestagului, mi-a răspuns că a luat în

considerare şi această posibilitate.

„Şi, la urma urmei, de ce aici şi nu la Bonn?“

„Acolo s-ar pierde în vălmăşagul evenimentelor de interes general.“

„Ăia nu vor face decît să rîdă cînd îl vor vedea pe Max arzînd şi vor spune: Ei, şi? Vor numi totul: neplăceri oficiale.“

„Dar la Bonn e instalată puterea.“

„Totuşi, nebuni după cîini sînt numai cei din Berlin.“

Am încercat să ridiculizez alegerea făcută de Scherbaum în privinţa locului. Am vorbit de o idee fixă, de obişnuita supraapreciere a situaţiei din Berlin.

Vero Lewand a intervenit cu cifre:

„Ştiţi măcar cîţi cîini sînt înscrişi aici? Ei, vedeţi“.

Ea ştie aproape totul. Vorbeşte fără intonaţie, doctoral, pe nas. Foloseşte revendicativ pluralul: „Cerem dreptul de vot în ce priveşte programa de învăţămînt...“ E membră a unui grup în care Scherbaum nu e membru. Poartă ciorapi-pantalon de culoare verde şi revendică educaţia sexuală ca materie de învăţămînt, fără a o limita la faptele biologice. Abia mai ieri-alaltăieri umbla cu un ferăstrău pentru metale la ea: culegea steluţe - astăzi nu se mai joacă. E totuşi ataşată: o broşa agăţată de puloverul lui Scherbaum. („Şterge-o, omule. Miroşi a împuţiciune de grup.“) El o suportă cu bunăvoinţă; cu aceeaşi bunăvoinţă cu care mă lasă să vorbesc: „Scherbaum, te sfătuiesc insistent să renunţi la proiectul dumitale iraţional...“

Irmgard Seifert mă asculta cu o expresie de sinceritate şi ţinîndu-şi capul într-un fel care în general promite atenţie. În timp ce îi expuneam cazul Scherbaum, dădea din cap exact atunci cînd se cuvenea. Mi se părea că pot desluşi în ochii ei uimire - înţelegere - consternare. Cînd am rugat-o să-mi împărtăşească părerea ei şi, dacă este posibil, să-mi dea un sfat, a spus: „Poate că mă vei putea înţelege: scrisorile acelea vechi mi-au schimbat fundamental viaţa...“

De îndată ce am încercat să revin la cazul Scherbaum printr-o propoziţie incidenţă („Asta reprezintă o întoarcere la vechiul ritual“), a ridicat numai puţin vocea: „Poate că-ţi aduci aminte. În timp ce mă aflam într-o vizită de sfîrşit de săptămînă la mama, la Hanovra, cotrobăind printre nişte lucruri vechi dintr-un colţ al podului, am dat peste nişte caiete de şcoală, desene de şcolăriţă şi pînă la urmă de unele scrisori pe care le trimisesem înainte de sfîrşitul războiului, cînd eram adjuncta comandantei unei tabere de copii evacuaţi din oraş...“

„Mi-ai povestit asta. O tabără în partea apuseană a regiunii Harz. Pe vremea aceea aveai vîrsta pe care o are astăzi Scherbaum...“

„Ai dreptate. Abia împlinisem şaptesprezece ani. De asemenea, trebuie să admitem că atunci credinţa oarbă în Führer, în popor şi în

patrie era generală. Şi totuşi, chiar,şi astăzi, strigătul acela isteric după grenade antitanc mă pune sub semnul întrebării. Am avut tupeul să iniţiez băieţi de paisprezece ani în mînuirea acestor instrumente ale morţii...“

„Dar grupul dumitale de luptă, dragă Irmgard, nici n-a apucat să intre în acţiune...“

„Nu-i meritul meu. Americanii ne-au luat prin surprindere...“

„Şi odată cu asta ar trebui să dai uitării povestea dumitale. Cui i-ar trece astăzi prin minte să acuze o fată care avea atunci şaptesprezece ani, cînd proaspătul nostru cancelar federal, în ciuda trecutului său, trece drept capabil...“

„Am pierdut orice drept de a emite vreo părere asupra cazului Kiesinger. De asta nu mă poate absolvi nimeni. La urma urmei, am denunţat în faţa conducerii districtului un ţăran, un simplu ţăran, numai fiindcă s-a împotrivit, şi a făcut-o cu o hotărîre nestrămutată, să-şi pună la dispoziţie ogorul pentru săparea unui şanţ antitanc.“

„După cum mi-ai povestit de curând, bietul ţăran a murit zece ani mai tîrziu de moarte naturală. Dacă nu reuşeşti să scapi de ideea asta, eu te absolv.“

Această absolvire mi-a dat prilejul să fac cunoştinţă cu mînia colegei mele Irmgard Seifert. Pînă adineauri şezuse, dar acum s-a ridicat în picioare: „Îţi interzic, cu toată prietenia care ne leagă, să încerci o rezolvare atît de superficială a conflictului meu interior“.

(Mai tîrziu, cînd încă nu-mi trecuse supărarea, am marcat cîteva puncte prin lovituri directe cu privire la stările haotice Care domneau în acvariul ei: „Şi ce mai fac peştii dumitale petrecăreţi? Cine pe cine mănîncă la ora asta?“.) În cancelaria profesorilor eram plin de amabilitate: „întâmplarea aceea neclară şi culpabilă ar trebui să-ţi dea astăzi puterea să-i îndrumi cu grijă pe cei tineri, care încă nu reuşesc să-şi formuleze neîncrederea crescîndâ“.

Ea tăcea, iar eu am continuat să vorbesc în gol: „Să luăm amîndoi în considerare faptul că elevul nostru Philipp Scherbaum abia a împlinit şaptesprezece primăveri. Durerile lumii îl fac să sufere. Cea mai îndepărtată nedreptate îl loveşte şi pe el. Nu vede nici o cale de ieşire. Sau numai una: vrea să dea foc cîinelui său pentru ca astfel lumea - sau măcar iubitorii de cîini din Berlin - să vadă în asta un simbol“.

Iată că e iarăşi prezentă: „E absurd!“.

„Fireşte. Fireşte. Cu toate acestea, trebuie să învăţăm să înţelegem situaţia fără ieşire în care se află băiatul.“

Ea a vorbit, înconjurată de ordinea obişnuită din cancelaria profesorilor: „E un lucru absurd, lipsit de orice răspundere“.

„Mie-mi spui! Şi totuşi, pînă acum n-am reuşit să-l conving pe băiat să renunţe la intenţia lui.“

Arhanghelul vorbi: „Atunci trebuie să te simţi obligat a-i anunţa pe cei în drept“.

„Vrei să spui că...“

„Nu vreau să spun, ci te sfătuiesc insistent.“

„Poate că te referi la conducerea şcolii?“

„Da' de unde. Ameninţă-l pe băiat cu poliţia. Pe urmă o să vedem ce se va întîmpla mai departe. În caz de nevoie, dacă dumneata eziţi, va trebui să mă hotărăsc eu s-o fac.“

(Irmgard Seifert are ce are cu poliţia. Oare e cazul să spun: acum, ca şi înainte?) La telefon, dentistul meu nu era de aceeaşi părere: „Nimeni nu face apel la păzitorii ordinii pentru orice fleac. Continuaţi discuţia cu băiatul. Discuţiile împiedică acţiunile“.

Să devii astfel un complice al ordinii. Iar el tratează totul aşa cum tratează cariile:

„Trebuie să preîntâmpinăm. Nu revoluţie, ci profilaxie stomatologică. Să ne hotărîm, în sfîrşit, pentru tratamentul preventiv. Pentru combaterea sugerii degetului. Campanii împotriva respiraţiei pe gură. Exerciţii de corectare a masticaţiei distale. Prea multe fapte cu rezultate dubioase. Acţiuni pentru cucerirea Lunii cînd, deocamdată, nu există o pastă de dinţi eficace, cu proprietăţi curative. Prea mulţi oameni ai faptelor şi tăietori de noduri gordiene

Fapta este oare o resemnare activă? Ceva vrea să se dezvolte şi se mişcă minimal, cînd iată că apare omul faptelor şi sparge geamurile serei.

„Prin urmare, negi că aerul curat (aerul pur) este o binefacere în toate cazurile?“

„Din această cauză a fost întrerupt un proces de evoluţie, ale cărui rezultate preliminare erau oricum promiţătoare...“

Fapta ca subterfugiu. Ceva trebuie să se întîmple. Făptaşul, o noţiune juridică. Ce înseamnă a trece la fapte, a traduce ceva în fapt? (Cînd dentistul meu vrea să împiedice fapte cu ajutorul discuţiilor, ajunge la concluzia: discuţia nu este faptă.) Îmi amintesc cum a calificat dintr-o singură privire piatra mea de pe dinţi: „Nu arată deloc bine. Trebuie îndepărtată în mod radical“. Dar dacă aş compara capitalismul cu piatra de pe dinţi care trebuie înlăturată?

Şi totuşi. Intervenţia la care a fost supusă progenia mea, pe care dentistul o numea autentică deoarece era înnăscută, n-a constituit şi ea o faptă? El va spune: cunoaştere plus pricepere în profesie, pe cînd extracţia precipitată a dinţilor, această obsesie de a crea un gol care să nu mai doară, este o faptă fără cunoaştere: prostia trece la faptă.

Aşadar hărnicie, îndoială, înţelepciune, silinţa de a învăţa, ezitare, luare repetată de la capăt, ameliorări abia vizibile, rezultate greşite dinainte calculate, evoluţie pas cu pas: procesiunea salturilor; pe cînd

omul faptei trece cu o săritură graţioasă peste procesele lente, aruncă deoparte cunoaşterea care-l frînează, e uşuratic şi trîndav: trîndăvia ca trambulină a faptei.

Sau poate că şi teama. Evoluţia, aşa se pare (aşa este), nu mai poate fi citită pe ecran. Nici un ac indicator nu se mai mişcă şi nu mai anunţă micul progres de fiecare zi. Nemişcarea şi mersul în gol respiră renumita linişte de mormînt, în care colega mea Irmgard Seifert îşi lansează acel „Măcar dacă s-ar întîmpla ceva..." al ei. Linişte, în timp ce cifra indicînd pierderile urcă mereu. O încremenire ca rezultat al spaimei înăbuşite, pe care Scherbaum vrea s-o alunge cu fapta lui: teama împinge la faptă.

Dentistul meu rîse în receptor: „Copiii fluieră cînd trec printr-o pădure. Chiar şi făurirea lumii, ca simplă serie de fapte luate în succesiunea lor, este o faptă determinată de teamă, deghizată apoi în Creaţiune. Un exemplu prost ca acesta se perpetuează. Făptaşii se dau drept creatori. Ar fi trebuit să i se atragă dinainte atenţia bătrînului domn care sălăşluieşte acolo sus. Cunoaşteţi teza mea: discuţiile împiedică acţiunile".

Răgazul ca sumă a experienţei de viaţă, ne recomandă Seneca ajuns la bătrîneţe, cel care îi scria discursurile lui Nero şi a lăsat cuvîntul pradă faptei. (Sfaturi, pe care mi le-a dat.) Să fixez ca temă pentru o compunere: Ce sunt faptele? Sau să-l transform pe Scherbaum într-un Lucilius, ca să se piardă în discuţii? Unui stomatalog practician, care îndepărtează piatra de pe dinţi, aşadar răul, şi-şi permite intervenţie după intervenţie, îi convine să vorbească. Cei ce făptuiesc recomandă răgazul.

Stăteau în grupuri, pe care Scherbaum le schimba trecînd în grabă de la unul la altul. Gerul uscat ţinea de la începutul anului. Grupurile stăteau înghesuite. („Brrr" e cuvîntul lor, învăţat de la Donald Răţoiul, pentru a desemna gerul; moda asta de a vorbi prescurtat: ciao, mag, teve...) Vero Lewand aprinse o ţigară care trecu din mină în mînă. („Ei, şi?") Printre grupuri - vrăbiile, şi ele în grupuri.

Cînd i-am aţinut calea lui Scherbaum în curtea şcolii, aţinut în adevăratul înţeles al cuvîntului, căci i-am tăiat drumul cînd voia să treacă de la un grup la cel următor, i-am spus în mod premeditat: „îmi pare rău, Philipp. Dacă nu vrei să renunţi la proiectul dumitale, voi fi nevoit să-i sesizez pe cei în drept, şi anume poliţia. Cred că ştii ce poate să însemne asta".

Scherbaum rîse cum numai Scherbaum poate să rîdă: nici măcar jignitor, mai degrabă cu un fel de orgoliu binevoitor, apoi cu o nuanţă grijulie în voce, de parcă ar fi încercat încă o dată să mă cruţe: „Sînt sigur că nu vă veţi coborî pînă acolo. Aveţi o stimă prea mare faţă de dumneavoastră ca să faceţi una ca asta".

„Cu toate astea, mă gîndesc foarte serios cum ar trebui formulată o asemenea sesizare, dacă va fi cazul…"

„Nici n-aţi putea suporta asta, drumul pînă la secţia de poliţie şi celelalte…"

„Te previn, Philipp…"

„Şi nu se potriveşte deloc cu felul cum vă pieptănaţi."

(Ea lăsă grupului restul ţigării, se apropie în ciorapiipantalon de un verde metalic. Am început să înşir fără noimă: absurditatea, orgoliul, pericolul, bestialitatea, prostia. Însăilam vorbe ca: pe de o parte, tocmai fiindcă, de necrezut, neputincios, ireal. Pentru Scherbaum nici un cuvînt nu era de ajuns. „Ştiu", zise. „Sînteţi obligat să vorbiţi astfel, în calitate de profesor." Iar după ce eu am vorbit de false aplauze şi de o scurtcircuitare nebunească, Vero Lewand zise: „Ei, şi?".

„Doamna profesoară Seifert ar vorbi întocmai ca şi mine, dacă ar şti ce ai de gînd să faci."

„Aha. Arhanghelul a şi aflat."

Înainte de a putea să atenuez puţin, Vero Lewand s-a şi înfipt: „Aia. Aia n-are voie să spună nimic. Tot timpul vorbeşte de rezistenţă şi de datoria de a rezista".

Începu s-o imite pe Irmgard Seifert, dar nu reproducînd felul ei de a-şi modula vocea, ci stilul emfatic în care se exprimă: „În cele mai întunecate ceasuri ale poporului nostru s-au ivit mereu şi mereu bărbaţi care s-au ridicat şi au trecut la fapte. Ei au valoare de simbol. Ei şi-au aşezat pieptul în calea nedreptăţii!". Pocnindu-şi degetele, Vero Lewand îmi făcu semn: acum e iar rîndul dumneavoastră.

Cu ajutorul unor punţi de legătură de genul: „Desigur că acum veţi crede că…" sau „Acum aţi putea spune că…" am clădit un dialog de lungă respiraţie avînd consistenţa unui castel de cărţi de joc, pe care Scherbaum îl dărîmă, nerăbdător, dintr-odată: „De ce nu spuneţi: fă-o? De ce nu spuneţi: ai dreptate? De ce nu-mi daţi curaj? Fiindcă e nevoie de curaj pentru asta. De ce nu mă ajutaţi?".

(Pauza care a urmat nu era uşor de suportat. Cu neputinţă să te refugiezi în spatele unei împletituri de fraze. Iar acum, dă-i drumul, haide, dă-i drumul!) „Scherbaum, ultimul meu cuvînt. Îmi voi procura de la adăpostul de animale găsite Lankwitz un cîine, îl voi ţine pînă se va obişnui cu mine, pe urmă îl voi stropi cu benzină şi-i voi da foc exact în locul pe care mi-l vei indica dumneata. Voi lua cu mine şi pancarta dumitale. Iar presa şi televiziunea vor fi de faţă. Vom redacta împreună un manifest care să informeze cu competenţă asupra efectelor napalmului. După ce voi fi arestat sau poate chiar omorît, vei putea împărţi foile pe Kudamm împreună cu prietena dumitale. De acord?"

Curtea şcolii se golea. Vrăbiile începeau să se apropie. Limba mea pipăia cele două corpuri străine: punţi din degudent, un procedeu

special. Vero Lewand respira cu gura deschisă. Iar Scherbaum privea printre castanii desfrunziţi din curtea şcolii. (Aşa stăteam şi eu odată, priveam, dar nu găseam puncte de sprijin în aer, ci le plasam pe nisip: Stortebeker elaborează iarăşi schiţe. Are un plan. Are un plan...) Ultimul sunet al clopoţelului. Deasupra - avionul Panam spre Tempelhof.

„De acord, Philipp, de acord?"

„Fii atent, Flip. Doar sîntem puşi în gardă împotriva intelectualilor împestriţaţi cu toate culorile."

„Tu nu te băga. Treaba asta se cere gîndită."

„Ba nu, acum, Philipp, de acord?"

„Fără Max nu pot să iau asemenea hotărîre."

Se întoarseră amîndoi şi plecară, lăsîndu-mă singur. Mîna mea căuta în buzunar arantilul: modesta certitudine.

„Înţeleg, înţeleg! spunea dentistul meu. Vreţi.să cîştigaţi timp. Să vă faceţi rost de un cîine. Să-l deprindeţi cu iubitul său stăpîn. Între timp, planul lui Scherbaum se perimează. Poate că pînă atunci se şi întîmplă ceva. Există în permanenţă speranţa că se va ajunge la un armistiţiu. Sau papa dăruieşte lumii o noua enciclică pentru pace. Bursa reacţionează cu nervozitate. Ambasadori extraordinari se întîlnesc pe teren neutru. Nu-i rea tactica dumneavoastră, nu-i deloc rea."

„În nici un caz nu pot admite ca băiatul să se expună unui eventual linşaj."

El nu putea fi convins: „Tocmai asta spun şi eu: nu-i lipsită de şanse manevra dumneavoastră plină de inteligenţă tactică" - şi iată că am început să cred şi eu, preţ de o jumătate de frază, în încercarea mea de a salva un elev. (Şi totuşi, în timp ce mă bărbieream în faţa oglinzii, eram hotărît s-o fac, s-o fac.) Dentistul ar trebui să mă cunoască. Mi-a analizat piatra de pe dinţi după ce a scos-o: „încercaţi să găsiţi la Lankwitz o căţea gravidă. Astfel îi veţi oferi elevului dumneavoastră prilejul să vă absolve de promisiunea pe care i-aţi făcut-o. Fiindcă n-o să vă ceară niciodată să daţi foc unui animal care urmează să fete".

„Propunerile dumitale cinice trădează o origine medicală."

„Da' de unde. Nu fac decît să duc mai departe, cu consecvenţă, gîndurile dumneavoastră. Oricum, sînt convins că amîndoi aşteptăm cu nerăbdare hotărîrea comună pe care o vor lua băiatul şi basetul."

Şi dacă acum va spune da? Dacă totul cade asupra mea? Dacă între încercarea mea de a-l induce în eroare şi îndeplinirea datoriei el va spune, pur şi simplu, „Da"? înseamnă că nu mai trebuie să iau hotărîri. (Nici personale.) Pot să aşez cheia de boltă: profesor secundar din Berlinul Apusean, 40 de ani, protestează împotriva războiului din Vietnam dînd foc în public unui cîine şpiţ... Dar nu pe Kudamm.

Prefer să mă întorc la ideea cu Bundestagul. E mai serios, dacă judecăm din punctul de vedere al eficacităţii protestului. Planul ar trebui studiat din vreme. Cu declaraţii făcute presei şi transmise de toate agenţiile, înainte de dezbaterile legate de o interpelare importantă. În prealabil aş putea să-i scriu fostei mele logodnice: „Dragă Linde, vino, te rog, la Bonn, în faţa clădirii Bundestagului, intrarea principală. Şi, te rog, ia copiii cu tine. Şi pe soţul tău, dacă nu se poate altfel. Vreau să-ţi arăt ceva, ba nu, să-ţi dovedesc, ca să înţelegi şi tu, în sfîrşit, că nu sînt căţeluşul drăgălaş şi smiorcăit din care voiai neapărat să faci un profesor titular, ci mai degrabă un bărbat, adică un om de acţiune. Vino, Linde, vino! Ofer lumii un simbol...“

Orele mele de curs au avut de cîştigat de pe urma relaţiei încordate profesor-elev. Am încercat, sprijinindu-mă tot timpul pe fapte reale, să-i fac cunoştinţă lui Scherbaum cu haosul istoriei. (În afară de el şi de Vero Lewand, clasa aproape că nici nu contează: se strecoară şi, de bine, de rău, promovează, satisfacînd exigenţe medii.) Am pus un accent deosebit pe demascarea absurdităţii unor acţiuni pornite cu intenţii raţionale. Deşi planul prevedea altă lecţie, ne-am ocupat de Revoluţia Franceză şi urmările ei. Am început cu legătura logică dintre cauze. (Ideile Iluminismului: Montesquieu, Rousseau. Critica adusă de fiziocraţi sistemului economic mercantil şi societăţii bazate pe ierarhia de clasă.) Pînă la epuizare i-am atras atenţia lui Scherbaum asupra controverselor dintre reprezentanţii democraţiei liberale şi ai celei totale. (Digresiuni în legătură cu antagonismele de mai tîrziu dintre democraţia parlamentară - formală - şi sistemul consiliilor.) Am vorbit despre justificarea morală a terorii.

Vreme de un ceas am analizat în amănunt sloganul atemporal „Pace bordeielor, război palatelor!“. În sfîrşit, bazat pe documente, am arătat cum - şi anume cu nestăvilită aviditate - revoluţia îşi devorează copiii. (Danton al lui Buchner ca mărturie a absurdităţii.) Şi cum toate au sfîrşit în reformism. Cu răbdare, se putea obţine acelaşi lucru la un preţ mai mic. Astfel a devenit posibil Napoleon. Revoluţia ca reproducţie. Mici digresiuni: Cromwell-Stalin. Absurdităţi inevitabile: revoluţia creează restauraţia, care urmează să fie înlăturată prin revoluţie. De asemenea, repercusiuni în afara Franţei: Forster la Mainz[16]. (Cum atmosfera din jurul lui devine irespirabilă. Cum eşuează. Cum Parisul îl adoptă şi apoi îl expectorează.)

Iar cînd am vorbit de exemplul Elveţiei, am arătat cum se dezice Pestalozzi de revoluţie din pricină că aceasta se împotmoleşte în tot felul de reforme mai mari sau mai mici, cînd el doreşte marea transformare, noua împlinire a omului (în acest sens şi Marcuse. Refugierea în doctrina mîntuirii: existenţă paşnică.) Cu prudenţă, l-am

citat pe Seneca, înainte de a-l cita pe Pestalozzi în curs de resemnare: „Cîndva, oameni mai buni vor chema oameni mai buni în fruntea lor...“

Mai înainte mi-am făcut note mentale asupra dublilor mele: s-ar putea ca Scherbaum să rîdă dacă mă refer cu prudenţă la Seneca şi pe larg la Pestalozzi. N-are decît să rîdă. Şi rîsul împiedică faptele.

Dar el a rămas atent şi, ca întotdeauna, sceptic. Fără să facă gropiţe de rîs.

Un cimitir de cîini mărgineşte drumul de acces spre adăpostul de animale Lankwitz. Pietre de mormînt (măsura pentru copii) povestesc despre Putzi, Rolf, Harras, Bianka. Femei în vîrstă vin mereu şi aranjează iedera. Ici şi colo sînt fotografii incrustate în marmură. Inscripţii vorbesc de credinţă, de neuitată credinţă.

Înainte de începerea orelor de curs, Scherbaum mă aştepta la staţia de autobuz: „Ne-am gîndit. Nu merge“.

„Pot să aflu motivul sau motivele?“

„Propunerea dumneavoastră era cît pe ce să ne facă slabi.“

„O slăbiciune justificată...“

„Recunosc: bineînţeles că ne e teamă...“

„Lasă-mă pe mine s-o fac, Scherbaum. Chiar dacă acum sună cam emfatic: mie nu mi-e teamă.“

„Exact. Şi de aceea nu merge.“

„Sofisticărie...“

„Asta trebuie s-o facă numai cineva căruia îi e teamă.“

„Înainte mi-era şi mie teamă...“

„Căci un lucru a devenit limpede pentru mine: ceea ce faci fără teamă nu contează. Dumneavoastră vreţi s-o faceţi numai ca să n-o fac eu. Nu credeţi în asta. Sînteţi un adult şi vreţi, ca întotdeauna, să evitaţi ceva şi mai rău.“

(Iată-mă cum stau aici: profesorul titular Eberhard Starusch, care nu se teme şi vrea să evite ceea ce e şi mai rău, cu mica mea durere oblojită cu arantil. Asta ar fi trebuit să spun: că de durerea de dinţi, oricum, mi-e teamă. Şi cînd dentistul se pregăteşte pentru anestezia locală: frica de micile şi neplăcutele înţepături...)

„Prin urmare, ca adult mi-am pierdut, după părerea dumitale, puritatea şi, în consecinţă, şi teama. Rezultă de aici că, impur fiind, nu pot aduce un sacrificiu.“

Scherbaum căută puncte de sprijin în aer şi iată că într-adevăr Ie găsi: „Toată chestia asta n-are nimic de-a face cu puritatea şi cu sacrificiul. Uneori vorbiţi ca Arhanghelul, adică foarte bombastic. Sacrificiul, să nu uităm, este ceva simbolic. Ceea ce vrem noi să facem are un scop. Dar reuşeşte numai dacă ţi-e teamă“.

Cuvintele contau mult: „Scherbaum, cînd cuiva îi e teamă să facă ceva, dar totuşi o face, deoarece prin asta urmăreşte un scop politic sau, să zicem, un scop umanitar, atunci el face un sacrificiu, se jertfeşte“.

„Bine, fie şi aşa. În orice caz, treaba asta trebuie să fie o treabă foarte curată.“

Aşa cum Vero Lewand m-a oprit pe sală - „Dacă nu veţi înceta să sădiţi nesiguranţa în sufletul lui Flip cu manevrele dumneavoastră necurate...“ -, tot aşa m-a apostrofat şi Irmgard Seifert în timpul recreaţiei mari: „Eberhard, nu-mi place felul dumitale de a propune soluţii superficiale pentru rezolvarea problemelor mele. Dacă există o soluţie pentru mine, atunci trebuie să fie foarte curată. Mă înţelegi?!“.

Dentistul m-a consolat cu argumente ştiinţifice de contestare a purităţii, argumente care îmi erau cunoscute. Venisem la el: „Pentru control“. Zîmbea atoateştiutor şi m-a enervat cu pluralul său colegial cînd mi-a spus „Noi doi, cei impuri“ şi cînd s-a referit la punţile mele din degudent de la maxilarul inferior: „Nici măcar aurul acesta platinat, menit să vă ajute la o articulaţie normală, nu este, într-un sens mai elevat, pur, fiindcă acest aliaj special este un patent al întreprinderii Degussa, care întreţine legături comerciale destul de suspecte cu Africa de Sud. Oriunde te-ai întoarce, dai peste ceva putred. Dar e un lucru uimitor că însuşi elevul dumneavoastră, pe care-l socoteam ca fiind înzestrat cu simţul realităţii, în ciuda exaltării inerente tinereţii, pune asemenea condiţii absolute“. Înainte de a-mi controla punţile din degudent, de a supune unei pensulaţii gingiile mele încă inflamate, de a unge cu o alifie izolatoare arsura de pe buza de jos, care încetul cu încetul se cicatriza, am căzut de acord: „Se ridică acum o generaţie nouă care, în pofida concepţiilor realiste pe care le afişează, este în căutarea unui nou mit. Atenţie, atenţie!“.

(Ea vine în întîmpinarea intenţiilor mele. Enumera pe degete ceea ce am de gînd să fac: astăzi e vorba de intenţia aceea.) Aproape de miezul nopţii stătea lîngă mine, la barul cîrciumii din colţul străzii şi spunea: „M-am gîndit că nu puteţi fi decît la Reimann sau aici“.

Mi-a îngăduit s-o tratez cu un pahar de cola şi o secărică. (Nu trebuie să-i dau impresia unui interogatoriu. Totul să decurgă firesc, de la sine. Metodă veche, ţărănească: cine vrea să cumpere un porc trebuie să vorbească de starea vremii.) „Odinioară, înainte de a avea plăcerea să intru în rîndurile corpului didactic, am lucrat în industria de ciment. Iar cimentării, aşa li se spune muncitorilor din ramura cimentului, beau încă de la gustarea de dimineaţă unul sau două păhărele de secărică, ce-i drept, fără să-şi spele apoi gîtlejul cu cola. În schimb, o făceau cu mai multe sticle de bere Nette. Nette este un pîrîu

din regiunea Voreifel. Şerpuieşte pitoresc prin cea mai mare regiune cu exploatări de piatră ponce din Germania. Piatra ponce provoacă sete. Bineînţeles că nu ştiu dacă te interesează piatra ponce. Oricum, din punct de vedere geologic, piatra ponce aparţine de tufurile trahitice din regiunea Laach. Cu erupţia acestor tufuri, activitatea vulcanică din regiunea lacului Laach a luat sfîrşit..."

„De ce nu-l lăsaţi în pace pe Flip?"

(Iat-o aici, lîngă mine, fără să-i pese cîtuşi de puţin de piatra ponce.) „După cîte ştiu, domnişoară Lewand, afirmi că eşti marxistă. De aceea nu pot pricepe de ce te interesează atît de puţin condiţiile muncitorilor din industria prelucrătoare de piatră ponce. Şi eu pretind că sînt marxist..."

„Dumneavoastră sînteţi un liberal. Iar despre liberali se spune: «Se declară, ce-i drept, pentru marxism, dar nu sînt dispuşi să-l pună în practică». Nu se pot hotărî."

„E adevărat. Sînt un marxist liberal care nu se poate hotărî."

„Sîriteţi marxist numai în vorbe, dar acţionaţi în spiritul liberalismului. De aceea încercaţi să-l îmbrobodiţi pe Flip. Dar n-o să vă reuşească."

(Să tragem la sorţi cu două paie? De altfel, poate fi destul de drăguţă în paltonaşul ei cu glugă...)

„Chelner, o blondă!"

„Mie una mică."

„Dragă Veronika. Implicit este şi în interesul dumitale dacă îi atrag atenţia lui Philipp asupra urmărilor unui sacrificiu atît de absurd."

(Această insistenţă nazală.) Vero Lewand vorbi încet - aş spune că într-un fel interiorizat - către rafturile cu sticle aliniate dincolo de tejgheaua barului: „În *Iu Gung mută munţii din loc*, Mao Zedong spune: «Să fii ferm hotărît, să nu te dai în lături de la sacrificii şi să birui toate greutăţile, pentru a obţine victoria». Asta este. Acum plec. Puteţi să interpretaţi întotdeauna orice, de schimbat, însă, nu puteţi schimba nimic. Ne aflăm în pragul celei de-a treia revoluţii. Numai cîţiva reacţionari n-au înţeles încă acest lucru".

Pe cînd pleca, mi-a fost adusă şi halba mea blondă. Mi-ar fi plăcut să-i vorbesc despre tinereţea mea de om păţit care ştie multe. Despre şovăială şi despre aversiunea de a aşeza cuvinte pe baricade. (După cum vorbuliţa asta - sacrificiu - îmi constipă urechea: după luni de lupte pline de sacrificii, Armata a şasea a trebuit... Un mic sacrificiu pentru ajutorul de iarnă... Sacrificare sacrificare...) Vai, cum păleşte pînă şi strălucirea aurului.

Oricum, propunerea mea a tulburat noţiunea de sacrificiu a lui Scherbaum, legată de puritate şi totuşi de un scop final: a sunat la uşa mea, n-a vrut să intre, îl ţinea pe Max în lesă şi mi-a spus: „Chestia cu

cîinele de la adăpostul de animale ne surîde. Nu trebuie neapărat să fie Max. Plec la Lankwitz şi-mi cumpăr, dacă au, un şpiţ alb. Ştiţi cumva cît ar putea sa ceară pentru un şpiţ fără pedigri?".

Voia să împrumute bani de la mine şi mi-a spus: „Către sfîrşitul lunii sînt întotdeauna cam strîmtorat" - totuşi, s-a împotrivit să intre în casă cînd l-am rugat să-mi acorde un scurt răgaz de gîndire: „Prepar la repezeală un ceai, Philipp, şi pe urmă vom discuta cazul în mod realist".

„Vero mă aşteaptă jos. Puteţi să-mi daţi banii şi mîine."

„Ceri cam mult de la mine, vrei să-ţi împrumut bani, ca să-ţi poţi cumpăra un şpiţ, să-l stropeşti cu benzină şi să-i dai foc în public şi, cu toate acestea, nu-mi îngădui să-mi formez cît de cît o idee despre gîndurile dumitale, care sînt, după cum trebuie să-ţi mărturisesc, foarte nestatornice. Asta nu e cinstit...

„Ei, dacă nu Vreţi..."

„Abia ieri totul trebuia să fie «foarte curat», şi iată că astăzi ai şi ajuns la un compromis putred, prin faptul că vrei să obţii bani de la un adult care nu crede în asta şi căruia nici măcar nu-i este teamă. De ce îţi mistifici sacrificiile?"

„N-ar trebui să întrebaţi, ci să ajutaţi."

„Bine. Ţi-e teamă pentru Max. O teamă lesne de înţeles. Iar acum trebuie ca eu şi un şpiţ oarecare de la adăpostul de animale Lankwitz, poate chiar o căţea care aşteaptă să fete, să plătim laşitatea dumitale care, dă-mi voie să ţi-o spun, e de-a dreptul lamentabilă."

„Chestia cu Lankwitz a fost ideea dumneavoastră."

„Pentru care răspund pe deplin, în interesul dumitale."

„Dar probabil că şi dumneavoastră aţi fi cumpărat un şpiţ."

„Nu pentru a ţi-l salva pe Max. E vorba de dumneata, Scherbaum, de dumneata! În schimb, planul dumitale este exploatare, imperialism autentic. Să-ţi cruţi cîinele propriu şi să ucizi o vietate oarecare. Nu-mi place treaba asta calculată."

„Nici mie. Probabil că aveţi dreptate."

Scherbaum m-a lăsat în pragul uşii deschise, a trecut pe lingă ascensor fără să se oprească şi a alergat, ba nu, s-a refugiat pe scări în jos cu Max al lui. Mi-am pregătit un ceai, am băut două înghiţituri, după care l-am lăsat să se răcească.

(Sînt mulţumit de mine. Oare sînt mulţumit de mine? Cîteva mici avantaje obţinute după-amiază, care, odată cu înserarea, încep să se fărîmiţeze.)

„Ar fi trebuit să-i împrumutaţi băiatului banii", a spus dentistul meu. „Toate aceste situaţii care să-l facă să piardă timp: călătoria la Lankwitz. Alegerea şi cumpărarea cîinelui. Cumpărarea unei lese. Prezenţa şpiţului alb în locuinţa părinţilor. Lămuriri date mamei, care

la rîndul ei să-l lămurească pe tată - sau invers. Pe urmă, să luăm în considerare cazul favorabil: începutul prieteniei între baset şi şpiţ. Joacă hazlie, înhăţarea din zbor şi ridicatul pe picioarele dinapoi pentru a face frumos. Poate că elevul dumneavoastră are o soră mai mică...“

„Nu are. Nu are.“ „Doar o presupunere. Şi copilul se ataşează de şpiţ şi cere, cu consimţămîntul părinţilor, să-i fie dăruit ei. Toate aceste urmări imprevizibile ar fi încurcat de mai multe ori şi în proporţii crescînde planul elevului dumneavoastră.“ „Speculaţii, doctore. Simple speculaţii.“ „Dar asta nu e tot: noua situaţie v-ar fi permis să mizaţi pe baset împotriva şpiţului. De pildă, cu întrebări-capcană: «De ce să nu dăm foc ambilor cîini?» Sau: «Să permitem cîinilor să tragă la sorţi scoţînd cu botul un bileţel?» Sau: «Nu este oare nedrept să decizi astfel, în mod despotic, asupra vieţii şi morţii unuia sau celuilalt dintre cîini?» O socoteală simplă, stimate domn: doi cîini fac mai mult decît unul. Totul devine mai complicat şi, în consecinţă, mai aproape de raţiunea practică...

Convorbirea noastră telefonică mai atinse în treacăt chestiuni de dentistică, ceva comentarii marginale privitoare la politica zilei („Acest Lübke[17] e într-adevăr greu de suportat...“) şi ajunse în cele din urmă la obişnuitul schimb de citate.

El: „De altfel, Seneca ne spune în legătură cu etica: «Societatea noastră umană este asemenea unei bolţi în arc ce s-ar prăbuşi, dacă fiecare piatră în parte n-ar...»„

Eu: „Motivul acesta al bolţii este reluat mai tîrziu de Kleist într-o scrisoare către sora lui...“

El: „Şi mai departe. Ascultaţi: «Importantă este numai onestitatea etică a vieţii, nu durata ei. Dar adesea ea constă tocmai în a nu trăi prea mult!»„.

Eu: „Dacă Scherbaum aude asta, devine adept al stoicismului: Moşneagul ăsta al dumneavoastră, Seneca, s-ar putea să aibă dreptate. Mîine îi dau foc lui Max. Şaptesprezece ani sînt mai mult decît suficient“.

Dentistul meu rîse. Şi atunci am adoptat şi eu rîsul. (Doi oameni rîzînd pe acelaşi fir.) El a început şi tot el a cedat: „Fireşte că aveţi dreptate. Obsesia moralităţii în vechea Romă reduce speranţele vieţii. Dar în ceea ce îl priveşte pe băiat: ar fi trebuit să-i împrumutaţi banii“.

(Chiar şi acum, la Reimann, cînd duc berea la gură, punţile lui din degudent se fac auzite: Nimic fierbinte! Nimic rece! Corpurile străine sînt bune conductoare... Sfaturile lui sînt prea înţelepte ca să poată fi urmate înainte de a se produce prima neplăcere. Vă sfătuiesc... Mai bine nu mă sfătui, doctore. Oare sfaturile mai au vreo influenţă asupra dumneavoastră? Ce pot să fac, doctore?)

A doua zi - aveam o fereastră - l-am chemat pe Scherbaum de la ora de muzică pe care Irmgard Seifert o ţine cu clasa mea, a XII-a A. El şi-a luat mutrişoara lui de puşti bine-crescut.

„M-am gîndit bine, Philipp. Îţi pun banii la dispoziţie. I-am sunat pe cei de la Lankwitz. Un şpiţ fără pedigri costă între 70 şi 80 de mărci.“

„A fost numai o slăbiciune de moment, ieri, pentru care vă rog foarte insistent să mă scuzaţi. Sau Max sau deloc...“

„Dar oferta mea nu te obligă în nici un fel...“

„La fel de bine aş putea lua şi un cîine de pluş. Sau mai mulţi. Vero Lewand are o colecţie întreagă. De altminteri, ideea nu e chiar atît de rea. De curiozitate, am s-o întreb dacă vrea să se despartă de grădina ei zoologică. Ar fi bine să înceapă aşa, cu totul inofensiv, ca burtăverzimea să-şi zică: Ei da, cîini de pluş. Copilării. Unul dintre acele happeninguri stupide. Şi pe urmă îl sacrific pe Max - şi o să le iasă cozonacul pe nas.“

Apoi îmi oferi o reprezentaţie. Ideea cîinilor de pluş îl captiva. Mimă animale-jucarii, scoase sunete în felul lui Donaid Răţoiul (Poc Buf Smac) şi imită chiar şi vomarea cozonacului: „Ah Hîc Cîh“. Ar fi trebuit să-i întorc spatele şi să plec. Dar cu o frază de încheiere elegiacă - „Păcat, Philipp, voiam să te ajut“ - i-am oferit prilejul să-mi întoarcă el spatele şi să plece: „Ştiu că aveţi intenţii bune faţă de mine“.

Elevul meu plecă înapoi la ora de muzică. De pe sală am auzit clasa cîntînd ceva de Orff[18].

E înzestrat. (Toţi îi vor binele.) Are darul de a pricepe uşor. (Pricepe prea uşor.) Nu participă decît dacă-l amuză. (Excelenta sa lucrare despre simbolul în publicitate: „Steaua Mercedes ca podoabă a pomului de Crăciun“.) E la fel de înalt ca mine, dar are să mai crească. (Stortebeker era ceva mai scund.) Cînd rîde, face gropiţe. Amîndoi părinţii lui trăiesc. Tatăl lui are un post de conducere la firma Schering. Pe mama lui o cunosc de la şedinţele cu părinţii: arată bine la cei patruzeci şi cinci de ani ai ei şi crede că Philipp e „încă foarte copilăros“. Are doi fraţi mai în vîrstă care studiază în Germania Apuseană. (Unul dintre ei la Aachen: construcţia de maşini.) În ciuda unor rezultate care depăşesc cu mult media, obţinute la materiile mele de predare şi pe tărîmul muzelor (cîntă la chitară), va promova şi de data aceasta cu mare greutate. Prietenia lui cu Vero Lewand n-a reuşit să facă din el un radical. (E drept că revendică - absolut rezonabil - desfiinţarea învăţământului religios şi introducerea filosofiei şi sociologiei ca materii de predare demne de toată preţuirea.) Predilecţia lui pentru satiră îl împinge adesea la poante hiperbolice. Într-una dintre compuneri scria: Bineînţeles că tatăl meu n-a fost nazist. Tatăl meu a fost numai supraveghetor de adăpost antiaerian.

Bineînţeles că un supraveghetor de adăpost antiaerian nu este un antifascist. Un supraveghetor de adăpost antiaerian este un nimic. Sînt fiul unui supraveghetor de adăpost antiaerian, prin urmare sînt fiul unui nimic. Acum tatăl meu este democrat, aşa cum înainte era supraveghetor de adăpost antiaerian. Procedează, totodată, aşa cum se cuvine. Chiar dacă uneori declară: „Generaţia mea a procedat adesea greşit“, o face totdeauna cînd se cuvine. Nu ne certăm niciodată. Uneori spune: „Ai să dobîndeşti şi tu propria ta experienţă“. Şi asta se cuvine s-o spună, fiindcă este de prevăzut că voi dobîndi o experienţă proprie. Şi anume, în calitate de nimic sau de supraveghetor de adăpost antiaerian, ceea ce, după cum am dovedit, este acelaşi lucru. („Cu ce vă ocupaţi actualmente?“ „Dobîndesc experienţă.“) Mama spune adesea: „Ai un tată cu vederi largi“. Uneori susţine: „Ai un tată cu vederi prea largi“. Atunci nimicul meu cu vederi largi zice: „Lasă băiatul în pace, Elisabeth. Cine ştie ce ne mai aşteaptă“. Şi asta se cuvine s-o spună. Îl iubesc pe tatăl meu. Ce frumos şi trist ştie să privească pe fereastră. Pe urmă spune: „Voi o duceţi bine. Într-o lume aproape paşnică. Să sperăm că lucrurile vor rămîne aşa. Tinereţea noastră s-a desfăşurat altfel, cu totul altfel“. Îl iubesc într-adevăr pe tatăl meu. (Şi pe mine mă iubesc.) Se spune că, în calitate de supraveghetor de adăpost antiaerian, a salvat oameni de la moarte. Asta e frumos şi bine. Oare voi fi un bun supraveghetor de adăpost antiaerian? La vară, cînd ne vom duce să ne scăldăm în Wannsee...“

Era destul de greu să dai o notă acestei compuneri. (Cu o indicaţie în care relevam literaturizarea exagerată, am încercat să înlocuiesc clasificarea.) Da, e într-adevăr înzestrat.

Şi Irmgard Seifert îl socoteşte pe Scherbaum un elev înzestrat. („Băiatul are vocaţia muzelor...“) Dar înainte să pot folosi prilejul de a vorbi cu ea despre Scherbaum, s-a lansat din nou (şi cu aceleaşi modulaţii pătrunse de suferinţă) într-o discuţie nesfîrşită despre scrisorile acelea vechi, a căror descoperire şi considerare le redescoperea şi reconsidera mereu şi mereu. De data aceasta, un pasaj - „în sfîrşit, sînt gata de sacrificiu!“ - i se păruse deosebit de semnificativ, fiindcă expresia „în sfîrşit“ era în măsură să demonstreze că înainte probabil că nu fusese pregătită pentru sacrificiu, că şovăise. Am încercat s-o conving să dea importanţa cuvenită şovăielii: „Ea anulează hotărîrea ulterioară sau cel puţin o pune sub semnul întrebării“.

Discuţia avea loc la Paulsborn, între castelul de vînătoare şi hanul din pădure. Mă luase de acasă cu Volkswagenul ei, la o plimbare în jurul lacului Grunewald. Am parcat maşina lîngă Roseneck şi am plecat să dăm o raită. Nimic neobişnuit, fiindcă pe vremea cînd eram profesor suplinitor aveam obiceiul ca, înainte de începutul anului

şcolar, să înconjurăm o dată lacul Grunewald. Făceam conversaţie cum numai o profesoară titulară şi un profesor suplinitor de aceeaşi vîrstă pot face: de la seriozitate la bună dispoziţie, dar păstrînd distanţa cuvenită, nu fără digresiuni într-o voioşie ştrengărească uşor forţată, care ameninţa adesea să se transforme în contrariul ei, într-o jenă glacială. (Mă simţeam obligat, din pricina naturii, dar şi a faptului că eram doar noi doi singuri, să nu exclud posibilitatea lărgirii colegialităţii noastre prieteneşti pînă la o legătură afectivă oricum imaginabilă la oameni care se apropie de patruzeci de ani; situaţia de jenă care începea să se ivească nu putea fi contracarată decît printr-un umor forţat.) La început, în raitele noastre în jurul lacului păstram distanţa fără să fie necesar să depunem eforturi deosebite; după ce Irmgard Seifert făcuse celebra descoperire în podul casei materne - care îi tulburase viaţa şi o determinase să înceapă iarăşi să fumeze - plimbările „roată-n jurul lacului“ deveniseră apăsătoare în relaţiile dintre noi. În ceea ce mă priveşte, am început (din capriciu şi pe jumătate din dorinţă) să caut şi să provoc situaţii care măcar să creeze posibilitatea contactului intim. Nici ea nu se împotrivi acestei atitudini. Ne vizitam reciproc fără a ne anunţa în prealabil, în toiul unei discuţii ne sărutam pe neaşteptate, pentru ca după sărut să reluăm în grabă discuţia pe acelaşi ton neutru de mai înainte. Ironizam „poftele trupeşti de mic animal“ care ne cuprindeau şi ne băteam joc de neputinţa noastră: „E alarmă falsă, Eberhard. Mai bine să ne scutim de tristeţea pe care am şi început s-o simţim“.

Astfel, ironici şi batjocoritori, chiar agresivi din pricina orei foarte matinale, ne-am început plimbarea după cum stabiliserăm cu o seară înainte. Iarăşi o vizitasem fără o înţelegere prealabilă. Se făcuse tîrziu şi nu se mai sfîrşea.

„Ai ajuns cu bine acasă?“

„Mi-am îngăduit încă două pahare cu bere şi am încercat o combinaţie nouă: cola şi secărică ordinară.“

„Ce nesocotinţă. Nu te cunosc cîtuşi de puţin sub acest aspect. În orice caz, relaţiile noastre se desfăşoară sub semnul unei cumpătări înverşunate.“

„Poate că ne temem să nu stricăm prin fapte echilibrul acestei situaţii deschise.“

„Prostii! Nu sîntem prezenţi decît cu uneltele vorbirii şi cu o cuantă de simpatie infimă şi neutilizată. Dumneata te tîrăşti cu predilecţie înapoi, ca racul şi-ţi cauţi hrana în perioada cînd erai logodit, care, după cum trebuie să recunosc, a fost o perioadă destul de agitată, în timp ce eu, de cînd mi-au căzut scrisorile astea în mînă, depun toate eforturile să urmăresc o fată de şaptesprezece ani care a făcut ceva, a făcut în numele meu ceva, ce n-o să pot niciodată să...“

„Uiţi, dragă Irmgard, că în momentul logodnei mele număram

douăzeci şi şapte de primăveri, prin urmare, dragă Doamne, eram un adult care eşuase...“

„Ce semnificaţie mai pot avea diferenţele de vîrstă cînd e vorba de înfrîngeri pe care nici dumneata şi nici eu nu le putem preface în victorii? De exemplu, de cîteva zile încerc să interpretez în favoarea mea un pasaj dintr-o scrisoare, o mică frază insuportabilă: «În sfîrşit, sînt gata de sacrificiu!». Situaţia mea e pur şi simplu ridicolă: obligaţia de a fi acuzator şi apărător în propria cauză. Ce spui de asta? Expresia «în sfîrşit» pusă în faţă e, oricum, interesantă - nu-i aşa?“

Tocmai lăsasem în urmă castelul de vînătoare şi ne îndreptam cu paşi mărunţi către Paulsborn. Zorile mijeau mohorîte, ziua întîrzia cu lumina ei. Zăpada îngheţată peste noapte scotea sunete. Pe Lange Luch, un pîrîu îngheţat care făcea legătura între Krumme Lanke şi lacul Grunewald, un muncitor forestier spărgea gheaţa cu toporul, la vărsarea în lac, ca raţele să poată pluti. Respiraţia lui forma un norişor alb deasupra umărului. De îndată ce am cotit la dreapta şi am început să tăiem cărarea care se întindea pe malul de nord-vest al lacului, scurtînd drumul cu cîteva lungimi bune, mi-au venit în minte cîteva vorbe bine gîndite, potrivite unei predici de duminică: „Fiindcă, vezi dumneata: îndoiala rodnică, toate cîte se află înaintea acelui «în sfîrşit» au rămas în fiinţa dumitale, pe cînd fapta cea neroadă şi, după cum ştim, lipsită de consecinţe, se află în urma dumitale şi se cuvine a fi înlăturată pentru totdeauna“.

Dar Irmgard Seifert începuse iarăşi să fie zeloasă ca un castor: pînă în locul unde lacul se sfîrşea, mai precis pînă la podul de lemn de peste pîrîiaşul care leagă lacul nostru de lacul Hundekehle, îşi reconstrui înfrîngerea. Iar pe pod, printre raţele gălăgioase aşezate în copcile lor tăiate în gheaţă, cînd am sărutat-o cu furie ca să-i astupbo tul, ei da, ca să-i astup botul, şi abia apucasem să mă depărtez, m-a prins din urmă sfîrşitul unei fraze întrerupte: „...şi totuşi, sînt din ce în ce mai conştientă de faptul că trebuie să fi fost dezamăgită cînd, în urma sesizării mele, nu s-a întîmplat nimic. Sînt nevoită să presupun că am făcut o a doua sesizare, ba nu, să-i spunem denunţ. Mi-am dublat vina“.

Cum eram în întîrziere, am grăbit pasul în direcţia Roseneck: „Dar ţăranul a supravieţuit primei dumitale sesizări, ca şi celei de-a doua, doar presupusă...“

„Nu e vorba de asta. Încearcă să înţelegi!“

„Dacă ai şti ce bine înţeleg!“

„Vorbe, presupuse raporturi cauzale.“

„Întocmai. Ţăranul a murit, după cum mi-ai spus, zece ani mai tîrziu, după al doilea atac de apoplexie. Dumneata trăieşti, cu totul întîmplător am supravieţuit şi eu, iar elevul meu, ba nu, al nostru, aşadar Philipp Scherbaum al nostru este în primejdie...“

„Termină odată cu fanfaronada asta şcolărească. Nimic nu mă poate absolvi. Scrisorile astea, îndeosebi pasajul acela îngrozitor...“

(Am ajuns la fapte, consemnate astfel: Astăzi de dimineaţă, după ora opt şi jumătate, am sărutat-o şi, cu prilejul acesta, mi-am rupt crusta rănii de pe buza de jos, rană ce fusese supusă unui proces de vindecare foarte lent, după care am pălmuit-o pe colega mea Irmgard Seifert. La patru grade sub zero, între pinii şi mestecenii acoperiţi cu un strat de zăpadă, pe cărarea îngheţată care coboară prin pădure spre drumul de acces în direcţia aleii Clay, i-am retezat fraza cu o palmă aplicată cu mîna stîngă. A răsunat destul de tare, dar n-a stîrnit păsări care să se ridice în zbor. Pe vremea cînd eram ucenic-mecanic în aviaţia militară şi mi se spunea Stortebeker, am pălmuit o dată o fată, dar de atunci nu mi s-a mai întîmplat. Tare aş fi vrut, de îndată ce am făcut-o, să fi avut spectatori, ba nu, Linde să fi văzut cum eu... Oricît de caraghioasă ar fi o palmă, e totuşi o faptă. O piatră loveşte suprafaţa apei şi produce cercuri: într-o secvenţă rapidă am mai plesnit-o o dată dintr-o parte pe Irmgard Seifert, dar pe urmă mereu şi mereu în stînga şi în dreapta pe Linde, în stînga în dreapta pe Linde, o dată pe promenada de pe malul Rinului, pe urmă în regiunea depozitelor de tuf aluvionar, apoi pe Mayener Feld, printre blocuri de bazalt, de asemenea în camera de hotel - şi o dată în prezenţa tatălui ei: o faptă pe care o repeţi cu plăcere. „Splendid!“ a zis el. „Splendid. Numai în felul acesta o să se înveţe minte.“)

Irmgard Seifert începu imediat să caute în poşetă după ţigări: „Tu eşti cel care are dreptate. Te rog să mă ierţi“.

Cu aceeaşi mînă i-am aprins ţigara: „Îmi pare rău. Dar n-am avut încotro“.

Trase trei fumuri şi o aruncă: „Voiai să vorbeşti de Scherbaum“.

Pînă la Roseneck am continuat să ne tutuim. Abia în Volkswagen, imediat după ce a pornit motorul, se întoarse iarăşi la obişnuitul dumneata: „Ca şi dumneata, sînt de părere că băiatul e foarte înzestrat, în orice caz are simţ artistic“.

„Însuşi doctorul Schmittchen, care are destule motive să se plîngă de felul cum colaborează Scherbaum cu el, nu spune oare: Şi în specialitatea mea, dacă s-ar concentra mai mult, ar obţine rezultate considerabil îmbunătăţite; calităţile lui ne îndreptăţesc să aşteptăm mai mult de la el“?

Amîndoi am reuşit să rîdem. Ea conducea cu mîna sigură şi puţin cam prea repede: „Nu sînt nici şase luni de cînd Scherbaum mi-a arătat cîteva compoziţii proprii, cîntece acompaniate la chitară şi - după ce l-am rugat - mi le-a cîntat: această situaţie incertă. Pesimism plus angajare. Puţin Brecht, mijlocit de mult Biermann[19], de asemenea Villon. Dar cu o pronunţată notă proprie şi - după cum spuneam - foarte mult talent“.

(Songul lui Scherbaum *Culesul steluţelor* trebuia chiar să fie editat într-o antologie - *Lirică şcolară*.)
„Dar nu mai scrie.“
„Atunci ar trebui să avem noi grijă să scrie din nou.“
„Da, versuri împotriva napalmului, ca să nu fie ars cîinele.“
„N-a fost în intenţia mea s-o spun chiar atît de direct, totuşi, o preocupare artistică intensâ ar putea să dea formă criticii sale confuze şi deocamdată lipsită de un scop final şi - cum procesul de creaţie îi va umple timpul - ne va ajuta, în subsidiar, să obţinem ceea ce dorim.“
„Cu alte cuvinte, arta ca terapie ocupaţională...“
„Dragă Eberhard, dă-mi voie să-ţi reamintesc că dumneata m-ai rugat să te ajut în căutarea unui drum, a unei căi de ieşire pentru tînărul Scherbaum.“
„Bineînţeles că-ţi sînt recunoscător...“
Restul drumului l-am făcut în tăcere. Chiar şi după ce a parcat maşina - nici un cuvînt. Pe drumul scurt pînă la poarta şcolii a spus încet şi aproape cu timiditate: „Spune, Eberhard, îţi poţi închipui scena: eu, la şaptesprezece ani, şezînd la o masă făţuită şi scriind cu litere ronde un denunţ care urmează să-l coste pe un om viaţa?“.

Ce mă îndeamnă s-o îndepărtez, cu îndărătnicie, de sine însăşi? (N-are decît să se scalde în propria-i mocirlă stătută.) Are degete subţiri şi inteligente, cu care culege peştii *guppy* cînd aceştia încep să plutească în acvariu cu burta în sus. (Ceea ce poate fi consemnat astfel: îmi plac mîinile ei, pe care le cunosc fiindcă ne ţinem de mînă cînd stăm pe divanul meu şi vorbim pe deasupra lor, vorbim mereu şi mereu...)

Clasa scria. (Şoapte, scîrţîitul iscat în timpul scrisului, tuse, liniştea în subsidiar.) Stăteam cu faţa la fereastră şi făceam repetiţia către geam: Ascultă, Scherbaum. N-am mai auzit de mult cîte ceva din încercările dumitale lirice. Doamna profesoară Seifert este şi ea de părere că ar trebui să te ocupi îndeosebi de lied, cu atît mai mult cu cît cînţi la chitară. Prin urmare, scrie, Scherbaum, scrie! Ştii tot aşa de bine ca şi mine cîtă forţă, cîtă forţă politică poate fi cuprinsă într-un vers. Gîndeşte-te la Tucholsky, la Brecht, la Celan cu a sa *Fugă a morţii*. Oricum, de la Wedekind încoace, songul politic are o adevărată tradiţie la noi. De aceea songul protestatar ar trebui să capete un nou impuls, mai ales aici, în Germania. Mi-ar plăcea ca, avînd în vedere talentul dumitale...

Cam aşa i-am vorbit şi lui Scherbaum, în curte, în timpul recreaţiei. Stătea în apropierea şopronului pentru biciclete, lîngă Vero Lewand. Am trecut cu vederea faptul că fata fuma. Ea rămăsese, dar nu mi-acorda nici o atenţie. „Ascultă, Scherbaum. N-am mai auzit de mult

cîte ceva din încercările dumitale lirice..."

M-a întrerupt abia cînd am intrat în amănunte cu privire la songul protestatar, cînd am vorbit de mesaj, de Joan Baez, de *If I had a hammer* şi de *Flower-power*.

„Astea sînt pentru adormit copiii. Nici dumneavoastră nu credeţi în ele. Nu reuşesc să urnească nimic din loc. Cu astea, dacă ştii să le aduci bine din condei, poţi cîştiga bani. Nu fac decît să exercite o oarecare presiune asupra glandelor lacrimale. Am încercat chestia asta cu Vero, nu-i aşa? Cînd ţi-am cîntat songul meu cel mai tare - *Cîntec de cerşit* se numeşte şi-şi propune să ceară pîine pentru toată lumea - ai început să plîngi în hohote şi ai spus că e fantastic, pur şi simplu fantastic!“

„Şi chiar e fantastic. Dar nu suporţi cînd cineva spune despre ceva că e bun.“

„Fiindcă tu judeci lucrurile numai prin prisma stării de spirit pe care o creează. E o chestie strict afectivă la tine, strict afectivă.“

„Ei, şi? Dacă-mi place.“

„Fii atentă. În legătură cu songul, vreau să spun că pomana nu face decît să adîncească mizeria şi că pomana nu foloseşte decît celor care dau de pomană, adică posesorilor şi exploatatorilor...“

„Exact asta am priceput. Şi găsesc că e fantastic.“

„Pipiţă.“

(Chiar dacă suna condescendent, se simţea totuşi bunăvoinţa. De fapt, era un cuvînt afectuos. Cînd ea începea să trăncănească despre bază şi suprastructură - „Astăzi avem şedinţă de grup, Flip. Diseară ne ocupăm de plusvaloare. Vino şi tu“ - din refuzul lui indulgent răzbătea şi o oarecare afecţiune: „Eşti şi rămîi o pipiţă“. De asemenea, uşurinţa cu care născocea porecle - Philipp a introdus acel „Old Hardy“ - stătea mărturie pentru talentul lui; numai Scherbaum putea să găsească pentru Irmgard Seifert numele de Arhanghelul; iar Irmgard Seifert - adică Arhanghelul - se exprimase de cîteva ori elogios în legătură cu *Cîntecul de cerşit* al lui Scherbaum.)

„Doamna profesoară Seifert este şi ea de părere că ar trebui să continui pe acest drum al angajării...“

„De.ce? Dacă nici măcar Vero nu pricepe...“

Le-am arătat că, pe de o parte, Scherbaum are dreptate, pe de altă parte, are şi Vero Lewand dreptate şi am elogiat discuţia lor în contradictoriu, calificînd-o ca fiind o dezbatere justificată, care nu face de fapt decît să demonstreze ce forţă infrastructurală posedă în sine songul angajat: „Dar să lăsăm asta, Scherbaum. Dumneata nu crezi în cuvînt. Dumneata vrei acţiune, fapte. Să presupunem că vei înfăptui ceea ce ai proiectat. Îi dai foc lui Max al dumitale în faţa hotelului Kempinski. Oamenii, dacă nu te vor omorî în bătaie, în orice caz te vor băga în spital. Dar dumneata tocmai asta vrei: reacţia

opiniei publice. Titluri pe prima pagină. Proces intentat de Societatea pentru protecţia animalelor. Şcoala hotărăşte, în ciuda unor voturi contra, exmatricularea. Probabil că şi eu va trebui să plec, ceea ce nu e cine ştie ce pagubă. Iar după paisprezece zile nu mai vorbeşte nimeni despre asta, pentru că s-a întâmplat altceva care este anunţat în titlurile de pe pagina întîi, de exemplu naşterea unui viţel cu două capete. Pe de altă parte: te aşezi la masă şi scrii *Balada pentru cîinele Max*. În stil naiv popular, şi totuşi drept la ţintă. Naraţiunea dumitale se desfăşoară etapă cu etapă. Max, căţel jucăuş la o vîrstă fragedă. Max creşte. Philipp îi citeşte lui Max ziarul. Max lasă să se înţeleagă: Dă-mi foc. Philipp spune nu. (Poate chiar cu argumentele mele nevrednice.) Dar Max e hotărît. Nu-l mai urmează pe Philipp, fiindcă îl dispreţuieşte. Şi aşa mai departe, şi aşa mai departe. Dacă songul îţi reuşeşte, va rămîne şi va supravieţui tuturor titlurilor din prima pagină".

Amîndoi au ascultat fără să se clintească. (Este posibil ca proiectul baladei să mă fi subjugat şi pe mine.) Acum Scherbaum îşi ridică umerii, îi lasă să cadă şi-şi lămureşte prietena: „Old Hardy crede în nemurire. Ai auzit: urmează să scriu pentru eternitate".

„Astea sînt obişnuitele lui sentinţe de profesor de germană. E un tigru de hîrtie."

„E bine şi aşa. Iar tigrul vostru de hîrtie e dispus chiar să recunoască faptul că, de cele mai multe ori, poezia nu poate avea un efect imediat, deoarece acţionează lent şi adesea cu întârziere..."

„Dar noi vrem să acţionăm acum, imediat!"

„Deci prin titluri pe prima pagină, care sînt înlăturate de alte titluri pe prima pagină."

„Nu ştiu ce va fi niîine..."

„Asta-i ceva ieftin, Philipp, şi nevrednic de dumneata."

„Nu ştiu nici măcar ce este vrednic."

„Ar trebui să încerci cel puţin să înţelegi lumea în pluralitatea formelor ei şi în ceea ce are ea contradictoriu..."

„Nu vreau să înţeleg. Dumneavoastră să mă înţelegeţi pe mine!" (Asprimea asta apărută pe neaşteptate. O cută de încruntare şi dispariţia gropiţelor de voioşie.) „Ştiu că totul se poate explica. Cum se formulează chestia asta? Fiindcă interesele vitale ale americanilor sunt lezate..." (Şi încercarea mea stupidă, dinainte condamnată, de a potoli lucrurile.) „Chiar aşa şi este. Din păcate. Cînd acum zece ani şi mai bine, la Budapesta, au fost lezate interesele socialismului, reacţia s-a produs îndată..." (Mînia se ridica în el, surdă.) „Ştiu. Ştiu. Totul e de înţeles. Fiindcă s-a întîmplat una, trebuia să se întîmple şi cealaltă. E rău, dar pentru a evita să fie şi mai rău. Pacea îşi are preţul ei. Libertatea nu ni se face cadou. Dacă astăzi cedăm, mîine va fi rîndul nostru. Am citit: napalmul evită utilizarea armelor nucleare.

Localizarea războiului este o victorie a raţiunii. Tatăl meu spune: Dacă n-ar exista bomba atomică şi aşa mai departe, al treilea război mondial ar fi izbucnit de mult. Are dreptate. Se poate dovedi. Ar trebui să fim recunoscători şi să scriem poezii care vor avea efect abia poimîine, dacă vor avea efect, da, dacă vor avea efect. Nu. Nimic nu se urneşte din loc. Oameni ard cu încetul în fiecare zi. O fac. Un cîine, asta-i impresionează."

În liniştea pregătită astfel cu grijă, Vero Lewand zise: „Fantastic, cum o spui, Flip. Fantastic".

„Pipiţă!"

Mîna stîngă a lui Scherbaum a fost oprită de mine (numai mie îmi era îngăduit s-o fac) şi arcuită spre spate. Le-am atras amîndurora atenţia că pauza se terminase şi curtea şcolii se golise. Au plecat, iar după cîţiva paşi Philipp Scherbaum o cuprinse pe Veronica Lewand cu braţul stîng pe după umeri. Am pornit încet după ei şi-mi simţeam gingiile, cele două corpuri străine.

Cum aveam oră liberă, i-am dat dentistului raportul. Mă asculta fără să manifeste nerăbdare şi a vrut să afle amănunte: „Nu cumva prietena elevului dumneavoastră respiră pe gură?".

Am confirmat surprins şi am spus ceva despre polipi. Cînd am încercat să completez relatarea mea cu elemente esenţiale - „Numai cînd vom reuşi aplicarea unui principiu pedagogic universal..." - m-a întrerupt sec: „Îmi place băiatul".

„O face. O face într-adevăr!"

„Probabil."

„Ce măsuri să iau? Ca diriginte al clasei sînt răspunzător..."

„Vă gîndiţi prea mult la dumneavoastră. Nu dumneavoastră, ci băiatul vrea s-o facă."

„Iar noi trebuie să-l împiedicăm."

„La urma urmei, de ce?" Şi dentistul mă întreabă la telefon: „Ce cîştigăm dacă n-o face?".

„Or să-l omoare. Femeile de la Kempinski, cu furculiţele de cozonac. Or să-l calce în picioare. Iar televiziunea îşi va fixa obiectivul camerei de luat vederi asupra scenei şi operatorii vor cere să li se creeze condiţii favorabile de lucru: «Fiţi înţelegători. Faceţi un pas înapoi, numai un pas. Cum să realizăm un reportaj obiectiv cînd dumneavoastră ne împiedicaţi...» îţi spun, doctore: poţi să-l răstigneşti pe Hristos, astăzi, pe Kurfurstendamm, în timpul celei mai intense circulaţii, să zicem în colţul cu Joachimsthaler Strasse, să-l răstigneşti şi să ridici crucea acolo - oamenii privesc, fac fotografii dacă au cutiuţele cu ei, dau din coate dacă nu văd nimic şi sînt mulţumiţi apoi că au găsit locuri mai bune, pentru că mai pot încerca din nou emoţii; dar dacă văd cum cineva dă foc unui cîine, aici, la Berlin, dă foc unui

cîine, atunci încep să lovească, şi lovesc mereu şi mereu, pînă nu mai mişcă nimic, ba chiar şi după aceea mai lovesc."

(Era numărul meu intitulat „Golgota", pe care-l preluasem de la Irmgard Seifert. „Crede-mă, Eberhard, Hristos este ucis zi de zi pe la colţuri de stradă, iar oamenii privesc şi dau din cap în chip de confirmare.")

Dentistul meu rămase rece. (Referirile religioase nu-i plăceau.) „Presupun că elevul dumneavoastră ştie la ce se poate aştepta, avînd în vedere foarte dezvoltata dragoste pentru animale răspîndită în cercuri largi ale populaţiei."

„Atunci voi fi silit să-i anunţ totuşi pe cei în drept."

„E de înţeles că sînteţi îngrijorat pentru postul dumneavoastră de profesor titular."

„Dar ce aş putea să..."

„Sunaţi-mă din nou la amiază. Înţelegeţi, orele de consultaţii. Activitatea mea de-aici se desfăşoară continuu. Chiar dacă în lume ar înceta orice mişcare, oamenii ar veni totuşi, cu gura plină de bocete şi strigăte de durere..."

Să uzez covorul oriental călcîndu-l în picioare: achiziţionarea unuia nou. Să-l citez pe Ieremia: Vai, cum a pălit pînă şi strălucirea aurului... Pîndit de masa de lucru, pe care se află, în dosarul său, ceea ce a fost început şi acum ar vrea să născocească poveşti noi: Ei, haide, vino, vino. Mai scorneşte vreo crimă, una mică, nostimă şi stranie. Că doar nu poţi admite ca logodnica ta şi acel Schlottau... Ai putea să conectezi un exploziv la instalaţia de semnalizare electrică a lăzii cu nisip şi, de îndată ce Linde ar porni contraatacul din sectorul Kursk, ar putea amîndoi, el şi Krings, cu toată baraca... Sau, într-un mod foarte realist, să rămîn la Schorner... Sau mai degrabă la Reimann, la o bere, două... Sau noua combinaţie: o cola şi un rachiu...

Ce să fac? Să-i scriu senatorului care se ocupă în consiliul municipal cu învăţămîntul public? „Preastimate domnule Evers, un caz ieşit din comun, care îmi dezvăluie limitele posibilităţilor şi competenţelor mele pedagogice, îmi creează obligaţia de a vă cere insistent sfatul. Căci cine, dacă nu dumneavoastră, este în măsură să limpezească lucrurile aici. La început, îmi iau îngăduinţa să amintesc că, într-un interviu în *Berliner Lehrerzeitung*, aţi declarat: «Pornesc de la principiul că există persoana umană individuală şi societatea. Nici una dintre ele nu este subordonată celeilalte. Amîndouă sînt dependente una de cealaltă şi se formează în cadrul acestei dependenţe». Iar o asemenea persoană umană individuală, unul dintre elevii mei, este hotărîtă să-şi exprime în mod drastic protestul împotriva societăţii: într-un loc public, vrea să toarne benzină peste cîinele său şi să-i dea foc, ca

populaţia acestui oraş, despre care presupune că are o atitudine indiferentă, să înţeleagă ce înseamnă asta: a arde de viu. Elevul speră că astfel va putea să demonstreze efectul acelui mijloc modern de luptă care este napalmul. Se aşteaptă ca fapta lui să aibă un efect edificator. La întrebarea îndreptăţită de ce trebuie ars un cîine şi nu alt animal, de pildă o pisică, răspunde după cum urmează: Deosebita şi îndeobşte cunoscuta dragoste pentru cîini a populaţiei berlineze nu îngăduie altă alegere, căci arderea publică a unor porumbei, de exemplu, ar provoca la Berlin o eventuală discuţie în care s-ar dezbate problema dacă n-ar fi mai raţional ca porumbeii să fie otrăviţi, în cadrul unor acţiuni de amploare, ca şi pînă acum, cu atît mai mult cu cît porumbeii arzînd şi ridicîndu-se în zbor s-ar putea transforma într-un pericol public. Încercările mele, pe de o parte de a-l aduce pe elev la realitate şi, pe de altă parte, de a-l avertiza asupra urmărilor faptei sale, n-au dat nici un rezultat. Deşi elevul recunoaşte că-i este teamă, e dispus să rişte manifestările violente ale unei populaţii care obişnuieşte să reacţioneze deosebit de irascibil la brutalităţile comise faţă de dini. Orice încercare de mediere o socoteşte drept un compromis împăciuitor, care nu poate decît să prelungească atrocităţile războiului din Vietnam, pe care el le pune exclusiv pe seama trupelor americane. Vă rog să mă credeţi că mă aflu în imposibilitatea de a înainta un raport pe cale ierarhică; fiindcă simţul spontan de dreptate al elevului se bucură de simpatia mea. (Oricît de recunoscători ar trebui să fim armatei americane, aceşti aliaţi ultragiază, în alte părţi, zi de zi, simţul nostru moral; nu numai elevul meu, ci şi eu sufăr de pe urma acestei contradicţii tragice.) În luna iulie a anului trecut, la o întrunire, aţi lansat, preastimate domnule senator, un apel: «Să luăm drept pildă curajul civic al lui Adolf Diesterweg[20] !». Aceste cuvinte memorabile, pătrunse de sinceritate, s-au imprimat în sufletul meu. Vreau să vă rog ca, împreună cu mine, să-l însoţim pe elevul meu pe drumul lui greu, astfel ca prin prezenţa dumneavoastră arderea în public a unui cîine să capete acel sens clarificator pe care-l căutăm cu toţii neîncetat, pe care-l caută şi elevul meu şi pe care o politică autentică în domeniul învăţămîntului, prin urmare «o politică socială permanentă», după cum spuneţi dumneavoastră, ar trebui să-l promoveze zi de zi. Cu stimă colegială, al dumneavoastră…“

(Nu există o statistică a scrisorilor neexpediate. Strigăte de ajutor care rămîn netimbrate. Există dureri de dinţi - şi arantil.)

Note adiţionale, deoarece, încă în timp ce eşuam, începeam să găsesc justificări pentru eşecul meu: Sînt neliniştit din pricina lui Scherbaum fiindcă e un om; dar berlinezii vor fi neliniştiţi din pricina cîinelui fiindcă nu e un om.

Mai multe încercări de a înlocui cuvîntul „om“ şi generalizarea „berlinezi“ sau de a le şterge fără a le înlocui: Sînt neliniştit din pricina lui Scherbaum; dar simpatia publică se va îndrepta către cîine. (Relaţia dintre mine şi Scherbaum este oare comparabilă cu relaţia dintre un iubitor de cîini şi căţelul lui? Am o fotografie a lui Scherbaum. L-am scos dintr-o fotografie cu toată clasa şi am pus să fie mărit, cu gropiţele acelea pe care le face cînd rîde. Un portret de mărimea unei cărţi poştale, pe care uneori îl introduc, ca pe ceva interzis, într-o ramă de masă ce stă goală de ani de zile: micuţul meu Scherbaum, cum îşi ţine capul pieziş... Nu spunea şi Irmgard Seifert: „Raporturile dumitale cu Scherbaum nu mi se par destul de distante. Nu eşti în stare să-l ţii pe băiat cu o mînă fermă...“) Proiecţii. Dragoste compensată. Cîini, mai credincioşi decît oamenii, după cum se afirmă. Cimitirul de la Lankwitz. Inscripţii pe pietre de mormînt: Iubita mea Senta... Unicul şi neuitatul meu prieten... Credinţă pentru credinţă... Este cu putinţă (ne întrebăm) ca o statistică a pierderilor de cîini în timpul războiului din Vietnam să impresioneze mai mult populaţia berlineză decît pierderile de material uman înregistrate de ambele părţi în aceeaşi zonă de război? *Bodycount*[21]. Conform *bodycount-ului* oficial...

Seneca spune despre cîini: „Animalul necuvîntător are şi el ceva bun, are un fel de virtute, o urmă de desăvârşire, dar ceea ce are într-adevăr bun este faptul că virtutea, desăvîrşirea nu sînt niciodată într-o măsură absolută. De acest avantaj au parte numai făpturile înzestrate cu raţiune; numai lor le este dat să pătrundă acele De ce, în Ce Măsură şi Cum ale lucrurilor. În consecinţă, ceea ce este bun trăieşte numai în făpturi raţionale...“

Ce simplu este. Aş putea (ar trebui, o voi face), cu ajutorul părinţilor lui Scherbaum, să-l otrăvesc pe Max, basetul cu păr lung, şi astfel să-i răpesc elevului Scherbaum obiectul demonstraţiei sale. (La intenţii radicale, reacţii radicale.)

Cînd i-am telefonat la amiază dentistului, nici n-a vrut să asculte pînă la capăt „propunerea de soluţionare violentă din necesitate“, cum o numeam eu. După un „Ajunge!“ rostit cu asprime, a devenit nepoliticos: „V-aş fi recunoscător dacă aţi vrea să vă scoateţi din cap, cît mai repede cu putinţă, această capitulare. S-ar putea crede că nutriţi ambiţia să supralicitaţi aiurelile elevului dumneavoastră cu asemenea prostii copilăreşti. Pur şi simplu caraghios: să otrăveşti cîinele!“.

I-am expus situaţia fără ieşire în care mă aflam, am recunoscut că sînt într-o oarecare măsură neputincios, am menţionat proiectul, acum abandonat, de a-i scrie senatorului Evers, care se ocupă de problemele învăţământului - el a izbucnit într-un rîs fără menajamente -, am

vorbit în treacăt de dureri ca nişte zvîcnituri, precum şi de altele uşor pulsatile şi de un consum mărit de arantil - şi pe urmă mi-am pierdut cumpătul: „Pentru numele lui Dumnezeu, doctorelule! Ce să fac, doctorelule! Ajută-mă. Fir-ar să fie. Ajută-mă

După cîteva inspiraţii şi expiraţii, sfatul lui a fost formulat astfel: „Rugaţi-l pe elevul dumneavoastră să vă însoţească pînă la locul pe care l-a ales pentru fapta lui, ca să-l examinaţi. Poate iese ceva din asta“.

Încă dinainte de terminarea orelor de curs i-am propus lui Scherbaum vizitarea locului faptei.

„Bine. Dar să nu vă hrăniţi cu iluzii deşarte. Ce nu face un elev pentru profesorul său!“

L-am întrebat dacă vrea s-o aducă şi pe prietena lui.

„Vero n-are nici o legătură cu asta. Şi-apoi, i-am desenat o schiţă care cuprinde totul. Ea trebuie să se ţină în afara problemei.“

Am fixat o întîlnire pentru după-amiază. Acasă mi-am preparat un ceai.

Să mă pregătesc sau să nu pornesc cu idei preconcepute, să las ca lucrurile să se desfăşoare firesc? Să mă plimb fără nici un rost prin casă, măsurînd covorul, răsfoind cărţi, citind cîte un fragment? În timp ce mă rad să vorbesc către oglindă, pînă se abureşte? „Ce pot să mai spun, Philipp? Chiar dacă ai dreptate, nu merită. Cînd aveam şi eu şaptesprezece ani, eram împotriva a tot şi a tuturor. Nu voiam să mi se explice nimic, ca şi tine. Şi nu voiam să ajung aşa cum sînt acum. Chiar dacă sînt aşa, şi tu vezi cum sînt, întocmai cum văzusem şi eu la alţii cum erau, ştiu totuşi că am ajuns cum nu doresc să fiu şi cum n-ai dori nici tu să fii. Dar, dacă aş vrea să fiu cum eşti tu, ar trebui să spun: fă-o! De ce nu spun: dă-i foc!?“

„Fiindcă sînteţi invidios şi aţi vrea să faceţi ceva singur, dar nu puteţi. Fiindcă nu se mai întîmplă nimic cu dumneavoastră. Fiindcă vă lipseşte teama. Fiindcă n-are nici o importanţă dacă o faceţi sau nu. Fiindcă sînteţi un om sfîrşit. Fiindcă de pe acum aţi lăsat totul în urma dumneavoastră. Fiindcă vă reparaţi dinţii pentru mai târziu. Fiindcă totdeauna vreţi să cîştigaţi un răgaz. Fiindcă încercaţi să prevedeţi urmările, înainte de a trece la fapte, ca urmările să corespundă calculelor dumneavoastră. Fiindcă nu ţineţi la dumneavoastră. Fiindcă sînteţi raţional, deşi de fapt sînteţi mărginit.“

„Bine, Philipp. Fă-o. Fă-o pentru mine. Eu nu mai pot, fiindcă pe vremuri... Mai demult, la şaptesprezece ani, puteam şi eu. Atunci eram unul care făptuia. Pe atunci era război...“

„Totdeauna e război.“

„Bine. Acum e rîndul tău. Dar nu ajută la nimic. Va deveni pentru

tine o amintire, şi încă una de proporţii uriaşe. N-o vei mai putea suporta. Mereu şi mereu vei fi obligat să spui: cînd aveam şaptesprezece ani, am făcut-o. Cînd aveam şaptesprezece ani, eram unul care făptuia. Dar ajunge. Acum voi merge cu tine pînă acolo, ca să vezi ce te aşteaptă în faţă la Kempinski...“

Înţelegerea era să ne întîlnim fără cîine, dar Scherbaum a adus basetul cu el. După-amiaza rece de ianuarie, însorită şi fără nici o adiere, îngăduia respiraţiei noastre să ne însoţească sub formă de steguleţ. Cine venea din faţa noastră sau ne depăşea sau ne tăia drumul emitea de asemenea semnale de aburi: Trăim! Trăim!

Scuarul larg, situat la intersecţia dintre Kurfurstendamm şi Fasanenstrasse, se ivi în faţa noastră. Pavajul lui era mărginit de movile de zăpadă tivite cu negru, care erau murdărite de urina cîinilor şi-l ademeneau astfel pe basetul lăţos al lui Scherbaum. (Chemări la ordine şi rîsete.) Terasa Kempinski era ticsită de lume. Sub acoperişul terasei, radiatoarele incandescente dogoreau; ele ofereau mulţimii de doamne plinuţe şi băţoase, care se îndopau copios cu prăjituri, genul de căldură venită de sus, care menţinea picioarele reci. Între felii de tort descrescînde se ciocneau între ele zaharniţe, cafetiere, căni cu frişca, de asemenea filtre duble de moca şi - după cum se poate lesne presupune - căni pline cu cafea Hag.

Îmbrăcămintea le era cochetă, accentuînd formele pline, croită pe măsură, dar în parte şi achiziţionată de la magazinele de confecţii. Blănuri, mai ales astrahanuri, dar şi multe haine din păr de cămilă, a căror culoare de nuanţa cafelei cu lapte se armoniza cu tortul Sacher şi cu prăjitura „Negresă“, cu feliile extrem de subţiri de cozonac înalt şi cu apreciatul tort din frişca şi nucă. (Vero Lewand emisese definiţia rezumativă: animale îmblănite, îndopîndu-se cu cozonac.) De îndată ce, împreună cu Max, am găsit locul pe care Scherbaum îl alesese pentru fapta lui, lîngă nişte scaune, cîţiva cîini începură să tragă de lesele prinse de picioarele scaunelor. Altfel, n-am atras atenţia, deoarece doamnele erau fără îndoială obişnuite cu smuciturile de la picioarele scaunelor; treceau mulţi cîini purtaţi în lesă. (în total, în Berlinul Occidental există 63 705. La 32,8 locuitori revine un cîine. S-au mai împuţinat: în anul 1963 se aflau încă 71 607; la 29,1 locuitori revenea un cîine. Nu mi se pare exagerat de mult. De fapt, crezusem că numărul lor e mai mare. Peste tot aceeaşi tendinţă regresivă: depopularea Berlinului. Ar fi trebuit să-i atrag atenţia lui Scherbaum: „Destul de normal, Philipp. În sectorul Kreuzburg au ajuns aproape o raritate: la 40,6 locuitori un singur cîine. Faţă de asemenea cifre, a vorbi de o slăbiciune a berlinezilor pentru cîini înseamnă a sprijini o legendă care şi-a trăit traiul.“) Ne uitam ţintă la cei de pe terasă, dar cine ne vedea putea să creadă că sîntem în căutarea vreunui cunoscut. Cozonacul se împuţina. Se serviră alte feluri de prăjituri. Pentru a răpi

vizitei la locul faptei caracterul festiv al unui act definitiv, am început ironic: „Dacă pornim de la ideea că o porţie de clătite berlineze conţine două sute de calorii, se naşte întrebarea cîte calorii conţine o felie de tort Schwarzwald cu cireşe şi frişca“.

(Vero Lewand apreciase corect: „Fiecare, cel puţin un kilogram şi jumătate de bijuterii. Şi despre ce vorbesc, atunci cînd vorbesc? Bineînţeles că despre cît cîntăresc şi cum ar vrea să slăbească. Ufff!“.)

Doamnele cu pălării priveau, mîncau şi vorbeau concomitent. Un tablou neapetisant, adesea caricatural şi totuşi inofensiv. Observatorul situat în afara lui, de exemplu Scherbaum cu părerea lui preconcepută, pus în faţa unei asemenea simultane şi neîncetate lăcomii, nu putea decît să deducă în mod corespunzător: o tot atît de simultană şi neîncetată defecare; căci cantităţile exagerate de ştrudel cu mere, cornuleţe cu migdale, bezele cu frişca şi plăcintă cu brînză nu puteau fi compensate decît printr-o contraimagine, prin excremente aburinde. M-am supralicitat: „Aşa este, Philipp. O porcărie fără seamăn. O abjecţie monumentală... Şi totuşi nu trebuie să uităm: e numai un aspect parţial“. Scherbaum zise: „Iată-i şezînd aici“.

Eu i-am răspuns: „înfulecă de supăraţi ce sînt.“

Scherbaum: „Ştiu. Odată cu cozonacul halesc totul“.

Eu: „Atîta vreme cît îşi mănîncă feliile de tort sunt mulţumiţi.“

Scherbaum: „Asta trebuie să ia sfîrşit.“

Am privit cîtva timp procesul mecanic de încărcare şi descărcare a furculiţelor de desert şi am înregistrat multitudinea înghiţiturilor, ritual săvîrşit cu degetul mic depărtat. („A se cofetariza“, îi spun ele.)

Am încercat să mai diminuez scîrba lui Scherbaum (şi a mea): „În fond, e numai caraghios“.

Dar Scherbaum vedea corelaţii: „Ăştia sînt adulţii. Asta era scopul lor. Acum şi l-au atins. Să consulte meniul şi apoi să dea comanda, asta înţeleg ei prin democraţie“.

(Ar fi trebuit să opun comparaţiei lui exagerate consideraţii amănunţite şi complicate despre societatea multilaterală? Ei, doctore? În locul meu, ce-ai fi făcut?)

Am încercat să-l înveselesc: „închipuieşte-ţi, Philipp, că doamnele acestea, cu formele lor revărsate, ar şedea aici în pielea goală...“

„Astea n-or să mai înfulece torturi pe nerăsuflate. Iar după aceea, cînd or să vrea să înceapă din nou, or să aibă în faţă imaginea lui Max, cum arde şi se zvîrcoleşte.“

Am spus: „Eroare. Aici, pe locul unde stai acum, te vor sfîşia. Te vor ucide cu umbrele de ploaie şi tocuri de pantof. Priveşte la unghiile lor. Iar ceilalţi, care doar hoinăreau pe aici, vor forma un cerc şi pînă la urmă vor discuta în contradictoriu dacă ghemotocul diform de pe pavaj, care a fost un om, a dat foc unui doberman, terier, baset sau pechinez. Cîţiva vor citi pancarta dumitale, vor descifra cuvintele

benzină şi napalm şi vor spune: «Ce lipsă de bun-simţ!». E adevărat că, după ce vei fi omorît, cele mai multe doamne mîncătoare de cozonac vor plăti imediat chelnerului, se vor plînge conducerii localului şi vor părăsi terasa Kempinski. Dar alte doamne în blănuri asemănătoare, sub pălării asemănătoare, vor veni după ele şi vor comanda ştrudel cu mere, bezele cu frişca şi chec cu miere. Cu tacîmurile lor pentru desert îşi vor arăta una alteia unde s-a întîmplat. Aici, aici unde ne aflăm noi acum".

Cum Scherbaum nu spunea nimic, ci privea mereu cum se împuţina cozonacul, cum se iveau noi felii de tort, am rămas pe aceeaşi linie a zugrăvirii consecinţelor: „Toată chestiunea aceasta o vor califica drept un act de sălbăticie inumană, iar la o felioară de tort cu frişca şi la o ceaşcă de moca îşi vor repovesti cu savoare întreaga întîmplare, fiindcă Max al dumitale nu va arde încet, răbdător, ci repede. Îl văd cum sare şi se zvîrcoleşte. Îl aud schelălăind".

Scherbaum încă nu spunea nimic. Max şedea liniştit, ascultând cuvintele mele. Prin minte îmi treceau tot felul de idei de care mă lăsam purtat. Să vorbesc, să insist întruna: „Oricum, ar fi o treabă destul de înţeleaptă dacă s-ar face încercarea de a li se limita consumul de cozonac.

În cazul acesta, valoarea în calorii a fiecăreia dintre diversele cofeturi ar trebui scrisă pe pancarte, care să fie purtate pe aici în sus şi în jos. De exemplu: O felie de cozonac cu stafide egal 424 calorii. După care ar trebui făcută subîmpărţirea în hidraţi de carbon, albumine şi grăsimi. Asta ar fi ceva, Philipp. O acţiune strategică de lămurire împotriva societăţii de consum supraabundent..."

Cînd am început să înşir compoziţia şi valorile în calorii ale tortului Schwarzwald cu cireşe, Scherbaum vomită puternic, în mai multe jeturi, pe pavajul din faţa terasei Kempinski. Acţiunea mecanică a cîtorva furculiţe de desert a încetat brusc. Scherbaum se sufoca. Nu mai ieşi nimic. Înainte de a se fi putut forma un cerc - circulaţia pietonilor nu se mai desfăşura nestânjenită - i-am tras pe Philipp şi pe Max, care scîncea, peste intersecţia cu Fasanenstrasse, în mulţimea celor ieşiţi la plimbarea de după-amiază. (Ce repede te poţi pierde în mulţime.)

În autobuz am spus: „Asta a fost mai eficace decît dacă i-ai fi dat foc cîinelui".

„Dar ăştia nici măcar nu ştiu de ce am vărsat."

„A fost totuşi destul de amuzant. Cum se mai uitau alea, Philipp, cum se mai uitau..."

„Nu eu, ele trebuie să verse cînd o să ardă Max."

„Lasă, lasă. Se poate întâmpla. Emoţia, agitaţia lăuntrică..."

„Nu vreţi să spuneţi lucrurilor pe nume: sînt o decepţie."

I-am propus să nu se ducă imediat acasă, ci să bem un ceai la mine.

A dat din cap fără să scoată o vorbă. În ascensor - îl ţinea pe Max în braţe - avea broboane de sudoare pe frunte. Am pus imediat apă la fiert; dar pe urmă n-a mai vrut ceai, ci numai să-şi clătească gura. Cînd i-am propus: „Odihneşte-te puţin, Philipp“, m-a ascultat şi s-a întins pe canapea. „Un pled?“ „Nu, mulţumesc.“ A adormit. M-am aşezat la masa mea de lucru, fără să deschid mapa conţinînd lucrările începute. (Rama de masă goală. Fragmente de mortier ca prespapier.)

Împrejurul unui titlu pe carton galben - „Bătălii pierdute“ - am mâzgălit cu carioca cerculeţe triste. (Ah, tortul... Ah, prăjiturile fine... Ah, frişca bătută... Ah, dulciurile astea a căror vînzare este neîngrădită...)

Scherbaum s-a trezit către şase. Numai lampa de pe masa mea de lucru emitea o lumină difuză. El rămăsese în semiobscuritate: „Acum trebuie să plec“. Îl luă de lesă pe Max, care dormise pe covoraşul oriental. După ce-şi puse paltonul, zise: „Cred că acum trebuie să vă mulţumesc“.

Se ducea cumva la Vero Lewand? („Sînt un om de nimic. Ei hai, spune că sînt un om de nimic în adevăratul înţeles al cuvîntului.“) Şi ea îl consola cumva, neobosită, cu vocea ei niţeluş cam nazală? („Prostii, Flip. Nu trebuie decît s-o faci. Nu pricep. De ce n-o faci. E cît se poate de limpede. E o realitate. Se detaşează de teorie. Prin urmare, devine practică, Flip. Fă-o.“) Şi se culcă oare amîndoi printre animalele de pluş pe care le are Vero?

Dentistul meu mi-a făcut serviciul să nu rîdă cînd i-am povestit despre felul cum a vomitat Scherbaum în public. Diagnosticul lui telefonic a fost: „Acest eşec nu va face decît să-l întărească pe elevul dumneavoastră în hotărârea lui. Cunoscutele contrareacţii. Nu vreţi să veniţi cu băiatul la mine?“.

Aşa e el: receptiv. Pot să-i povestesc ce vreau, chiar şi cea mai absurdă propunere a mea - de exemplu: elevul Scherbaum ar putea să dea foc, de probă, unui cîine, ca să înţeleagă ce înseamnă să dai foc unui cîine, fie chiar şi unuia străin, vreo javră jigărită - o ascultă cu sînge rece, ca apoi s-o descompună cu cîteva întrebări: „Ce fel de cîine?“, „Cine va cumpăra cîinele?“, „Unde şi la ce oră urmează să se întîmple asta?“; în atîtea părţi componente mi-a desfăcut dentistul ideea care-mi venise (între multe alte idei), încît n-o mai puteam reconstitui. El mă ajută, reconstrui întîmplarea fără nici o lacună din punct de vedere teoretic, o califică drept „raţională ca punct de plecare“, elogie inventivitatea mea pedagogică - „Admirabil, cu cîtă perseverenţă căutaţi o cale de ieşire din impas“ - şi pe urmă şterse totul, chiar şi ideea mea şi conceptul lui realist, prin: „Prostii, pe care ar trebui să ni le scoatem din cap; căci cine ne dovedeşte că această

experienţă, care pare să promită un succes relativ, nu va avea un efect contrar: se poate întîmpla ca elevul dumneavoastră să treacă proba cu bine şi, folosind această experienţă proaspăt acumulată şi promovată chiar de noi, să-şi înfăptuiască proiectul dînd foc cîine lui său. Propunerea dumneavoastră este realizabilă, dar relativ periculoasă".

Are el ce are cu cuvinţelul „relativ". Toate (nu numai durerea), el le vede relativ. Cînd i-am relatat scena de pe Kurfurstendamm şi - în subsidiar - am criticat consumul exagerat de cozonac, m-a întrerupt: „De fapt, nu ştiu ce vreţi. Aceste doamne, oricît de neraţional s-ar hrăni cu cozonac şi felii de tort, sînt relativ simpatice şi, luate fiecare în parte, destul de raţionale. Se poate sta de vorbă cu ele. Poate că nu despre orice. Dar cu cine poţi sta de vorbă despre orice? Mama mea, de exemplu - o doamnă originară din Prusia, cu simţul realităţii, dar nu lipsită de umor şi de maniere alese -, avea obiceiul ca, de două ori pe lună, după ce-şi făcea cumpărăturile, să se ducă la Cafe Bristol. Eu o însoţeam relativ rar. Din păcate. După moartea ei, cu doi ani în urmă, mi-am făcut reproşuri, căci cel mai mult îi plăcea să meargă la cafenea cu fiul ei: «La clevetit şi păcătoşit!», cum spunea. Mînca numai o singură prăjitură, şi anume chec cu miere, fără frişca. Veţi recunoaşte şi dumneavoastră: este un păcat relativ neînsemnat; în ceea ce priveşte clevetitul, era mai puţin cumpătată".

Îmi povesti despre mama lui în război, cum exersase arta clevetirii în timpul desfăşurării atacurilor aeriene şi, mai tîrziu, în perioada blocadei: „Dar în ultimii ani ai vieţii, ora petrecută la cafenea îi oferea cu precădere ocazia de a-şi folosi limba ascuţită fără a cruţa nimic. Îmi amintesc: o dată se afla de faţă o fostă colegă de şcoală a ei, o încîntătoare doamnă mai în vîrstă, care îşi păstrase un aer feciorelnic şi fuma dintr-un ţigaret de chihlimbar. Ar fi trebuit să le auziţi pe cele două. Orice agent de poliţie ar fi ajuns la concluzia: Aici se află două otrăvitoare anarhiste, care în curînd intenţionează să arunce în aer cadastrul şi tribunalul din sectorul Moabit. Nu, nu şi nu, stimate domn. Generalizările dumneavoastră sunt foarte puţin întemeiate. Societatea, chiar atunci cînd se înghesuie pe terasele cafenelelor, este relativ diferenţiată. N-ar trebui să născociţi o sperietoare de ciori cu accesorii ca: burtăverzime, îmbuibare, osînza plictisului. Elevului dumneavoastră n-o să-i fie de nici un folos dacă veţi prelua optica lui îngustată".

Dentistul meu e căsătorit, are trei copii, se află la jumătatea vieţii şi exercită o profesie ale cărei rezultate pot fi măsurate concret. Diverse şi pozitive: tratamente reuşite ale rădăcinii, îndepărtarea pietrei de pe dinţi, corecţii de articulaţii defectuoase, tratament preventiv la vîrsta preşcolară, ameliorarea şi salvarea unor dinţi de lapte care fuseseră declaraţi ca fiind pierduţi, completarea unor goluri inestetice printre

dinţi - şi poate alinarea durerii... („Ei, mai simţiţi ceva?“ „Nimic. Nu mai simt nimic“)

Am spus: „Îţi convine să vorbeşti, doctore. Vezi omul ca pe o alcătuire defectuoasă maladivă, care necesită o asistenţă medicală diriguitoare; dar cine vrea mai mult, cine pretinde că omul trebuie să se ridice deasupra lui însuşi, să devină conştient de faptul că este exploatat, cine aşteaptă de la om ca el să fie gata de a schimba lumea şi relaţiile ei instituite, cine vede, ca elevul meu, numai îndestularea mărginită, pentru acela mîncatul mecanic al cozonacului devine mecanismul societăţii capitaliste în sine...“

El oftă şi probabil că avea poftă să se întoarcă la fişele lui de cartotecă: „Dar eu sînt de acord că această societate de consum, care pare relativ închisă, poate căpăta pentru un tînăr de şaptesprezece ani un aspect înspăimântător, deoarece pentru el e de neînţeles; dumneavoastră, însă, ca pedagog cu experienţă, ar trebui să vă feriţi de o demonizare a adversarului, fie el presupus sau real, indiferent dacă acum e vorba despre doamne care mănîncă dulciuri sau despre nişte obişnuiţi oameni de partid. După cum nu sînt dispus să vă plasez în categoria generalizată «Profesorul», tot aşa aştept de la dumneavoastră să nu mă înregistraţi la rubrica «Dentistul»; ar însemna să fim în continuare foarte comozi pretinzînd categoric: Toţi dentiştii sînt sadici. Profesorii germani dau greş din generaţie în generaţie. Femeile germane l-au ales mai întîi pe Hitler, apoi pe Adenauer şi mănîncă mult prea mult cozonac“.

Am replicat: „Chiar dacă eu ca profesor, dacă dumneata ca dentist, dacă mama dumitale ca vizitatoare ocazională a unei cafenele sîntem excepţii relativ frecvente - după cum ştii, îi apreciez pe mulţi dintre colegii mei -, este totuşi posibil ca toate generalizările pe care le-ai înfăţişat mai înainte să corespundă realităţii, tot aşa cum, de pildă, generalizarea vulgară „Germanii nu sînt buni conducători auto“ e exactă, deşi mii de conducători auto germani n-au avut de ani de zile nici un accident, iar belgienii - iarăşi o generalizare -, conform statisticilor, stau mult mai prost“.

(Poate că totuşi nu merge: un dentist şi un profesor. El e obişnuit să aplice tratamente fără dureri; eu preţuiesc durerea ca mijloc al cunoaşterii, chiar dacă suport cu greu durerile de dinţi şi la cea mai uşoară zvîcnire recurg la arantil. Dentistul ar putea să renunţe la mine; eu depind de el. Eu spun: „Dentistul meu“; el spune, în orice caz: „Unul dintre pacienţii mei...“) Drept urmare, n-am închis. Am încredinţat receptorului: „Desigur, doctore. Aşa este. Chiar aşa este!“.

Dentistul meu nu spune niciodată: nu aveţi dreptate. Zice: „S-ar putea să aveţi dreptate. În orice caz, statistica este de partea dumneavoastră. Rezultatele alegerilor, accidentele de circulaţie, frecvenţa consumului de prăjituri pot fi interpretate şi duc la concluzii

ca aceasta: femeia germană îşi dă votul unor figuri de conducători, mănîncă prea multe prăjituri şi prepară cea mai bună cafea din lume, după cum ne povesteşte la emisiunile de publicitate ale televiziunii bătrînelul care face reclamă pentru cafeaua Tschibo. Dar prin aceasta nu este dovedită decît corectitudinea relativă a generalizărilor enunţate mai înainte. Publicitatea pentru produsele de consum şi propaganda politică se mulţumesc cu aceste practicabile jumătăţi de adevăruri şi le utilizează cu succes datorită faptului că vin în întîmpinarea necesităţii de a generaliza; dar dumneavoastră şi elevul dumneavoastră, care mi se pare foarte înzestrat, n-ar trebui să vă grăbiţi chiar atît de tare în a vă declara satisfăcuţi. Închipuiţi-vă: dacă eu, ca dentist, aş vorbi aşa. La urma urmei, trebuie să lupt zi de zi împotriva malformaţiilor dentiţiei, care sunt cauzate sau favorizate de consumul exagerat de prăjituri, de dulciuri în sine. Cu toate acestea, refuz să pledez pentru desfiinţarea tortului Schwarzwald cu cireşe şi a bomboanelor cu malţ. Nu pot decît să pledez pentru cumpătare, să înlătur stricăciunile, în cazul în care nu e prea tîrziu, şi să avertizez împotriva generalizărilor care creează iluzia unor acţiuni foarte mobile, dar - pînă la urmă - produc imobilitatea".

(Mai tîrziu am notat: Modestia specialiştilor, cînd vorbesc de dificultăţile şi succesele lor limitate, este trufia zilelor noastre. Această bătaie pe umăr: Da, desigur, sîntem cu toţii truditori în grădina lui Dumnezeu... Eternul lor imbold, să faci tot timpul deosebiri, chiar şi în somn. Însuşirea lor, de a relativiza pînă şi lucrurile cele mai înspăimîntătoare...)

„Şi ce părere ai despre napalm, doctore?"

„Ei, în comparaţie cu mijloacele de luptă nucleare care ne sînt astăzi cunoscute, napalmul poate fi caracterizat deocamdată ca fiind relativ inofensiv."

„Şi care e părerea dumitale despre condiţiile de viaţă ale ţăranilor din Persia?"

„În comparaţie cu condiţiile din India se poate vorbi, cu toată prudenţa, de o structură agrară relativ avansată în Persia, chiar dacă India, în comparaţie cu Sudanul, ar putea să ne apară ca o ţară înclinată spre reforme."

„Aşadar, vezi un progres?"

„Masiv, stimate domn, masiv..."

„Nu cumva o nouă pastă de dinţi cu proprietăţi terapeutice..."

„Nu chiar asta, dar firma Grundig a lansat pe piaţă un aparat foarte util. EN 3. Aţi auzit de el? Îl posed de ieri. Un carnet de notiţe sonor, care uşurează simţitor ţinerea la zi a cartotecii. Mi-a fost recomandat la ultimul congres de ortopedie a maxilarului de la St. Moritz: uşor, practic şi cu precizie de ceasornic. O jucărie nostimă, cu care am imprimat de altfel şi convorbirea noastră. Aţi zugrăvit foarte concret

cum a ajuns elevul dumneavoastră să vomite în public. Ascultaţi, vă rog, o clipă... «înţelegerea era să ne întîlnim fără cîine, dar Scherbaum a adus basetul cu el...» Dar să lăsăm gluma deoparte: aduceţi-l pe băiat la mine. Mi-ar plăcea să-l cunosc."

Sfertodoct căcăcios robit progresului. Idiot destoinic în meseria lui. Tehnocrat sociabil. Umanitarist unilateral. Filistin iniţiat. Pedant emfatic. Modernist reacţionar. Tiran al asistenţei sociale. Sadic blajin. Cîrpaci de dinţi cîrpaci de dinţi...

În treacăt, pe sală, am spus:

„Scherbaum, dentistul meu ar dori să te cunoască. Evident că, dacă n-ai poftă, te înţeleg."

„De ce nu? Dacă vă amuză."

„A fost ideea lui. Am vorbit, foarte în treacăt, de proiectul dumitale, bineînţeles fără să-ţi menţionez numele. Ştii: nu te mai sfătuiesc să renunţi, dar sînt nerăbdător să aflu ce sfaturi va încerca să-ţi dea cîrpaciul meu de dinţi. Profilaxie e cuvîntul lui preferat. Uneori trăncăneşte cam mult."

Pe Hohenzollerndamm - am străbătut pe jos, în grabă, cei cîţiva paşi din Elsterplatz pînă la cabinetul de consultaţii - Scherbaum spuse, de parcă ar fi vrut iarăşi să mă cruţe: „Sper că nu trageţi nădejde într-o convertire. Vin cu dumneavoastră într-o doară".

Am sosit către sfîrşitul orelor de consultaţii şi a trebuit să stăm cîteva minute în sala de aşteptare. (înainte de a ne lăsa singuri, asistenta a scos din funcţiune mica fîntînă arteziană.) Scherbaum răsfoia revistele ilustrate şi împinse spre mine numărul deschis din *Stern*: „Reichsjugendfuhrerul dumneavoastră". Am procedat ca şi cînd n-aş fi citit tot serialul apărut în numere consecutive:

„Acest gen de lectură îşi va găsi şi el amatorii săi".

„Pe mine, de exemplu."

„Şi? Concluzia dumitale?"

„Omul îşi dă osteneala să trişeze cinstit - ca dumneavoastră."

Imediat am simţit dureri sub pungile din degudent, deşi acasă luasem două arantiluri. „A fost numai o constatare obiectivă. Acelaşi lucru mi-l voi putea spune şi mie, cînd mă voi prăbuşi. Dar este o chestiune care de curînd a încetat să mă mai preocupe. O voi face."

„Fii prudent, Philipp. Dentistul meu are putere de convingere."

„Parcă-l şi aud. Mereu aceeaşi placă: ascultă glasul raţiunii. Ai încredere în raţiune. Rămîi în limitele raţionale, învaţă să acţionezi conform raţiunii. Dar ce legătură are asta cu raţiunea?"

Am rîs ca doi complici. (Asistenta lui ar fi trebuit să lase fîntîna arteziană să susure în continuare.)

Dentistul meu avea, ca întotdeauna, o înfăţişare relaxată, aproape voioasă. Îl salută pe Seherbaum fără vreo privire cercetătoare, mă

invită să iau loc în jilţul de cavaler medieval, apoi zise: „Ei da, arată mult mai bine acum. Inflamaţiile au cedat. Dar poate că n-ar strica să prelungim niţeluş pauza...“ Apoi îşi trimise asistenta în laborator. Pe nesimţite, trecu direct la subiect: „Am auzit de proiectul dumitale. Deşi mie mi-ar fi imposibil să procedez astfel, totuşi încerc să te înţeleg. Dacă trebuie s-o faci - dar numai dacă trebuie într-adevăr s-o faci -, atunci fă-o“.

Pe urmă începu să ne dea lămuriri, Iui Scherbaum şi chiar mie, de parcă aş fi fost un nou-venit, cu privire la jilţul de cavaler medieval: speteaza rabatabilă. Automatizarea completă. Cele trei sute cincizeci de mii de rotaţii ale aparatului Airmatik. Măsuţa pentru instrumente aşezată în stînga. Elevatorul. Cleştele pentru molari. De asemenea, bazinul-scuipătoare mobil, cu jet de apă, pentru clătit. Şi o colecţie de punţi din degudent încă nemontate: „Vedeţi, oamenilor le lipsesc peste tot mijloacele atît de necesare pentru muşcat“.

Printr-o frază secundară ne informă despre rolul aparatului de televiziune în cîmpul vizual al pacientului: „Este numai o mică experienţă care, cred eu, a corespuns aşteptărilor. Nu sînteţi de aceeaşi părere?“.

Mi-am recitat mecanic lecţia: „Îţi abate atenţia într-un mod miraculos. Gîndurile îţi rătăcesc în cu totul altă parte. Însuşi ecranul mat fără imagine este stimulator, oarecum stimulator...“

Pe Scherbaum îl interesa totul, prin urmare şi funcţia liniştitoare, relaxantă, de distragere a atenţiei pe care o avea televiziunea în timpul tratamentului stomatologic. Voia să ştie cum se petreceau lucrurile înainte vreme: „Vreau să spun, cu anestezia şi celelalte“.

Începusem să mă tem că va trebui să ascult anecdotele dentistului de la Charite - patru oameni împotriva unui pacient -, dar el schiţă pe scurt şi la obiect dezvoltarea medicinei dentare în decursul ultimilor 50 de ani şi încheie sub o peliculă de ironie: „Spre deosebire de politică, medicina modernă poate consemna succese care dovedesc fără echivoc că progresul există, dacă ne referim cu stricteţe şi în mod exclusiv la cuceririle din domeniul cunoaşterii în ştiinţele naturii şi la rezultatele cercetării empirice. Orice speculaţie care trece dincolo de posibilităţile de cunoaştere - limitate, trebuie s-o recunosc - ale ştiinţelor naturii ne duce, ba nu, ne induce inevitabil în eroare, ne ademeneşte în domeniul mistificărilor ideologice sau - cum le numim noi - al diagnosticelor greşite. Abia după ce politica se va limita, aşa cum face medicina, la asistenţa socială pe plan mondial...“

Scherbaum spuse: „Aveţi dreptate. M-am gîndit şi eu la asta. De aceea vreau să dau foc în public cîinelui meu“.

(Prin urmare, aşa poate fi silit să acorde o pauză. Nici măcar n-a mai vrut să-şi dreagă glasul sau să facă „Hm, hm“. Într-un cabinet medical - trei capete înlăuntrul cărora probabil că-şi face loc o

incoerenţă speculativă. Acum ce va? Eu cum voi, dacă el? El cum va, dacă eu îl? Eu ce voi, dacă el mă? Eu cum să, dacă amîndoi? Se aude un zumzăit? Numai lampa Bunsen îşi emite cu perseverenţă tonul unic. Acum! Acum!)

„În altă ordine de idei, am constatat, cred, că dinţii dumitale frontali... Ia spune: copil răsfăţat?... Da, da. Bineînţeles. În copilărie îţi muşcai buzele? Vreau să spun aşa: cu dinţii frontali superiori peste buza de jos... Fiindcă dumneata ai o muşcătură distală... îmi dai voie?“

Din acea clipă l-am văzut pe Scherbaum instalat în jilţul de cavaler medieval: „Treaba asta costă ceva?“. Ce fermecător putea să rîdă dentistul meu: „Între adepţi ai ştiinţelor naturii se practică ocazional şi tratamente gratuite“. Scherbaum seamănă totuşi întru cîtva cu mine:

„Dar să nu mă doară“.

Şi după felul în care i-a răspuns, parcă însuşi Dumnezeu, în halat scurt, închis pînă la gît şi în pantofi albi de pînză, s-ar fi pus în slujba stomatologiei: „Asta nu-i meseria mea: să provoc durere“.

Cum se apleca asupra lui. Cum lumina mediul bucal cu lampa lui specială. Şi cum căsca larg gura Philipp al meu, pronunţînd un „Da“ tare. (Ar fi trebuit să-l rog să deschidă televizorul ca să urmărim programul zilei: îmi dai voie, numai jurnalul de actualităţi berlineze şi publicitatea care urmează?)

„Trebuia să fi venit la mine mai demult, cînd ţi-au ieşit dinţii de lapte.“

„E grav?“

„Ei... da, ei... da. Vom face, fără nici o obligaţie, un examen de ansamblu. După aceea vom vedea.“

Cu ajutorul asistentei sale, chemată în cabinet prin intermediul soneriei, dentistul meu făcu examenul radiografic al tuturor dinţilor scherbaumieni. Cu practicul aparat Ritter ochi de cinci ori, zumzăind, maxilarul inferior al lui Scherbaum şi trase de şase ori, zumzăind, în maxilarul superior al lui Scherbaum. Fiecare salvă era notată. Ca şi la mine, lichidă şi la Scherbaum cu o singură salvă cei patru incisivi inferiori - doi minus unu - unu minus doi: „Ei, a durut?“.

Să las o margine lată pentru adăugiri, care mai tîrziu vor fi şterse. Să bifez amintiri. Să mai străbat o dată, de data aceasta pe burniţă, promenada de pe malul Rinului, la Andernach, s-o prefac într-un drum al Calvarului: etapă cu etapă. Sau materialul numărul şapte:

„...după cum pretinde Von Dornberg, acuzatul l-ar fi învinuit pe nedrept că ar fi dat dispoziţii pentru executarea condamnaţilor la moarte nu prin împuşcare, cum prevede Codul penal militar, ci prin spînzurătoare, la care acuzatul ar fi atras atenţia asupra faptului că în zona Armatei a 18-a şi a corpului de armată Narva (Grasser) se

practicau de mai multă vreme execuţiile prin spînzurătoare...“ Poate că ar trebui să i se spună Schorner, cînd se vorbeşte de Schorner. „...acuzatul ar fi cerut ca aceste execuţii prin spînzurătoare să aibă loc în faţa sediilor comandamentelor de front, a căminelor pentru militari în permisie şi la punctele de adunare de la nodurile de cale ferată, prilej cu care să se atîrne de gîtul celor executaţi tăbliţe cu inscripţii ca «Sînt un dezertor»...“ Sau să las teancul în plata Domnului. Sau să cobor din autobuz la Irmgard Seifert ca să rumegăm scrisori vechi. Sau să vîr fotografia micului Scherbaum în rama de pe masă şi să lipesc deasupra cu bandă adezivă: „Sînt un dezertor fiindcă m-am aşezat în fotoliul dentistului...“ Am plecat în mijlocul frazei.

„Chelner, una blondă!“ şi m-am rezemat de bar, aşa că nu mai eram singur. Cînd a venit Scherbaum cu Vero Lewand, pe cartonaşul de sub halbă era notată a treia blondă.

„Am sunat de cîteva ori la dumneavoastră, şi atunci ne-am gîndit...“ (Prin urmare se ştie unde sînt cînd nu sînt acasă.)

„Fiindcă sîntem invitaţi la o mică petrecere. Şi atunci ne-am gîndit că, dacă aveţi poftă...“

(În asemenea cazuri se cuvine să te referi la diferenţa enormă de vîrstă: „Tineretul cu tineretul“.)

„Vin şi cîţiva de la universitate. Asistenţi şi vreo doi profesori. Ăştia nu mai sînt nici ei minori.“

(Încă puţină sclifoseală: „Nu-mi place să merg unde nu sînt invitat“.)

„Este un party deschis. Poţi să vii şi să pleci şi să aduci pe cine vrei.“

(Şi, în general: unui stoic i se cuvine locul de la bar: „Chelner, nota!“.)

„Am mirosit eu c-o să veniţi.“

„Dar numai pentru o clipă.“

„Nici noi n-o să stăm o veşnicie. Poate că-i plictiseală mare acolo.“

În apartamentul aproape complet lipsit de mobilă, situat într-o clădire veche din Schoneberg, se înghesuiau şaizeci de persoane, mai puţin şapte, care tocmai plecau, plus unsprezece, care tocmai intrau sau încercau să intre. Fără Vero n-am fi reuşit. Am rămas în paltoane, deoarece bănuiam că garderoba se află mai departe, undeva în fund, şi pînă acolo nu exista o trecere, ci numai presupuneri: în spate se înaintează, mai e ceva acolo, oare ce?

propriu-zisa, asta. Printre oameni care stăteau în picioare sau cinchiţi sau se împingeau căutînd, se afla - stînd în picioare sau cinchită sau împingîndu-se căutînd - aşteptarea.

(Ce se aştepta? Ei, asta.) Nu numai eu, ci şi Scherbaum se simţea

dezorientat între toate acestea. (Ar fi nedrept să vorbim acum de aerul stătut, de gălăgie, de căldura imobilă cu miros acru sau de aspecte exterioare, de pildă de uniformitatea extravagantă a îmbrăcăminţii, de coafuri, de o diversitate multicoloră care se autodepăşea şi astfel se anula, devenind monotonă. Veselia silită sărea în ochi, ca şi o gestică foarte largă, care părea să ţină seama de un aparat de fotografiat ascuns vederii; un party care, în ansamblu, trebuia să mă familiarizeze cu atmosfera unui studio de noapte unde urma să vizionăm un film - sau mai multe filme înrudite.)

„Cum se numeşte filmul?"

Dar nu Philipp, ci Vero Lewand îi cunoştea pe regizor, pe operator, pe protagonişti: „Politiceşte sînt situaţi foarte la stînga. Sînt oamenii noştri. Cel de colo, cu capela gen

Castro, este cel mai de stînga editor de literatură underground care există. Iar cel de dincolo tocmai a sosit de la Milano, unde s-a întîlnit cu oameni care tocmai au sosit din Bolivia, unde au stat de vorbă cu Che [22] „.

Erau puncte de reper. (Eram mereu examinat, de fiecare dată de către alt Hristos.)

„Despre ce or să vorbească?"

„Păi, despre ei."

„Dar ce vor?"

„Păi, schimbări, să schimbe lumea."

Îmi este prezentat unul de la postul de radio. („Emisiunile clericale, dar foarte de stînga!") Mi-a mărturisit că e foarte grăbit. Trebuie neapărat să-l găsească pe Olaf, care aduce veşti de la Stockholm. („Dosarul nostru despre Angola, ştiţi...") Vero ştia în care optime din totalul de şaizeci de inşi care stăteau în picioare sau cinchiţi sau împingîndu-se putea fi găsit omul care venea din nord: „Acolo, în fund, în spatele cuierului cu paltoane".

(Celălalt dispăru înot, lăsînd o dîră în urma lui.)

„Vero, spune-mi, te rog, a cui e locuinţa? Vreau să spun, cine permite ca aici să se turneze din nou o scenă de film pe care am mai văzut-o de multe ori?"

Mi-l arătă pe unul cu un rîs de peste ocean obţinut prin antrenament, care radia în toate părţile fericirea de a avea oaspeţi, deşi urechile lui depărtate cereau insistent o locuinţă goală, deoarece erau mereu strivite în înghesuială.

„Ăsta locuieşte aici. Dar de fapt locuinţa ne aparţine nouă, tuturor."

(Am căutat şi am găsit pasaje la Dostoievski. În partea de jos a Penny Lane-ului şi invadat de *All you need is love*, secolul XIX nu voia să se sfîrşească: *Yesterday*...)

Scherbaum deveni atît de tăcut încît am început să mă tem că ar putea să bată la ochi. (Doar n-o să vomite iar.) Ca pentru a-mi dovedi

că mi-am găsit un locşor în mijlocul unor oameni într-adevăr de stînga, mai mulţi oameni de stînga din mijlocul încăperii începură să strige numele lui Ho Şi Min şi, imediat după ce a fost invocată prezenţa lui, să cînte *Internaţionala*. (Mai bine zis: fragmente ale primei strofe erau repetate ca sub imperiul unei necesităţi; discul avea pesemne o fisură. Eu eram de vină, probabil, că auzeam din ce în ce mai tare, mai apăsat şi mai ademenitor *O, pădurea mea frumoasă...* - şi nici fetele de-aici nu-mi plăceau.)

Prea bătrîn. Eşti prea bătrîn. Numai să nu devii nedrept. Eşti invidios, fiindcă ei pot fi de stingă şi atît de veseli. N-ai decît să participi şi tu. Uite, radio-reporterul cu problemele clericale şi editorul de stînga şi alţi desfrunziţi care se apropie de patruzeci de ani. Ei participă, s-au luat de braţ cu ceilalţi: legănîndu-se chercheliţi, renanii se adapă din izvorul tinereţii: „Sculaţi, voi, oropsiţi ai vieţii...“ (...peste cărările tale rece şuieră vîntul...) Cusurgiu bătrîn. Reformist renegat. Belfer tipic. (Hai, dă-i drumul, încearcă: Ho-Ho-Ho...)

În acelaşi timp mi se părea că Philipp, care stătea lîngă mine, începea să îmbătrînească fără să scoată vreo vorbă. Ar fi trebuit să plecăm. Dar iată că două fete au şi început să-i cînte osanale: „Ăsta e, Vero? Tu eşti Scherbaum ăla de care vorbesc toţi? Grozavă treabă. Şi fix în faţă la Kempinski. Benzină peste el. Trosc. Şi s-a dus. Dar trebuie să ne spui exact, Vero, cînd dă reprezentaţia. Fantastic, măi. Pur şi simplu fantastic!“.

Cînd din şaizeci de oameni s-au făcut cincizeci şi şapte - Scherbaum a tras-o pe Vero, eu i-am urmat - înspre noi veneau, urcînd scara, alţi şase sau şapte.

Scherbaum o pălmui pe Vero Lewand chiar în holul unde începea scara. Oaspeţii care tocmai urcau o luară drept un semn foarte promiţător: „Probabil că acolo sus se întîmplă într-adevăr ceva“.

Fiindcă în curte Scherbaum continua s-o bată (n-o mai pălmuia, o bătea), i-am despărţit: ajunge! Acum o să mergem să bem o bere paşnică“.

Vero nu plîngea. I-am dat lui Scherbaum o batistă, fiindcă fetei îi curgea sînge din nas. În timp ce o ştergea, am auzit: „Nu mă trimite acum acasă, Flip, te rog...“

(Inutil şi chiar trivial din partea mea să fluier *Internaţionala* în timp ce porneam fără grabă la drum.) Într-o cîrciumă oarecare de pe Hauptstrasse am găsit locuri la bar. Philipp şi cu mine vorbeam fără să ţinem seama de Vero, care îşi încleştase mîinile pe sticla ei de cola.

„Cum ţi-a plăcut dentistul meu?“

„Destul de mult. Ăsta ştie ce vrea.“

„Altfel nici nu se poate, la meseria lui.“

„Excelentă idee: televizor în cabinet.“

„Da. Reuşeşte să-ţi distragă atenţia uneori. Ai să urmezi tratamentul?“

„S-ar putea. După ce termin cu chestiunea aceea.“

„Nu te-ai râzgîndit, Philipp?“

„Astea n-o să mă facă să renunţ. Astea nu. Sau aţi crezut că o să dau bir cu fugiţii fiindcă vreo două pipiţe, care au impresia că sînt de stîngă, spun: Fantastic, pur şi simplu fantastic!?“

Să mă pregătesc de plecare şi să mai comand un rînd. (Vero plîngea în paharul ei de cola. Un plîns nazal, deoarece era zăgăzuit de polipi.) Am aşteptat pînă ce Scherbaum şi-a pus braţul pe după umerii ei şi i-a spus: „Haide. Termină. Acum a trecut“, pe urmă am plecat. („Impăcaţi- vă. O stînga certată nu e un spectacol agreabil.“)

Frigul se menţine. Mereu aceeaşi muşcătură uscată. Cine părăseşte o cîrciumă e un om fugărit. Să te ghemuieşti în palton. Să ai deprinderi. (De exemplu, un băţ de chibrit în nodul cravatei: rezerva.) M-am uitat în jur: dau cu toţii din cap, unul către altul, înainte de a-şi umezi degetul gros. „Chelner, nota!“ înseamnă de obicei o consumaţie serioasă. Acum aş vrea să fiu chit, să iau avionul Panam de dimineaţă şi să mă gîndesc la direcţia de zbor.

Acasă, lucrul început se afla la locul său, neatins. Am deschis dosarul, am parcurs capitolul „Schörner pe şoseaua către Marea Albă“, am tăiat cîteva adjective, am închis dosarul şi pe urmă am elaborat un referat-caracterizare pe care, cînd va fi cazul, s-ar putea să-l ceară apărătorul acuzatului Philipp Scherbaum.

Dificultăţile au început chiar de la adresant: Către Camera de punere sub acuzare a tribunalului berlinez? Sau: Către Procurorul general? (Deocamdată fără adresă.)

Am construit în jurul faptei lui Scherbaum o reţea de analogii literare, care se refereau succesiv şi în ansamblu la acţiunea lui. Am citat manifeste suprarealiste şi futuriste, i-am invocat ca martori pe Aragon şi pe Marinetti. L-am citat pe călugărul augustin Luther şi am găsit elemente folositoare în *Curierul de Hessa*[23]. Happeningul l-am desemnat drept o formă de artă. Focului (holocaustului) i-am atribuit, cu unele rezerve de scepticism, un conţinut simbolic. Am şters aprecierea „umor negru“, am pus în locul ei „farsă studenţească timpurie“, am şters şi asta şi am primit sprijin din partea clasicilor, punîndu-l pe Scherbaum să joace rolul lui Tasso şi recomandînd insistent tribunalului să-şi însuşească înţelepciunea nobilă a lui Antonio: „După cum judecata lucidă a puternicului Antonio, ale cărui acţiuni sînt determinate de *ratio*, se află într-un anume raport faţă de exacerbaţiile poetice ale lui Tasso, adînc tulburat din pricina faptului că se află sub imperiul sentimentelor, tot aşa fie ca tribunalul să concilieze antagonismele şi, în spiritul lui Johann Wolfgang Goethe, să ajungă la mărinimoasa concluzie: «Şi-astfel corăbierul se-ncleştează /

De-aceeaşi stîncă ce i-a sfărîmat corabia»„.

Chiar dacă în calitatea mea de referent n-am fost scutit de o condamnare a faptei lui Scherbaum, pe care am calificat-o drept o manifestare negativă cultivată de spiritul de sacrificiu, mi-a reuşit totuşi o încheiere liberală: „Un stat care apreciază că deruta transformată în faptă a unui elev atît de înzestrat şi suprasensibil este un pericol public îşi demonstrează nesiguranţa şi încearcă să înlocuiască binefacerile indulgenţei democratice prin severitatea autorităţii de stat“.

(Avînd impresia că am făcut ceva, m-am culcat.)

În catalog am găsit un bileţel anonim - „Terminaţi odată cu încercările de a-l deruta pe Flip!“ -, iar în sertarul meu din cancelaria profesorilor se afla un bilet, semnat I.S. - „Ne vedem atît de rar. De ce oare?“. Două scrisuri diferite, amîndouă grăbite şi anticipînd o ameninţare, o dorinţă. Pe elevă am ignorat-o în timpul orei. (Această metodă patetică răsuflată: Pentru mine, dumneata nu exişti! Ei, şi?) Pe colega mea am surprins-o printr-o elocvenţă plină de rîvnă. (Relatare amuzată, de pe o poziţie de superioritate, a petrecerii prerevoluţionare.) Pe urmă am încercat să mă erijez în cercetător de cauze: „Poate că asta ar putea fi o indicaţie: tatăl lui Scherbaum a fost în timpul războiului supraveghetor de adăpost antiaerian...“

„Ceea ce dovedeşte oricum...“

„Nu mă refer la aspectul politic al acestei activităţi. Stingea incendii, ba chiar - fapt menţionat categoric şi de Scherbaum în compunerea despre tatăl său - a fost decorat cu Crucea pentru merite de război clasa a Il-a. A salvat oameni. Fără îndoială că-ţi dai seama unde vreau să ajung...“

„Totuşi, motivaţia dumitale - supraveghetor de adăpost antiaerian şi sacrificiu prin foc - nu mă poate convinge...“

„Oricum, în compunere, supraveghetorul de adăpost antiaerian constituie cuvîntul-cheie. Iată aici un exemplu: «Cînd mergem să ne scăldăm în Wannsee sau, ca în urmă cu doi ani, la St. Peter, tatăl meu, supraveghetor de adăpost antiaerian, vine întotdeauna cu noi, dar nu se dezbracă, ci şade cu hainele pe el şi se uită la noi». Ei? Ce părere ai despre asta?“

„Dumneata presupui, după cum am impresia, că tatăl lui Scherbaum a căpătat o arsură în război şi că se jenează să-şi arate în public rana, care poate că se întinde pe o suprafaţă destul de mare.“

„La exact aceeaşi concluzie am ajuns şi eu, cu atît mai mult cu cît în compunerea lui Scherbaum se găseşte o frază care în mod obligatoriu certifică presupunerea mea: «Cînd eram mic, l-am văzut odată pe tatăl meu în pielea goală. Un supraveghetor de adăpost antiaerian în pielea goală».“

„Atunci ar trebui să vorbeşti cu tatăl lui.“
„Asta am de gînd. Chiar asta am de gînd...“
(Dar acum nu mai vreau. Mi-e teamă că tatăl lui are arsuri cicatrizate pe tot trupul. Mi-e teamă de aceste aspecte inevitabile. Nu vreau să pătrund mai adinc Nu sînt decît profesor. Vreau să se sfîrşească odată...)
Propunerea făcută de Irmgard Seifert, să mergem să mîncăm „ceva consistent“, a dat convorbirii noastre o altă direcţie, dar care nu era una nouă. Ne-am fixat la ciolan de porc. Eu am scos-o la capăt cu porţia mea, însă în farfuria ei a rămas mult, fiindcă mereu şi mereu trebuia să cotrobăiască în geamantanul mamei după scrisorile acelea vechi şi să le repete papagaliceşte frază cu frază. („Asta n-o să se termine niciodată. Asta se numeşte vinovăţie,
Eberhard. Asta nu poate să se termine...“) Înainte de a plăti şi a pleca (am fost invitatul ei) am rugat-o să mă scuze că voi lipsi două sau trei minute...

„Ce rezultat a dat examenul radiografie, doctore?“
Dentistul îmi vorbi cu amabilitate despre Scherbaum, spuse că trebuie să fie o adevărată plăcere să poţi instrui şi educa un asemenea tînăr: „Vă rog să mă credeţi. Un autentic Lucilius care, ce-i drept, încă nu şi-a găsit un Seneca. Iar în ceea ce priveşte examenul radiografie: numai mărunţişuri. Dar dumneavoastră ştiţi ce poate să iasă din mărunţişuri. De asemenea, muşcătura distală. În privinţa asta va trebui să facem cîte ceva. De altfel, băiatul mi-a şi dat telefon“.
„Să însemne asta oare că pe Scherbaum îl interesează cum stă cu dantura?“
„Pe cine nu interesează asta?“
„Vreau să spun: se gîndeşte mai departe? Nu numai pînă la punctul acela. Ei, ştii la ce mă refer.“
„Elevul dumneavoastră m-a întrebat dacă e indicat să se adreseze medicului şcolii în vederea unui tratament...“
„Foarte înţelept.“
„Am răspuns: Bineînţeles că este o chestiune în care trebuie să hotărăşti dumneata. Dar tot aşa de bine îţi pot şi eu rezerva cîteva ore de tratament.“
„A fost de acord?“
„N-am vrut să insist.“
„Şi despre cîine nici un cuvînt?“
„N-a pomenit de el în mod direct. Dar mi-a mulţumit că l-am întărit, aşa spunea, în hotărîrea lui. Elevul dumneavoastră ar trebui stimulat şi mai mult. Ar trebui să-i dăm curaj. Înţelegeţi? Tot timpul să-i dăm curaj.“
(Pe cînd o ajutam pe Irmgard Seifert să-şi pună paltonul şi-i

mulţumeam pentru ciolanul de porc: Tipul se lansează în pedagogie. Să schimb macazul şi să devin dentist? E ridicolă gelozia mea. Aşa sau altfel: sînt pe cale să-l pierd pe Scherbaum...)

Să ne imaginăm: un dentist şi un profesor conduc lumea. Se ivesc zorile erei profilaxiei. Împotriva tuturor relelor se iau măsuri preventive. Aşa cum fiecare învaţă pe alţii, la fel fiecare îşi însuşeşte la rîndul lui învăţătura.

Cum toţi sînt expuşi atacului cariilor, sînt cu toţii de acord cu lupta împotriva cariilor. Asistenţa şi prevederea pacifică popoarele. Problema existenţei nu mai capătă răspuns în cadrul religiilor şi ideologiilor, ci al igienei şi culturii. Nu mai există eşecuri şi nici guri mirositoare. Să ne imaginăm...

Adunarea reprezentanţilor noştri a ţinut o sesiune de două zile în palatul Schöneberg. Într-o pauză a sesiunii, cînd l-am chemat la telefon pe dentistul meu şi i-am relatat (în mod ostentativ critic) desfăşurarea ordinii de zi: alocuţiune introductivă, salutul adresat invitaţilor, mesaje de salut adresate de invitaţi Adunării reprezentanţilor, raportul financiar ţinut de trezorier, şase propuneri în legătură cu şcoala integrală, cîteva intervenţii cu accent hessan, mai multe centre de greutate, apoi hotărîrile cu privire la al zecelea an obligatoriu de şcoală, la reorganizarea pregătirii profesionale în cadrul şcolii, la prima fază a formării cadrelor didactice şi la statutul de profesor suplinitor (inclusiv apelul către Camera Deputaţilor) - cînd în cele din urmă i-am expus, mai mult pe un ton de conversaţie uşoară decît pe cel al unei relatări precise, lipsa de conciziune a politicii dinamice în domeniul învăţămîntului - l-am citat în batjocură pe colegul Enderwitz, a cărui părere o împărtăşesc, de altfel: „Şcoala integrală este mijlocul de a preîntâmpina în condiţii optime situaţia politico-socială actuală“ - cînd am ajuns la capătul expunerii mele cu privire la starea lucrurilor, dentistul meu a început să-mi plătească poliţa: mi-a făcut o dare de seamă exactă asupra Congresului de ortopedie a maxilarului de la St. Moritz, împletind citate din conferinţa inaugurală despre malformaţii în regiunea maxilarului cu descrieri de peisaje şi informaţii amănunţite despre poteci turistice care străbat păduri de zadă şi păşuni alpine: „Albastrul profund al lacurilor m-a impresionat adînc. Ce minunat petic de pămînt!“.

Într-un cuvînt: nu ne-am rămas cu nimic datori la telefon; prin intermediul unui circuit, vorbeam fără să ţinem seama unul de celălalt. Ceea ce voiam de fapt să aflu - „Şi Scherbaum? Scherbaum a revenit?“ - s-a dizolvat în noianul de nerozii profesionale debitate pe două voci. Am pus amîndoi receptoarele în furcă: „Pe curînd“.

(Să ne imaginăm: un dentist şi un profesor titular conduc lumea. Primul îl ascultă pe-al doilea, al doilea îl ascultă pe primul. Formula

lor de salut - „Trebuie să prevenim“ - devine, indiferent în ce limbă se pronunţă, salutul fiecăruia şi al tuturor. Orele de consultaţii sînt permanente. Cum spunea el? „Chemaţi-mă la telefon oricînd doriţi, fără nici o jenă...“)

Cînd m-am întors în sala de festivităţi la Irmgard Seifert, începuseră discuţiile pe teme generale. Ce-i drept, n-au fost decît puţine luări de poziţie împotriva şcolii integrale, în schimb veneau cu tot felul de contribuţii interminabile în care şcoala tradiţională era cinstită şi evocată prin mijlocirea unor cascade de cuvinte de conjurare: „Chiar dacă salutăm întru totul anumite tendinţe de înnoire, nu ne este îngăduit să dăm vreodată uitării...“

Irmgard Seifert şi cu mine ne-am făcut interpreţii unei „uşoare nelinişti în sală“. (Pe urmă a fost menţionată şi în procesul-verbal.) Ne-am rezemat pe speteze, vădit plictisiţi. Tîrşîit de picioare şi tuse scurtă, strănuturi menite să provoace rîsete: procedee şcolăreşti. Am început să mîzgălim omuleţi pe ordinea de zi şi ne îndeletniceam cu un joc de societate pe care îl elaboraserăm pe vremea cînd eram suplinitori, în timpul plimbărilor în jurul lacului Grunewald.

Ea: „Regulamentul promovărilor A. Dispoziţii generale, alineatul patru?“

Eu: „Activităţile nesatisfăcătoare notate cu «insuficient» acţionează în sensul nepromovării mai puternic decît cele notate cu «mediocru»„.

Făcu în dreptul numelui meu semnul plus; întrebarea următoare trebuia s-o pun eu: „Al doilea examen pentru posturile din învăţămînt, paragraful cinci, alineatul unu?“

Ea: „Examenul începe cu admiterea“.

Un semn plus pentru Irmgard Seifert. Acum era rîndul ei să pună o întrebare: „Sancţiuni şcolare, dreptul şcolar VB 1, alineatul unu?“

Eu: „În şcolile şi institutele de educare berlineze pedeapsa corporală este interzisă. Cu alte cuvinte, n-am voie să-i trag o mamă de bătaie elevului Scherbaum; culmea e că ieri am reflectat foarte serios dacă n-ar fi cazul să provoc o bătaie pe cinste, în cadrul căreia să-i rup braţul stîng: spital, punere în ghips, obligaţia de a sta nemişcat. Iar rezultatul final: nici un cîine nu va arde în public. Mă voi supune zîmbind unei anchete disciplinare. Şi-acum, ce ai de spus?“

Dar Irmgard Seifert îl descoperise pe Scherbaum pentru ea. (Sau se descoperise pe sine în el?) În orice caz, a început acolo, în sală, în timp ce în faţă se citeau propuneri suplimentare, să-i fredoneze, cu jumătate de voce, cîntecul; şi cînd ne-am strecurat afară, încă înainte de epuizarea ordinii de zi, a continuat să-l plămădească pe Scherbaum după chipul şi asemănarea ei: a făurit din el un martir autentic. Scherbaum trebuia să realizeze ceea ce nu reuşise ea la vîrsta de şaptesprezece ani.

„Cred că nu vorbeşti serios!“

„Ba da, Eberhard. Cred în băiatul acesta.“

Îmi spuse că pe zi ce trece i se „adînceşte înţelegerea pentru Scherbaum“. Cuvînt cu cuvînt, îmi certifică liniile directoare ale strategiei dentistului meu: „Dacă aş putea să-i dau curaj. Aş vrea să-i dau curaj fără încetare...“

E limbajul ei sprinţar, mereu serviabil. Nu se dă în lături să vorbească de „îndemnul lăuntric“. Oare din pricină că se îndeletniceşte cu peşti ornamentali? Ştiu că, pe lîngă acvariu, se ocupă şi cu pregătirea lecţiilor. Probabil că sfaturile astea i le-au dat peştii cu coada în formă de voal şi ghiborţii aurii. Altfel, cine? Irmgard Seifert este, ca s-o spunem pe scurt, o singuratică.

Şi eu, doctore! Şi eu? Micuţa Lewand mi-a strecurat din nou un bilet: „Dacă nu-l lăsaţi pe Flip în pace, comportarea dumneavoastră contrarevoluţionară va avea urmări“. Curată ameninţare, doctore! Şi nu se găseşte nimeni care să mă ajute. Să las baltă fleacurile astea şi să mă retrag: Mi-ajunge! Mi-ajunge! şi să mă dedau cu pasiune unei îndeletniciri absurde: de exemplu, să organizez concursuri de alergări între melci...

În timpul recreaţiei de la ora zece, l-a înghesuit pe Scherbaum între ea şi şopronul pentru biciclete. Pe urmă a început să-i dea curaj: „Ai dreptate, Philipp. Nu-ţi pot fi de nici un folos soluţiile noastre de compromis, această capitulare de zi cu zi a adulţilor“.

Pe mine m-a prefăcut în obiect de demonstraţie: „Noi - nu-i aşa, dragă colega - nu mai sîntem în stare de ani de zile să acţionăm spontan“.

(Mi-a venit în minte numai palma pe care i-am dat-o. „Eu da. Eu da.“ Asta ar fi trebuit să spun. Dar am tăcut şi, cu limba, am căutat punţile din degudent.)

„De cîte ori nu mi-am propus să păşesc în faţa clasei, să depun mărturie: Aşa am fost cînd aveam şaptesprezece ani. Asta am făcut cînd aveam şaptesprezece ani. Ajută-mă, Philipp. Fii un exemplu. Păşeşte înaintea mea, înaintea noastră, pentru ca ratarea noastră să nu devină generală.“

Faţa lui Scherbaum reflecta o vreme schimbătoare de aprilie.

„Voi fi împreună cu dumneata cînd vei porni pe drumul dumitale greu.“

Clipind din ochi şi ridicînd un stol de vrăbii care fîlfîiau care încotro, Scherbaum încerca să scape de privirea ei strălucitoare. Dar nu exista nici o gaură în sîrma împletită.

„Uită-te la mine, Philipp. Ştiu că modestia dumitale nu vrea să recunoască măreţia faptei dumitale.“

El se refugie într-un rînjet lipsit de gropiţele sale voioase. Înainte ca eu să pot pune capăt scenei penibile remarcînd că recreaţia s-a sfîrşit, Scherbaum zise: „Habar n-am despre ce vorbiţi. Nu mă interesează deloc ce-aţi făcut la şaptesprezece ani. Toată lumea a făcut ceva cînd avea şaptesprezece ani“.

Şi, întocmai ca şi domnişoara Seifert, Scherbaum se folosi şi el de mine ca de un obiect de demonstraţie: „De exemplu, domnul Starusch. Cînd îi explic ceea ce se petrece în Vietnam, vorbeşte despre banda lui de tineri şi-mi ţine prelegeri despre anarhismul prematur al tinerilor de şaptesprezece ani. Eu însă nu doresc o bandă de tineri. Despre anarhism nici vorbă nu poate fi. Eu aş dori să devin medic sau ceva de felul acesta...“

Scherbaum se întoarse şi plecă. Irmgard Seifert şi cu mine ne petrecurăm ora noastră liberă mergînd de acolo pînă colo prin curte pînă la istovire. Ceea ce nu voisem să ascult eram nevoit să înghit acum cuvînt cu cuvînt: „Băiatul nu-şi dă seama ce măreţie se ascunde în el. Vede numai intenţia lui, fapta lui, şi nu repercusiunile pe care această faptă le va avea: caracter izbăvitor“. (Nici urmă de zgură în voce.) Curtea şcolii era destul de goală pentru ca răsuflarea ei: „Caracterul izbăvitor...“ să rămînă suspendată în aer sub forma unei băşici vorbitoare frumos rotunjite.

„Crede-mă, Eberhard, de cînd există tînărul Scherbaum, am început să cred din nou. Are forţa şi puritatea necesare pentru - da, o spun fără sfială! - pentru a ne salva. Ar trebui să-i dăm curaj.“

Gerul înviorător de ianuarie îi conserva cuvintele. (Să umbli de colo-colo pe vreme geroasă, să deschizi gura şi să spui: „Forţă Puritate Curaj“.) Tutuind-o, am rugat-o pe Irmgard Seifert să se menţină în limitele realităţii: „N-ai dreptul să sporeşti tulburarea firească a lui Scherbaum. Nu e cinstit să-l încărcăm pe băiat şi cu propriul nostru balast. În afară de asta, devii neverosimilă cînd încerci, astăzi, să-ţi împodobeşti ca pe un pom de Crăciun conflictul tău de-atunci. E o strălucire falsă, draga mea. La urma urmei, Scherbaum nu e un Mesia. Caracterul izbăvitor - e pur şi simplu caraghios. Nu-i vorba decît de un băiat cu epiderma foarte permeabilă, care simte nedreptatea, nu numai pe cea de lîngă el, ci şi pe cea aflată la mare depărtare. Pentru noi, Vietnamul este în orice caz rezultatul unei politici greşite sau expresia inevitabilă a unui sistem social corupt; el nu caută cauzele, el vede oameni care ard şi vrea să acţioneze cumva împotriva acestui lucru, să acţioneze cu orice preţ“.

„Şi tocmai în asta văd eu, dacă îmi dai voie, caracterul izbăvitor al faptei sale.“

„Pe care nu va ajunge s-o săvîrşească.“

„De ce nu? A sosit timpul...“

„Incearcă să-ţi aduni gîndurile. La urma urmei, în calitatea noastră

de pedagogi, sîntem datori să-i atragem fără echivoc atenţia asupra consecinţelor faptei sale."

Dar Irmgard Seifert era mulţumită de ea însăşi şi de exaltarea ei. Nu numai frigul îi colora obrajii. Rîdea şi scălda curtea şcolii în acea voioşie despre care se spune că ar fi fost caracteristică martirilor creştinismului timpuriu: „Dacă aş mai fi credincioasă, Eberhard, aş spune: Sfîntul Duh l-a atins pe băiat. O lumină izvorăşte dinlăuntrul său".

(Şi în acelaşi timp stă subţirică în paltonul ei şi gestul şters e plin de sfială. Isteria o întinereşte. Dacă mai aştept puţin, dacă îi dau răgaz, o fetiţă exaltată va începe să plîngă şi să scînceasca în aerul geros: „Dar trebuie neapărat... Nu ne e permis... Numai o slabă rază de lumină... E o fericire, Eberhard, o fericire..." Ce îndrugă ea despre fericire! Sînt mulţumit cînd lipseşte un copac din rînd; dar castanii desfrunziţi se înşiră regulamentar.)

Cînd i-am relatat dentistului meu despre revărsarea sufletească şi pălăvrăgeala înşelătoare din curtea şcolii, a conchis scurt şi cuprinzător: „Capacitatea de a se entuziasma a colegei dumneavoastră îl va ajuta pe elevul Scherbaum să-şi dea seama ce fel de adepţi ar putea să cîştige după ce va săvîrşi fapta. Cu cît colega dumneavoastră va fi mai exaltată, cu atît îi va fi lui Scherbaum mai greu să aprindă chibritul. Vă rog să mă ţineţi şi mai departe la curent. Nimic nu-l supără pe erou mai mult decît ovaţiile înaintea faptei. Ce să-i faci, aşa sînt eroii".

Nu. El nu este aşa. Nu e erou. Nu vrea să conducă şi nu caută să cîştige adepţi. Nu poate privi într-un fel fanatic. Nici măcar nu e nepoliticos. Nici aspru, nici brutal, nici viguros. Niciodată n-a fost cel dintîi. (Căci compunerile lui nu intră la socoteală.) Niciodată n-a dat din coate ca să ajungă în faţă. (Şi cînd i s-a propus să fie redactor-şef al revistei elevilor, a refuzat de mai multe ori: „Nu mi se potriveşte".) Dar nu e nicidecum timid sau inhibat sau leneş. N-a rămas de căruţă în nici o clasă. Niciodată n-a fost foarte curajos, deosebit de temerar sau întru totul corect. Ironia lui nu jigneşte niciodată. Afecţiunea lui este lipsită de insistenţă. (Niciodată nu m-a incomodat.) Nu minte niciodată. (în afară de compunerile lui, dar acestea nu contează.) Nu e genul de tînăr pe care nu-l poţi suferi. Face foarte puţin ca să placă. N-are o înfăţişare deosebită. N-are urechi clăpăuge. Nu vorbeşte pe nas, cum face prietena lui. Vocea lui nu propovăduieşte. Nu e un Mesia. Nu aduce vreun mesaj. E cu totul altfel.

Mi se spunea Störtebeker. Puteam să prind şobolanii cu mîna goală. Cînd am împlinit şaptesprezece ani, am primit ordinul de chemare la

munca obligatorie. Dar ancheta în legătură cu mine şi cu banda de minori se şi afla în curs. Declaraţiile mele existau. La apelul de dimineaţă, un sergent-major a dat citire sentinţei: comutare cu trimitere pe front într-un batalion disciplinar. Curăţăm terenul de mine. Sub ochii duşmanului, eram nevoit să curăţ terenul de mine. (Störtebeker a supravieţuit acestei acţiuni - Moorkähne s-a curăţat.) Störtebeker este acum profesor titular şi plin de poveşti de demult.

Cum nu cunosc decît poveşti, veneam tot timpul cu poveşti la Scherbaum, care e un ascultător foarte bun. Cred în poveşti, n-am ce face. Între Scherbaum şi fapta lui am clădit, pietricică lîngă pietricică, poveşti datate cu precizie, presărate cu date ştiinţifice, de asemenea din cele recunoscute ca fiind istorice, adevărate poveşti de istorisit. L-am rugat să facă în grabă cîţiva paşi cu mine. Ne-am propus să pornim din cartierul Eichkamp, să străbatem Teufels-Fenn şi apoi Trummerberg (Mont Klamott). Am privit copiii la săniuş pe terenul acoperit cu zăpadă, am ocolit staţia de radar americană, ne-am arătat reciproc ceea ce reuşea să cuprindă privirea în depărtare (oraşul Siemens, Europa-Center cu steaua uzinelor Mercedes şi turnul de emisie care continua să crească în sectorul răsăritean). Spuneam amîndoi: „E destul de mare Berlinul“. Dar eu am rămas totuşi la obiect: „Vezi dumneata, Philipp, în fond se pune mereu întrebarea: oare experienţa poate fi transmisă? De cîtva timp ne ocupăm de Revoluţia Franceză şi de urmările ei. Am vorbit despre resemnarea lui Pestalozzi şi despre eşecul tragic al Iui Georg Forster la Mainz. Valurile revoluţiei au ajuns pînă şi la tihnitul meu oraş natal: căci locuitorii Danzigului, oricum îngrijoraţi că ar putea deveni dependenţi - fie de coroana poloneză, fie de cea suedeză, fie de cea rusă - se aflau pe atunci sub stăpînirea Prusiei. Nu numai oamenii simpli, ci şi cetăţenii pe deplin conştienţi urmăreau cu simpatie evenimentele din Franţa. Dar răsturnarea, violenţa, luptele pe baricade, un Comitet de salvare publică, ghilotina, inclusiv procesul dureros al unei revoluţii - toate acestea nu aveau de gînd în nici un caz să le suporte cu resemnare; căci atunci cînd Bartholdy, un elev de liceu în vîrstă de şaptesprezece ani, împreună cu cîţiva colegi de şcoală şi muncitori în port, cei mai mulţi de origine poloneză - locuiau în Hakelwerk -, a încercat să proclame la Danzig republica, a eşuat înainte de a fi avut prilejul ca prin fapta lui să dea semnalul de pornire. La 13 aprilie 1797, cînd conspiratorii s-au întîlnit la Uliţa Pielarilor - părinţii lui Bartholdy, burghezi bine situaţi, care se ocupau cu comerţul, îşi aveau casa acolo - vecinilor le-a atras atenţia acea «adunătură» de oameni care se «înhăitaseră», aşa spuneau ei. Au fost chemaţi aprozi. S-au făcut arestări. Bartholdy a fost condamnat la moarte, şi numai un decret de graţiere al reginei Luisa, care în anul următor a făcut oraşului o vizită mult ovaţionată împreună cu Frederic Wilhelm al III-

lea, a comutat pedeapsa cu moartea într-una de detenţie în fortăreaţă. Se spune că a stat închis vreme de douăzeci de ani în fortăreaţa Torgau. Nici măcar înfrîngerea Prusiei şi urmarea acestei înfrîngeri, transformarea Danzigului în republică, n-au reuşit să-i schimbe soarta. Pe cînd eram încă un băieţel, am vizitat casa lui părintească din Uliţa Pielarilor. Nici o placă memorială care să dea vreo indicaţie. Cazul lui este menţionat în istoria oraşului mai mult ca o curiozitate, decît ca un fapt istoric. Nu ştim nimic despre Bartholdy".

Mergeam la vale cu paşi repezi. Scherbaum tăcea. Ciorile de deasupra Trummerbergului aminteau într-un fel patetic de originea acestei uriaşe grămezi de moloz, care între timp fusese împădurită. (Am propus să bem „ceva fierbinte" la cabana de vînătoare Schildhorn.)

„Ai să te întrebi, Philipp, ce urmăresc prin povestirea asta. Presupui, probabil, că încerc încă o dată să acopăr sub şuvoiul vorbelor proiectul dumitale, că încerc - cum este de părere prietena dumitale, Vero, în nişte bileţele ameninţătoare pe care mi le-a trimis de curînd - să te derutez. Nu. Cu asta s-a terminat. Fă-o, te rog, fă-o. Dar să-mi fie îngăduit să măsor fapta dumitale cu etalonul exemplului istoric. Te interesează cazul?"

„Bineînţeles. Oricum aveam de gînd să mă informez, mai târziu."

„Părerea mea este: încercarea lui Bartholdy de a proclama revoluţia şi, odată cu ea, republica, a fost în fond o prostie lipsită de orice seriozitate, care nu numai că l-a nenorocit pe el, ci şi pe docherii polonezi. (Numai colegii lui de şcoală, aşa se spune, au fost achitaţi.) Bartholdy nu avea luciditatea necesară revoluţionarului. E drept că băiatul nu putea să ştie, ceea ce însuşi Marx a descoperit relativ tîrziu, anume că numai cu ajutorul unei clase care n-are nimic de pierdut, ci totul de cîştigat se poate face o revoluţie; dar dumneata, Philipp, prevenit, informat, ar trebui să fii conştient că fapta pe care o plănuieşti, incendierea unui cîine în public, nu poate avea efect decît dacă cercuri largi ale societăţii - evit în mod conştient noţiunea de clasă - sînt pregătite să vadă în fapta dumitale un semnal de declanşare a unor acţiuni. Despre asta nici nu poate fi vorba. Ţi-a fost dat să vezi ce valoare de senzaţie pur spectaculară atribuie proiectului dumitale fetele acelea, prietene cu Vero. Ţi-a fost dat să vezi cum stimata mea colegă, doamna Seifert, este ferm hotărîtă să te înţeleagă greşit."

„Cum îl chema pe Bartholdy al dumneavoastră pe numele mic?"

„Istoria a uitat pînă şi prenumele lui."

(Iată-ne aşezaţi în cabana de vînătoare Schildhorn şi încălzindu-ne cu punci.) Scherbaum punea întrebări în legătură cu situaţia economică a oraşului. I-am vorbit despre regresul comerţului cu lemn şi povara datoriei publice (două milioane de taleri prusaci), care a fost

însă micşorată în anul 1794 prin contribuţii şi subvenţii de la stat. Voia să afle amănunte despre efectivele militare ale garnizoanei Danzig. Prezenţa permanentă a unui total de şase mii de militari, între care artilerie, genişti şi husari de gardă, l-a impresionat; fiindcă aceste trupe de ocupaţie stăteau faţă în faţă cu numai treizeci şi şase de mii de civili - iar garda civică, pe vremuri un instrument important al breslelor meşteşugăreşti, fusese nevoită să predea armele. Cînd mi-am deschis mapa şi i-am arătat materialul „În legătură cu cazul Bartholdy“, citind din notele de călătorie ale unui străin care ni s-au păstrat: «Sistemul Franţei are aici mulţi adepţi. Dar nu cred că se vor gîndi vreodată să devină necredincioşi stăpînirii prusace, dacă aceasta va avea grijă să-i guverneze cu moderaţie şi blîndeţe“, Scherbaum se declară de acord cu povestea mea: „Multe lucruri nu s-au schimbat de atunci“.

„Şi de aceea, Philipp, părerea mea este: cazul Bartholdy nu trebuie să se repete.“

(Dar experienţele nu pot fi transmise - nici măcar la un pahar de punci.) „În primul rînd, eu nu vreau o revoluţie. Şi în al doilea rînd, am calculat totul prin logică. Nu ştiu dacă vă pricepeţi la matematica teoretică...“

„Cunosc calificativele proaste obţinute de dumneata la respectiva disciplină.“

„Se referă numai la partea aplicativă. În orice caz, formula mea e corectă. La început nu găseam soluţia, fiindcă luasem ca valoare de bază ziua de sîmbătă. Nici măcar ziarele de duminică nu reacţionau. Cu lunea n-am obţinut nici un fel de rezultat. Acum lucrez cu după-amiaza de miercuri. Şi iată că, pe neaşteptate, începe să se potrivească. Chiar joi se întruneşte Camera Deputaţilor. Cum începînd de vineri voi fi iar apt pentru interogatoriu, convoc o conferinţă de presă la spital şi dau o declaraţie. Se produc primele manifestări de solidaritate. Nu numai aici, ci şi în Germania Occidentală. În cîteva oraşe mari se dă foc unor cîini. Mai tîrziu, străinătatea ne urmează exemplul. Vero numeşte asta forma ritualizată a provocării.

Ei da, într-un fel trebuie să se cheme şi treaba asta. Am să vă arăt formula, dar abia după aceea, cînd treaba va fi pornită.“

„Şi dacă nu merge, Philipp? Dacă te omoară în bătaie?“

„Înseamnă că formula era greşită“, spuse dentistul meu. „Dumneavoastră, cu poveştile dumneavoastră. Cazul Bartholdy cere o repetare.“

„Crezi că va acţiona...“

„Dacă vremea senină şi geroasă va ţine pînă miercurea viitoare, nu mi se va ivi ocazia să-i tratez masticaţia distală şi - dacă va fi posibil - să i-o corectez.“

„Aş vrea să am grijile dumitale."
„Spuneţi-mi, stimate domn, făcînd abstracţie de exemplele care-l pot înrîuri, pe care în calitate de profesor titular înţelegeţi să i le împărtăşiţi, elevul dumneavoastră are vreun model pe care-l socoteşte demn de urmat? Fiindcă, ştiţi, continuăm să ne călăuzim după prototipuri. Aproape că-mi vine să cred că elevul de gimnaziu Bartholdy v-a fost mai multă vreme idol şi reazem. Aşa-i?"

Am răscolit împreună amintiri. (În căutarea unui prototip pierdut.) Eu aveam iarăşi pantaloni scurţi şi stăteam în faţa caselor cu fronton de pe Uliţa Pielarilor. El insista asupra faptului că văzuse un model demn de urmat în alergătorul-minune Nurmi. (Am căzut amîndoi de acord că nevoia de prototipuri trebuie combătută preventiv cu o ofertă de prototipuri: „E necesar să prevenim!". Cînd, după un mic ocol - tatăl la serviciul de pilotaj, fiul e poreclit Störtebeker -, i-am expus teoria mea: ca supraveghetor al unui adăpost de apărare pasivă, tatăl luptă împotriva focului, fiul se pregăteşte pentru sacrificiul focului, dentistul meu îmi dădu dreptate: „Oricît de superficială pare legătura în această suită de motive, sunt totuşi dispus să nu exclud posibilitatea că prezumtivele arsuri ale tatălui ar putea constitui un indiciu. Ar trebui să treceţi pe la băiat pe acasă..."

Trăieşte printre câni de pluş şi citeşte manifeste. În camera ei, care trebuie să fie mai mică decît camera lui, printre numeroase obiecte meşterite cu propria-i mînă, trebuie să se afle revoluţionarul Ernesto Che Guevara într-o fotografie mărită mult, care să-ţi atragă privirea şi să te impresioneze. Toate astea le ştiu de la Scherbaum, care spune despre camera ei că e o grădiniţă de copii şi despre colecţia ei de animale de pluş că e o grădină zoologică, îşi expune părerea cu bunăvoinţă şi superioritate: „Ei, da, chestiune de gust". De colecţia ei de stele Mercedes tăiate cu fierăstrăul nu vrea să se despartă încă, deşi el îi spune: „Asta face parte din trecutul nostru". E ataşată de prada obţinută anul trecut: „Ce vremuri frumoase erau - cules de steluţe!". El spune: „Bineînţeles că uneori mă copleşeşte". Ca din vremuri străvechi, de mult apuse, se ridică în el amintirea: „înainte stătea atîrnat acolo Bob Dylan. Eu i-l dăruisem. «*He's so domn real...*»[24] scrisesem pe poză. Ei, dar asta a fost demult".
Philipp Scherbaum avea şi el o fotografie prinsă în pioneze între ferestrele camerei lui: o pagină de ziar de format mic, lată cît să cuprindă trei coloane înguste. În coloana din mijloc era inserată o fotografie, de mărime dublă în comparaţie cu cea pentru paşaport, reprezentând un tânăr de aproximativ şaptesprezece ani: o faţă rotundă fermă, părul pieptănat neted spre spate după ce în prealabil a fost udat, în stînga cărarea. Curăţel şi serios, zîmbea ca la fotograf un

tînăr în care am recunoscut un membru al Hitlerjugendului, am recunoscut generaţia mea: „Cine e?“.

(Cînd l-am întrebat pe Scherbaum: „îmi dai voie să-ţi fac o vizită, Philipp a rămas politicos, ca întotdeauna: „Se înţelege. Şi eu am fost la dumneavoastră. Numai că nu mă pricep să prepar ceai“. Iar după aceea, cînd l-am vizitat - în vestibul i-am înmînat şi nişte flori pentru mama lui - m-am lămurit şi n-a fost nevoie să întreb de două ori.)

„Ăsta? E Helmuth Hübener. A fost membru al unei secte. Ceva în genul mormonilor. Se numea Biserica sfinţilor zilei de-apoi. Îşi avea sediul la Hamburg, dar tipăreau la Kiel. A fost un grup de patru, practicanţi şi funcţionari. Au rezistat destul de mult. La 27 octombrie '42, a fost executat aici, la Plötzensee, după ce, bineînţeles, a fost torturat.“

Scherbaum îmi permise să iau articolul de pe perete, ca să pot citi şi ceea ce se afla pe spate şi să pot vedea fotocopia comunicatului oficial al execuţiei sale. (Un articol între alte articole. Pe spate, în dreapta, rubrica „Pe scurt“ se sfîrşea cu o ştire despre concursul „Tineretul explorează“). În rînd cu cifra reprezentînd numărul paginii am citit: *Deutsche Post*. „De cînd citeşti ziare sindicale?“

„Factorul nostru poştal se ocupă de difuzarea foii. Cam plictisitoare, dar nu costă nimic. Oricum: înainte nu ştiam absolut nimic despre acest Hubener.“ Îmi aminteam vag că citisem ceva, într-un studiu - „Mărturii despre rezistenţă“ - pe care mi-l împrumutase Irmgard Seifert, despre practicantul de birou în vîrstă de şaptesprezece ani şi grupul său de rezistenţă. (De ce n-am făcut-o în cadrul lecţiilor? De ce mereu acea poveste cazonă depăşită? De ce neroziile acelea confuze din vremea bandei de adolescenţi?)

Scherbaum nu mă lăsă să mă frămînt multă vreme în cămăruţa lui de la mansardă. Cum păstram tăcerea, trecu la atac: „Asta s-a întîmplat. Banda dumneavoastră de tineri nu-i nimic în comparaţie cu asta. Vreme de peste un an au tipărit şi împărţit manifeste. Şi anume la adrese foarte diferite. În primul rînd muncitorilor din port. În al doilea rînd, prizonierilor de război francezi, bineînţeles, traduse. Şi în al treilea rînd, soldaţilor care plecau pe front. Încă de pe cînd avea şaisprezece ani a început cu treaba asta. Nu se ocupa cu distrugerea de biserici şi alte asemenea. Nici un fel de anarhism timpuriu. Şi nu era nici un novice, ca Bartholdy al dumneavoastră. Ştia stenografia şi chiar telegrafia“.

(Iar eu, ca un neghiob ce sînt, eu, cu trecutul meu de conducător de bandă, sperasem şi mă temusem că aş putea fi modelul demn de urmat; sau tatăl şi supraveghetorul unui adăpost de apărare pasivă, cu arsurile lui nedovedite.) Continuam, ce-i drept, să caut în cameră dovezi în sprijinul ipotezei mele cu privire la cauze, fotografii de ruine sau instantanee cu tatăl lui în plină acţiune, de asemenea i-am amintit

că la şaptesprezece ani am fost vîrît într-un batalion disciplinar - „Ştii ce înseamnă să culegi mine fără îmbrăcăminte de protecţie împotriva focului?“ -, dar Scherbaum, imperturbabil, continua să fie învăţăcelul practicantului de birou Hubener: „Stenografia ştirile transmise de postul de radio Londra. De altfel, şi eu am absolvit un curs de stenografie. După ce se va fi terminat toată povestea cu Max, am să învăţ telegrafia şi alfabetul Morse“.

(Nu mă pricep la nici una din astea. Culmea e că, în toamna lui '43, într-o tabără de instrucţie tehnică pentru militari din apropiere de Neustadt/Prusia Occidentală, au încercat să mă înveţe telegrafia. Poate că la şaptesprezece ani cunoşteam într-adevăr telegrafia. Tinerii de şaptesprezece ani ştiu adesea lucruri de care - ca Irmgard Seifert - abia dacă îşi mai amintesc la patruzeci. Scherbaum are ureche muzicală: i-ar fi uşor să înveţe telegrafia.)

După ce am atîrnat iarăşi pe perete pagina din ziarul sindical, am tăcut amîndoi. Philipp se juca stîrnindu-şi basetul. O cameră prietenoasă, aranjată cu gust şi fără pretenţii: simţul ordinii destul capricios al lui Scherbaum. („Vocea tineretului“ se intitula rubrica. Mi-am memorat numele redactorului, Sander, voiam să-i scriu.) Mîna stîngă a lui Philipp se lupta cu basetul lăţos. Îmi făceam notiţe mintale. După pronunţarea sentinţei, se zice că Hübener le-ar fi lăsat drept moştenire celor din completul de judecată al tribunalului hitlerist o propoziţie: „Nici o grijă, vine şi rîndul vostru!“.

Mai tîrziu, femeia în casă ne aduse ceai şi prăjituri, între două înghiţituri, Scherbaum îşi făcea socoteala pe degete: cîţi ani avea de fapt Iimbă-de-argint cînd Helmuth Hübener a fost executat?

„În '33 a intrat în partid, avea pe atunci douăzeci şi nouă de ani.“

„Şi ăsta e acum cancelar.“

„Se zice că şi-a dat seama, între timp...“

„Şi acum ăstuia îi e îngăduit...“

„Oamenii nu stăteau să chibzuiască...“

„Ăsta, tocmai ăsta...“

Scherbaum răbufni, dar într-un fel potolit. Mai întâi şezu, apoi sări în picioare, totuşi vocea lui nu crescu în amploare: „Pe ăsta nu-l vreau. Ăsta pute. Cînd îl văd pe ăsta, la televiziune şi în alte părţi, îmi vine să vărs ca în faţă la Kempinski. Ăsta, chiar ăsta l-a ucis pe Hübener, chiar dacă îl chema altfel pe ăla care l-a ucis. O fac. Am şi făcut rost de benzină. Şi de o brichetă care se aprinde şi pe vînt. Ascultă, Max! Trebuie...“

Philipp îşi înfipse mîna în blana lăţoasă. La prima vedere se părea că vor să se joace iarăşi.

Chiar dacă nu întreprinde nimic, ne-a răscolit gunoiul. Va trebui să ies din învăţămînt. Şi alte asemenea intenţii. De parcă cineva care se

afla de mult după virgulă ar mai putea să reînceapă de la zero. E drept că dorinţa de a schimba tapetele aduce oarecare mişcare în comerţ, dar ce este în fond mişcarea? Peştii ei ornamentali se mişcă şi ei mereu şi mereu înăuntrul aceluiaşi spaţiu neîndestulător. Un repaus cu o circulaţie deosebit de mare.

Nu l-am chemat eu, el a format numărul meu: „Sunt într-o situaţie dificilă..."

(Airmatikul a declarat cumva grevă? Vreun pacient l-a muşcat de deget? Asistenta lui are de gînd să demisioneze?)

„Elevul dumneavoastră mă solicită într-o chestiune în care, ca medic, nu-mi pot asuma răspunderea..."

(Acum îmi pot permite să rîd în gura mare: „Ce, doctore? E cam obositor băiatul, nu-i aşa?".)

„Nu prea îmi vine să cred că elevului dumneavoastră i s-a năzărit asta din senin. Dumneavoastră i-aţi propus lucrul ăsta?"

(Cu o nevinovăţie angelică: „După cum probabil cred că ai observat, nu mă mai bucur de multă vreme de încrederea lui Scherbaum".)

„Sau în vreo remarcă de ordin secundar aţi lăsat să se întrevadă că, din punct de vedere strict teoretic, desigur, există această posibilitate?"

(„Dar ce, doctore, ce?!" Ce-l tulbură cu atîta îndîrjire? Ce-i răpeşte practicianului buna dispoziţie şi siguranţa de sine? „Unde-i buba, doctore? Dacă pot să fiu de vreun ajutor...")

Elevul meu - sau mai bine ar fi să spun: cvasipacientul dentistului meu? - îl rugase să-i înlesnească obţinerea unei anestezii totale sau parţiale pentru Max, basetul lăţos. Ar fi spus: „Dumneavoastră aveţi injecţii împotriva durerilor. Trebuie să existe şi din acelea care au efect asupra cîinilor. Vreau să spun, ca să nu simtă nimic. Cunoaşteţi cu siguranţă vreun medic veterinar. Sau poate că le puteţi obţine şi aşa, dintr-o farmacie oarecare". „Presupun că, în pofida unor anumite rezerve, nu i-ai refuzat băiatului micul ajutor pe care ţi l-a cerut. Fiindcă dumneata erai acela care voia să-i dea curaj, să-i dea în permanenţă curaj."

„Aveţi o imaginaţie!"

„Nici nu merită atîta vorbă. O neînsemnată anestezie locală."

„Nu vă daţi seama!"

„Ei, şi-atunci? îl ajuţi sau nu?"

„Fireşte că a trebuit să spun nu..."

„Fireşte..."

„Băiatul lăsa o impresie de deznădejde. Vorbea cam sîsîit."

„Atîta încredere înşelată..."

„Cu atît mai mult trebuie să preţuim înţelegerea lui. Mi-a spus: «Vă înţeleg. Fiind medic, trebuie să rămîneţi tot timpul medic, indiferent

de ceea ce se întîmplă». E într-adevăr uimitor băiatul. Şi tipic, exemplar."

Micuţul meu Scherbaum dăduse cu băţul în baltă. (Atît de inflexibile sînt împotrivirile în acest caz.) Să-i procur eu injecţiile? Dar eu nu mai vreau. Las să cadă cortina. Şi mă tîrăsc de-a-ndăratelea pînă dau de piatră ponce trass ciment. Iat-o, iat-o! Iat-o acolo. Stă printre stivele de prefabricate din beton...

Sau să-ţi cumperi o broască-ţestoasă şi s-o contempli. Oare cum îi reuşeşte: să trăiască retrasă? Cîtă sensibilitate la durere trebuie să se prefacă în carne ca să crească o carapace: să nu mai suferi? Aşa s-a născut betonul pentru apărarea antiaeriană. Acoperămîntul masiv, sigur. De asemenea, aşa-zisul ou de beton, un minibuncăr pentru o singură persoană, care a fost dezvoltat în continuare, în anul 1941, după proiectul de construcţie al unui prizonier de război francez şi fabricat în proporţii de masă...

Sau să transcriu ceea ce începusem: La 28 ianuarie 1955, a fost expulzat în Republica Federală. Doi ani mai tîrziu, a fost judecat în faţa Curţii cu Juri a Tribunalului landului München 1. (Împuşcarea şi spînzurarea unor soldaţi fără procedură juridică.) Procurorul a cerut opt ani de temniţă. Sentinţa a stabilit: patru ani şi jumătate de închisoare. După ce i s-a respins cererea de revizuire, Schörner a ispăşit această pedeapsă la închisoarea din Landsberg am Lech. Astăzi, în vîrstă de şaptezeci de ani, trăieşte la München. Acestea sînt faptele. (Sau ceea ce numim noi fapte.)

Scherbaum se apropie de mine: „Trebuie să vă previn. Vero are ceva de gînd. Şi o va face".

„Mulţumesc, Philipp. Şi altfel?"

„Aşa, cîteva dificultăţi. Dar vă rog să mă credeţi, fata asta o face, dacă şi-a pus în gînd."

„Ar trebui să te relaxezi. O săptămînă de vacanţă pe caz de boală şi să te retragi..."

„Oricum, sînteţi prevenit acum. Eu sînt împotrivă, i-am spus să n-o facă."

(Arată obosit. Nu mai are gropiţele lui voioase. Dar eu? Cine se interesează de mine şi de înfăţişarea mea? Mica arsură de pe buza de jos s-a vindecat, zice limba mea.)

A treia ameninţare am găsit-o sub forma unui semn de carte în al doilea volum din *Epistole către Lucilius*. Era din ce în ce mai concisă în redactare: „Cerem: să ia sfîrşit acţiunea de împăciuitorism.',„. Fata socotise că merita să citească scrisoarea a optzeci şi doua, cea împotriva fricii de moarte: „Nu mă mai tem pentru tine..." Dacă gerul

şi-ar mai potoli puţin muşcătura, dacă ar cădea iarăşi zăpadă peste toate cartierele oraşului, dacă ar exista o învelitoare cît de subţire, dar cu o croială destul de largă ca să cuprindă toate şi totul, dacă pînă la urmă zăpada, acest tăcut domolitor al spiritelor, ar pune cîte o scufiţă tuturor ameninţărilor.

Neanunţată, a sosit, ba nu, a pus stăpînire pe apartamentul meu: „Trebuie să vă vorbesc, neapărat“.

„Bine, cînd?“

„Imediat, acum.“

„Din păcate nu este posibil...“

„Nu plec de aici pînă nu...“

În consecinţă mi-am întrerupt lucrul început, ba nu, mi-am acoperit în grabă manuscrisul; fiindcă, dacă prietena elevului meu vrea să stea de vorbă - „neapărat“ - cu mine, trebuie să mă transform într-o mare ureche pedagogică: „Ce s-a întîmplat, Veronika? De altfel, se cuvine să-ţi mulţumesc pentru comunicările dumitale atît de concise şi lipsite de orice echivoc“.

„De ce-i puneţi beţe-n roate lui Flip? Nu vă daţi seama că trebuie s-o facă, necondiţionat? Trebuie să stricaţi totul cu veşnicul dumneavoastră «pe de-o parte, pe de altă parte»?“

„Am mai citit asta şi mi s-a părut mai potrivită expresia de acolo: sînt un împăciuitorist.“

„Scîrboasă treabă, agitaţia asta reacţionară!“

Se aşeză. Nesigur, în ciuda atitudinii mele răbdătoare, mi-am etalat încă o dată argumentele care - nu-mi rămînea altă alegere - pe de o parte vorbeau împotriva proiectului lui Scherbaum şi pe de altă parte îi dădeau condiţionat dreptate. Discuţia noastră îşi stivuia frazele astfel: cînd fata spunea necondiţionat, eu mergeam pe cuvîntul condiţionat; Vero vedea limpede, eu înşiruiam mai multe puncte de vedere, care se contraziceau între ele, fără să întîmpin vreo dificultate în găsirea elementelor acestei enumerări.

„Este limpede ca lumina zilei că sistemul ăsta capitalist de exploatare trebuie înlăturat.“

„Asta depinde de punctul de vedere corespunzător situaţiei şi de interesele mai mult sau mai puţin justificate ale celor mai felurite grupuri şi uniuni. Să nu uităm că trăim într-un regim democratic...“

„Dumneavoastră, cu societatea dumneavoastră complexă...“

„Elevii ar trebui să-şi expună şi ei mai limpede interesele parţiale. De pildă, în revista elevilor...“

„Asta-i pentru copilaşi!“

„Nu l-ai propus dumneata pe Philipp ca redactor-şef?“

„Mai demult credeam că sînteţi de stînga...“

„Şi ai ţinut chiar şi o cuvîntare?“

„...dar de cînd încercaţi să-l derutaţi pe Flip, ştiu că sînteţi un adevărat reacţionar, şi anume unul dintre aceia care nici măcar nu-şi dau seama de asta.“

Şedea în paltonul ei scurt cu glugă. („Nu vrei să-ţi scoţi paltonul, Veronika?“) Nu şedea cu picioarele strînse, cum şed fetele, ci desfăcute în dresul verde, cum şade un băiat. Deoarece vorbea pe nas, avea un ton cicălitor, chiar atunci cînd îşi propunea să mă ia de sus şi să mă pună la locul meu. (Să ne orientăm către stînga, vă rog: dacă mă aflu la stînga faţă de dentistul meu - „Nu-i aşa, doctore, că recunoşti“ -, atunci Scherbaum se află la stînga faţă de mine, dar în curînd, dacă nu trece totuşi la acţiune, la dreapta faţă de Irmgard Seifert, care însă nu se află la stînga faţă de Vero Lewand, ci de fapt unde?) Chiar dacă Vero şedea aici singură, grupa stătea în spatele ei: „Cerem ca, începînd din această clipă, să-l lăsaţi pe Flip în pace“.

Vorbeam către profilurile de cauciuc ale tălpilor pantofilor ei, îndreptate către, ba nu, împotriva mea:

„Fii înţelegătoare. Îl vor omorî în bătaie. Berlinezii îl vor omorî în bătaie.“

„În anumite situaţii, sacrificiile nu pot fi evitate.“

„Dar Philipp nu e un martir.“

„Cerem să încetaţi imediat cu acţiunea de diversiune.“

„Totuşi, s-ar putea să fie bine că vrei să vezi în el un martir.“

„Pentru ca lucrurile să fie limpezi pentru dumneavoastră: îl iubesc pe Flip.“

(Iar eu urăsc mărturisirile, urăsc jertfele. Urăsc formulele dogmatice şi adevărurile eterne. Urăsc unilateralitatea.)

„Dar, dragă Veronika, dacă îl iubeşti pe Philipp, după cum tocmai ai spus cu o sinceritate demnă de laudă, chiar dumneata ar trebui să-l împiedici să facă ceea ce are de gînd.“

„Flip nu-mi aparţine numai mie.“

„Îţi aminteşti de pasajul din *Galilei*, unde Brecht vorbeşte de acel popor vrednic de milă care depinde numai de eroi şi de fapte eroice.“

„Sigur că da. Sigur că-i limpede. Flip a început şi el să redea papagaliceşte citatele dumneavoastră. Cîteodată mi se pare că nici nu mai vrea. Azi e miercuri, ziua s-a terminat, şi iarăşi nimic. Acum vrea să-i facă injecţii cîinelui, ca să-l amorţească. Asta răpeşte jumătate din efect. L-aţi întors pe dos. Băiatul e un om sfîrşit. Deodată e cuprins de îndoială. Nu m-ar mira dacă ar începe să bocească.“

I-am oferit prietenei lui Philipp o ţigară. Paltonul cu glugă n-a vrut să şi-l scoată nici în ruptul capului. Atunci am început cu plimbatul de colo pînă colo, cu istorisitul poveştilor, cu afostodatăcaniciodată. Povesteam despre mine, fireşte. „Aşa vorbeam şi eu cîndva: Marea împotrivire duce la sfîrşitul autorităţii.“ Am vorbit despre eşec, despre infernul care se numea batalionul disciplinar, despre culesul minelor

fără echipament de protecţie împotriva focului. „Chiar dacă am supravieţuit, timpul m-a pedepsit. M-am adaptat. Am căutat nivelarea permanentă. M-am încleştat în jurul ideii de raţiune. În felul acesta, răzvrătitul radical a devenit un profesor titular moderat care, cu toate acestea şi în pofida lor, se socoteşte a fi progresist.“

Povesteam bine deoarece ea asculta bine. (S-ar putea ca faptul că respira pe gură să-mi întărească impresia că e atentă, ba chiar că ascultă cu interes.) În camera mea de lucru, de locuit şi de dormit începu să domnească o atmosferă în care se împleteau confuz cantităţi bine dozate de autocompătimire şi melancolie bărbătească. (Sosul eroului ostenit.) Eram gata să flutur cîteva citate din Danton, eram gata să umplu cîteva băşici vorbitoare cu nevoia mea de a găsi o afectuoasă înţelegere, eram gata să-mi ofer singurătatea în vederea curmării ei; dar cînd

Vero Lewand lunecă în paltonaşul ei cu glugă de pe fotoliu pe covorul meu oriental, am rămas stană de piatră. (Probabil că distanţa de trei metri şi jumătate era prea mare.)

Se tăvălea caraghios şi neîndemînatic pe covoraş şi spunea lucruri ciudate: „Nu vrei şi dumneata, Old Hardy? Sigur n-ai curaj? Dar ce covor grozav!“.

Mi-a venit în gînd fraza obişnuită: „Ce sînt prostiile astea? Nu vrei să-ţi bagi minţile în cap, Vero?“.

(Şi mi-am scos şi ochelarii, ca să-i şterg cît timp pe covorul meu se făcea gimnastică. Această jenată manipulare şi aburire a lentilelor, pe care o remarcasem destul de des la alţi colegi de-ai mei; probabil că profesorii n-au stabilitate şi atunci se agaţă de ramele ochelarilor.)

Veronika Lewand rîdea. (Excrescenţele din nas fac ca rîsul ei să sune ca un fel de păcănit de tinichea.) Se rostogolea: „Hai, îndrăzneşte, Old Hardy! Sau nu poţi?“.

Înainte de a pleca, am cules de pe paltonaşul ei cu glugă cîteva scame ale covorului meu oriental bătătorit de atîta călcat în picioare.

Să renunţi să încetezi să părăseşti. Să te retragi în tine însuţi. Să nu participi. Să-ţi petreci viaţa în pură contemplaţie. Cufundat în reflecţii. Şi fără să protestezi. Fiindcă nici măcar nu există un curent împotriva căruia să merite să înoţi; sînt mai degrabă ape stătătoare puturoase, chiar dacă pline de peşte, şi canale a căror circulaţie este reglementată. Nu mai trec cu vederea acest fapt. Îl văd prea limpede. Între timp ştiu de ce apa scade aici cînd creşte acolo. Prin urmare trebuie aruncate în aer zăgazurile. (Se va da explicaţia că, oricum, se prevede trecerea la circulaţia feroviară: transportul poate fi dirijat pe căi ocolite. „Vă rugăm ca în decursul plănuitelor acţiuni violente - denumite şi revoluţie - să distrugeţi cu prioritate acele instituţii şi complexe industriale care în cadrul planurilor noastre pe termen lung

sînt oricum destinate a-şi înceta activitatea. Vă dorim succes în muncă. Va fi un efort destul de mare.“) Sau să-l opresc pe Scherbaum, înainte de a fi el înfrînt. Marea preîntîmpinare: Opriţi-l pe Scherbaum acum!

„Ascultă, Philipp. N-am putut evita lucrul ăsta: m-am culcat cu fata dumitale pe covorul meu oriental. Ca să vezi ce porc sînt. Iau ce mi se oferă. Fiindcă oferta a venit de la ea. Pe cuvînt de onoare. Ar trebui să te ocupi mai mult de fată. Vero nu se mulţumeşte să-i vorbeşti tot timpul numai de basetul dumitale, care cîndva urmează să fie stropit cu benzină şi ars. Trebuie să te hotărăşti odată: cîinele sau fata!“

(Dar cum aş reacţiona faţă de nepăsarea lui Scherbaum: „Ce-mi pasă mie de poveştile dumneavoastră cu covoare? Stenografia e mai interesantă“.)

În curtea şcolii am vorbit cu Scherbaum despre creşterea în amploare a demonstraţiilor împotriva războiului din Vietnam:

„Mîine iarăşi. În Wittenberg-Platz.“

„Ei, da. Şi după aceea se răspîndesc cu toţii care încotro.“

„Se contează pe cinci mii de demonstranţi.“

„Nu e altceva decît obişnuita deschidere a supapei, ca să mai iasă puţin aer.“

„Am putea merge împreună. Oricum aveam de gînd...“

„Nu pot. Mîine e zi de steno.“

„Atunci va trebui să mă duc singur...“

„Aş face la fel în locul dumneavoastră. De stricat, n-are ce să strice.“

Scherbaum devine şi el o apă stătătoare. Deoarece simte durerea lumii, ne dăm osteneala să-l anesteziem local. (Pînă la urmă, consiliul părinţilor şi colegiul profesorilor le vor aproba elevilor un colţ pentru fumat, delimitat foarte precis în spatele şopronului pentru biciclete.)

Cu asta te alegi: să renunţi să încetezi să părăseşti ~- sau să-l citesc pe Seneca adresîndu-se lui Lucilius, să-i telefonez dentistului meu: stoicii între ei.

„Ascultă, doctore, bătrînul hîtru spune: «Ei, de altfel, chiar dacă trăieşte retras, înţeleptul nu se găseşte în afara statului». Parcă simt un fel de poftă să mă retrag cît de curînd în viaţa particulară.“

Dentistul a calificat încercările mele de a mă retrage drept „subtilităţi sofistice“. Referirile la sala lui de aşteptare plină le-a legat de apelul lui Seneca la adresa timpului ce se scurge implacabil. Numărul pacienţilor care aşteptau îi demonstra utilitatea activităţii sale. Melancolia mea (care în fapt se manifesta de parcă ar fi fost provocată de un coit săvîrşit fără poftă) o califica drept o stupiditate de modă veche. („Ar trebui să reluaţi plimbările în jurul lacului

Grunewald sau măcar să jucaţi tenis de masă...“) Lecţia pe care mi-a servit-o la telefon a fost următoarea: „Vă este cunoscut probabil faptul că învăţătura stoicilor concepea lumea ca statul cel mare; renunţarea la funcţiile de stat a avut totdeauna semnificaţia: a te elibera pentru a-ţi îndeplini obligaţiile mai mari faţă de lume“.

Mormăielii mele necontenite: „N-are nici o importanţă. Căci ce reuşim să urnim din loc: modificări aduse orarului lecţiilor!“, el îi opuse o sentinţă din scrisoarea a şaptezeci şi una: „Să rămînem prin urmare la proiectul nostru şi să-l ducem cu perseverenţă pînă la capăt!“.

I-am amintit că, pe frontul de la Murmansk, Schörner, poreclit Rezistă-pînă-la-capăt, îşi adăpa soldaţii pe jumătate degeraţi cu maxime gen Seneca: „Arctica nu există!“.

Dentistul îşi lăsă pacienţii să aştepte: „Nici un filosof nu se poate apăra de false ovaţii. Înţeleptul nu ţine seama de aceste lucruri. În ziua înfrîngerii sale în alegeri, Cato, pretorul învins, se juca pe Cîmpul lui Marte cu mingea. Iar Seneca spune...“

Nu! Ajunge cu citatele! Vreme foarte îndelungată, Seneca al dumitale a condus treburile de stat ale tiranului sîngeros care a fost Nero şi i-a scris discursurile înflorate. Abia cînd a ajuns un moşneag, incapabil de a mai avea pofte, a devenit înţelept. Iar cu penisul închircit nu e prea greu să alegi calea sinuciderii şi să laşi ca virtutea să ţi se scurgă apoasă odată cu sîngele. Incordaţi-vă voinţa pentru a cuceri pacea lăuntrică şi priviţi mizeria lumii fără a clipi măcar. Nu, doctorelule. N-am să admit ca elevul meu să fie stîlcit în bătaie. Ducă-se dracului, doctore, toţi stoicii, cu liniştea lor cu tot!“

Atunci dentistul meu începu să rîdă pe fir: „Aşa-mi plăceţi mai mult. De altfel, băiatul a fost aici acum vreo două ore. Nici n-a mai pomenit de injecţiile pentru cîine. La sugestia mea, s-a apucat să citească *Epistolele către Lucilius*. Şi ce credeţi că a înţeles ştrengarul din cele citite? Ei? Ce credeţi? Elevul dumneavoastră stabileşte o concordanţă între Seneca şi Marcuse în aprecierea critică a societăţii de consum din perioadele romană tîrzie şi capitalistă tîrzie. Vă amintiţi. În scrisoarea a patruzeci şi cincea se spune: «Se declară necesare lucruri care în cea mai mare parte sînt de prisos». L-am sfătuit pe băiat să-l caute mai departe pe Marcuse al lui în scrierile bătrînului stoic...“

După ce pun receptorul în furcă, să rămîn singur cu o întrebare: a şi renunţat? Şi să iau act de o uşoară indispoziţie: nimic altceva decît recuzită de teatru. Pentru atîta lucru te zbuciumi vorbeşti soliciţi faci eforturi. Sunt dezamăgit? Dacă - ceea ce nu pot să cred - se prăbuşeşte într-adevăr, dacă - ceea ce ar fi oricum posibil, dar nu este totuşi probabil - se declară pur şi simplu înfrînt, dacă se eschivează - ceea ce sper că nu se va întâmpla, dar mi s-ar părea de înţeles - voi depune eforturi să nu fiu dezamăgit: „Admirabil, Philipp. Să renunţi din

motive de raţiune la o faptă curajoasă înseamnă, după părerea mea, să ai curajul mai mare de a aduce o jertfă şi mai mare.“

După orele de curs, Scherbaum îmi ceru socoteală: „Vero a fost la dumneavoastră. V-am prevenit.“

„Nu merită să discutăm despre asta, Philipp. Voia, după cum mi-a spus, să-mi vorbească neapărat!“

„Şi aşa pierdeţi destulă vreme cu mine, fiindcă nu sunt în stare să mă decid.“

„Ne zbatem cu toţii în căutarea unei decizii drepte. De aceea se cuvine ca şi prietena dumitale să aibă posibilitatea de a cunoaşte sfatul meu.“

„Şi? A dat o reprezentaţie cu marele ei număr de atracţie?“

„S-a purtat într-un fel cam necioplit, dar eu sînt obişnuit cu asta.“

Scherbaum mergea alături de mine cu paşi inegali. Eu făceam speculaţii de la un copac la celălalt. Oare fata trăncănise? Niscaiva poveşti de pipiţă? Mai întîi mi-a dat să beau rachiu amestecat cu coca-cola, pe urmă mi-a... Îmi imaginam consecinţele în legătură cu şcoala: siluire de subalterne şi minore. Începeam să formulez titluri pentru revistele ilustrate: „Lecţie dată pe covorul oriental!“, „Profesor titular amator de dres verde!“, „Cînd eleva lui vorbea pe nas!“. Începusem să răsucesc în fel şi chip frazele unei declaraţii către directorul meu aflat la strîmtoare, cînd Scherbaum se opri. (Avea o înfăţişare afectată. Gesturi nervoase. El, care nu era friguros, tremura de frig. Şi sîsîitul ăsta, de care vorbise şi dentistul meu.)

„Vero vrea să vă dea gata. Se bagă în patul dumneavoastră ca să nu mai încercaţi să mă convingeţi. Asta face.“

(Am spus ceva? Desigur că mi-am scos din nou ochelarii. Reflexul acesta ridicol, de parcă frazele rectilinii ar putea să tulbure lentilele.)

„Bineînţeles că am încercat s-o conving să renunţe la prostia asta. Fiindcă în primul rînd Vero nu e genul dumneavoastră şi în al doilea rînd v-ar fi teamă să vă încurcaţi cu o minoră - nu-i aşa?“

(Rînjea. Micuţul Scherbaum, care în cel mai bun caz zîmbea naiv, rînjea indecent.) M-am refugiat într-o superioritate amuzată, lăsînd deschisă chestiunea dacă Vero Lewand ar putea să-mi placă în anumite situaţii, apoi am vorbit, tot pe un ton de glumă, despre primejdiile care-l pîndesc pe profesor în anumite ocazii - „Nu e totdeauna uşor, Philipp, să stai sub un clopot de sticlă, aureolat de virtute“ - şi pe urmă l-am întrebat pe Scherbaum direct, bizuindu-mă pe fireasca seriozitate pedagogică: „Şi dacă discutăm atît de deschis între noi, spune-mi: întreţii relaţii sexuale cu prietena dumitale?“.

Scherbaum spuse: „Nici nu mai apucăm. Povestea cu Max ne distrage pur şi simplu prea mult. Şi apoi, asta n-a fost niciodată principalul pentru noi“.

Pe urmă se opri şi privi către castanii desfrunziţi din curtea şcolii: „în treaba asta nu prea sînt lămurit. Probabil că femeile au nevoie de asta destul de des, altfel încep să aiureze“.

„Să ştii, Philipp, nu trebuie să-ţi faci griji în legătură cu prietena dumitale, chiar dacă vrea din nou să vorbească «neapărat» cu mine. Rămîn neînduplecat.“

Dar grijile lui Scherbaum aveau alt nume: „Păi nu e asta. Dacă trebuie s-o faceţi neapărat cu ea, mă rog. Nu e moşia mea. Numai că nu vreau ca trăncăneala asta stupidă să aibă vreo legătură cu Max. Sînt două lucruri complet diferite. Astea nu pot fi amestecate“.

Recunosc: am aşteptat. O sîrguinţă exagerată asupra manuscrisului îmi camufla pînda. (Tot felul de artificii cu ingenioase sisteme electromecanice ale electricianului Schlottau la recucerirea pilonului de bază Rjev, acţiunea „Zimbrul“.) Printre picături exersam fraze scurte: Nu vrei să-ţi scoţi paltonul, Vero? - Ce frumos din partea dumitale că ai venit şi-mi întrerupi singurătatea. - Trebuie să-ţi mărturisesc că, oricît de mare ar fi dorinţa mea, sînt hotărît să rezist şi mai departe prezenţei dumitale nemijlocite şi tulburătoare, deşi nu sînt deloc împotrivă, dar din păcate este imposibil intolerabil inadmisibil. - Ar trebui să încercăm amîndoi a cultiva renunţarea. - îmi permiţi să-ţi citesc ceva? - Iată, cîteva scrisori ale lui Georg Forster, un bărbat important, care a suferit o tragică înfrângere, adresate soţiei sale; în acea perioadă, cînd zăcea bolnav la Paris, ea renunţase la el; împărţea patul cu altul. - Să nu citesc? Mai bine să povestesc? Pentru că am o voce atît de plăcută? Despre război? Cum mă aflam, absolut singur şi izolat, într-o pădurice din spatele liniilor ruseşti? Nu despre război? Cumva din perioada cînd eram logodit? - De altfel, îmi aminteşti din ce în ce mai mult de fosta mea. Ce-i drept, nu respira pe gură, dar ar fi putut să fie şi aşa. Atît de sigură de făţişă de directă. De exemplu, se încurcase cu electricianul întreprinderii, pe care-l servea în picioare printre prefabricate din beton, deoarece în vremea asta afla ce făcuse tatăl ei în timpul războiului, pe frontul de la Murmansk, mai tîrziu în Curlanda, după ce în sudul Ucrainei... A, da, nu despre război voiam. - Poate o ţigară? Şi electricianul ăsta de întreprindere montase tabloul de comandă electromecanică pentru instalaţia dintr-o ladă mare cu nisip. - N-ar trebui să te aşezi pe covor. Lasă scame, Vero. - Şi anume, cu toate rafinamentele. Te pricepi cît de cît la conectoare condiţionate, tablouri pentru manevre de racordare, la manete de comandă şi becuri de poziţie? - Dar toate astea trebuie să rămînă între noi, Vero. Mă înţelegi? Eşti sigură că nu trebuie să fiu prudent?

Irmgard Seifert veni către seară. Şi ea voia să vorbească „neapărat“ cu mine. Nici ea n-a vrut să-şi scoată paltonul. A vorbit păstrîndu-l pe

ea: „O elevă - cred că nu este nevoie să dau vreun nume - a făcut de faţă cu mine unele aluzii pe care am refuzat să le iau la cunoştinţă; cu toate acestea am venit la dumneata, Eberhard, să te rog să-mi explici cum se poate ca asemenea obscenităţi...“ De unde calmul meu? „Dragă Irmgard. Presupun că eleva care a trăncănit folosind aluzii a fost domnişoara Lewand. Aluzii la ce? De ce nu iei loc?“

Irmgard Seifert examina covorul meu oriental: „După terminarea orelor, fata aceea prostuţă mi-a aţinut calea în adevăratul înţeles al cuvîntului. Cu un anumit ton cam mocăit, ştii dumneata: «Cum vă place covorul domnului Starusch, pe care l-a pus în faţa mesei de lucru?». Cînd i-am atras atenţia că este un covor oriental şi, pe deasupra, o piesă frumoasă, mi-a fost dat să aud: «Dar ce scame lasă!». Iar ca să mă convingă, a cules cîteva fire de lînă de pe palton, care eventual ar fi putut să provină de la covorul dumitale. Ce părere ai de asta?“.

(Te-a vîrît belea. Te-a aţîţat ca pe un bătrînel libidinos - şi pe urmă a dat cu tine de pămînt. „Pac! Pac!“ - „Buf! Buf!“)

Am început prin a rîde, fiindcă era în orice caz caraghios, dacă mă gîndesc la scosul-aburitul-ştersul ochelarilor: „Fata este uimitor de consecventă. S-ar putea ca situaţia ei familială, ca firea ei independentă condiţionată de mediu s-o împingă la luarea unor asemenea decizii remarcabil de furibunde. Prin urmare, de aceea s-a zvîrcolit pe covor! (Cîteva clătinări ale capului.) A venit aici. Alaltăieri. Neanunţată. Voia să stea de vorbă cu mine, neapărat. Nu s-a lăsat convinsă să renunţe. Şedea acolo, în palton, ca dumneata. - Nu vrei totuşi să-ţi scoţi paltonul, Irmgard, şi să iei loc? - Şi a început să-mi ceară socoteală, ba chiar de-a dreptul să mă insulte. Să-l las în pace pe Flip al ei. Sînt un reacţionar împăciuitorist. Inchipuieşte-ţi, Irmgard, a spus împăciuitorist... (Rîsete şi repetarea de mai multe ori a expresiei-şobolan). Şi aşa mai departe, şi aşa mai departe. La urmă s-a aruncat pe covor. Eu am asistat foarte calm. I-am oferit o ţigară. Am fumat şi eu. Căci, după cum spun cercetătorii din domeniul relaţiilor sociale, fumatul în comun este în măsură să domolească instinctul de agresiune. De vorbit, nu mai aveam ce. Iar cînd a plecat, i-am atras atenţia, fără să bănuiesc nimic, că sub izbucnirea ei furioasă covorul meu oriental a fost niţel jumulit, că acest lucru se poate vedea pe paltonaşul ei cu glugă. Asta e tot.“

Irmgard Seifert se hotărî să mă creadă. Îşi scoase paltonul, dar deocamdată nu vru să se aşeze: „Imaginează-ţi, Eberhard, prostuţa aceea m-a întrebat dacă nu m-am culcat şi eu uneori pe covorul dumitale oriental care lasă scame“.

Îndată după aceea şedeam împreună pe divan şi fumam. Pe un fond muzical de discuri (Telemann, Tartini, Bach), seara ne călăuzi către evocări de lungă respiraţie ale trecutului, care nu reuşeau însă să ne

prefacă în tineri de şaptesprezece ani. În ciuda mîinilor ţinute şi mîngîiate şi frămîntate, distanţa dintre noi devenea din ce în ce mai mare şi punea în discuţie dimensiunile divanului.

Eu înşiruiam episoade din vremea bandei de hoţi formate din adolescenţi, ea întocmea denunţul împotriva ţăranului din Harz, luînd-o mereu de la capăt şi cu scris caligrafic; eu m-am pierdut în amănuntele demontării unui altar din naosul unei biserici catolice şi am încercat să-i explic armătura metalică interioară a unei madone neogotice de ghips, ea susţinea cu îndărătnicie că ar fi trimis la Clausthal-Zellerfeld, sub forma unei scrisori recomandate, un al doilea denunţ sau o sesizare la faptul că primul a rămas fără urmări; eu mi-am amintit de greutăţile întîmpinate în calitatea mea de şef de bandă alcătuită din adolescenţi şi am dovedit că primirea în rîndurile ei a unei fete a favorizat trădarea de mai tîrziu, Irmgard mă informa despre instrucţiunile de utilizare a grenadei antitanc şi nu putea, şi nu voia să înţeleagă că ea era aceea care instruise băieţi de paisprezece ani în folosirea acestei arme destinate luptei corp la corp; iar cînd am încercat să destram ghirlanda amintirilor veşnic tinere, revenind cu o temeritate aproape nebunească la Vero Lewand şi la covorul meu oriental care se scămoşa, Irmgard Seifert, după ce înlătură experienţele timpurii pe care Vero le făcuse în materie de covoare, calificîndu-le drept simple aiureli, refăcu din nou ghirlanda: „Crede-mă, Eberhard. Va trebui să păşesc în faţa clasei, va trebui să-mi mărturisesc vina. Căci cum aş putea exercita mai departe profesia de dascăl, închizînd în mine această minciună a existenţei mele? Încă mai am nevoie de un impuls pentru aceasta. Recunosc că sînt slabă. Dar, de îndată ce tînărul Scherbaum îşi va fi dus la bun sfîrşit fapta exemplară, îl voi urma, cu siguranţă că-l voi urma. Trebuie să se sfîrşească odată“.

Am mai turnat cîte un pahar de Mosela şi am pus un disc. După ce am păşit de cîteva ori încolo şi încoace, avînd grijă să evit covorul oriental, am încercat să desfiinţez distanţa creată de vorbărie, trecînd la o manevră directă şi tăcută - m-am aşezat pe nepregătite lîngă Irmgard, am luat-o în braţe şi cu genunchiul drept am încercat să-i desfac pe ai ei, dar ea mi-a retezat semiintenţia chiar de la rădăcină: „Te rog, Eberhard. Te cred şi aşa că eşti în stare“.

Şi, puţin mai târziu, dintr-un chicotit, ba nu, dintr-un gîngurit sfios de fată, am auzit: „Dacă aş fi mai tînără şi dacă n-ar trebui să ţin seama de interdicţie în calitate de pedagog, dacă aş fi liberă şi mult mai tînără, crede-mă, Eberhard, mi l-aş lua pe Philipp, i-aş da curaj îmbrăţişîndu-l, l-aş iubi, cu ardoare l-aş iubi! O, dacă aş avea credinţa lui neclintită, cum aş mai lăsa adevărul să se răspîndească peste tot, adevărul gol-goluţ şi strigat în gura mare“.

(Se lipesc ca nişte ventuze. Au acoperit pereţii acvariului ei. Trăiesc

de pe urma altora şi se înmulţesc. Şi vîscul veşnic verde cu bobitele lui sticloase care, dacă le striveşti, scot o zeamă sticloasă, şi vîscul, deci, care se atârnă cu evlavie deasupra uşii întru binecuvîntarea casei, este un parazit.)

Ea a rămas pînă după miezul nopţii. Către sfîrşit a trebuit să iau arantil. Despre tratamentul stomatologic care se consumase şi despre cel care mă aştepta, Irmgard Seifert a refuzat să discute cu mine. În uşă m-a sărutat: „Şi nu fi supărat pe mine pentru adineauri“.

(„Nu merită să vorbim despre asta. Am să mai lucrez puţin.“)

...Cînd a început procesul, din şaizeci şi şase de capete de acuzare mai rămăseseră două: instigarea nereuşită la uciderea colonelului Sparre şi a maiorului Jungling, denumită pe scurt „Cazul fortăreaţa Neisse“ şi împuşcarea caporalului Arndt, pe care Schörner îl găsise dormind în autocamion. Acuzatul s-a referit la aşa-zisul ordin pentru situaţii catastrofale, Decretul Führerului nr. 7 din 24 februarie 1943: „Cine acţionează cu curaj nu va fi pedepsit nici în cazul în care depăşeşte limitele permise...“ La întoarcerea lui din lagărul sovietic de prizonieri, Schörner, sfătuit de poliţie, a coborît din acceleratul Hof-München la Freising, unde îl aştepta fiica lui, Anneliese.

La gara centrală din München s-au înregistrat tulburări produse de foşti membri ai Wehrmachtului, adunaţi în grupuri...

Nu mai vreau. Gustul anticipat supralicitează gustul menit să rămînă. Toate au gusturi diferite şi se contrazic între ele. Îmi cunosc buzunarele. Cuvintele poposesc aici şi deschid sertăraşe, în care se află cuvinte care aşteaptă şi ele să deschidă sertăraşe în timp ce poposesc. Înţeleg totul. Înainte ca fraza declamată să iasă în scenă şi să ocupe umflată rampa, dau din cap: „Da, desigur. Acum mă duc să mă culc. Scîrbos mai e patul ăsta“.

Să mă trezesc şi să găsesc un creion: Insensibilitate alături de înţelegerea penibilă a tuturor suferinţelor şi a celor ce caută eliberarea de suferinţă. Epicur le reproşează stoicilor greci, îndeosebi lui Stilpon, *apatheia*, în timp ce Seneca, un admirator al lui Epicur (şi probabil, în taina, un epicurian), recunoaşte oricum că percepe nefericirea, chiar dacă înţelepciunea şi nicidecum *impatientia*, incapacitatea de a suferi a cinicilor, este cea care-l face apt să depăşească orice nefericire; în timp ce eu, la cea mai slabă manifestare a durerii de dinţi, recurg la arantil: Nefericirea egal durere de dinţi! Este cu putinţă ca Nero, ca discipol consecvent al lui Seneca, să fi ordonat incendierea Romei deoarece se afla sub imperiul durerii de dinţi?

Prin urmare să nu dorm în pat, ci pe covorul acesta animalic. Să

caut somnul ca pe ceva la îndemînă: „Spune, Vero. Că doar nu poţi să te culci aşa, pur şi simplu, pe covorul meu oriental. - De ce nu? - Fiindcă miroase a berbec. - Asta nu-mi spune nimic. Am polipi. - Şi dacă şi eu, pe lînă? - Atunci o să pută dublu. - Dar te rog să iei seama. - La ce? - La mine, pe covor. - Păi n-aveţi voie să faceţi asta. - Cine spune? - Sînt minoră şi dependentă.

Părinţii mei sînt despărţiţi. Pendulez de la unul la altul. În afară de asta, ţip şi pe urmă povestesc totul Arhanghelului. Asta n-aveţi voie să faceţi! N-aveţi voie să faceţi asta!“

(Pe covorul meu am voie orice. Chiar să mă culc singur, să caut somnul şi să găsesc o logodnică scoasă la reformă, care s-a închircit sub forma unor unsuroase firişoare de praf şi a îmbîcsit blana de berbec. Vino hai vino!)

Numai că n-ar fi trebuit niciodată să-ţi permit ca în acelaşi timp să stai cu paltonul pe tine, deoarece covorul meu oriental e prea nou ca să nu lase scame. Acum ştiu cu toţii, şi doamna Seifert spune: Fii bun, te rog, şi exprimă-te, domnule coleg Starusch. N-aş vrea să mă aflu în situaţia de a mai face o sesizare; fiindcă încă pe vremea cînd aveam şaptesprezece ani, cu puţin înainte de sfîrşitul războiului, m-am văzut silită să denunţ un ţăran care voia să mă siluiască, să-l denunţ la autorităţile competente... Spune, Vero. De ce porţi întotdeauna şi pretutindeni dres de un verde metalic? - Ca să vă pot auzi mai bine.

De asemenea, să cauţi mine pe un teren neapărat. Şi să rătăceşti fără ţintă între grohotişurile de bazalt de pe Mayener Feld. De asemenea, ghips roz de modelat şi eu, pe ecranul mat, cu gura rînjită într-un rictus şi plină cu ghips roz de modelat. De asemenea, o înmormîntare în cimitirul din pădurea Zehlendorf. Tatăl lui Scherbaum şi cu mine o ducem de braţ pe mama lui Scherbaum în urma sicriului. Şi în spate vorbe şoptite: Acolo în faţă, profesorul lui, acela a fost profesorul lui... în cele din urmă mi-am găsit somnul pe covorul meu oriental, un fel de somn.

Dimineaţa, la bărbierit: N-are decît s-o facă. Stau şi privesc şi nu scot o vorbă şi rămîn calm.

Dimineaţa, odată cu barba crescută am ras şi bunele intenţii crescute peste noapte, după care dentistul meu mă chemă la telefon: „Am reuşit. Elevul dumneavoastră renunţă“.

(O stridie alterată: s-o scuipi. Şi să jubilezi cu entuziasm în receptor: „Ei, slavă Domnului! Sincer vorbind, nici nu m-am aşteptat la altceva decît la obişnuita îngenunchere“.)

„Renunţă din pricina dumneavoastră. Nu vă necăjiţi din cauza asta. Băiatul spunea că nu vrea ca, mai tîrziu, la patruzeci de ani, să-şi ofere peste tot în chip de deviză faptele săvîrşite la şaptesprezece ani, fiindcă aşa procedaţi dumneavoastră, zicea.“

(Am continuat să mă refer la Seneca, mi s-a replicat cu cîteva citate şi în concluzie am rostit sentinţa: „S-a maturizat, prin urmare e înfrînt“.)

„Da' de unde! E plin de proiecte. Proiecte care, după cum sînt dispus să recunosc, ar putea să dea rezultate excelente pe baza sfaturilor mele prevăzătoare. Vrea să preia conducerea revistei elevilor. Articole care să lămurească lucrurile! Note satirice! Eventual manifeste-program!“

În fapt, o hotărîre demnă de laudă. Foaia noastră a decăzut într-un asemenea hal, încît nu mai poate fi comparată decît cu tipăriturile acelea de umor cazon care circulă prin berării.

„Ce obligaţie, ba nu, ce misiune!“

(„Singura ei iniţiativă de cîteva luni încoace a fost să ridice problema dacă şi unde ar putea elevii să fumeze în timpul recreaţiei.“)

„Elevul dumneavoastră intenţionează să-şi utilizeze cu folos timpul şi să-şi educe conştiinţa.“

(„Cum spunea preceptorul micului Nero: «Aşa e drept, Lucilius! Dedică-te ţie însuţi, adună fără cruţare timp şi fii avar cu el!».“)

„În altă ordine de idei, va trebui să-i aplic băiatului un aparat de corectare a dinţilor tăietori. Chiar de mîine începem tratamentul. Succesul unui tratament tîrziu al masticaţiei distale nu este niciodată sigur. Necesită o anume disciplină a pacientului. De altfel, i-am spus-o: Nu vom putea avea succes decît dacă te vei împrieteni, ca să spunem aşa, cu corpurile străine din mediul dumitale bucal. Mi-a promis că va rezista. Mi-a promis de mai multe ori că va rezista.“

(„Are să renunţe, doctore. Nu e consecvent. Asta a ieşit acum la iveală. Tot aşa şi cu revista elevilor. Nu rezistă el. După trei numere - pui rămăşag, doctore? - va fi din nou vorba numai despre colţul pentru fumat.“)

Dentistul meu spuse: „Vom vedea!“. Apoi îmi aminti de situaţia maxilarului meu superior în ce priveşte masticaţia: „Şi noi va trebui să reîncepem curînd. Probabil că scurta pauză v-a prins bine. De altfel, este amuzant felul diametral opus în care se prezintă masticaţia distală a elevului faţă de progenia autentică, deoarece e înnăscută, a profesorului“.

Are dreptate. Are etalonul în buzunar. Pronosticurile lui nu trebuie să corespundă. Eroarea lui înseamnă succes parţial. E relativ sigur de treburile lui. Face schi, joacă şah şi-i place să mănînce piept de vacă. Prelegerile lui de la universităţile populare din Steglitz, Tempelhof şi Neukölln, frecventate moderat, şi le pregăteşte cu grijă. Unul pe care înfrîngerile nu-l doboară. Amabil şi sigur că ceea ce oferă el se va cere mereu, spune: „Următorul, vă rog“.

După consiliul pedagogic - iarăşi discuţii obositoare în legătură cu procurarea de material didactic - am informat-o pe Irmgard Seifert:

„Scherbaum a renunţat. Preia revista elevilor.“

„Prin urmare, iar a învins aşa-zisa raţiune. Bravo!“

„Şi dumneata cine ai fi vrut să învingă?“

„Am zis bravo! Trăiască revista elevilor!“

„Nu cumva te-ai aşteptat ca Scherbaum să demonstreze acel curaj care ne lipseşte nouă, mie şi dumitale, da, şi dumitale?“

„Iar eu, care mă şi hotărîsem s-o iau de la capăt.“

„Nu cumva de la zero?“

„Voiam să păşesc în faţa elevilor mei şi să le citesc scrisorile acelea oribile cuvînt cu cuvînt. Dar acum nu mai are nici un rost. Renunţ şi eu.“

„De ce atîta deznădejde? Donează scrisorile redactorului-şef Scherbaum. O să le publice în revista elevilor. Este un aşa-zis material de satiră şi umor.“

„Vrei să mă faci să sufăr. Nu-i aşa? M-ai făcut să sufăr.“

Suferă prea bucuros, prea uşor, prea zgomotos. Oare acum ar fi cazul să-i cer scuze: „O vorbă necugetată, pe care ar trebui s-o uităm...“ Nu demult am ascultat la ea coraluri gregoriene. După un vers din *Aleluia*, a spus: „Este ca o iluminare a Graalului. Aici dobîndeşte transparenţă cea mai profundă taină pascală. Nu crezi, Eberhard, că tot aşa s-ar fi putut ivi din sîngele mielului mîntuirea noastră...“ A fost uimită şi jignită cînd am luat microsionul de pe taler şi l-am zgîriat peste tot cu deschizătorul de sticle de bere: „Asta s-o spui peştilor dumitale ornamentali, eventual cu puţin timp înainte să crape“. „Da“, a zis ea,

„va trebui să împrospătez apa.“

Scherbaum a organizat prima şedinţă de redacţie. Voiau să renunţe la anunţuri ca să poată rămîne independenţi. De asemenea, numele *Revista elevilor* urma să fie schimbat.

„Ei, Philipp? Cum se va numi foaia?“

„Am propus *Semnale Morse* ca titlu.“

„Înţeleg.“

„Primul meu articol se va ocupa de grupul de rezistenţă al lui Helmuth Hübener. Vreau să fac o comparaţie între activitatea din '42 a lui Hübener şi cea a lui Kiesinger.“

„Şi cu Max ce mai e?“

„Se simte mai bine. Trebuie să fi mîncat ceva. Nu i-a priit. Dar acum a început iar să mănînce.“

„Şi muşcătura dumitale distală?“

„Mi se montează un fel de aparat. E destul de complicat. Dar pînă la urmă am să rezist. Cu siguranţă.“

„E limpede, Philipp. Mîine îmi vine şi mie rîndul. Vrea să-mi

pilească şase colţi. Repriza a doua."

„Atunci, petrecere frumoasă!"

(Am încercat să rîdem împreună. Am reuşit.)

Ce înseamnă în acest caz beton! Să-ţi construieşti, din cărţi adine stivuite înlăuntrul tău, un sistem inexpugnabil. Să reproduci întocmai fortăreaţa ideală a lui Vauban[25]. Să mai lucrez cîte ceva la ceea ce începusem sau să reiau studiul meu despre Forster. (Între Nassenhuben şi Mainz...) Cărţi şi alte asemenea curse de şoareci.

De ce n-am cumpărat cele două volume la Friedenau? De ce am plecat în centrul oraşului pe vremea aceea umedă şi rece şi am încercat să le cumpăr de pe Kudamm? (Numai una dintre ele o puteam cumpăra imediat, cealaltă trebuia comandată.) La Wolff le-aş fi putut achiziţiona pe amîndouă.

După ce am cumpărat cărţile, mi-am înfrînt împotrivirea pornind în direcţia hotelului Kempinski. După o perioadă destul de lungă de ger uscat, burniţa. În piaţeta din faţa hotelului circulaţia era slabă, iar cei care traversau erau foarte grăbiţi. Sub imperiul unei porniri, de a cărei natură sentimentală eram conştient, fără ca totuşi s-o pot înfrîna, m-am oprit, într-o atitudine de aşteptare, în locul ales de Philipp pentru fapta lui. (Un oarecare într-un palton de tweed.) Cu gulerul ridicat şi privind mereu ceasul de la mînă mă prefăceam - faţă de cine? - că am o întîlnire. Moina şi lapoviţa micşoraseră ciuntiseră înnegriseră grămezile de zăpadă de la marginea piaţetei. Pavajul nu reamintea de nimic. Umezeală, care se strecura în tălpile pantofilor. Mă aşteptasem oare să găsesc urme: Aici a vomitat în luna ianuarie a anului 1967 liceanul Philipp Scherbaum, în vîrstă de şaptesprezece ani, în faţa unor doamne amatoare de prăjituri?

Terasa nu era prea aglomerată. Nimic nu se mai potrivea întocmai: foarte puţine doamne vîrstnice, doi sau trei domni singuri, în fund un grup de surori de caritate înşirate împrejurul unei mese, iar în faţă, ieşind în relief, un indian cu soţia lui în mătase exotică. Ambii beau ceai şi nu mîncau prăjituri. Dar Vero Lewand mînca prăjituri.

Şedea în paltonul ei cu glugă, îşi întindea picioarele verzi-metalice şi mînca tort cu nuci şi frişca, linguriţă după linguriţă, cu mişcări iuţi şi uniforme. Ne vedeam reciproc: eu o vedeam cum mînca, Veronika vedea că eu o văd cum mănîncă. Ea nu a încetat să mînuiască linguriţa numai pentru faptul că eu o urmăream cum mînuia linguriţa. Şi nici n-o mînuia mai repede sau neuniform. Nu mi-am scos ochelarii, nu i-am aburit, nu i-am şters. Fata mînca în semn de protest. Vedeam că mînca tort cu nucă şi frişca în semn de protest. Doamnele mai vîrstnice de la masa alăturată beau cafea şi nu mîncau prăjituri. Nici una dintre doamne nu avea vreun cîine cu ea. „Îţi place, Veronika?"

„Tot ce e scump."

„Dar asta nu poate să-ţi placă.“

„Doriţi şi dumneavoastră o felie?“

„Dacă nu se poate altfel.“

„Sînteţi invitatul meu.“

M-am decis pentru tort Schwarzwald cu cireşe. Vero Lewand mai comandă pentru ea: „Bezele cu frişca“. Pe urmă am tăcut în direcţii diferite. Cînd au venit tortul şi bezelele, am mînuit linguriţele în tăcere. Faptul nu putea fi contestat: tortul era delicios. Paltonul ei cu glugă nu trăda nimic. Indienii plătiră şi plecară. În spatele nostru, surorile de caritate rîdeau cu intermitenţe, dar întotdeauna împreună. În piaţeta din faţa terasei, nişte grupuri de vizitatori din Germania Apuseană ezitau în pelerinele lor de plastic transparent care-i apărau de ploaie, după care plecară mai departe, economisindu-şi banii. Radiatoarele de sub acoperişul terasei erau încă reglate ca pentru vreme geroasă. La a treia masă din stînga noastră, un negru în palton din păr de cămilă se aşeză sub căldura toropitoare care venea de sus. Germana pe care o ştia îi era de ajuns: „Tort Schwarzwald cu cireşe“.

„Cum e, Vero? Să mai comand?“

„Ajunge.“

„Nici măcar ceva uşor? Fursecuri din aluat franţuzesc?“

Iarăşi nu-mi rămase altceva de făcut decît să-i ofer o ţigară Roth-Händle. Fuma de parcă n-aş fi fost acolo. Fumam de parcă n-ar fi fost acolo. Pauzele proiectau în aer mari băşici vorbitoare, care ofereau loc pentru dialoguri pe promenada bîntuită de curenţi ce se întindea de-a lungul Rinului la Andernach. (Că fosta mea logodnică îşi are partea în toate acestea este un drept ce nu i se poate contesta; ce n-aş da să ştiu de cîte ori stau şi eu, nepoftit, la masa ei.)

„Spune, Vero. Ai fost vreodată la Andernach, pe malul Rinului?“

„Aţi fost vreodată la Haparanda, domnule profesor Starusch?“

(Vocea ei nu depinde de vremea de afară; nu este vorba de guturai.)

„Spune, Vero. De fapt, de ce nu-ţi scoţi polipii?“

„De ce nu lăsaţi să vă crească polipi?“

(Acum se joacă cu linguriţa de argint; în scurtă vreme linguriţa va dispărea.)

„În altă ordine de idei, doamna Seifert mi-a atras atenţia asupra faptului că am un covor care lasă scame.“

„Mai înainte n-aţi ştiut?“

(Mai tîrziu, mult mai tîrziu, mi-a dăruit linguriţa.)

„Îmi daţi voie să plătesc. De acord?“

Pe masă rămase o foaie volantă: „Arde!“.

Am plecat împreună, cu picioarele reci şi un gust dulce care stăruia în gură.

3

Apoi din pește n-au mai rămas decît oasele. Interstiții de aer, ușor de populat. Apoi s-a trecut la vînzarea amintirilor. Ceva urma să se întîmple și parțial s-a și întîmplat, chiar dacă într-un alt loc. Apoi au sosit în casă facturile. Nimeni nu recunoaște că el a fost. Apoi profilaxia a fost continuată. Căci Apoi începe cu Înainte.

Intervenția la partea superioară a sistemului meu de masticație a decurs într-un fel asemănător cu intervenția la partea inferioară. Chiar și astăzi, cînd toate s-au potolit și au fost plătite, dentistul meu îmi dă răspunsuri; iar ieri, cînd l-am întrebat dacă n-ar trebui să recunoască faptul că, în ciuda felului său amabil, se exprimă pe un ton de comandă, ba chiar că e zgîrcit la vorbă, mi-a replicat prolix: „Este relativ puțin important dacă toate astea le-am discutat cuvînt cu cuvînt. Nu trebuie să aveți mustrări de conștiință. N-am spus ceea ce dumneavoastră ați fi dorit să auziți, ci v-am îngăduit să puneți pe seama mea ceea ce am socotit că este corect, ca și cum aș fi rostit aceste cuvinte. Înseși corecturile pe care le-ați făcut ulterior - căci vă place să modificați - sînt ideile mele greșit înțelese. Iar acum puteți să rîdeți!“.

L-am rugat să se gîndească la faptul că majoritatea pacienților săi, care sînt datori să-i vorbească și să răspundă la întrebări, s-ar putea să-l fi derutat și să-i fi înșelat memoria.

„Ați uitat de cartoteca mea. Fișa dumneavoastră se află la îndemînă: după o pauză mai lungă - și după ce dificultățile pe care le-ați avut cu elevul dumneavoastră păreau să fi fost înlăturate - cînd, ca să fim preciși, între 7 și 13 februarie, am modificat sistemul de masticație al maxilarului dumneavoastră superior, iar progenia, chiar dacă n-am rezolvat-o complet, totuși am ameliorat-o, într-un moment cînd începusem tratamentul târziu al masticației distale a elevului dumneavoastră Scherbaum, am spus în timpul șlefuirii primului molar: Stimate domnule profesor titular Starusch. După ce ați fost oarecum zguduit de proiectul, din fericire nerealizat, al elevului dumneavoastră Scherbaum - băiatul a izbutit să mă pună pe gînduri și pe mine - ar trebui să renunțați la ficțiunile dumneavoastră încîlcite: acest Krings al dumneavoastră sau cum l-o fi chemînd este, judecind după caracteristici, un colonel nerealizat care, ca mulți militari fără o pregătire profesională anume, încearcă să se aciueze în sectorul industriei. Cunoaștem cazuri asemănătoare. Kringșii mișună peste tot.

Iar lui Krings al dumneavoastră nu-i sînt de ajuns succesele economice, de aceea îi place ca în cercul familiei sale să cîştige pe tăblia mesei bătălii pe care superiorii lui le-au pierdut. (Frizerul meu, fost căpitan, emite şi el asemenea aiureli pline de glorie, adresîndu-se oglinzii.) Şi din pricina unor astfel de fanfaronade s-a ajuns întîmplător la schimbul de cuvinte dintre colonel şi fiica lui, pe care vreţi s-o re-creaţi acum împrumutîndu-i chip de monstru; spre deosebire de mine, care încerc să mi-o reprezint pe logodnica dumneavoastră ca pe o fată lucidă, dar nu lipsită de afecţiune, din ce în ce mai scîrbită de escapadele cu o frecvenţă cronică ale logodnicului ei..."

(Şase dinţi mi-a şlefuit, dîndu-le formă conică şi transformîndu-i în stîlpi de punte. La televizor se transmitea, în momentele cînd reprezentările dentistului meu nu ocupau ecranul, un program de divertisment al postului Freies Berlin: Rendez-vous cu Rudolf Schock". Ce-i drept, îl vedeam pe cîntăreţul de operă cum cîntă, dar îl auzeam şoptind.)

„Dacă vreţi să vă amintiţi: conduceaţi atunci o maşină mult admirată în regiunea Voreifel, un Mercedes decapotabil, model '33. Eraţi un adevărat snob, căruia îi plăcea să-şi expună *oldtimer-ul*[26] spilcuit la lumina soarelui, alături de profilul său progen. Cine s-ar gîndi să-i reproşeze necugetatei doamne Schlottau că s-a amorezat de maşina decapotabilă şi de şoferul ei cu mănuşi din piele de căprioară şi bărbie ca a Ducelui? (Pe vremea aceea aveaţi un Ceva anume.)

Şi s-a întîmplat că, într-o dimineaţă senină de aprilie, aţi străbătut localitatea Kretz şi aţi parcat vehiculul dumneavoastră strălucitor ca soarele în faţa căsuţei modeste, încă netencuite, a familiei Schlottau. Frînele puse brusc au făcut ca noroiul să împroaşte şi găinile să fugă bătînd speriate din aripi. (Nici un norişor nu tulbura luciul de lac al caroseriei.) Soţul Schlottau, un şofer de camion cumsecade, care lucra pentru o întreprindere de construcţii din Andernach aflată în strînse relaţii de colaborare cu întreprinderile de ciment situate în apropiere, tocmai era pe drum, transportând beton pentru construcţii subacvatice la un mare şantier din Niedermendig, cînd dumneavoastră v-aţi făcut intrarea la Lotte Schlottau; căci, dacă în acea dimineaţă de aprilie şoferul de camion nu şi-ar fi uitat permisul de conducere acasă, aţi fi avut din nou prilejul unei autoconfirmări. Îndată după ce a trecut de localitatea Kruft, Schlottau şi-a dat seama că nu are documentele. A întors, a ajuns în Kretz, a văzut vehiculul strălucitor ca soarele parcat printre găinile lui şi în faţa casei lui netencuite, a frînat (chiar dacă nu atît de brusc), a examinat uimit Mercedesul, dar nu în amănunt şi nici cu ochiul specialistului, a intrat grăbit în casă, a găsit patul conjugal ocupat, n-a devenit ucigaş, n-a spart nimic fragil, n-a început să scoată

gemete sau urlete şi nici nu şi-a ieşit din fire, ci pe loc a făcut cale întoarsă, zgîrcit la vorbă, a lăsat perechii patul desfrîului, a sărit, speriind găinile, în camionul lui încărcat, a pornit motorul puternic, s-a deplasat puţin înainte, după care a virat uşor către dreapta, a schimbat viteza, a calculat şi a găsit în marşarier o poziţie care i-a permis să basculeze cu precizie o tonă şi jumătate de beton peste Mercedesul cu capota lăsată în jos, peste automobilul negru-argintiu strălucitor ca soarele, peste mîndreţea rapidă şi faimoasă între Mayen şi Andernach, peste cupeul de ţap al inginerului de exploatare Eberhard Starusch.

În timp ce instalaţia de basculare hidraulică ridica platforma de încărcare în poziţia înclinată necesară, Schlottau a coborît din cabina şoferului şi a privit cum betonul aluneca încet, umplînd, acoperind interiorul, radiatorul cu steaua uzinei Mercedes, aripile modelate cu graţie, capota acţionată automat şi portbagajul cu roata de rezervă prinsă deasupra, a privit cum, cenuşiu şi docil, erau învelite. Cele patru roţi rapide au căpătat şi ele îmbrăcăminte de beton. Mai rămăsese destul chiar şi pentru spaţiul dintre autocamionul basculant şi terenul din jurul casei lui Schlottau. Găinile îşi ţineau capul pieziş. Singura reacţie a lui Schlottau a fost o muşcătură distală a buzei de jos.

Ce bloc de beton a ieşit! Notiţe apărute în ziare cereau ca bizarul obiect fosilizat să fie expus la Muzeul Etnografic din Mayen. Sau în curtea frecventatului obiectiv turistic care este Genofevaburg, unde piesa să poată fi admirată printre fragmentele de bazalt din perioada romană şi a creştinismului primitiv. S-au organizat excursii şcolare pentru vizitarea monumentului înfrîngerii dumneavoastră, pînă ce a fost fărîmiţat cu ciocanele pneumatice şi transportat (pe socoteala dumneavoastră) în altă parte. (Pînă şi mănuşile dumneavoastră din piele de căprioară aflate în compartimentul pentru mănuşi au fost zăvorite în piatră de betonul lui Schlottau.)

Şi pe deasupra - dar pentru asta nu-şi poate lua nimeni răspunderea - se zice că nici măcar n-aţi reuşit să terminaţi cu treaba aceea ţăpească. Aşa vorbeşte lumea din regiunea Voreifel. Un zvon care nu poate fi controlat. Fără îndoială. Dar asta e realitatea: aţi fost concediat.

Logodna a fost desfăcută. Şi numai fiindcă aţi fost destul de neruşinat să ameninţaţi cu Tribunalul pentru judecarea conflictelor de muncă, firma s-a temut pentru prestigiul ei şi v-a acordat o despăgubire la care a contribuit şi tatăl logodnicei dumneavoastră, deşi fabrica de ciment ar fi cîştigat procesul: voiau să scape de dumneavoastră, repede şi - în măsura posibilului - discret. Oricît ar fi costat. Aşa se devine profesor secundar. Şi acum, clătiţi, vă rog..."

Cine poate să rîdă dînd cu ochii de ceva hazliu, cînd şade cu gura

larg căscată, cu aspiratorul de salivă atîrnat într-o parte şi substanţa sa dentară descreşte cu fiece clipă!

(N-are decît să sporovăiască.)

M-am declarat de acord cu fanteziile dentistului meu şi pe urmă am corectat cîteva chestiuni de amănunt: „Nostim ceea ce ai imaginat. Dar nu eu, ci Krings conducea un Mercedes decapotabil. (Mie mi-au cedat Borgwardul.) Şi nu mie, ci bătrînului Krings i-au transformat Mercedesul într-un bloc de beton. Nu din pricina vreunor treburi ţăpeşti (pe care bătrînul le-ar fi putut duce eventual la bun sfîrşit), ci din răzbunare, cîţiva foşti infanterişti au sustras o cantitate de beton pentru construcţii la umed, folosindu-l în acest scop. Schlottau n-a avut nici o legătură, după cum sînt convins şi astăzi. (Era devotat bătrînului cu trup şi suflet.) Asta s-a întîmplat pe un mare şantier din Koblenz. (Se construia una dintre acele cutii de ţigări de foi prevăzute cu geamuri, cum se făceau pe la mijlocul anilor '50.) Oricum, o construcţie solidă. Noi, ca furnizori de ciment şi materiale de construcţie, fuseserăm invitaţi ca oaspeţi. Chiar şi mătuşa Mathilde îşi pusese rochia de mătase neagră. Linde şi prietenele ei purtau rochii de vară în dungi. Cu toate că ne aflam în septembrie. Însuşi Schlottau, care condusese Mercedesul bătrînului, arăta, în costumul lui bleumarin la un rînd, ca un oaspete cu invitaţie oficială. Pe acoperişul plat de deasupra etajului al doisprezecelea se simţea o adiere uşoară. Tradiţionala coroană inaugurală trebuia fixată pe prăjină. Se împărţeau sticle de bere. Fetele se înfiorau în rochiţele subţiri de vară. La un moment dat mă aflam alături de Schlottau, mai la o parte. Discursul contramaistrului zidar, întrerupt de vînt, nu mai lua sfîrşit. Şi scîrba aia libidinoasă mi-a spus: «Logodnica dumneavoastră, jos pălăria, îmi place. Zău aşa, domle inginer. Clasa-ntîi. Ce-i al dumneavoastră e al dumneavoastră». Şi o dată am reuşit să stau foarte aproape de Linde, care se apleca peste balustradă. (Jos erau stivuite planşele noastre de beton din piatră ponce, precum şi traversele şi plăcile laterale armate cu fier.) Dar eu gîndeam numai şi nu întreprindeam nimic. Deşi nu existau martori, căci îl ascultau cu toţii pe Krings, căruia perspectiva largă a noii construcţii îi inspirase o cuvîntare. În direcţia unde se afla Ehrenbreitstein l-am auzit obţinînd o victorie împotriva vîntului. Vorbea de trădarea de la Kursk. De inexistenta regiune arctică. De puhoiul roşu, care nu poate fi stăvilit decît de un zăgaz stoic. Iar la urmă fu rostit cuvîntul Stalingrad. Altoit pe un citat din Seneca, suna cuminte şi prevestitor de biruinţă: «Această bătălie este încă nedecisă!» Cum nimeni nu aplauda, am auzit-o pe Linde: «Am să te transform într-un Paulus, am să te transform într-un Paulus!».

Jos, lîngă elementele-tip prefabricate, am găsit Mercedesul sub betonul care se întărea cu repeziciune. (Priveşte, doctore: Krings rîde.)

Nu poate fi lovit: «Splendid! Splendid! Ei, Schlottau? Probabil că dumneata ai pus asta la cale, nu? Mică răzbunare matinală. Dar acum sîntem chit, aşa-i?». (Şi fii atent, doctore, fii atent!) Nu numai Schlottau, care poate că a fost totuşi iniţiatorul acţiunii cu betonul, ci şi ceilalţi infanterişti părtaşi, vîrîţi într-o nişă a zidului, spun tare, într-un glas: «Da, domnule feldmareşal!».

Atît despre Mercedesul betonat. Dar poate că, în timp ce-mi clătesc gura, vă imaginaţi o a treia posibilitate. Ce părere aveţi despre asta: Linde se află la volanul Mercedesului, care este nevoit să aştepte în spatele unui camion încărcat cu beton umed, pentru că în faţa camionului meu şi a Mercedesului ei este lăsată bariera de cale ferată..."

Prima zi de tratament s-a terminat într-un fel nedecis. De la dinte la dinte şi printre dinţi, medicul şi pacientul îşi înşirau poveştile şi teoriile care se contraziceau între ele. Uneori se odihneau cu consideraţii de ordin general despre pedagogie şi despre medicina dentară preventivă la vîrsta preşcolară. A fost discutat şi cazul Scherbaum: „Inchipuieşte-ţi, doctore, de curînd a început să vorbească la plural: «Noi am hotărît în unanimitate...», şi textul provizoriu al primului său articol «Ce a făcut regele Limbă-de-argint» începe cam aşa: «Noi sîntem elevi. Sîntem destul de buni la învăţătură. În noi se pot pune speranţe. Cîteodată sărim peste cal. E de înţeles. Elevii încă îşi pot permite asta. Cîteodată nu mai vrem nimic, fiindcă pute. Şi asta e de înţeles, fiindcă pute într-adevăr şi fiindcă suntem elevi: elevii îşi pot permite asta, să fie hotărîţi să pună capăt, numai fiindcă pute. A fost odată un rege, pe care elevii îl numeau regele Limbă-de-argint...»„

Dar dentistul meu nu voia să vorbească decît despre masticaţia distală a lui Scherbaum. Cînd am încercat să-i trezesc interesul pentru cazul elevei Vero Lewand, a refuzat: „E pentru medicii de nas, gît şi urechi..."

Cîntăreţul de operă Rudolf Schock cînta: „Iubirea mă-ndeamnă să caut iubirea..."

În primul lui articol (care n-a fost tipărit), Scherbaum scria: „Sîntem o promoţie bună. Se zice că din noi o să se aleagă ceva. Cîteodată nu vrem să devenim nimic. E de înţeles: elevii care nu vor să devină nimic devin cu siguranţă ceva. Nici regele Limbă-de-argint n-a vrut să devină nimic şi pe urmă a devenit ceva..."

Astăzi îmi vine greu să vorbesc fără ocol despre ctitoria bisericii Buncărului. S-ar produce prea multe întreruperi. (Nu numai din partea cîntăreţului de operă şi a dentistului meu.) Scherbaum mă foloseşte ca depozit al înfrîngerilor sale. Irmgard Seifert face din mine ce vrea.

O elevă se zvîrcoleşte pe covorul meu oriental şi mă sileşte să-mi scot ochelarii, să-i aburesc, să-i şterg.

Cînd spun: „Doamna Mathilde Krings, sora feldmareşalului şi mătuşa fostei mele logodnice, Sieglinde Krings, a ctitorit construcţia bisericii Buncărului din Koblenz...“, spun în acelaşi timp şi: „Cînd elevul Scherbaum a preluat redacţia revistei elevilor, *Semnale Morse*, n-a reuşit să-şi publice integral primul articol, care urma să facă o comparaţie între activitatea naţional-socialistului Kurt Georg Kiesinger şi activitatea luptătorului din Rezistenţă Helmuth Hübener în anul 1942, deşi, din prudenţă, a înlocuit numele lui Kiesinger printr-o poreclă...“

Iar acum, cînd spun: „În timp ce pereţii masivi erau sparţi pentru a se instala ferestre în clădirea înaltă de beton (şi cîntăreţul de operă cînta ceva din opereta *Liliacul*), Mathilde Krings, care vizita şantierul împreună cu noi şi în prezenţa unor înalţi prelaţi, zise: «Ce părere ai despre acustică, Ferdinand?»„, aud în acelaşi timp ce spune Vero Lewand: „Hai, dă-i drumul, Old Hardy! Probabil că nu poţi...“, precum şi mărturisirea colegei mele Irmgard Seifert: „Te iubesc, Eberhard...“ şi chiar fraza următoare: „Dar te rog ca acum să nu spui că şi dumneata mă iubeşti...“ îşi găseşte şi ea un loc.

Ctitoria şi autocenzura, tentaţia şi declaraţia de dragoste nu se contrazic între ele. Oricît de sus şi tare ar susţine Vero Lewand că fostul ei prieten e „o marionetă împăciuitoristă“, oricît de insistent ar încerca Scherbaum să-mi explice de ce a trebuit să cedeze în faţa obiecţiilor celorlalţi redactori, oricît de altruistă ar fi iubirea pe care Irmgard Seifert încearcă s-o exprime în jurul lacului Grunewald găsind cuvinte ca „dornic de a sluji, dureros, gata de a renunţa“, eu îl pun pe Krings să încerce acustica bisericii Buncărului, după ce a încercat-o cîntăreţul de operă.

Krings l-a citat pe Seneca: „Să ne educăm pînă ajungem la atitudinea sufletească de a voi noi înşine ceea ce situaţia cere în mod obligatoriu!“.

Pe urmă şi-a lansat sloganul „Arctica nu există!“ în spaţiul învăluit de cincizeci de mii de metri cubi de beton armat, care înainte vreme oferise adăpost împotriva celor ce posedau supremaţia aeriană asupra teritoriului Reichului.

Ceea ce Krings emitea cu sunete de intensitate medie spaţiul amplifica pînă la comunicate victorioase asupra situaţiei de la Stalingrad, date imediat după ce Krings l-a înlocuit pe Paulus în calitate de comandant suprem: „Legea acţiunii se află din nou de partea noastră!“.

Astăzi mi-ar fi uşor să-l aduc pe elevul Scherbaum în acest loc sacru construit din beton armat, pentru a-i cere socoteală şi a-l face să-şi formuleze în mod public spovedania: „Pe Limbă-de-argint a trebuit să-l şterg de acolo. Ziceau: Chestia asta e prea polemică pentru primul număr. Dacă îl atacăm pe Kiesinger, trebuie să-l atacăm şi pe Brandt.

Se zice că pe atunci ăsta ar fi purtat chiar uniforma norvegiană. La care le-am spus: Fac ceva pe Kiesinger al vostru. Dar partea cu Hübener rămîne sau îmi dau demisia...“

(în timpul vizitării şantierului i-am spus lui Linde: „Dacă ne vom căsători vreodată, atunci numai aici...“)

În timp ce mi se luau amprente cu inele de cupru de pe cei şase dinţi şlefuiţi, în timp ce toate cele şase cioturi de coroane erau pensulate cu un lichid care favoriza refacerea ţesuturilor şi apărate cu îmbrăcăminţi de staniu împotriva influenţelor din afară, am urmărit numai rendez-vous-ul vesel, dar nesfîrşit cu Schock, o producţie care a costat osutăcincizecişioptdemii de mărci, după cum am calculat mai tîrziu. Domnul Schock a primit suma rotundă de zecemii. Dirijorul, pe nume Eisbrenner, a trecut în contul său treimii. Machiajul a cheltuit pentru meşe, peruci şi diverse farduri patrumiitreisute. Un şef de lumini şi zece operatori de reflectoare au cîştigat în şase zile de turnare cincimiişasesute-optzecişinouă de mărci. Toate astea mi le-am notat. Cheltuieli cerute de scenografie pentru un palmier cu frunze-evantai, costume cumpărate noi vechi împrumutate transformate, fundaluri, un pompier, o păpuşă gratis. Toate acestea spun foarte puţin despre starea în care mă aflam în timp ce mi se aplicau cele şase îmbrăcăminţi de staniu. Căci, de fapt, tot timpul cît s-a desfăşurat emisiunea, devenind din ce în ce mai scumpă, eram preocupat de cuvîntul „fărîmiţare“.

Să vrei să te farîmiţezi. Să nu mai constitui o ţintă. Să devii atît de mic încît să nu mai fii vizibil. Ca anumiţi oameni, care dispar pe neaşteptate după colţ (cum face scamatorul cu ţigările) şi după aceea nu-i mai poţi prinde niciodată, fiindcă s-au fărîmiţat (încotro?) cu propria mînă. A te farîmiţa este mai mult decît a te evapora. O radieră, de pildă, care se pune bucuroasă pe treabă, frecînd greşeala; după cum şi eu mă voi pune pe treabă, iute şi redus la imperceptibilitate, frecîndu-mă de faţada şcolii, putînd fi recunoscut numai în particule: aceasta, nu aceasta, ci această fărîmă este un Starusch tipic. S-a fărîmiţat frecîndu-se de elevul lui. (Acum Scherbaum mă face pe mine răspunzător pentru eşecul lui.) Un profesor titular care se dizolvă complet în masa acestei probleme şi ar vrea să facă totul în acelaşi timp. Dar nu mai merită. („Sînt dezamăgit, Philipp, consternat şi dezamăgit...“)

Între timp tratamentul continuă şi cînd, trei zile mai tîrziu, mi-a scos îmbrăcăminţile de staniu, cînd mi-a încercat punţile tubulare şi ghipsul roz de modelat începuse a fi amestecat cu spatula, am încercat să-l urăsc pe dentistul meu.

(Programul curent de televiziune difuza un serial: *Asasinatul politic - Malcolm X.*)

Cînd ghipsul a început să facă priză în mediul meu bucal, dentistul a spus: „Rezerva colegei dumneavoastră în ce vă priveşte este explicabilă: din pricina lui Schlottau aţi ajuns un om care deziluzionează“.

Treptat, începeam să-l descopăr: el, care pretinde că poate pacifica lumea printr-o asistenţă medicală pe plan mondial, el, care se socoteşte în permanenţă angajat în lupta împotriva cariilor aflate în ofensivă, el, care predică în gura mare controlul regulat al dentiţiei la vîrsta preşcolară, el: tocmai el o şterge de cîteva ori în decursul orelor de consultaţii şi dispare la toaletă. L-am demascat că acolo înfulecă repede, hulpav, copilăreşte şi nestăpînit cantităţi imense de dulciuri lipicioase. În cea mai mică dintre încăperi, stînd în picioare, înghite lacom, iute şi plescăind, cu privirea pierdută. Iar uneori, între o consultaţie şi alta, se dă jos de pe taburet şi înghite cu nemiluita. „Ascultă!“, i-am spus, „dumneata vrei să mă convingi că am complexe, poate chiar dificultăţi în ce priveşte potenţa, dumneata care stai ghemuit - uite colo! - în closet, sugi cu ochii strălucitori bomboane umplute, molfăi lasciv praline cu cremă, ronţăi glazură de zahăr, te enervezi cînd punga adusă de la cofetărie s-a golit şi imediat după această orgie pui mîna pe - uite-l acolo! - pe aparatul Aqua-Pik, pe care ai grijă să-l iei cu dumneata, ca să înlături cu jeturi de apă intermitente urmele cofeturilor superdulci ingurgitate porceşte - şi dumneata te pretinzi medic?“

Cînd dentistul meu a încercat să justifice excesele de la toaletă ca pe o experimentare ştiinţifică a aparatului Aqua-Pik, pînă şi asistenta lui a început să chicotească. Pe urmă a vorbit de anumite idei fixe care, în decursul unui tratament mai lung, se transmit de la pacient la medic: „Este vorba aici de o contaminare psihică; fiindcă ce aţi făcut dumneavoastră cu aproximativ o săptămînă în urmă, cînd raporturile dintre elevul dumneavoastră şi dumneavoastră au fost supuse unor dureroase probe de rezistenţă la înaltă tensiune? Ei, cum v-aţi comportat faţă în faţă cu durerea?“.

Iar eu am recunoscut că, nefericit cum eram atunci, părăsit în nefericirea mea şi pradă unei sincere deznădejdi, am mîncat două tablete de ciocolată cu lapte într-un interval de cinci minute.

„Vedeţi“, zise, „nefericirea dumneavoastră este contagioasă“ - după care, ajutat de asistenta lui, a crăpat ghipsul roz special, scoţîndu-mi-l din mediul bucal.

Astăzi vorbesc la telefon cu dentistul meu, de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic: „Şi cum se comportă Scherbaum?“.

Îmi dă informaţii concrete despre tratamentul întîrziat şi de lungă durată al masticaţiei distale şi elogiază rezistenţa elevului meu: „Un asemenea aparat de corectare a dinţilor muşcători, cu lamela plasată în faţă este, mai ales pentru un tînăr pe cale să împlinească

optsprezece ani, un corp străin supărător şi cu timpul devine chiar o povară psihică pe care nu oricine e în stare s-o suporte“.

L-am informat despre activitatea lui Scherbaum în calitate de redactor-şef: „După toate compromisurile acelea, acum se află în situaţia de a putea înregistra un mic succes. El, tocmai el, a obţinut aprobarea pentru colţul fumătorilor: «Acum au unde să pufăie!». Pînă şi Irmgard Seifert a votat pentru. Culmea e că Scherbaum e nefumător, un nefumător pasionat“.

Uneori, cîte o scrisoare cu articole tăiate din ziare. Pasaje subliniate cu roşu. Două-trei apeluri telefonice pe săptămînă. O dată am vizitat împreună o expoziţie din cartierul Hansa. O dată ne-am întîlnit întîmplător pe Kurfurstendamm şi am băut ceai la Bristol. De două ori a fost la mine ca să-i arăt colecţia mea de cioburi celtice şi fragmente de bazalt din perioada romană. Dar la el acasă nu invită niciodată pe nimeni.

Ne purtăm cu băgare de seamă unul faţă de celălalt. De asemenea, comentăm cu destulă răceală agitaţia politică din oraş, demisia primarului şi intervenţiile abuzive ale poliţiei: „Era inevitabil“. În orice caz, îmi ajung la ureche uşoare aluzii: „Se pare că, de curînd, anumite oprelişti şi-au găsit descătuşarea în stradă“.

Perioada tratamentului o menţionam numai prin perifraze ironice, cînd ne dădeam gîndurile pe faţă, apropiindu-ne prea mult unul de celălalt.

„Recunosc, doctore, că după două ore de eforturi, această primă încercare de a avea şi raporturi sexuale cu Irmgard Seifert s-a soldat cu un eşec. Cu toate acestea, dupa ce am aprins ţigările, mi-a spus: «Asta nu mă va împiedica să te iubesc. Trebuie să avem răbdare unul cu celălalt. Şi avem. Şi avem. De vină sînt secvenţele prea numeroase. Mereu vine şi se vîră la mijloc, vorbesc de ea, ştii de cine, doctore, şi mă provoacă dînd tot felul de amănunte de strategie şi tactică militară, silindu-mă să ţin conferinţe despre cimentul din trass şi proprietăţile care-l fac apt pentru construcţiile subacvatice. Legătura noastră n-a putut rezista urîţeniei sărăcăcioase, chiar dacă atrăgătoare din punct de vedere panoramic, a regiunii Voreifel, peisajului alcătuit de exploatările de piatră ponce şi cele două coşuri active ale întreprinderilor Krings; cu atît mai mult cu cît, de la o vreme, n-o întîlnesc numai pe fosta mea logodnică în regiunea exploatărilor de bazalt abandonate, ci şi pe eleva Veronika Lewand.

Linde şi Vero plănuiesc ceva în comun: acţiuni împotriva mea... Iată-le, doctore, le vezi?“

Dentistul meu vorbi în treacăt despre serialul *Malcolm X* - „Se pare

că violenţa are un anumit viitor“ - şi pe urmă spuse: „Să lăsăm deocamdată deoparte dereglările dumneavoastră instinctuale, de altfel destul de normale, şi să vorbim de ciment. M-am documentat. Nici nu poate fi. vorba despre nişte întreprinderi cu numele de Krings. La Kruft există întreprinderile Tubag S.A. pentru exploatarea trassului, cimentului şi pietrei, care sînt sută la sută o filială a firmei Dyckerhoff. Această importantă firmă, înfiinţată în 1922, pentru exploatarea pe scară mare a carierelor de piatră, prezintă astăzi, în cadrul întreprinderilor afiliate firmei Dyckerhoff, un program de producţie dintre cele mai diversificate; e drept că, în comparaţie cu întreprinderea similară din Neuwied, afiliată aceleiaşi firme Tubag produce ciment în cantităţi relativ modeste. Dar toate acestea vi le relatez numai tangenţial, pentru lămurirea relaţiilor de proprietate. M-am informat la Camera de Muncă din Andernach şi am aflat ulterior că, în perioada vacanţelor universitare din '54 şi '55, sunteţi trecut pe statele întreprinderii Tubag cu specificaţia «student în practică»; de inginer de exploatare nici vorbă nu poate fi“.

Dentistul meu pregătea îmbrăcăminţile de cupru pe măsuţa de instrumente şi aştepta să vadă dacă am curajul să-l contrazic. Mi-a venit în gînd doar un fel de ironie neajutorată: „Ar trebui să te angajezi la poliţia judiciară. Zău aşa, ar trebui să te angajezi la poliţia judiciară“.

Zîmbi. (Poate că lucrează pentru poliţia judiciară.)

„A fost relativ simplu să scot la iveală aceste dedesubturi. Mai mult, am pus să se facă fotocopii după ele. Noi, dentiştii, colaborăm într-un mod destul de eficace între noi. Iar un coleg din Andernach - doctorul Lindrath - mi-a destăinuit că una dintre fiicele sale, care este medic pediatru şi căsătorită la Koblenz, îşi aminteşte, chiar dacă foarte vag, de un student cu numele dumneavoastră. Dar s-ar putea să fie o simplă coincidenţă. În afară de asta, prenumele ei este Monika. Ei? Asta vă spune ceva? Monika Lindrath? Aici, în profil? Aici, *en face*? Aici, cu prietenele ei, pe promenada Rinului de la Andernach? Tot nu? O fată foarte drăguţa.“

Cum rămăsesem impasibil, renunţă la interogatoriu şi fixă cu penseta prima îmbrăcăminte de cupru: „E bine şi aşa. Sînt dispus să vă cred că, dacă nu la Andernach, atunci la Mayen a existat vreo Sieglinde. La urma urmei, cîndva am fost cu toţii logodiţi. Nu este în intenţia mea să pun anumite limite inventivităţii dumneavoastră. Dar parcă aveaţi de gând ca, în timp ce vă fixez îmbrăcăminţile de cupru, să-mi relataţi despre marele joc de-a Stalingradul, care o opunea pe tînăra domnişoară Krings bătrînului domn Krings?“

Vai, cum păleşte pînă şi strălucirea aurului. Ar trebui să dau clasei a XII-a A acest citat din Ieremia ca temă pentru o compunere sau măcar

o compunere despre cuvinţelul vai. Despre vai, da - vai, regret - vai, nu. Despre vai, Dumnezeule şi despre vai de mine şi vai de noi.

Despre acel vai uimit şoptit necăjit. Despre vaiul la Kleist şi vaiul ironic la Mann. Despre vaiul copiilor şi despre vaiul bătrînilor neputincioşi. Care este deosebirea dintre un vai pronunţat în faţa unui apus de soare extraordinar de reuşit şi un vai cu care contempli marea? Vaiul în cîntec: „Vai, m-a părăsit iubita...“ Şi vaiul în politică: „Vai, stimate domnule coleg Barzel...“ Bineînţeles, vaiul în publicitate: „Vai, de ce nu clătiţi rufele cu Pril...“ Şi vaiul femeilor, acel vai-vai-vai-vai - de care Scherbaum a şi aflat. (Şi vaiul vocativ dinaintea numelor proprii: „Vai, Irmgard, ar trebui...“, „Vai, Vero, aş vrea...“, „Vai, Lindelindelindelinde...“)

În timp ce-mi punea îmbrăcămintţile de staniu, i-am expus repetiţia generală a bătăliei de la Stalingrad şi acţiunea mea în faţa hotelului Kempinski. În depozitul de ciment, baraca D, Krings a cîştigat în lada cu nisip. La intersecţia Kudamm - Fasanenstrasse domnea aglomeraţia obişnuită din orele după-amiezii. Linde nu era prea entuziasmată. Ţineam şpiţul alb strîns în lesă. Ea nu se opuse acţiunii „Furtună de iarnă“ - terasa-cafenea era aglomerată -, deşi situaţia aprovizionării cu carburanţi n-ar fi permis o mişcare ofensivă a trupelor în căldarea unde se desfăşura acţiunea. Şpiţul a stat liniştit cînd i-am vărsat sticluţa de benzină în blană. Sistemul de conectare electromecanică al lui Schlottau funcţiona perfect şi dădea rezultate optice satisfăcătoare. Pentru că-i administrasem şpiţului Valium, şedea liniştit. De exemplu, în decursul contraatacurilor simultane. (Cineva care stătea şi privea zise: „E împotriva puricilor?“.) După ce a cîştigat repetiţia generală, Krings a părăsit invitaţii; iar cînd am făcut apelul după lista invitaţilor, cum făcusem şi în apelul meu din foaia volantă *Arde*!, am îndreptat focul reflectorului asupra sosirii primilor oaspeţi şi a brichetei mele de vînt pe cînd o aprindeam. Au venit înalţi funcţionari de stat din Mainz, ofiţeri din Bundeswehr, un profesor universitar pensionar, ziarişti şi obişnuiţii directori de întreprinderi. Limba subţire de foc îmi arse podul palmei stîngi, îmi pîrli paltonul de tweed şi dădu naştere unui glob de foc la capătul lesei. În depozitul de ciment începu să se desfăşoare o petrecere lipsită de constrîngeri, în care toţi stăteau în picioare. (Să suflu în podul palmei.) Discuţiile care se porneau nu prea aveau legătură cu jocul din lada cu nisip, care avea să continue în curînd, şi la început nici pietonii din faţa terasei Kempinski nu puteau să înţeleagă. (Ar fi trebuit să aduc cu mine, preventiv, o alifie împotriva arsurilor.) Era vorba de chestiuni personale legate de profesiile invitaţilor: pronosticuri cu privire la situaţia economică, probleme ridicate de angajările de personal, anecdote în legătură cu misiunile primite de Blank şi amintiri din vacanţă - toate acestea

predominau. La început chiar cîteva rîsete: „Ar vrea, probabil, să fie un happening“. În depozitul de ciment, atmosfera se caracteriza printr-o voioşie civilizată.

A trebuit să dau drumul lesei: podul palmei mele. (Cineva îl imită pe preşedintele federal.) Şpiţul se zbătea cuprins de flăcări, sări înspre mesele încărcate cu prăjituri. O masă se răsturnă. Linde, într-o rochie de cocteil bej şi mătuşa Mathilde, în mătase neagră, erau singurele doamne. Zgomote de fond: „Cel de colo! L-am văzut. Ăla cu ochelari, cel care...“ Cu ajutorul unui chelner ocazional, pregătiră băuturi. Cineva aruncă o faţă de masă peste şpiţul înnegrit de foc, care abia mai zvîcnea. Linde umplu paharele prea mult. Lumea mă îmbrîncea şi (cînd am început să împart foile volante) m-a bătut. Schlottau făcea proba sistemului de becuri. Mi-am pierdut ochelarii. Ca şi în timpul repetiţiei generale, premiera ofensivei lui Krings se desfăşură, conform planului, cu succes. Loveau cu umbrele pumni serviete. Făcu joncţiunea cu Hoth şi puse baza pentru înaintarea în direcţia Astrahan. (Băşica din podul palmei provocată de arsură creştea.) Ultimii oaspeţi plecară cu puţin înainte de miezul nopţii. Am strigat: „Mai întîi citiţi foile mele volante.. Mătuşa Mathilde se retrase şi ea. Pe Kurfurstendamm sîngeram (o rană la sprinceana dreaptă), iar în depozitul de ciment, baraca D, am fost martor, împreună cu Schlottau, al felului în care Linde l-a învins pe tatăl ei în lada cu nisip. „Asta e benzină şi nu napalm!“ urlam eu. Linde îi demonstra lui Krings că voia să utilizeze ca vîrf de atac formaţii care fuseseră decimate încă în decursul acţiunii „Trăsnetul“: „Acum capitulezi?“. Cînd am încercat să răzbesc pînă la Fasanenstrasse, m-au doborît. „Niciodată!“ (Mi-era frică.) Krings repetă cuvîntul: „Niciodată!“. Pe pavaj (continuam să-urlu) mi-am găsit ochelarii. Nu se spărseseră. Sieglinde îi puse tatălui ei un pistol militar german (08) pe marginea lăzii cu nisip: „Atunci fii consecvent“. În piaţeta din faţa terasei-cafenea a hotelului Kempinski am fost fericit cînd am auzit sirena poliţiei. (Altfel nu scăpăm.) În depozitul de ciment, baraca D, ne aflam amîndoi, Schlottau şi cu mine: doi piloni. Sticleţii loveau şi ei. (Deşi nu mă apăram defel.) Transformatoarele instalaţiei electromecanice a lăzii cu nisip zumzăiau. Cineva ţipă: „Ar trebui omorît în bătaie...“ Krings luă 08-ul în mînă şi spuse: „Acum lăsaţi-mă singur“. Îmi ţineam ochelarii cu mîna încleştată.

Linde ieşi imediat. Mai înainte de a reuşi să mă tîrască de acolo am mai urlat de cîteva ori. Schlottau voia să obiecteze. Rîdeau: „Ştiam că e benzină“. Krings făcu un semn de refuz. Şi chiar în dubă urlam: „Napalm!“. Nici măcar un citat din Seneca nu reuşi să îngaime. Pe urmă totul se întunecă. (Dezorientarea mea.) Eram foarte vesel, în faţa barăcii, Schlottau şi cu mine fumam ţigări. Abia la circumscripţia de poliţie mi-am revenit. (Aveam chibrituri.) Podul palmei mele. Nu se

auzi nici un zgomot de împuşcătură. Cînd, întrebat de profesie, am spus „profesor titular“, un poliţist mă lovi peste obraz zburîndu-mi ochelarii. Am plecat împreună. (Acum ochelarii erau dincolo.) Schlottau îmi ură noapte bună.

„Dar“, am zis către dentistul meu, „acesta nu-i sfîrşitul.“

(Pe ecran se desfăşura o emisiune de publicitate; pierdusem asasinarea lui Malcolm X.) Cele şase îmbrăcăminţi de staniu erau însă fixate.

„Mai lipsesc cîteva amănunte: Scherbaum mă vizitează la spital, aducîndu-mi ceva: ciocolată, chiar şi ziare, iar Krings, pe măsură ce înfrîngerea lui devine iminentă, luptă împotriva depresiei incipiente consumînd cu înverşunare crescîndă drajeuri umplute cu cremă.“

Dentistul meu priceput: „O, da, durerea! Dar noi vom rămîne la arantilul nostru. Încă două, repede, ca să aveţi pe drum...“

Una şi încă una. (Şi eu, şi eu.) Şi senzaţia de uşurare de după aceea şi aerul care pătrunde adînc în plămîni, după aceea. Şi despre starea vremii şi ce s-a întîmplat cu şpiţul. Şi cineva ţipă: „N-are decît să-şi dea singur foc!“. Şi un funcţionar din Mainz întreabă: „Dar podurile de pe Volga sînt intacte?“. Şi intersectările strategice şi schimbările de locuri în dispozitiv. Schlottau atacă prin surprindere, iar eu îmi găsesc ochelarii printre vîrfurile de atac ale blindatelor lui Hoth. (Şi aici, şi aici.) Limbi de foc din transformatoare şi terasa Kempinski în lada cu nisip. Şi aplauze şi ovaţii. Aşa ar fi trebuit să se desfăşoare şi, în sfîrşit, unul care are curaj. În mai şi în ianuarie. Cerul era fără stele şi vremea era însorită, geroasă şi senină...

„Spune, Scherbaum, nu eşti mulţumit că nu s-a întîmplat?“ - „Nu ştiu.“ - „Dar dacă astăzi ar trebui să te întrebi: S-o fac?“ - „Nu ştiu.“ - „Şi dacă altceva, în alt loc?“ - „Nu-mi dau seama cum.“ - „Şi dacă eu, poate că nu asta, dar altă faptă?“ - „Dumneavoastră nu faceţi niciodată nimic.“

La trei săptămîni după terminarea tratamentului, la trei săptămîni după ce, cu sistemul de masticaţie corectat, am încercat să întreprind asupra persoanei mele şi alte cîteva modificări - mi-a reuşit pentru prima oară să am cu Irmgard Seifert un soi de relaţii care păreau să fie relativ satisfăcătoare pentru ambele părţi -, la trei săptămîni după intervenţie şi la cîteva zile după ce am încetat să mai iau arantil - dezobişnuirea a fost destul de dificilă şi a avut repercusiuni asupra activităţii la şcoală -, la începutul lui martie, mai exact în ziua de 4, m-am întîlnit cu Irmgard Seifert şi i-am propus să ne logodim.

Cum am folosit ca start obişnuitul nostru tur complet în jurul lacului

Grunewald, cuvintele hotărîtoare au fost pronunţate pe puntea de lemn de peste canalul, acum dezgheţat, care face legătura cu lacul Hundekehle: „Zău că tare aş avea poftă, dragă Irmgard, să mă duc la bijutier şi să cumpăr două inele de mărimi diferite...“

Irmgard Seifert mă rugă să-i ofer o ţigară: „Deoarece în urmă cu cîteva săptămîni, chiar în locul acesta, dumneata ai binevoit să-mi dai o palmă, sînt îndreptăţită să presupun că tu vorbeşti serios“.

Îi eram recunoscător pentru tonul de zeflemea: „Dragă Irmgard, palma aceea a fost o introducere la logodna noastră, dar dacă dumneata spui acum nu, lovesc cu ambele mîini, renunţ la logodnă şi drept pedeapsă mă însor imediat cu tine“.

Ea trase un fum din ţigara abia începută şi o aruncă: „Pentru a evita ceva şi mai rău, nu-mi rămîne decît să spun, cu jumătate de gură şi fără emfază, da“.

Am renunţat la un cadru sărbătoresc, deşi cîteva zile m-a obsedat gîndul să dau o petrecere; voiam să-l invit chiar şi pe dentistul meu. Am trimis *faire-part-uri*. Ne-a felicitat şi ne-a dăruit prima ediţie Schmeckel din *Perioada de mijloc a stoicismului*.

Clasei a XII-a A i-am adus la cunoştinţă evenimentul printr-o frază care începea cu: „În altă ordine de idei...“ A doua zi, Vero Lewand îmi strecură (fără vreun cuvînt) o linguriţă de argint pentru tort, avînd gravată o inscripţie ce indica fostul proprietar. (Aşa începi să colecţionezi amintiri.)

În numărul din aprilie al revistei şcolare *Semnale Morse* era publicată o notă: „Există o logică a logodnicilor?“. Cu frazele lui scurte, hăituia cuvîntul logodnă pînă dincolo de limitele absurdului: „O logodnă are loc. La baza unei logodne desfăcute se află o logodnă care a avut loc. Cine vrea ca o logodnă desfăcută să aibă loc, acela trebuie ca mai înainte să desfacă desfacerea logodnei. Logodnele desfăcute costă mai mult decît logodnele care au loc...“

Irmgard Seifert califică nota drept „cam lipsită de gust“. Mă rugă să cer convocarea unei conferinţe în cadrul căreia să se dezbată eventuala confiscare a numărului pe aprilie. L-am rugat pe Scherbaum să-i ceară scuze: „Trebuie să înţelegi, Philipp, că doamna Seifert nu poate reacţiona ca o fată tînără la jocurile dumitale de cuvinte, care uneori au un caracter tendenţios“. Chiar şi acum, cînd era redactor-şef, Scherbaum nu renunţase la felul lui de a mă menaja: „Bineînţeles. Se face. Nu este cîtuşi de puţin în intenţia mea să vă creez neplăceri cu ea“.

Încă n-am desfăcut logodna. În numărul pe mai al revistei elevilor, la rubrica „Pe scurt“, se dădea mai întîi o informaţie în legătură cu consumul mediu de ţigări în colţul „legal“ al fumătorilor, apoi urma ştirea despre o vizită oficială: „Şahul Persiei vine la Berlin. Noi nu l-

am invitat“ - şi, înaintea unui anunţ al Şcolii de dans Antoine, sub titlul „înştiinţare“, propoziţia deloc inexactă: „Doamna Seifert şi domnul Starusch sînt în continuare logodiţi“.

Irmgard a încercat şi ea să rîdă: „Presupun că nu Scherbaum, ci micuţa Lewand lansează aceste înţepături. Tu ce crezi, Eberhard?“.

(Ea era, şi continuă să înţepe. E în ascensiune, în comitetul de elevi al Uniunii Tinerelor Socialiste a obţinut o majoritate categorică de voturi. A prezentat o moţiune de neîncredere împotriva lui Scherbaum. Vrea să-l destituie. Imediat după vizita şahului a început să editeze o revistă de opoziţie: „Am hotărît să nu mai admitem nici un fel de compromis...“ E în primele rînduri. Şi am văzut-o de mai multe ori în ziar, în faţă, în rînduri strînse, în pas alergător...)

Ideea de a mă logodi cu Irmgard Seifert mi-a venit în ultima zi a tratamentului. Încă o dată trebuia să fiu atent la semnalele lui - „Şi acum, urmează înţepătura cea mică şi neplăcută“, „Clătiţi, vă rog“ -, încă o dată s-a născut dialogul lăuntric care proiecta băşici vorbitoare pe ecranul televizorului. Dentistul meu şi cu mine treceam în revistă marile probleme mondiale. Modelele noastre asupra unei orînduiri cuprinzătoare - al lui bazat pe asistenţa medicală şi al meu bazat pe asistenţa pedagogică - se supralicitau şi se anulau reciproc. Amîndoi eram de un radicalism temerar şi de o veridicitate absolută. Irigam Sahara. Asanam mlaştinile moştenite din trecut. El narcotiza instinctul de agresiune: „în cadrul asistenţei medicale mondiale va fi anihilată violenţa, respectiv receptorii ei sau - pentru a folosi limbajul popular - va fi anesteziată local...“ Eu pacificam cu mijloace pedagogice: „Cu ajutorul mijloacelor mass-media, utilizate în cadrul unui proces de învăţămînt pe plan mondial, vîrsta de şcolarizare va fi prelungită pînă la bătrîneţe...“ Dar oricîtă rîvnă am fi depus în stimularea reciprocă la săritura cu prăjina, o rămăşiţă de forţă gravitaţională ne ademenea mereu şi mereu să ne măsurăm puterile după vechiul joc al mîinilor încleştate cu coatele pe masă.

Programul 1 emitea un film pentru schiori şi pentru cei care aspiră să ajungă schiori: „De la telemark la slalom“.

Deoarece se purta faţă de mine de parcă aş fi fost o ceapă, care, pe măsură ce-i mai scoţi cîte o pieliţă, devine tot mai mică şi mai sticloasă, am izgonit zăpada pulverizată şi pistele rapide, înlocuindu-le cu un documentar despre o şedinţă de spiritism, la care dentistul meu şi asistenta lui (în calitate de mediu) luau şi ei parte: obişnuita deplasare a mesei.

Abia apucase să-mi administreze cele patru injecţii şi iată că, în afară de terţetul nostru prevăzut iniţial, imaginea stereoscopică reda mai mult: în cabinetul dentar domnea o oarecare aglomeraţie. Apariţii

uneori fluide, alteori compacte: corpuri astrale sensibile, care se asemănau într-un mod deconcertant cu obişnuitele reprezentări de stafii în cămăşi lungi de noapte, îşi fixaseră aici o întîlnire de natură telepatică.

Mama se afla şi ea de faţă. Am întrebat-o dacă fac bine logodindu-mă încă o dată şi am primit sfatul matern ca mai întîi să limpezesc situaţia. După mai multe schimburi de păreri, prin mijlocirea asistentei care acţiona ca mediu, am aflat că mămica mea era la curent cu toate în ceea ce o privea pe Irmgard Seifert: „Nu te apuca iarăşi de prostii, băiete. Mai întâi trebuie să scăpaţi de scrisorile alea blestemate. Că n-o să aveţi pace cîtuşi de puţin, dacă o să vorbească mereu de vremurile alea şi de cum era pe atunci...“

Trei săptămîni după aceea am urmat sfatul mamei şi am rugat-o pe Irmgard Seifert, imediat după ce luasem hotărîrea de a ne logodi, să-mi dea pachetul cu scrisorile acelea vechi.

Ea spuse: „Vrei să le distrugi, nu-i aşa?“.

Deşi avusesem numai intenţia de a le ascunde undeva, sub cheie, am spus: „Da. Vreau să te eliberez de povara lor“.

Chiar la următoarea noastră plimbare în jurul lacului Grunewald îmi dădu pachetul. Într-o vîlcea, pe malul nisipos dinspre răsărit, am stivuit scrisorile sub formă de rug. Au ars foarte repede.

Pe drumul spre casă, Irmgard Seifert îmi atrase atenţia asupra unei tăbliţe care arăta că este interzis să faci focul în pădure: „Am avut noroc că nu ne-a surprins vreun paznic forestier...“

În cabinetul amplificat într-un mod telecinetic al dentistului meu, mămica îmi dădu şi alte sfaturi, chiar înainte de a mi se scoate îmbrăcăminţile de staniu, în timp ce pe ecran se desfăşura o mişcare lăptoasă, fantomatică, oarecum condiţionată de filmul cu schiori care forma fundalul. (Trupuşoarele astrale în slalom.)

Mămica mea mă ruga să beau mai puţină bere şi să-mi dau lenjeria la altă spălătorie; nu putea să aprobe starea în care se aflau cămăşile mele. Cuvînt cu cuvînt, îmi comunică: „Ia te uită niţel la colţuri. Ăştia nu mai ştiu astăzi să calce un guler ca lumea“.

Pe urmă mă rugă să-mi îndrept atenţia mai ales către unul dintre elevii mei, pentru că, începînd cu primele zile ale verii, s-ar putea să intre într-o mare primejdie în legătură cu „un înalt oaspete“ care urmează să sosească: „Ştii, băieţaş, ăsta e aşa cum erai şi tu. Cu capul plin de idei şi nechibzuit cînd trece la fapte. Doamne, ce necazuri îmi făceai...

Am rugat-o pe mămica să mă ierte şi i-am promis că voi avea grijă de Scherbaum. (De altfel, n-a păţit nimic, atunci, în faţa Operei, spre deosebire de Vero Lewand, care a reuşit să prezinte ulterior răni locale

şi hematoame.)

Dentistul îmi scoase îmbrăcăminţile de staniu. Am încercat să continui convorbirile cu decedaţii: „Dar să ştii, doctore, că toţi sînt încă în viaţă. Ce-i drept, Krings a luat revolverul militar pe care fiica lui l-a pus pe marginea lăzii cu nisip, dar, ca şi Paulus, a preferat să nu se împuşte. În dimineaţa zilei următoare, şi-a chemat familia, prin urmare şi pe Schlottau şi pe mine, în camera lui de lucru, şi-a recunoscut înfrângerea şi, după ce a pomenit de sinuciderea filosofului Seneca şi deşertăciunea morţii, ne-a adus la cunoştinţă hotărîrile sale: «Am decis să strămut mişcările tactice aducătoare de victorie pe alt cîmp de luptă; voi intra în politică».

Drept urmare am luat şi eu o decizie: am rupt logodna cu fiica lui. El a fost de acord, lăsînd să se întrevadă că această decizie corespunde vederilor lui. Iar Schlottau, fără a fi întrebat, a zis: «Aşa se cuvine».

Astfel s-a rezolvat acest joc de proiecte militaro-familiale; dar, dacă-mi dai voie, doctore...“

Dentistul meu era împotriva variantelor şi refuză să mai suporte o ultimă explicaţie cu Linde: „Aţi ajuns la capăt, stimate domn. Sfîrşitul, cortina şi fără vreun bis. Ca dentist, ascult zilnic asemenea poveşti în triunghi, care uneori sînt îmbrăcate în costume istorice, iar alteori sunt aproape de contemporaneitate. Deghizările teoretico-economice, religioase, criminalistice şi cîteodată chiar de drept fiscal sînt menite să încălzească triunghiul întotdeauna sărăcăcios. Înainte ca dumneavoastră să vă manifestaţi intenţia de a ne transforma în martori la căsătoria Linde-Schlottau, ar fi mai bine să-i privim pe schiori; sînt oameni care trăiesc, se agită, spulberă zăpada, lasă urme, rid şi la sfîrşit îşi beau ceştile cu Ovomaltine. Pe scurt: aţi îngropat-o, în sfîrşit, pe fosta dumneavoastră logodnică?“.

„Am reuşit, după cum la vremea lui pictorul Anton Moller, care în oraşul meu natal se logodise cu fiica primarului...“

„Prin urmare, încă o poveste?“

„Schimbare de obiectiv“ este expresia folosită de Vero Lewand pentru acest procedeu.

Cît timp el se îndeletnicea cu pregătirea cimentului special, cu jetul de aer cald pentru uscarea dinţilor piliţi şi cu aplicarea celor două punţi, eu animam ecranul mat cu parabola despre pictorul Moller.

Totuşi, n-am etalat numai clasica poveste despre un triunghi (pe care dentistul meu ar fi preferat s-o sacrifice în favoarea progresului), ci mi-am permis în acelaşi timp aluzii asupra propriei sale situaţii triunghiulare: căci pentru cine mai este o taină faptul că dentistul meu, aflat între soţia lui - mama copiilor săi - şi asistentă, este partenerul tipic în triunghiul de modă veche?

Şi astfel s-a întâmplat şi cu compatriotul meu, talentatul Anton

Moller, care în anul 1602 urma să picteze o *Judecată de Apoi* pentru consilierii municipali din Gdansk: o comandă pe care artistul, pînă atunci pasionat de alegoriile manieriste ale vremii, o datora viitorului său socru, primarul oraşului. Urma s-o ia în căsătorie pe fiica patricianului de îndată ce onorariul cuvenit pentru *Judecata de Apoi*, corespunzător mijloacelor şi tradiţiilor hanseatice, va fi fost achitat.

Partea paradiziaco-plictisitoare a frescei, Moller o expedie în grabă - ca să scape de ea -, tratînd-o după moda vremii. Îi făcea plăcere să se gîndească la focul purgatoriului şi la prăbuşirea în infern pe care, ca fiu al unui oraş situat la mare, voia s-o reprezinte prin mijlocirea unor nave. Cei păcătoşi urmau să se afle pe corăbii, şalupe şi barcazuri elegante, plutind în aval pe un rîu al cărui model urma să-l furnizeze Mottlau, un afluent al Vistulei.

Iar într-unul dintre barcazurile în drum spre abis voia să reprezinte o muiere despuiată - întruchiparea păcatului; fiindcă, după cum spuneam, era robit alegoriilor.

Dar nici păcatul nu putea şi nu poate fi reprezentat fără un model. Fiica unui plutaş - o fată voinică de mahala - şezu nemişcată în poziţiile cerute de artist, îi împrumută formele ei şi, cînd logodnica pictorului dădu cu ochii de scena destul de avansată a coborîrii în infern, o privi de îndată de pe poziţia cu faimă rea a relaţiilor triunghiulare, pe care dumneata, dragă doctore, ţii neapărat să le socoteşti învechite şi - cu toate că eşti unul dintre partenerii unui triunghi - ca fiind depăşite; şi totuşi, acestea l-au ajutat pe pictorul Moller în arta lui.

Logodnica lui se porni pe scandal. Fata aceasta frumuşică, dar cu forme prea puţin împlinite pentru a servi la reprezentarea păcatului îl stîrni pe tatăl ei, stîrni consiliul municipal şi chiar pe juzii oraşului. Moller să fie obligat să-şi renege arta. A fost pus să aleagă - fie s-o facă de nerecunoscut pe fata de mahala cunoscută în tot oraşul, fie să renunţe la onorariu şi la fiica primarului.

Astfel s-a ajuns la acel prim compromis artistic la care mă refeream atunci cînd am încercat să vorbesc de Ferdinand Krings, în timp ce originalul nu se sfia să aibă tot prenumele de Ferdinand. Moller îi zugrăvi fetei de mahala o faţă nouă, care se asemăna cu cea a logodnicei sale; cum ar fi putut să dea păcatului o altă înfăţişare, cînd i se interzisese să reprezinte mutra voioasă a tîrfei de mahala - fata locuia pe lîngă Sankt Barbara, în cartierul Niederstadt.

Scandalul iscat din pricina unei asemenea reprezentări oficiale şi nelegiuite a unei fiice de primar a fost consemnat pînă şi în cronica oraşului: breasla şi corporaţiile, aflate de partea lui Moller, făceau să răsune hohote de rîs şi să circule cîntece satirice. Atmosfera era încărcata ca în ajunul luptelor politice. (Era vorba de privilegiile fabricării berii şi de concesiunea pescuitului.) Şi atunci domnii

consilieri municipali uitară de ameninţări şi, sub conducerea primarului, trecură la rugăminţi.

Aşa s-a ajuns la cel de-al doilea compromis artistic, care m-a determinat şi pe mine să-i plasez pe Krings-tatăl şi pe Krings-fiica între ciment, piatră ponce, trass şi tuf; Moller a pictat, nu în jurul trupului fetei de mahala, ci al mutrişoarei nostime şi cam prostuţe a logodnicei lui, un clopot de sticlă reflectorizantă, care face ca pînă astăzi să se nască întrebarea: Ce caută căpşorul acesta gingaş şi prelung ca de căpriţă şi care în spatele sticlei prinde vagi contururi mistice pe o asemenea cantitate de carne cu forme rotunjite, planturoase? (Iată, doctore, de ce reflexe e capabil clopotul de sticlă: totul se reflectă, totul - lumea şi contradicţiile ei...)

Iar Moller, dacă tot se pusese pe treabă, zugrăvi chiar în barcazul care urma să ducă păcatul în infern pe toţi consilierii municipali, precum şi pe primar: cu o asemănare meticuloasă şi fără nici un fel de clopot de sticlă.

Aşa se ajunse la cel de-al treilea compromis artistic, căruia mă voi supune şi eu; fiindcă, după cum şi eu mă jenez să vă spun pe nume, dumitale şi asistentei - căci ce ar spune soţia dumitale despre asta? -, tot aşa nici pictorul Moller nu era dispus să-i lase pe consilierul municipal, împreună cu primarul şi cu fiica lui, să se ducă în iad: se zugrăvi pe sine însuşi în apele rîului Mottlau transformat în Hades. Se propteşte cu putere împotriva barcazului şi în acelaşi timp ne priveşte: Dacă n-aş fi eu, ar lua-o repede la vale.

Artistul ca salvator. Menţine păcatul pentru noi. Nu renunţă la triunghi. După cum şi dumneata ţii în taină la cele trei laturi. Aşa-i, doctore? Cinstit? Aşa-i?

Iată că punţile erau fixate şi dentistul meu închise televizorul. Asistenta lui îmi puse în faţă o oglindă: „Ce părere aveţi?".

(Cu aşa ceva te poţi arăta în lume. Corespunde. Cu un sistem de masticaţie potrivit poţi s-o iei de la capăt. Rîzi cu mai multă veselie. Te face să-ţi fie foame şi să vrei să muşti dintr-un măr. Cu el mă logodesc. Da. Haide, spune da. Da. Haide, spune da. Ce mulţi dinţi - şi toţi mă ajută. Cu el ies pe stradă...)

Dentistul meu - şi nu asistenta lui - îmi ţinu paltonul: „Imediat după ce anestezia va începe să cedeze, limba dumneavoastră va căuta fostele spaţii goale. Pe urmă vă veţi obişnui".

Iar cînd mă aflam la uşă, îmi dădu biletul: „V-am prescris preventiv o cantitate dublă. E sigur că vă va ajunge. Aţi fost un pacient foarte simpatic..."

Hohenzollerndamm era într-adevăr afară, la locul lui. În drum spre Elsterplatz m-am întîlnit faţă în faţă cu Scherbaum: „Ce zici, Philipp?

Sînt mîntuit de suferinţe şi mestec cu toţi dinţii“.

I-am arătat progenia mea atenuată, dîndu-i explicaţii; Scherbaum îmi arătă sistemul lui distal de masticaţie aflat în tratament întârziat: „Aceasta este lama corectoare a incisivilor. Cam dificil de suportat“.

Vorbeam încă destul de palatal: „Atunci, petrecere frumoasă!“.

Scherbaum zise: „Rezist eu, nici o grijă“.

Am rîs amîndoi fără motiv. Pe urmă el a plecat, pe urmă am plecat şi eu şi muşcam aerul din faţa mea...

Lindelindelindelinde... (Tentative de asasinat aflate în stoc.) Cînd a plecat în călătorie, m-am dus după ea. Ianuarie '65: cu soţul şi cu copiii ei, doamna Schlottau voia să-şi petreacă vacanţa de iarnă pe insula Sylt, aşa o sfătuise medicul. Plimbare zilnică printre dunele modelate de vînt. Cu gura închisă, prin vuietul care dilată porii în peisajul singuratic al regiunii List. Umplîndu-şi plămînii cu iod în apropiere de Ellenbogen sau de capul Hornum, unde apa puţin adîncă a estuarului şi marea se înfrăţesc, formînd vîrtejuri. Tatăl trasează zilnic itinerarul pe o hartă turistică. Priviţi familia: în faţă băieţii cu cizme de cauciuc, mama la mijloc în hanorac, tatăl formează ariergarda cu un binoclu atîrnat pe după gît. Astfel pot fi văzuţi adunînd cochilii de scoici, căutând sănătate, colindînd ţărmul în toate direcţiile.

Iar eu la pîndă: cu limba aşezată astfel încît să împiedice formarea tartrului, întins pe burtă în iarba înaltă şi foşnitoare de pe mal, chicotind, fiindcă băieţii nu găsesc decît becuri pe care marea le aduce cu mărinimie la ţărm. Întregi, de parcă ar mai putea să lumineze, sînt rostogolite de vînt încolo şi încoace pe nisipul dezgolit de reflux, împreună cu băşicuţele pufoase de spumă. „Le luăm cu noi! Tăticule, le luăm cu noi!“

(Vine iarăşi ziua de ieri şi ne prezintă nota de plată pentru lumina consumată.)

Pe vremea cînd eram conferenţiar la Institutul de Educaţie Fizică din Köln mă anulasem, în timpul vacanţelor universitare, ca supraveghetor la bazinul de înot. Aveam în grija mea maşina de produs valuri a celebrului stabiliment de valuri artificiale cu apă de mare. În pantofi albi de pînză, păşeam pe dalele călduţe de ceramică. Privirile mele rătăceau către restaurantul bazinului cu valuri situat deasupra cabinelor şi sălii de duşuri, unde vilegiaturiştii mai vechi şi localnicii care înotau îşi luau aperitivele în spatele pereţilor de sticlă; erau şi două-trei familii, dar nici un Schlottau.

Oare cînd o să sosească familia în căutare de valuri artificiale? Mai lată în şolduri, dar păstrîndu-şi dîrzenia de capră de munte, aspră şi îndărătnică în apropierea grajdului şi graţioasă numai pe povîrnişuri. Cînd o să sosească, o să-i dea drumul cu micile porunci ce-i stau la

inimă: „Ulii, nu intra în apă decît cînd spun: acum intrăm în apă.“ „Nu te mai uita atît de insistent la oameni, iubitule.“ „Capul nu se bagă-n apă, Wolf, mă auzi? Capul nu se bagă-n apă.“

Dar clanul Schlottau continuă deocamdată să rătăcească în cizmuliţe de cauciuc, vizitează Lampen, apoi Keitum, Morsum. Vor mai întîi - aşa a recomandat medicul - să se aclimatizeze. Deocamdată mai privesc cu gura căscată casele frizone acoperite cu stuf. Deocamdată îşi mai arată vapoarele plutind minuscule la orizont. „Uite farul! Uite avioanele cu reacţie! Uite pescăruşii pe buncărul distrus...“

Mănînci ce poate să-ţi ofere marea: cambulă şi calcan, scrumbie şi limbă-de-mare. Tăticu' vrea tipar - mămica se răzgîndeşte şi cere batog. El are poftă de midii - ea hotărăşte: astăzi fără supă. Copiii primesc jumătăţi de porţii, de cele mai multe ori file de ton, fiindcă n-are oase. Şi cu o anume prudenţă: o masă gustoasă şi scumpă la Kiefer şi una modestă la pensiune; tocană de viţel cu rîntaş. Iar ca desert: budincă de griş şi sirop de zmeură.

Familia s-a adaptat repede noului mediu. Fără cinematograf se odihnesc cu adevărat. (Tăticu' şi mămica scriu ilustrate cu pescăruşi şi foci pe care le trimit bunicului şi mătuşii Mathilde.) Căsnicia e reuşită. Seara, înainte de a se culca, ea citeşte - ce citeşte oare? (Romane-foileton din reviste ilustrate vechi şi zdrenţuite, nu mai citeşte Clausewitz[27], Schramm[28], Liddell Hart[29].)

În cambuza lui, lîngă tabloul de comandă al maşinii de produs valuri, falsul supraveghetor al bazinului de înot îi lasă pe Marx şi Engels în buzunarul hainei şi fumează scrierile postume ale lui Nietzsche, pagină cu pagină, pînă în adîncul plămînilor.

Acum, puştii devin insistenţi: „Mamico, noi cînd mergem să facem baie în bazinul cu valuri?“ - „Ai promis, tăticule. Cînd mergem să facem baie în bazinul cu valuri, baie în bazinul cu valuri...“ Pînă adineauri foarte leneşă, limba supraveghetorului de bazin începe din nou să se agite, producînd tartru dentar, mereu şi mereu. (Ei, hai, veniţi odată, veniţi!) Se agită în toate părţile, neliniştită, îi arată smalţul zgrunţuros şi lacunele vîntoase dintre colţurile dentale dezgolite, temătoare de rece şi de fierbinte.

Cînd stăpînul casei doreşte ca limba să se astîmpere găsindu-şi un culcuş al ei, ea se ridică, porneşte la drum spre caninul acesta bolnăvicios pe care gingia nu-l mai acoperă pînă unde se cuvine şi, cu atingeri mîngîietoare, cu uşoare izbituri afectuoase, îl zdruncină din ce în ce mai tare.

Acum, ieşind pe uşile vestiarelor pentru bărbaţi şi pentru femei, preîmbăiaţi cu săpun şi uşor enervaţi de numeroasele instrucţiuni ale administraţiei balneare, sunt în mîna lui.

Ceva atît de simplu ca o maşină de produs valuri: două pistoane care pun alternativ sub presiune apa de mare încălzită în prealabil la

22 de grade. (După douăzeci de minute de acalmie urmează zece minute de furtună.) Primitivul sistem al resacului, transpus în tehnică. (Sorburile prea puternice sînt atenuate prin diverşii timpi ai pistoanelor care se ridică şi coboară.) Poate că inventatorul s-a inspirat privind la joaca unor copii care aruncau cu pietre într-un bazin, provocînd valuri. Şi acum, această maşină lesne de mînuit funcţionează. O apăsare pe buton e de ajuns: Bazin cu valuri! Bazin cu valuri! Cum se refractă chiotele între pereţii de ceramică. Domni vîrstnici corpolenţi, doamne cu forme revărsate, o duzină de recruţi în Bundeswehr cu garnizoana la Hornum (fuseseră înscrişi din vreme şi, pe baza unui borderou, intrau cu reducere) şi, de asemenea, membrii unei organizaţii de tineret din Westerland, care acum, în ianuarie, aveau acces la bazin mai ieftin, fără tichet balnear, dar cu obligaţia de a se legitima. Şi printre toţi aceştia: ea ea ea. În jurul şoldurilor cloşcă, iar în sus fată. Ea cu progeniturile, care într-o bună zi aveau să moştenească. Ea cu ţapul, care acum prinsese osînză.

Iată-i că intră, cu cloşca în frunte, în apă. Un prim contact cu umezeala, primele chiote.

„Ah, ce bine-i, mămico, în bazinul cu valuri!“

Iar limba să se depărteze de piatra de pe dinţi, ca să-şi poată lua avînt.

„Nu băga capul sub apă, Wolf. Ulii, rămîi lîngă tăticu'!“

Brizanţii moderaţi formaţi în viteza întîi ies de după grilaj, menţinîndu-se la intervale regulate.

„Rămîneţi cuminţi lîngă mămica. Altfel trebuie să ieşiţi amîndoi şi nu vă mai dau voie niciodată...“

Abia acum conferenţiarul din Köln trece, cu degetul mic, din viteza întîi într-a doua, fiindcă maşina lui de produs valuri are trei viteze.

(Să răsfoieşti şi să găseşti: Tot ce se întîmplâ ca urmare a unor intenţii este reductibil la intenţia de sporire a forţei.)

De aceea, înainte ca buna dispoziţie din bazin, favorabilă scăldatului, să se transforme în teamă şi refugiu pe balustrada acoperită cu dale de ceramică, trebuie trecut în viteza a treia şi conectate ambele pistoane la acelaşi ritm, ca sorbul să fie pus în drepturile lui. Mare agitată - mare furibundă. Fiindcă această adunare preîmbăiată, cu numerele de alamă la încheietura mîinii, doamnele grase şi domnii cărunţi, recruţii în Bundeswehr, precum şi tineretul din Westerland, precum şi ea cu clanul ei: toţi sînt supuşi examenului.

Chiar primul brizant, declanşat cu viteza a doua, o aruncă, ceea ce este destul de dureros, pe treptele de ceramică ale bazinului. Strigăte de durere. Sorbul o trage înapoi. A treia viteză o prinde cu nădejde, o poartă peste trepte şi o izbeşte de peretele frontal al bazinului cu valuri inaugurat abia către sfîrşitul anului trecut. Nu, nu dalele de clincher vitros se sparg, coastele se rup.

(Cu o clipă mai înainte căuta încă şi găsea, în moştenirea literară a anilor 1880, pasaje referitoare la aceasta, iar acum privirea supraveghetorului sare de pe filele cărţii spre peretele de sticlă al restaurantului de lîngă bazinul cu valuri: cei de-acolo îşi turtesc nasurile de geam.)

Căci iată că sorbul are intenţia să retragă şi să calmeze tot ceea ce făcuse brizantul; dar acesta are un frate grandoman: Nimic nu se retractează! S-a desfăcut logodna, aşa rămîne! (Piatra de pe dinţi: ură pietrificată.)

După al patrulea brizant care asaltează peretele frontal, copilaşii plutesc fără oase în voia apei. O singură dată se mai aude vocea ei din adîncuri: „Wolf, Ulii, vai, Dumnezeule!“- de tăticu' nu se spune nici o vorbă -, după care nici un sunet şi nici un strigăt de durere nu mai vrea să oprească marea furibundă şi să implore bunătatea divină întru potolirea valurilor.

Pînă şi în restaurantul bazinului cu valuri domneşte o atmosferă de pioasă reculegere în spatele pereţilor de sticlă: prost se prezintă situaţia în acvariu, foarte prost. Chelnerii lasă punciul să se răcească. Cîţiva vilegiaturişti fotografiază. Supraveghetorul bazinului pune un semn de carte în volumul pe care-l ţine în mînă şi priveşte realitatea. Îşi sprijină limba de caninul cu pricina, acela care se şi mişcă: iată că oscilează şi începe să cedeze. Vrea să-i dea afară din templu pe filistinii ăştia. A început acum să vibreze şi peretele de clincher subţire. Căci atunci cînd se aprobase această construcţie, cînd se proiectase acest zid, nici arhitectul şi nici consilierul balnear nu induseseră în calculele lor o asemenea furtună. Acum, acest fel de a construi se răzbună: mortarul cedează, încetează orice rezistenţă. Iată că de după grilajul lui invizibil se năpusteşte şi ultimul brizant cu umeri puternici. Sare peste sorbul aflat pe o treaptă inferioară, în trecere cuprinde cu braţele lui mulţimea de oameni muţi şi lăsaţi în voia apei şi, spărgînd zidul, îi aruncă afară, în după-amiaza timpurie de ianuarie. O ultimă izbitură îi proiectează, scăldaţi într-o spumă sărată, pe dalele pieţei aflate de cealaltă parte a promenadei principale. Trupurile uşoare ale copiilor sînt purtate pînă în faţa acvariului, în care cîteva foci drăguţe visează mereu şi mereu scrumbii. („Mămico, noi cînd mergem să dăm de mîncare focilor, de mîncare focilor...“) Aduşi de vînt, au şi început să sosească pescăruşii. Mai tîrziu, fotografii. Peretele frontal mai revarsă apă de trei-patru ori prin spărturile lui. După aceea bazinul e gol. Cabinierele de la compartimentele pentru bărbaţi şi pentru femei îndrăznesc, curioase, să iasă în hala străbătută de curenţi de aer. În restaurant, după pereţii din sticlă aburită de suflarea oamenilor, chelnerii întocmesc notele de plată. Mergînd în gol, dar cu foamea încă nepotolită, pistoanele maşinii de produs valuri uruie furioase. Falsul supraveghetor de bazin

deconectează maşina. Obosit, îşi strînge cu oarecare satisfacţie cărţile, pleacă spre cabina lui, încearcă să fie trist. Puţin cam dezamăgit din pricină că totul s-a petrecut atît de repede, am părăsit, la scurt timp după aceea - înainte ca autorităţile să poată interveni şi încercui locul faptei -, localitatea balneară de vară şi de iarnă: acceleratul de Hamburg-Altona m-a dus cu el peste digul Hindenburg...

Pe masa mea de lucru am găsit ceea ce începusem: Atitudinea celui care rezistă sau Cazul Schorner. Doi ani mai tîrziu, Vero Lewand a părăsit şcoala şi s-a căsătorit (cu puţin înainte de bacalaureat) cu un lingvist canadian. Scherbaum studiază medicina. Irmgard Seifert continuă să fie logodită. Iar la mine s-a format în stînga jos un focar de infecţie. Puntea din degudent a trebuit să fie tăiată cu fierăstrăul. Minus şase a trebuit extras. Focarul a fost chiuretat. Dentistul meu îmi arată un săculeţ minuscul atîrnat de vîrful rădăcinii: ţesut purulent-apos.

Nimic nu dăinuie. Mereu alte dureri.

---

[1] Numele unui celebru pirat, executat la Hamburg, în 1401

[2] Prescurtare de la Nationalsozialistisches Kraftfahrkorps, organizaţie nazistă care-i reunea pe conducătorii auto.

[3] Prescurtare de la Bund Deutscher Mädchen, organizaţia tinerelor fete germane sub regimul nazist.

[4] Prescurtare de la Reichsarbeitsdienst, organizaţie naţional-socialistă de „educare" a tineretului în spiritul naţional-socialist

[5] Prescurtare de la Hitleristische Konzentrationslager - lagărele de concentrare hitleriste

[6] Este vorba de piesa Afară, în faţa uşii de Wolfgang Borchert (1921-1947).

[7] Deutsche Priedensunion (Uniunea Germană pentru Pace), partid întemeiat în 1960, avînd drept ţel politic declararea neutralităţii R.F.G.

[8] Franz Ludwig Baumann (1846-1915), istoric german, autorul unei lucrări despre „războiul ţărănesc" din 1525

[9] Formaţiune militară alcătuită din adolescenţi şi bătrîni, chemaţi în 1944 ca ultimele rezerve ale armatei hitleriste numea „antifasciste"

[10] Georg Philipp Telemann (1681-1767), compozitor german, autor de opere, mise, cantate etc.

[11] Se referă la Baldur von Schirach (1907-1974), conducătorul organizaţiei de tineret a Partidului Naţional-Socialist. Condamnat în 1946, în procesul de la Nurnberg, Ia douăzeci de- ani închisoare, a fost eliberat în 1966.

[12] În Epistole către Lucilius, opera principală a lui Seneca, în care îşi expune principiile etice: omul trebuie să se supună destinului în viaţa exterioară, dar poate aspira la o independenţă lăuntrică, pur contemplativă, dispreţuind bunurile materiale.

[13] La Königgrätz (Sadova), pe Elba, a avut loc, în 1866, bătălia dintre

armata austriacă şi cea prusacă, aceasta din urmă comandată de Moltke, care a elaborat şi planurile bătăliei.

[14] Rîu în nordul Italiei, pe malurile căruia au avut loc numeroase lupte, în Primul Război Mondial, între armatele austriece şi cele italiene.

[15] Arzi, depozit de mărfuri, arzi (în engl. În orig.)

[16] Georg Forster (1754-1794), scriitor, l-a însoţit pe James Cook în a doua călătorie a acestuia în jurul lumii; entuziasmat de ideile Revoluţiei Franceze, a fondat la Mainz un „club revoluţionar", fiind nevoit apoi să fugă la Paris, unde a murit la scurtă vreme după aceea

[17] Heinrich Lübke (1894-1972), om politic german; a fost preşedintele Republicii Federale Germania între 1959 şi 1969.

[18] Carl Orff (1895-1982), compozitor şi dirijor german

[19] Wolf Biermann (n. 1936), poet şi cantautor german de orientare socialistă, dar cu o atitudine critică manifestă faţă de regimul politic din Germania Răsăriteană

[20] Adolf Diesterweg (1790-1866) - pedagog german, adversar al confesionalizării şcolii

[21] Numărul cadavrelor înregistrat într-un război (în engl. În orig.)

[22] Ernesto „Che" Guevara (1928-1967), revoluţionar cubanez născut în Argentina; a luat parte la luptele de gherilă din Bolivia, unde a fost ucis.

[23] Pamflet de Georg Büchner (1813-1837), din pricina căruia a trebuit să fugă de la Giessen la Zurich, unde a şi murit.

[24] E atît de al naibii de real (în engl. În orig.)

[25] Sebastien de Vauban (1633-1707), mareşal francez care a introdus un sistem perfecţionat de fortificaţii.

[26] Obiect de modă veche (în engl. În orig.)

[27] Karl von Clausewitz (1780-1831), ofiţer german, autor al unor tratate de strategie militară

[28] Percy Ernst Schramm (1894-1970), istoric vest-german

[29] Basil Henry Liddell Hart (1895-1970), ofiţer englez, autor al unor tratate de strategie militară